

PAPĚŽ PIUS X.

B. SENTZER - M. VOJÁČEK.



SVATÝ OTEC PIUS X.

PAPEŽ PIUS X.

DLE NĚMECKÉHO ORIGINÁLU

P. BONIFÁČE SENTZERA O. S. B.

VOLNĚ VZDĚLAL

A

POMNĚNKY

ZE ZLATÉHO JUBILEA KNĚŽSTVÍ SVATÉHO OTCE

SEBRAL

P. METHODĚJ VOJÁČEK,

ŘÁDU SV. B.

SE 60 OBRAZY.



V PRAZE 1909.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA A NAKLADATELSTVÍ V. KOTRBA.

S povolením nejdůstojnějšího kníž. bisk. Ordinariátu ve Štýrském Hradci, nejdůstojnějšího kníž. arcibisk. Ordinariátu v Praze a vysoce důstojného pana Ildefonsa Schobra, arciořádkáře beuronské kongregace, řádu sv. Benedikta.

Imprimatur.

Z kníž. arcib. Ordinariátu v Praze, dne 26. května 1909 čís. 7154.

Dr. Jan Sedlák,
generální vikář.

PAPEŽ PIUS X.

A

POMNĚNKY

ZE ZLATÉHO JUBILEA KNĚŽSTVÍ SVATÉHO OTCE.

Inspiratione omnia in Christo

Duy P.P. X



PŘEDMLUVA.

Minulého roku slavilo se padesátileté kněžské jubileum slavně panujícího svatého Otce Pia X. Při té vzácné příležitosti byly vydány v rozličných jazycích jeho životopisy. Mezi nimi přednější místo náleží německému dílu, které vydala katolická c. k. universitní knihtiskárna „Styria“ ve Štyrském Hradci s titulním listem: „**Pius X.** Von P. Bonifaz Sentzer, O. S. B. Mit farbigem Tittelblatt und 51 Abbildungen. Mit kirchlicher Druckerlaubnis und Genehmigung der Ordensoberen. Graz und Wien 1908. Verlagsbuchhandlung „Styria.“ Dp. P. B. Sentzer, benediktin kongregace beuronské, autor více spisů z oboru církvevních dějin, podává tu důkladný životopis svatého Otce Pia X. čerpaje z dobrých pramenů a pomůcek italských, francouzských a německých, jichž seznam se níže uvádí. Ale zároveň líčí život a činy Pia X. se vzácnou úctou a láskou k nejvyšší hlavě církve. A ježto život a činy Pia X. jsou k tomu ještě podivuhodny, neboť Prozřetelnost Boží Josef a Sarta, syna venkovských chudých rodičů a prostého kněze ve správě duchovní vedla od stupně ke stupni až ke trůnu papežskému, s něhož pode jménem Pius X. slavně církev řídí a spravuje: povstalo z tolika zajímavých a způsobilých činitelů dílo, které všeobecně se líbí a tím více, poněvadž jest také četnými případnými ilustracemi okrášleno. Proto mohl se osměliti spisovatel a podati vkusně vázaný exemplář svého krásného díla svatému Otci Piu X. Spis svatému Otci odevzdal dne 10. prosince 1908. Msgr. Vavřinec Janssens O. S. B., sekretář kongregace řeholníků, v milostivé audienci, po níž zaslal autorovi P. B. Sentzerovi list, jenž v českém překladě zní následovně:

Důstojný pane!

Spěchám s Vámi sdělit, že jsem měl čest odevzdati svatému Otci exemplář Vaší krásné biografie. Pius X. přijal knihu s jemným a láskyplným úsměvem a prohlížel Si ji se zájmem, zatím co jsem Mu o Vašem díle mluvil s takovou výmluvnou a vřelou chválou, jak toho zasluhuje. Jeho Svatost patrně byv potěšen, ráčil mi uložit, abych Vám vyslovil Jeho díky, a uděluje Vám, Důstojný pane, jakož i snaživé knihtiskárně „Styria“ Své otcovské požehnání.

Račte přijmouti mé upřímné blahopřání pro sebe a pro „Styriu“.
Váš v Kristu srdečně oddaný

Dom Laurentius Janssens O. S. B.,
sekretář kongregace řeholníků.

V Římě, dne 10. prosince 1908.

Ale ještě než svatý Otec knihu do rukou dostal a Svou radost nad ní projevil, byli jsme vybidnuti, abychom ji učinili přístupnou českému veledůstojnému duchovenstvu a českému katolickému lidu, aby celý život slavně panujícího papeže Pia X. blíže poznali, tímto zářícím vzorem hodného jinocha, pilného a zbožného konviktisty a bohoslovce, horlivého kaplana a faráře, apoštolského a lidumilného biskupa se vzdělali, a Pia X., papeže-„vrchního faráře křesťanstva“ a papeže-„otce“ se vši úctou si zamilovali.

Po té nížepsanému bylo uloženo opatřiti české vydání knihy P. B. Sentzera „Pius X.“. S radostí dal jsem se do práce na počest náměstka Kristova a s pomocí Boží práci hotovou podávám tuto u veřejnost. Vzdělal jsem německý originál volně a některé české věci a rakouské přidal, aby české vydání spisu páně Sentzerova bylo knihou duchem českou. Německý originál musil dále býti hotov před rokem k ruchu jubilejnímu, následkem čehož pětiletá činnost Pia X. na stolci Petrově jest v něm vyličeana stručně. Proto jsem poslední jeho stať „Papež a církve“ rozšířil a doplnil. Konečně, když mohlo české vydání vyjít po roce papežského jubilea, slušelo se, aby v něm byla poněkud vyličeana oslava padesátiletého kněžského jubilea Pia X. Sebral jsem tudíž některé „Pomněnky ze zlatého kněžského jubilea svatého Otce r. 1908“ a uložil je v nové části páté. Takovým způsobem jest české vydání díla P. B. Sentzera „Pius X.“ zároveň milou, a co do výpravy důstojnou památkou na slavené vzácné kněžské jubileum svatého Otce Pia X. Ostatně již dne 16. listopadu běžícího roku 1909 připadá Jeho pět a dvacetileté biskupské jubileum.

Nuže nechť jest naše kniha všude přijata s takovou blahovůlí, s jakou láskou a péčí jest opatřena a nechť všude, jak u veledůstojného duchovenstva tak mezi naším katolickým lidem vzbudí úctu a lásku k šlechtnému lidumilu, ctíhodnému knězi jubiláru a slavnému papeži s heslem: „Instaurare omnia in Christo“, „Napravití všecky věci v Kristu“ — k svatému Otci Piu X.

V PRAZE, v král. klášteře v Emausích L. P. 1909.

P. Methoděj Vojáček,
O. S. B.

Seznam literatury,

které bylo užito při sepisování této knihy:

- Daelli, Sac. Dott. Luigi, Pio X. (Cenni biografici, životopisné náčrtky s ilustracemi.) Bergamo 1906.
- Marchesan, Dott. Angelo, Papa Pio X. nella sua vita e nella sua parola. (Papež Pius X. ve svém životě a slově, dějepisné studie od Jeho bývalého chovance, nyní profesora v biskupském semináři v Trevisu.) Autorisovaný překlad německý od P. Kolumbana Artho O. S. B., kapitulára v Einsiedelnách. Obojí vydání nádherně vypravené vyšlo v Einsiedelnách 1905.
- Fèvre, Msgr. Justin, Pie X. Pontife et Souverain. Paris.
- Riepenhausen F. L., Piusbuch. Heiligenstadt 1903.
- de Waal, Msgr. Dr. A., Papst Pius X. Ein Lebensbild des Heiligen Vaters. München, Allg. Verl.-Ges., 1903. S ilustracemi.
- Hoch Dr. Alex., Papst Pius X. Ein Bild kirchlicher Reformtätigkeit. Leipzig. 1907. — Kirche und Zeitgeist. Die hauptsächlichsten Hirtenschreiben Pius X. als Kardinals und Patriarchen von Venedig. Strassburg 1907.
- Heiner Dr. Fr., Der neue Syllabus Pius X. oder Dekret des hl. Offiziums „Lamentabili“ vom 3. Juli 1907. Mainz 1907.
- Michelitsch, Prof. Dr. A., Der neue Syllabus. Zweite veränderte Auflage. Modernismus-Encyklika. Lateinisch und deutsch. Zweite Auflage. Graz und Wien 1908.
- Eichmann, Prof. Dr. E., Pius X. und Frankreich. Sonderabdruck aus der Zeitschrift „Kultur“. Drittes Heft. 1907.
- Archiv für katholisches Kirchenrecht. Mainz. Band 84—87.
- Acta Sanctae Sedis. Romae, Svazky 36—41.
- La Civiltà Cattolica. Roma. Ročníky 1903—1908.
- Pomůcky k českému vydání: Ordinariátní list pražské arcidiecese ročníky 1903—1909 a jiné jsou na svém místě citovány.
- „Pomněnky ze zlatého jubilea kněžství svatého Otce Pia X. roku 1908“ sebrány z následujících listů a časopisů: „L'Osservatore Romano“, Roma 1908, num. 266: Il Giubileo sacerdotale di Sua Santità Pio P. P. X., La Cappella Papale nella basilica Vaticana; Del Giubileo sac. di Sua Santità Pio P. P. X. num. 267, 268. — „Corriere D'Italia“, Roma 1908, num. 318: Pio X. celebra in San Pietro la sua messa d'oro, Il Giubileo festeggiato in tutta Italia. — „Vaterland“, konservatives Zentralorgan für die deutsche Schweiz, Luzern 1908, Nr. 272: Die goldene Jubelmesse, F. Rom, 16. Nov. — „Čech“ v Praze, z roku 1908 a 1909. — „Vlast“ v Praze, z roku 1908 a 1909. — „Škola B. Srdce Páně“, v Brně 1908. — „Květy Mariánské“, v Brně 1908. — „Ve Službách Královny“, věstník Mariánských družin českých, v Praze 1908, č. 4.

OBSAH.

| | |
|-----------|---------------|
| Předmluva | Strana VII |
|-----------|---------------|

Část první.

Mladí a studie. R. 1835—1858.

| | |
|---|---|
| Josefa Sarta rodiště, narození a mládí. R. 1835—1850 | 3 |
| Josef Sarto seminaristou, bohoslovcem a vysvěcen na kněze. R. 1850—1858 | 9 |

Část druhá.

V duchovní správě. R. 1858—1884.

| | |
|---|----|
| Josef Sarto kaplanem. R. 1858—1867 | 17 |
| Josef Sarto farářem. R. 1867—1875 | 25 |
| Josef Sarto kanovníkem, kancléřem, spirituálem a kapit. vikářem. R. 1875—1884 | 33 |

Část třetí.

V úřadě biskupském. R. 1884—1903.

| | |
|--|----|
| Msgr. Josef Sarto biskupem mantovským. R. 1884—1893 | 45 |
| Msgr. Josef Sarto kardinálem a patriarchou benátským. R. 1893—1903 | 60 |

Část čtvrtá.

Na stolci Petrově.

| | |
|-------------------------------|-----|
| Papežská sedisvakance a volba | 95 |
| Svatý Otec ve svém domově | 108 |
| Svatý Otec a církev | 115 |

Část pátá.

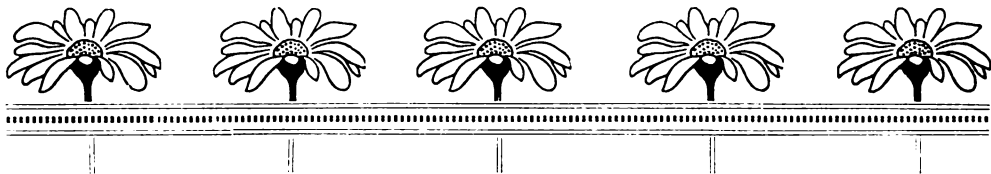
Pomněnky ze zlatého jubilea kněžství svatého Otce Pia X. r. 1908.

| | |
|--|-----|
| Rok zlatého jubilea kněžství papeže Pia X. | 147 |
| Před zlatou jubilejní mší svatého Otce Pia X. | 155 |
| Zlatá jubilejní mše svatá svatého Otce Pia X. dne 16. listopadu 1908 | 158 |
| Po zlaté jubilejní mši svatého Otce Pia X. | 165 |
| Papežský jubilejní kříž. Svatého Otce Pia X. zájem o vědy a umění | 172 |
| Zlaté kněžské jubileum Pia X. oslavovalo katolické písemnictví | 174 |
| Závěrek roku jubilejního | 175 |

ČÁST PRVNÍ.

MLÁDÍ A STUDIE.

R. 1835–1858.



Josefa Sarta rodiště, narození a mládí. R. 1835—1850.

Když byl císař Napoleon I. pokořen, přišly kongressem vídeňským roku 1814 Lombardie a Benátsko jakožto království „lombardsko-benátské“ opět pod žezlo Habsburgův, až obě, Lombardie roku 1859 a Benátsko roku 1866 připadly spojené Itálii. V té době byli tudíž obyvatelé obou území poddanými rakouskými. Kdo by se byl nadál, že z nich dosednou ještě dva Prozřetelností vyvolení muži na vznešenou stoličce sv. Petra. A stalo se. V minulém století lombardský Rakušan Řehoř XVI. spravoval církev katolickou (1831—1846) a v nejnovější době opět bývalý Rakušan, Benátčan, jest papežem, neboť Riese, městyse v kraji benátském, patřící k provincii a diecesi treviské, má čest býti d o m o v e m a r o d i š t ě m panujícího sv. Otce Pia X.

Riese, městečko ležící v úrodné, půvabné krajině severoitalské roviny mezi Vicenzou a Trevisem, má nyní na osm set, jako obec s několika příslušnými osadami na pět tisíc obyvatelů, — lid zdravý, silný a pracovitý, jenž se žíví ponejvíce hospodářstvím. Středem městyse jest renaissanční, prostý, nicméně úhledný kostelík se štíhlou věží, jež zdobí obraz malíře Tintoretta, ze šestnáctého století, představující zasnoubení Panny Marie. Bezpochyby jest Riese původu starořímského, jistě mělo ve středověkých dějinách větší význam než dnes, jako vůbec celá krajina treviská se svými četnými pevnými hrady, jejichž zříceniny dosud lze jest viděti. V této nyní tiché odlehle obci bydlila od počátku osmnáctého století rodina jménem Sarto, dříve Sartor (Krejčiči) zvaná, která při svém chudobném stavu, v němž od paměti lidské žila, svůj rodokmen může stopovati až do roku 1432. Zde se narodil dne 26. května r. 1792 Jan Křtitel Sarto, otec nynější hlavy církve, a byl tu obecním sluhou s velmi skrovnou denní mzdou. Nedaleko od Riese, ve Vedelagu spatřila vezdejší světlo matka papeže Pia X. Marketa Sansonová, jako dcera hostinského dne 10. května r. 1813. Pravidelného školního vyučování ve svém mládí asi nepožívala, ježto jakživa neuměla psát. Za to byla dovedna v šití a šitím ještě jako matka rodiny hleděla na živobytí přispívati. Ze svého rodiště přišla Marketa brzy se svými rodiči do Riese, zde se seznámila s Janem Sartem, jenž byl již čtyřicátník a roku 1833 stala se jeho věrnou manželkou, přivdávši se do jeho skrovného domku.

Byť by žili manželé Sartovi chudobně, muž šel za svou službou, manželka obdělávala tři malá políčka; byť by je starosti a zármutek navštívily, tak když jim první synáček Josef již za týden po narození zase zemřel, žili přece spolu spokojeně, útěchu nalézajíce u víře v moudrou prozřetelnost Boží a ve své upřímné zbožnosti vůbec.

Jejich tiché štěstí se rozmnožilo, když Marketa dne 2. června r. 1835 po druhé syna povila, který byl následujícího dne 3. června ve farním kostele rieském pokřtěn na jméno Josef Melchior, náš nynější svatý Otec.

Po Josefovi narodil se dne 26. března r. 1837 bratr Angelo, jenž byl svého času rakouským vojákem, potom závodčím u četníků, venkovským listonošem, až roku 1886 dostal v městečku Gracii u Mantovy poštovní výpravnu, s níž je spojen krámkem na sůl a tabák, které jsou v Itálii státním monopolem. V tom postavení žije doposud. Vedle



Riese, rodiště Pia X.

těchto dvou žijících synů darovala matka Marketa život ještě šesti dcerám. Nejstarší Teresie, narozená r. 1839, je provdána v Riesi za Jana Parolina, jenž má hostinec „Due spadi“ — „U dvou mečů“ Jiné dvě sestry jsou provdány v Salzaně ve skrovných poměrech. Antonie má za manžela Francesca De Bei a vedou závod krejčovský; manžel Lucie Luigi Boschin je kostelníkem a má zároveň obchod střížním zbožím. Znamější těchto jsou tři neprovdané sestry Pia X.: Růžena, Marie a Anna, které obstarávaly v Benátkách svému velebnému bratru Josefovi domácnost, i šly za ním nyní do Říma, kde požívají veliké úcty pro svoji jednoduchost a prostotu při vysoce vznešené důstojnosti svého nejstaršího bratra.

Poměry v domě Sartově nesly to s sebou, že byly dítky záhy přidržovány k domácím pracím a potřebám. A v tom nečinil Josef neb Beppo, jak mu říkali, žádné výjimky. Proto můžeme si mysliti, že někdy

na místě otce donesl někomu psaní, matce pomáhal v práci na poli, nebo také pásal kravičku, později oslíčka. Byl to život venkovského chudého jinocha, jaký vedou ještě dosud nesčíslní chlapci v italských vesnicích. Při tom bezděky přenášely se dobré vlastnosti rodičů na Josefa: jejich zbožné smýšlení, zdravá povaha, vytrvalost a radost v práci, veselá mysl při všem strádání, hlavní tah italské bytosti.

Ale k těmto časem se probudivše přidružily se zvláštní přednosti ducha Josefa Sarta. Byly patrné, když počal doma navštěvovati dvou-
třídní národní školu, kde mu první literární učení vštěpoval učitel Fran-



Pohled na Riese s kostelem. Nahoře: vnitřek kostela.

cesco Gecherle. Josef Sarto byl vtipný, „velmi horlivý a pilný v učení, tak že dostával vždy první cenu“, svědčí o něm bratr Angelo.

V jedenáctém roce svého věku, r. 1846, přijal Beppo svátost biřmování od biskupa Sartoriho Canovy, nevlastního bratra slavného malíře Antonia Canovy, a po roce, dne 6. dubna 1847 přistoupil po prvé ke stolu Páně. Bylo snad toto první svaté přijímání bohatým semenem, z něhož vyrostla ona vroucí úcta k Nejvyšší Svátosti, jakou se Pius X. po celý svůj život vyznamenává, ku které obzvláště jako papež kněze a věřící vybízí a pro kterou doporučuje časté, ano denní svaté přijímání?

Pěkné pokroky mladého Josefa Sarta v obecné škole vzbudily myšlenku, není-li spíše narozen k studování než ku práci v potu tváře. Mohlo se to zkusit. Proto jal se nadaného Josefa farář rieský Titus Fusarini vyučovati v latině a vůbec připravovati na gymnasium do blízkého Kastelfranka. Horlivost a pilnost na obou stranách, při učiteli i žáku, docílily v krátkém čase útešného výsledku. Již v listopadu r. 1846 složil Josef přijímací zkoušku do první gymnasijské třídy a po čtyři léta, až do srpna r. 1850 náležel k nejmilejším žákům ústavu a k prvním své třídy.

Se studiem počal pro Josefa docela nový život. Z úzkého obzoru svého rodného městečka Riese byv vytržen, nalézá se v Kastelfranku, čímž se dvanácti tisíci obyvateli, a s klassickým učením nastupuje zároveň drsnou školu života.

Kastelfranko leží sedm kilometrů vzdáleno od Riese, a Josefovi bylo den ze dne při každém počasí, ať slunce pražilo nebo zima studila, tuto cestu pěšky dvakrát konati. Vzpomeňme při tom na chudý oděv a skrovnou stravu malého studenta, a poznáme oběti, které podstoupil, a školu, kterou prodělal, čímž se však jeho povaha již záhy utužila.

Spolužák panujícího papeže, hrabě Quirini, vystihl charakteristiku mladého Sarta těmito stručnými slovy: „Já jsem byl internistou v kolleji v Kastelfranku, Sarto navštěvoval ústav jako externista. Byl oděn chudobně šaty z polosukna, a mnohdy hleděl mu z kapsy kus chleba, který vzal s sebou na oběd. Ale jak byl přece dobrý! Byl všem milý, byl veselý a velmi pilný. Ve škole býval vždycky první mezi svými spolužáky. Každý měsíc býval sestaven dle prospěchu seznam žáků, byl vystaven za rámečkem



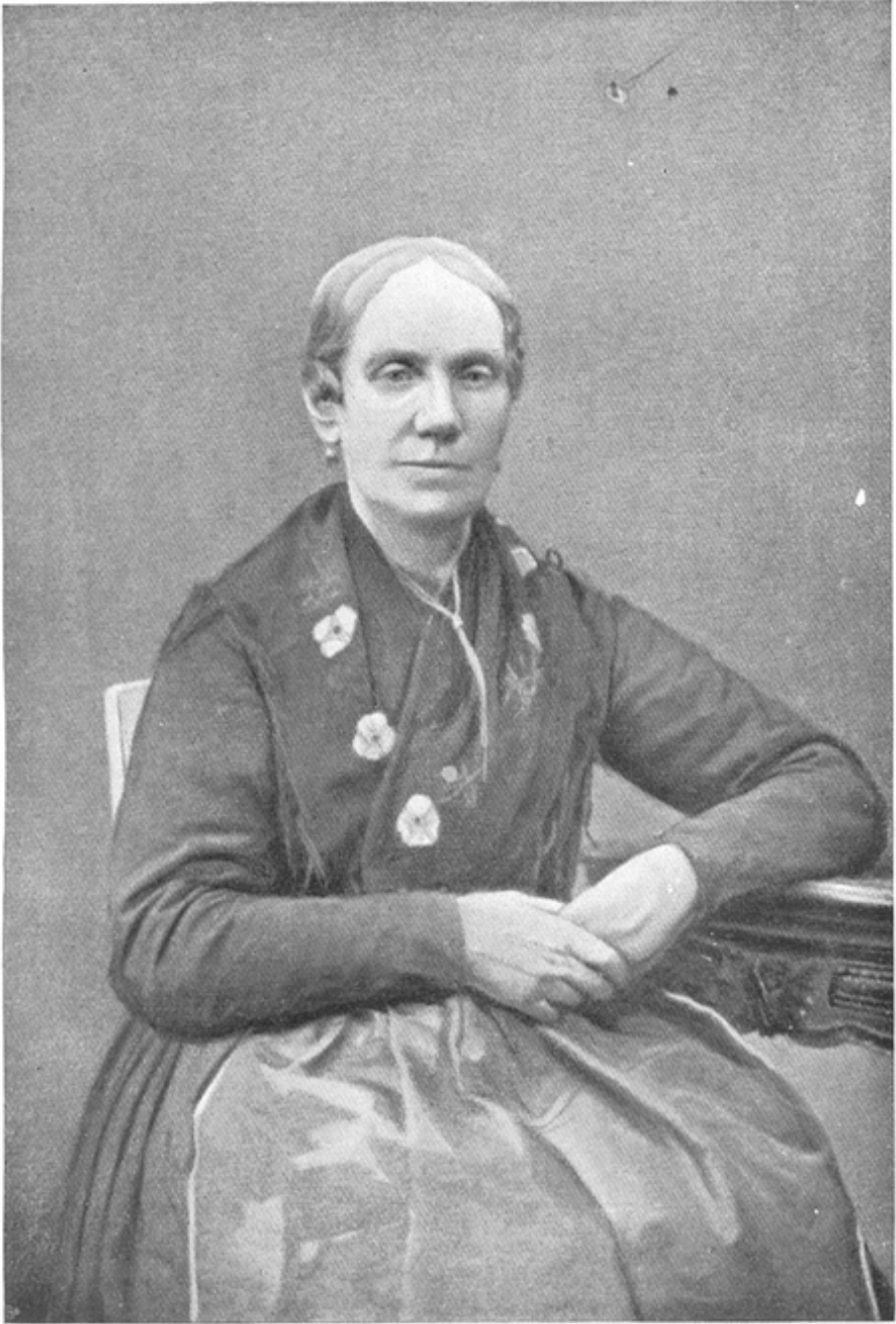
Angelo Sarto, bratr Pia X.

a na konci školního roku skládali jsme zkoušku v Trevisu: nejlepší byl vždycky Sarto.“

Gymnasium v Kastelfranku bylo totiž soukromé, a proto jeho žáci konali zkoušky v každém pololetí na gymnasiu s právem veřejnosti nebo biskupského semináře v Trevisu.

Polední hodiny a někdy — ovšem jen byla-li cesta příliš špatná — více dní v témdni trávil Josef v Kastelfranku v jedné známé rodině; tam nevymizelo až dosud z paměti, jak si Beppo rád hrával na kněze, čítaje mši u oltářičku, jež si sám byl zřídil. Doma v Riese bylo mu již dávno radostí přísluhovati při oběti mše svaté jako ministrant.

Ve čtvrtém roce (1849) přibyl k mladému poutniku jeho mladší bratr Angelo. Tu jim bylo veseleji, obzvláště když pečlivý otec koupil jim oslíka a malý vozík, na kterém se mohli do školy a ze školy svézti.



Markéta Sartová, matka Pia X.

Menší Angelo rád by si byl někdy „zakučiroval“, ale starší zkušenější Josef nerad svěřoval otěže mladšímu a slabšímu, jen někdy výjimkou, aby mu udělal radost, připustil ho k tomuto úřadu.

Ukončiv Josef Sarto s výborným prospěchem roku 1850 čtvrtou třídu gymnasijní, byl hotov s tak zvanými studii gramatickými. Obstál skvěle zkoušku, kterou chtěli s ním učiniti jeho příznivci, a proto mohli na to pomýšleti, jak by ho učinili účastným i vyšších studií filosofických a bohosloveckých. Při nevalných prostředcích rodičů nebylo ovšem snadno toho dosíci, ale hodný Sarto sám si bezděky cestu



Lucie Boschinová, roz. Sartová a Antonie De Bei, roz. Sartová.

urovnal. Svými výtečnými zkouškami v Trevisu obrátil již na sebe pozornost profesorů či představených semináře, kteří jej budou jistě podporovati.

K tomu se přidružila ještě jedna příznivá okolnost. Patriarchové benátské měli právo zadati v semináři padovském několik nadací pro hodné kandidáty. Tu v oněch letech seděl na ctihodném benátském patriarchálním stolci kardinál Jakub Monico, syn kováře z Riese. Bylo tudíž potřeba jenom laskavého doporučení se strany domácích duchov-

ních a profesorů semináře treviského, a žádost otce Sartova za udělení některé prázdné nadace jeho synu Josefovi mohla se vyplnit. A skutečně patriarcha vyhověl dne 22. srpna r. 1850 žádosti za přijetí Josefa Sarta do padovského semináře, který dle tehdejšího studijního řádu v Itálii uzavíral v sobě vyšší studie gymnasijní a celé kněžské vzdělání. Dle našich názorů byl přijat Josef Sarto do chlapeckého semináře čili konviktu i do kněžského v Padově zároveň.

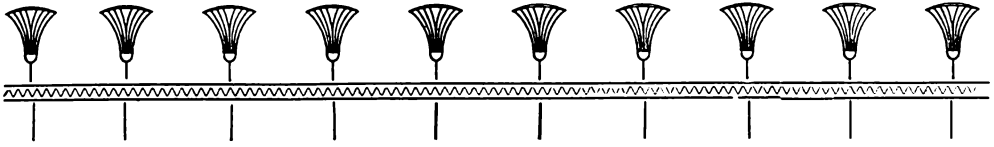
Představíme si radost rodičů Sartových vidoucích svého Josefa ubírat se od stupně k stupni k žádoucímu cíli. A co Josef? Vypravuje se, že rád navštěvoval poutní kapli Matky Boží v blízké Cendroli a zde otvíral Milostiplné své srdce. Jaké asi tu vroucí díky vzdával, vida se na bezpečné cestě, již bude jednou ve stavu kněžském Bohu zcela náležeti. Bylo mu tenkrát patnáct let.



Gymnasium v Kastelfranku.

Ale toto dětinné srdce bylo ještě větší radostí uneseno, když nastávající seminarista podle obyčeje italských studijních ústavů církevních a podle předpisů sněmu tridentského již doma, dne 19. září r. 1850, oblékl se v roucho duchovní! Byl to téměř radostný den pro celé Riese, a prostí venkované Sartovi hleděli asi s pýchou rodičů na svého syna v oděvu chovance semináře, jehož od té chvíle sourozenčí neoslovovali „Ty“, nýbrž „Vy“.

Ale k této radosti přimísila se brzy hořká krůpěj. Mladému studentu bylo po prvé na mnoho měsíců opustiti svou domovinu se všemi svými milými a drahými, se svými rodiči, sourozenci, příbuznými a známými. Když konečně nadešel den odjezdu, tu vyjel — bylo to v listopadu r. 1850 — zvláštní povoz časně z rána, řízen jsa otcem Sartovým: na vozíku naložena jednoduchá postel a kufr s prádlem a knihami, a na něm náš nastávající konviktista či seminarista. Ještě poslední „S Bohém“ drahé matce, poslední pozdrav milým sourozencům, a již se jede dále — a dál se slzami v očích a s prvním velikým bolem v duši.



Josef Sarto

seminaristou, bohoslovcem a vysvěcen na kněze.

R. 1850—1858.

Padova! Jedno z nejstarších a největších měst italských, obklíčené starými hradbami se sedmi branami a vysokými náspy; bohaté na velikolepé chrámy, skvostné paláce a vzácné pomníky. Padova, město již od druhého století sv. panny a mučednice Justiny, nad jejímž hrobem vystavěli synové sv. Benedikta v šestnáctém věku nádherný chrám s osmi báněmi, jenž se řadí mezi nejkrásnější kostely Itálie. Padova město obzvláště svatého Antonína, kde kdysi kázal, konal zázraky, blaženě zemřel (r. 1231), kde má „Světec“ ve velikolepém chrámu se sedmi kupolemi, jemu zasvěceném, v přenádherné kapli svůj slavný hrob, k němuž přicházejí četní poutníci se všech stran Evropy.

Padova jest také starobylym sídlem věd. Od roku 1238 má universitu, jejíž učitelské stolice zaujímal mnohý vynikající učenec a světec, a na kterou přicházeli ve středověku tisícové posluchačů z blízka a z dále, chtějící se vzdělati zejména ve vědě právnické a lékařské. Zajímavé jest mezi jiným slyšet, že tu bývalo již ve století třináctém i tolik Čechů, že tvořili zvláštní národ jako část sdružení tak zvaných ultramontánů, čili rodáků z krajů záhorských, ležících na severu za Alpami. Na počátku čtrnáctého století byl na učení padovském napotomní slavný arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic, a později, v letech 1383—1387 Jan z Pomuka, jakožto farář od sv. Havla v Praze, jenž byl docela roku 1386 rektorem ultramontánů a v říjnu 1387 stal se zde doktorem práv. Podobně biskupský seminář v Padově dobyt si vědeckého jména, a mnohá ozdoba církve z něho vyšla.

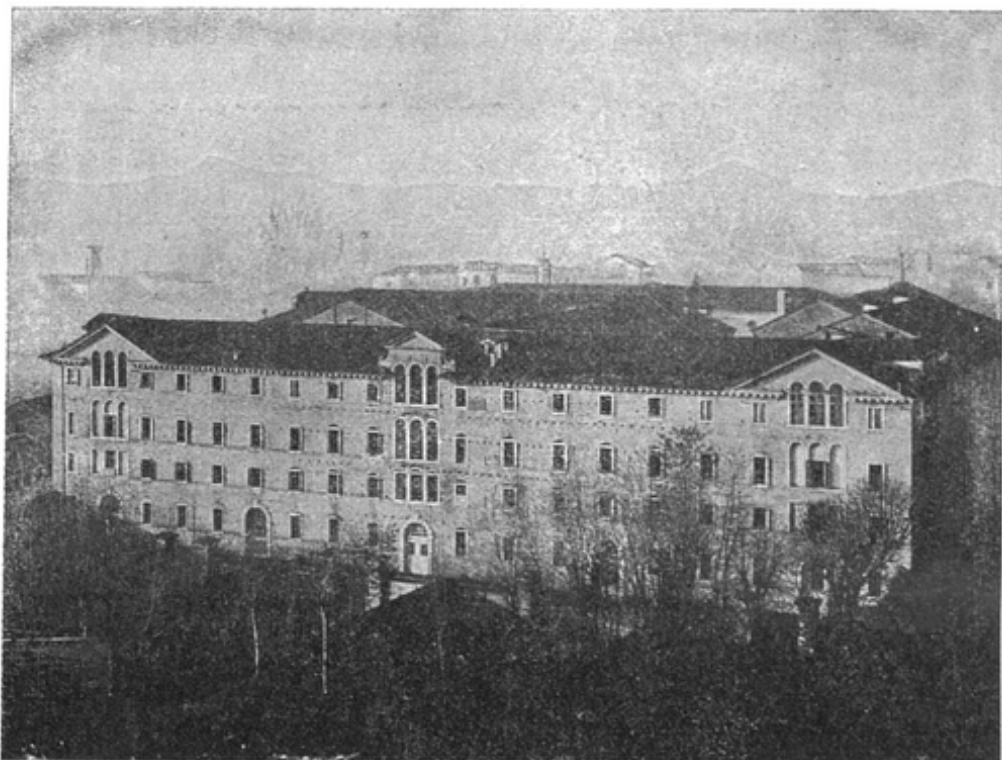
Do tohoto starožitného, památného a poutnického města odebral se Josef Sarto provázen jsa svým otcem, oddat se vyšším studiím gymnasiijním a bohosloveckým. Jak mocné a posvátné byly asi dojmy, které povstávaly v duši mladého studenta, když patřil po prvé na Padovu a když si jí po té s otcem prohlížel! Jistě že mu pomohly mírniti bolest, která znova vypukla při loučení se s otcem. Bolest ještě větší, že brzy pohlédne do otcova oka naposled, a že brzy obdrží od něho polibek poslední, zakryla mu dobrotivá Prozřetelnost.

Nadešel nový školní rok.

S kněžským seminářem v Padově byla spojena kollej zvaná Tor-nacense-Campion s třídami gymnasiijními, pozůstávajíc podle starého

rozdělení ze studií nižších (humaniora), rhetoriky a dvou ročníků filosofie. Po nich následovaly čtyři ročníky bohosloví. Jak učební osnova, tak veškeré vychování mladých chovanců směřovaly jediné ke vzdělání nábožného, horlivého a v učení bohoslovném znalého kněžského dorostu.

Sarto vstoupil do třetí třídy studií humanistických a zase tak výborně prospíval, že potěšil opět rodiče krásnými vysvědčeními v obou běžích a zprávou, že dosáhl mezi svými spolužáky první ceny. Na jednom vysvědčení z prvního roku pobytu našeho svatého Otce v Padově se čte: „V zachovávání kázeňských předpisů nikomu nezadá; při vynikajícím ostrovtipu a velice šťastné paměti oprávnjuje k největším nadějím“.



Biskupský seminář v Padově.

Na konci tohoto školního roku obdržel Sarto dne 21. září v katedrále asolské tonsuru.

Ještě nyní jako papež vypravuje s úsměvem, kterak před dvěma lidskými věky docela neočekávaně přišel k tomuto vyznamenání. Biskup treviský chtěl udíletí všechna rozličná svěcení, a tu se skutečně našli v jeho semináři kandidáti pro všechna svěcení, výjma tonsuru. Aby tato právě nechyběla, určil mladého Josefa Sarta, aby ji přijal, a tento radostně k tomu svolil.

„Ó, přijetí tonsury,“ vypravoval jedenkrát papež, „způsobilo mi tenkrát více radosti, než později posvěcení na biskupa! A vizte, týž biskup, který mne udělením tonsury posvětil na klerika, byl také pří-

tomen mému svěcení biskupskému. „Ach Monsignore“, řekl jsem mu při té příležitosti, „jestli se mi ubohému dnes tohoto dostává, pak jest mi z toho Vám děkovati, jenž Jste mne před lety tak náhle a neočekávaně do stavu klerikův vehnal!“

Přijetím tonsury se vlastně vchází do stavu duchovního, a náš mladistvý seminarista učinil tento krok bez všeho váhání a kolísání. Jako rodičové a učitelové viděli v zevnějším se chování Don Giuseppa jisté znamení jeho povolání k obětíplnému stavu kněžskému, tak neshledáváme ani v něm samém ani na okamžení nějaké pochybnosti v příčině volby stavu. Od útlého mládí byla Sartovi myšlenka na vyšší studie, ano každá myšlenka na vystoupení ze stavu dělnického a selského nerozlučitelná od druhé: věnovati se jednou stavu kněžskému, a smysl a náklonnost k tomu stavu stávaly se postupem let a příslušným vychováním jenom jasnější a mocnější.

Na tomto místě budiž poznamenáno, že není zásluhou nynějšího svatého Otce, že se nám zachovalo to málo, co víme o jeho mladých letech. Jsa záhy na sebe odkázán, chovaje ve svých prsou ideály, pro které našel ve svém nejbližším venkovském okolí málo anebo žádného porozumění, a jako pravý syn stavu selského nemaje té sdílné povahy, aby to na jeho dával, co hýbe jeho nitrem, obmezoval své dopisy v letech trávených vzdálen od svých drahých v Padově, co do počtu i obsahu na míru asi nejmenší. Z největší části obracejí se tyto krátké dopisy na faráře nebo kaplana jeho domoviny a patnáctiletý jinoch vedle přednesených přání k svátkům sotva něco o sobě v nich podává. Z dopisů na rodiče a sourozence, pokud víme, žádné na nás nepřišly; buď že jich vůbec nebylo, ježto matka Sartova číst neuměla, otec pak již brzy zemřel, a Beppo tudíž přenechal to domácímu duchovnímu, aby nejpotřebnější o něm s jeho milými sdělil, buď že venkovská rodina ve své prosté mysli nepřikládala tomu tak veliké váhy, aby dopisy svého nejstaršího uschovávala. Ostatně při povaze mladého Sarta, více skutkům než slovům žítí, měly by asi pro vyličení jeho povahy málo důležitosti. Alespoň zůstává to tahem jdoucím celou korespondencí Pia X. až na naše dny, že jest co nejvíce možná věčná, jenom zřídka však osobní. A přece bylo by docela pochybeno, kdybychom z této speciálně italskému venkovanu vlastní stránky povahy soudili na jakousi uzavřenost. Jeho spolužáci dosvědčují svorně, že veselou, slunnou mysl nazýval sobě vlastní a žertům že byl přístupen, jak dokazuje i život papeže kmeta až do této hodiny.

Roku 1852 potkala Josefa Sarta bolestná ztráta. V posledních dnech měsíce dubna toho roku obdržel zprávu, že se jeho otec těžce rozstonal. Představený semináře dal mu dovolení nemocného doma navštívit. Josef zastal ještě otce na živu, ještě se spolu zde na světě naposled potěšili, ale již dne 4. května 1852 oplakával ho zemřelého se zarmoucenou matkou a truchlícími sourozenci. Smrt otcova byla velikou ranou pro chudobnou rodinu. Co si počne ubohá vdova s tolika nezaopatřenými dětmi? Důvěřujíc v pomoc Boží poslala Josefa zpět do semináře, ujala se pevnou rukou vedení domácnosti a malého hospodářství, a hleděla pilným šitím nahraditi mzdu, o kterou přišli úmrtím svého živitele. Josef nemoha ještě ničím přispěti na živobytí svých drahých, tím vroucněji a více se za ně modlil a radost jim působil svým vzorným chováním a pěknými vysvědčeními.

Dokladem uvádíme vysvědčení z roku 1853 z třídy filosofie.

Po velmi příznivé poznámce o chování se, pozornosti a pilnosti čteme o jednotlivých předmětech následovně:

Náboženství: Výtečně, s největším zájmem o každé odvětví vyučování.

Filosofie: Výtečně, jelikož si jako dobrý myslitel příslušné vědomosti jak co do názoru, tak co do hloubky v plné míře osvojil.

Jazyk italský: Výborně pro velikou snadnost ve výkladu klasiků, pro čistotu slohu a pro bohaté vědomosti v literatuře.

Jazyk latinský: Výborně pro důvtipný výklad, dobrý překlad a milý sloh.

Jazyk řecký: Výtečně pro značnou znalost gramatiky a pro velikou správnost ve výkladu a překladu.

Zeměpis a dějepis: Výborně pro obsáhlé a velmi jasné vědomosti dějepisných událostí novější doby a jejich časové posloupnosti.

Počty: Výtečně pro chvalitebné přirozené vlohy pro tuto vědu a pro velikou dovednost v řešení úloh v algebře a geometrii.

Vědy přírodní (fysika): Výtečně pro jasnost myšlenek a pro mnohé a přesné vědomosti, také matematických důkazů.

Věru znamenité vysvědčení, jež ukazuje jak na stkvělé vlohy, tak neúpornou píli našeho seminaristy; a přece ještě našel volného času, v němž se cvičil v hudbě, a rovněž v ní tak se vzdělal, že mu později bylo svěřeno vyučování zpěvu v semináři.

Prázdniny trávil Sarto vždycky doma v Riese, a tu ku konci prázdnin, po vykonaných studiích gymnasijských, připravil svým příbuzným a rodákům radostné překvapení.

Ke prosbě domácího arcikněze měl o svátku Všech věrných zemřelých tak řečené „dušičkové kázání“, a to s takovým výsledkem, že vzbudil dojem, „jakoby byl již mnohokrát“ kázal, a posluchače velice vzdělal.

Navrátiv se z prázdnin do Padovy, nastoupil Josef Sarto studia bohoslovecká, a konal je po čtyři léta od roku 1854—1858 s láskou, horlivostí a vroucností, jaké jest hodna královna všech studií, věda bohoslovná, a jaká přísluší povolnému bohoslovcovi, jenž studuje za vznešeným cílem, aby uměl jednou ve stavu kněžském zastávat věc Boží a církve, a vésti, zachrániti a spasiti duše nesmrtelné.

Všecka vysvědčení z tohoto období vykazují ve všech bohoslovných odborech opět samou známku výborně a výborně s významáním.

Ale s tímto výborným vzděláním rozumu zajisté že spojeno bylo s milostí Boží stále zušlechťování srdce a prospívání ve vědě svatých a v duchovním životě.

Léta v bohosloví plynula našemu seminaristovi v nekaleném klidu a vnitřní spokojenosti. Jenom jedna událost smutně vynikla a náhlé ukončení prvního roku způsobila.

Bylo to v roce 1855, když cholera také v horní Italii hrozně zuřila. Jako jiné ústavy, byl také padovský seminář uzavřen a chovanci domů propuštěni. Takž spatřujeme Sarta od dubna do listopadu r. 1855

v Riese v kruhu svých milých. Ale jaký to byl asi pobyt! Úmrtnost zvýšila se i zde dvojnásobně. Než prostřed listopadu počalo se všude zase vyučovat, a Sarto vrátil se do Padovy.

Ještě šťastněji než ve dřívějších letech měla mu uběhnouti poslední doba studií. Po čtyři léta byl praefektem vykázané mu skupiny seminaristů, nad nimiž bylo mu bdítí při studiu, na procházkách a při volné chvíli. Rozumí se, že tento úřad vedle mnohých nepříjemností, zdržoval také od studování. Jak se tudíž raduje Sarto, když byl tohoto břemene sproštěn.

Slyšme jen, jak se o tom srdečně rozepisuje svému otcovskému příteli a dobrodinci, Donu Pietro Jacuzzimu, kdysi kaplanu rieskému: „Strávil jsem zde v semináři šest let, a to vždy dobře; nicméně doufám, ačkoli nová kázeň byla zavedena, že tento rok bude ještě lepší předešlých. Dobří představení vyhověli mým prosbám a dali mne po mém čtyřletém praefektství na odpočinek a na svobodu. Jsa sproštěn nepříjemností, požívám přece všech privilejí; vykázali mi pokojík, jenž jest o samotě, kde se nic neslyší než zvon a hodiny. Co může býti lepšího? Na procházku nechodím již v oněch dlouhých řadách, které každého, kdo je vidí, zasmušují, a ještě více ty, kdo je tvořití pomáhají, nýbrž jdu s jedním školním kamarádem, svým přítelem; zkrátka, nevěděl bych, čeho bych si ještě měl přát. V nerušeném pokoji mohu studovati, a tak doufám, že mi ještě času zbude, abych mohl někdy nějakým psaníčkem své drahé přátele, jak si přejí, potěšiti. Sudte, nemám-li býti spokojen. Takovým způsobem mohu se poněáhu na to připravit, aby mi jednou, až budu kaplanem, nebyl život v osamělém studijním pokoji nudným. Představení zde jmenují mne jubilar, a mají k tomu všecku příčinu, a dají-li mi někdy nějaký malý rozkaz, rád ho přijímám, abych jim poněkud odplatil jejich dobrotu.“

Bohužel, neměl právě velebený šťastný život Sartovi dlouho trvati, ježto byl zase brzy jmenován praefektem jedné skupiny kleriků, když byl sám přijetím prvních dvou nižších svěcení v semináři treviském v listopadu r. 1856, a třetích a čtvrtých v červnu 1857, dokonale do řad kleru přivtělen. Byl však potěšen, když brzy po té, totiž v září 1857 obdržel opět od svého vlastního diecesního biskupa, barona Antonína z Fariny, v Trevisu vyšší svěcení na podjáhna, a dne 27. února 1858 na jáhna.

Ježto posléze jmenovaným svěcením nabyt podle starodávného církevního významu najmě moci a práva k úřadu kazatelskému, chtěje ho brzy užiti, nebo spíše jsa snad pozván, navštívil v měsíci červnu svůj domov Riese a měl tam ve farním kostele slavnostní kázání o nejsvětějším Srdci Ježíšovu. Tato návštěva domu otcovského byla tím utěšenější, že mohl Don Giuseppe již sdělit se svou matkou a se svými sourozenci, že se jeho bohoslovecké studie chýlí ku konci, a oznámiti jim šťastný a milostný den posvěcení na kněze.

Na počátku srpna 1858 ukončil školní rok, a Josef Sarto s vděčným srdcem k Bohu a k svým představeným a učitelům rozloučil se se seminářem a městem sv. Antonína. Bylo mu tenkrát něco přes triadvacet let, tak že se mu ještě asi osm měsíců nedostávalo do věku, předepsaného k přijetí svátosti svěcení kněžstva, do roku čtyřadvacátého. Než diecesní biskup mladého čekatele, baron z Fariny, znaje jeho hodnost a mravní zralost, vymohl mu z Říma dispens od povinného

stáří a ustanovil sobotu kvatembrovou, den 18. září 1858, k svěcení na kněze. A ježto v tom čase konal kanonickou visitaci ve vikariátě kastelfrankském, chtěl v tomto městě svěcení udíleti.

Chovanci diecesního semináře treviského, jakož i Josef Sarto, absolvent semináře padovského, připravovali se dle církevního předpisu po deset dní duchovními cvičeními na slavný milostný den.

Tu se konečně přiblížil osmnáctý den měsíce září.

Josef Sarto dlel v Riese, a jako činil v mladším věku po čtyři léta, tak se vydává i dnes na cestu do Kastelfranka. A přece s jakým rozdílem!

Dnes konečně má se mu dostati odměny za všechna strádání, za všechny námahy a práce; dnes má se vyplniti vřelá touha a modlitba jeho srdce, ale také vroucí přání a modlitba jeho matky.

Nevíme, avšak můžeme si mysliti, že velikému svatému úkonu byli přítomni mezi mnohými jinými z blízkého Riese také matka Sartova s některými jeho sourozenci, a hluboce k slzám byli dojata, když biskup vzkládal ruce na jejich nejstaršího syna a bratra, a světil jej na kněze Nejvyššího. A s jakým pohnutím přijali asi požehnání od novosvěcence a polibili jeho posvěcené ruce! S nebe pak shlíželo oslavené oko otcovo.

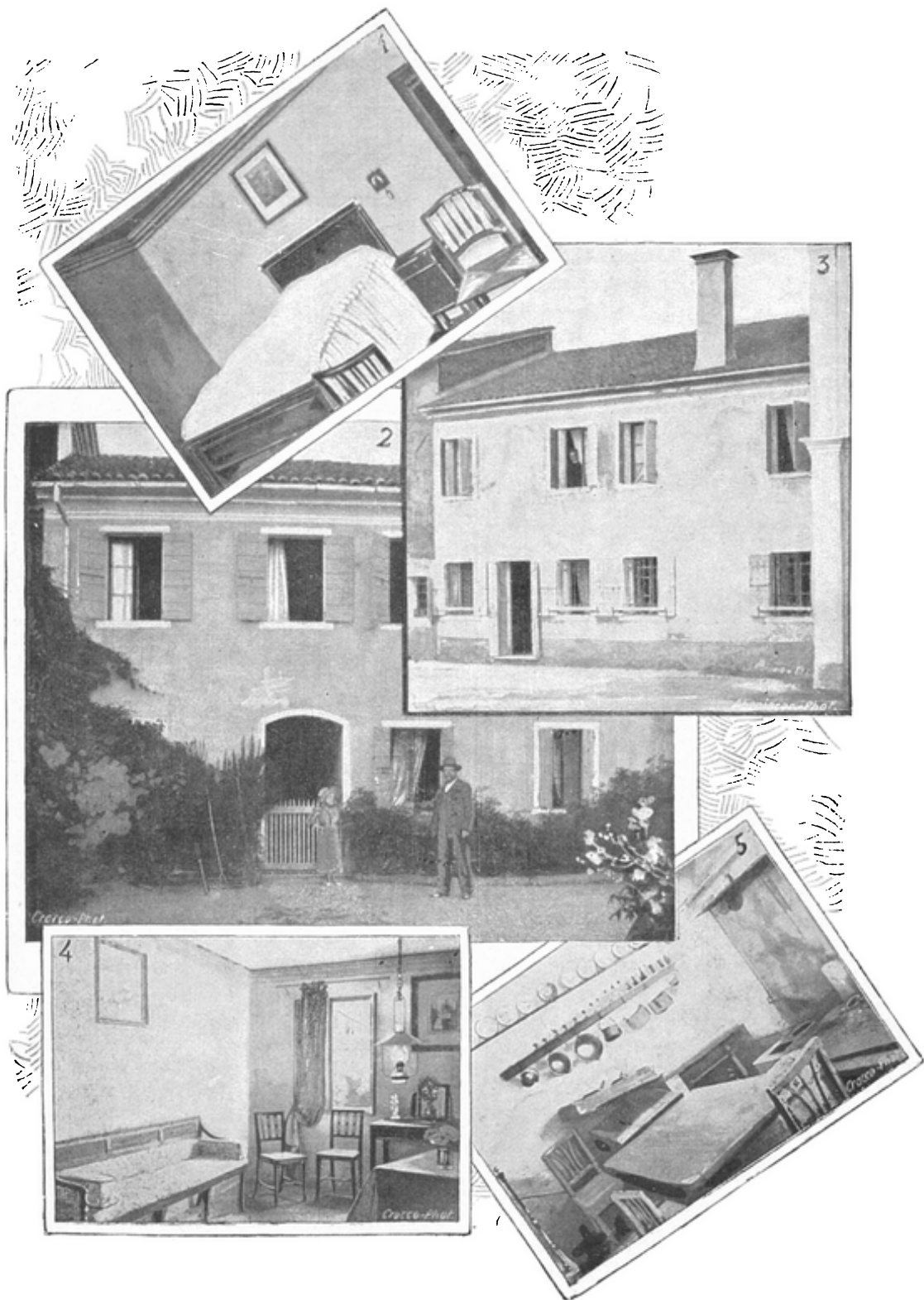
Byl-li tento den více radostnou slavností pro užší kruh rodiny Sartovy, pak bylo dne následujícího, v neděli o svátku Sedmibolestné Panny Marie, slavení první mše svaté novosvěcencem ve farním kostele v Riese, slavností celé obce, před jejíž očima syn někdejšího obecního sluhu vyrostl od chlapce k jinochu, od jinocha k prvním mužným letům, vzor pro své soudruhy, chloubou své tiché prosté domoviny. S matkou pak spolucitíme radost, slast a mateřskou hrdost, kterými její duše dnes byla naplněna. Byla to sladká odměna za všechnu námahu, za všechna strádání, za všechny oběti, jimiž svému nejstaršímu byla umožnila, že se mohl Bohu a Jeho službě zcela zasvětit.



ČÁST DRUHÁ.

V DUCHOVNÍ SPRÁVĚ.

R. 1858—1884.



Rodný dům Pia X. v Riese.

1. a 4. světnice obytné, 2. a 3. dům, 5. kuchyň.



Josef Sarto

kaplanem.

R. 1858—1867.

Milé jsou to dny pro novosvěcence v době po vysvěcení, dokud není někam ustanoven, ježto dny odpočinku po namáhavých studiích a vnitřní nejčistší radosti, že může denně k oltáři přistupovati a nejvyšší obět slaviti. Sarto užíval jich v Riese. Ale již brzy obdržel své první místo, byv poslán od svého biskupa za kaplana do Tombola.

Jest význačné pro tohoto mladého kněze, že ačkoliv s tak výtečným prospěchem konal všechny studie, měl jenom tu ctižádost, jíti do duchovní správy. Dovoleno jest uvážiti, jestli by byl Sarto na svou žádost od svého diecesního biskupa neobdržel času a prostředků, aby mohl třeba v Římě ve studiích pokračovati, aby potom doktorskou hodností jsa ozdoben, působil jako professor v diecesním semináři. Nic takového! Sarto cítí to dobře: duchovní správa jest jeho pole. Zde ve vedení duší chce slaviti svá duchovní vítězství. Pocházejí ze selského stavu, jest spokojen, když bude ukazovati cestu do nebe sobě rovným. Jaká to láska a oddanost k stavu venkovanů a k půdě venkovské! I v rouchu kněžském, a právě v něm má Sarto nyní největší přání, aby v prostém kaplanském pokojíku našel klidu a času, aby se mohl sám ještě dále vzdělávati a aby se vycvičil důkladně v duchovní správě, aby snad jednou nanejvýš jako venkovský farář mohl zcela věnovati svůj život lásce k Bohu a lásce k bližním.

Z tohoto tichého, skromného smýšlení Sartova asi pochází, že se bezpochyby za svých studií a v duchovní správě nezabýval mnoho politikou, alespoň nemáme o tom žádných písemných dokladů, ačkoliv současné události politické, sociální a církevní právě v Itálii byly tak vážné a rozrušující. Dotkneme se jich jen stručně.

Z italských států, po vídeňském kongressu obnovených, největší moci nabyly Sardinie, již přiřčeno bylo Savojsko a Piemont. Králové sardinští snažili se spojití celou Itálii pod svým žezlem. Proto byly podporovány pikle proti Rakousku v Lombardii, kde vítězně bojoval výtečný vojevůdce a katolík, maršálek Radecký; ve státě papežském revoluce, již v čele stáli karbonáři, Mazzini a Gioberti; a v Neapolsku Garibaldi, jenž se svými dobrodruhy napadal i papežský stát. Marně

zaváděl papež Řehoř XVI. (1831—1846) opravy ve svém státě; revoluce propukla, ale přispěním Rakouska byla potřena.

Podvratné snahy však trvaly i za Pia IX. (1846—1878), jenž dal svým poddaným svobodu a nařídil rovněž rozsáhlé opravy. Ale vše bylo marno. Revoluční stranu podporoval sardinský ministr Kamil Cavour, jenž nelekal se žádného prostředku. Konečně ohrožen i život papežův v Quirinalu, a jeho ministr Pellegrino Rossi dne 15. listopadu 1848 úkladně zavražděn. Papež prchl do Gaëty; v Římě zřízena republika a statky církevní zabaveny. Mocnáři sice zakročili a papež, vrátiv se 12. dubna r. 1850 za jásotu občanstva do Říma, staral se horlivě o další důkladnou a všeobecnou nápravu, ale všechny jeho snahy tříštily se o revoluci, která byla podporována Sardinii, kde panoval nyní král Viktor Emanuel II. Roku 1859 vypukla válka s Rakouskem, která skončila odstoupením Lombardska Sardinii. Roku 1861



Kaplan Sarto.

zmocnil se Viktor Emanuel za pomoci Garibaldiho Neapolska, přijal název „italského krále“, a italský sněm v Turině prohlásil 29. března r. 1861 Řím za hlavní město Itálie. Roku 1866 shodla se Itálie s Pruskem o novou válku proti Rakousku. Voje italské byly sice na hlavu poraženy u Custozzy od arcivévody Albrechta a italské loďstvo na moři u Visu od admirála Tegetthofa zničeno, avšak rozhodné vítězství Prusů u Králové Hradce dne 3. července 1866 přinutilo Rakousko, že odstoupilo Benátsko císaři Napoleonovi III., tento pak daroval je po míru vídeňském dne (3. října 1866) Itálii. Nyní běželo jen o vhodný okamžik, aby ještě celý stát papežský přivtělen byl k panství sardinskému. Ten se naskytl, když roku 1870 za války německo-francouzské francouzská po-

sádka z papežského státu byla odvolána a když Napoleon III. u Sedanu byl poražen a zajat dne druhého měsíce září. Voje sardinské přitrhly se schválením pruského vyslance Arnima k Římu a zmocnily se ho 20. září 1870, vyrvavše tak papeži bezprávným násilím dědictví sv. Petra. V říjnu odbývala se komedie hlasování lidu, který se vyslovil pro přivtělení k Itálii. Roku 1871 přesídlil Viktor Emanuel s úřady z Turina do Říma a ubytoval se ve Quirinalu. Byly sice vydány tak zvané garanční zákony, jimiž se zaručovala papeži jakási svoboda a nabízena mu civilní lista, ale vše mu bylo vzato, paláce, sbírky a všecko církevní jmění. Pius IX. odmítl důstojně nedostatečné ty záruky i civilní listu, a zůstal v dobrovolném vězení ve Vatikáně, ohradiv se proti bezpráví na sobě spáchaném.

Ale s panstvím sardinským čili piemontským spojen byl od let padesátých boj proti církvi a proti náboženství. Kláštery byly rušeny, církevní jmění zabaveno, zavedeno civilní manželství, duchovní soud

zrušen, trestní zákoník rozmnožen paragrafy, týkajícími se „služebníků kultu“, to jest oněch kněží, kteří některý královský dekret nebo vládní formu veřejně kárali; bohoslovecké fakulty byly na státních universitách zrušeny a vyučování náboženství ve školách téměř odstraněno... Jak smutné a obtížné to poměry pro duchovní správu, do níž máme Josefa Sarta právě provázeti.

Vraťme se k našemu novosvěcenci, jenž byl ustanoven za kaplana do Tombola.

Obec, která dnes čítá 3400 obyvatelů, byla za času kaplanování Pia X. značně menší. Celá farnost měla asi 1380 duší. Kostel, jednodílná stavba v dorském slohu, pochází z r. 1750. Jakkoliv vzdálenost mezi Riesem a Tombolem není příliš veliká, jenom asi čtyři hodiny cesty, jest charakter Tombolských docela jiný. Mladý kaplan neměl tu co dělat s jednoduchými venkovany, nýbrž hlavně s dohazovači a obchodníky dobyt看em, kteří nezdřídka daleko zemi projdou a potom ledacos domů přinesou, čeho by duchovní správce raději pohřešoval. Při tom však vyznamenávají se obyvatelé dobrotou srdce a nábožností, jak vůbec u italského lidu shledáváme.

Přijmy našeho kaplana byly velmi skrovné: ve žních dostával sbírkou, kterou sám si musil konati, pšenici a kukuřici; ostatně byl odkázán na almužny za mše svaté. Při tom dle tamějšího zvyku neměl u faráře ani obydlí ani stravy, nýbrž musil se sám o obě starati. Kaplan Sarto bydlil první čtyři léta v jednom domku v nájmu u jakéhosi zedníka, posledních pět let v jiném, od kostela hezky vzdáleném příbytku. Dnes zdobí oba domky pamětní desky, připomínající kaplanská léta Josefa Sarta. Stravu si vyprosil za měsíční plat nejprve u faráře, až později zařídil si pomoci svých dvou sester domácnost vlastní.

Zajisté jest velice důležité, kdo jest prvním představeným novosvěcence. Neboť nyní v praktickém životě jest dvojnásobně nutno míti nějaký vzor a nějakého vůdce, jenž by přílišnou horlivost mladého kaplana na uzdě držel, ve vykonávání úřadu ho cvičil, a především v tom ho poučoval, kterak se mají v semináři naučené theoretické zásady v praktickém životě správně a se zřetelem k rozličným povahám a okolnostem dobře v platnost uváděti. Sartovi, co se toho týče, přálo štěstí. Jeho farář Don Antonio Constantini byl sice churavý, ale výtečný, literně velice vzdělaný a zbožný kněz. On byl takový pravý muž, aby pomohl v skutek uváděti zásady svého mladého kaplana, s nimiž vstoupil tento na první pole svého působení. Nepravíme nerozváženě „zásady“, ačkoliv běží o nastoupení úřadu novosvěcence, nerceme-li lépe nováčka. Sarto se ukázal, a souhlasil to s jeho povahou, ačkoliv měl teprve třiadvacet let svého věku, zevně hotovým mužem na svém místě, hotovým, pokud si byl vědom svého vysokého postavení jako kněz, a pokud si vytkl ostrými obrysy životní program — ovšem zlatého ražení.

Jeden z jeho pozdějších žáků a nyní jeho nejobširnější životopisec shrnuje to v tato nemnohá, ale vše obsahující slova: „Studovati, aby mohl kázati a zpovídati; kázati a zpovídati, aby mohl dobro konati; věřícím, kdekoliv možná, v duchovních a tělesných potřebách pomáhati; nemocným a chudým ku pomoci přispívati; nevědomé učiti a především mládež křesťansky vychovávat; toto vše v podřízenosti vůči

faráři.“ Věřu pracovní a životní program, důstojný budoucího papeže. Vizme, kterak jej mladistvý kněz činy v skutek uváděl.

Co se týče poměru kaplana Sarta k faráři, chválí si ho sám farář co nejvíce. Od prvního dne svého spolužití dobře si vzájemně rozuměli. Oba byli velcí milovníci hudby a řečnictví; oba nalézali svou radost v studiu Písma svatého a církevních otců; oba měli přání: všechněm všechno býti. Z toho vyplynuly brzy opravdu otcovské se chování na jedné a věrná synovská láska na druhé straně; a tak to zůstalo až do smrti šlechtěného Don Constantiniho.

Tak hleděl Sarto jednak nemocnému faráři, jak jen mohl, ve všem ulehčiti, jednak svou bodrou, vždy laskavou povahou churavého rozveseliti, aby na nějakou chvíli na své utrpení zapomněl.

Naproti tomu ujímal se ho farář přátelsky. Jsa zkušeným a zdatným kazatelem, dal si na tom záležeti, aby Sarta vycvičil v posvátném řečnictví; učil ho té jednoduché, všem srozumitelné řeči, která nehledá okázalosti, nýbrž především má na zřeteli užitek věřících. A Sartovi přinesla poučení farářova tolik prospěchu, že se stal brzy hledaným a oblíbeným kazatelem, jenž jak v sousedních farnostech, tak ve velechrámu treviském chválu Boží a svatých s kazatelnou hlásal. Když jedenkrát, byv pozván, konal slavnostní kázání ku cti sv. Antonína ve jmenovaném stoličním chrámu, shrnul jeden posluchač svůj posudek ve slova: „Skromnost na svícen povýšena! Zdařilý plod mladistvého genia; trvalo pět čtvrtí hodin. Krásné obrazy, řeč živá.“ Ale i církevní vrchnost uznala nevšední řečnické nadání Sartovo, a proto byl žádán, aby převzal slavnostní kázání mnohem důležitější ku cti blah. dělníka Jindřicha Bolzaňana († 1315), jehož svátek se konává s velikou slávou v domě treviském, kdež odpočívá. I toto kázání chválí se „jakožto práce prozrazující neobyčejné vlohy, a že bylo se znamenitým hlasem předneseno“.

Tyto utěšené výsledky byly však ovocem nejenom osobního nadání, nýbrž i vytrvalé píle. Studovati bylo našemu kaplanovi zamilovanou věcí. Studoval od časného rána až pozdě do noci, tak že jeho okolí nemohlo pochopiti, jak může býti živ při takové práci a skrovném spaní. „Ó,“ řekl jednou, „mně dostačí krátký spánek.“ A donucen jsa musil doznati, že jenom čtyři hodiny spaní věnuje.

Že tento mladý kněz při svém horlivém sebevzdělání nezanedbával duši sobě svěřených věřících, netřeba připomínati. Již zde v Tombolu bylo mu ono apoštolské slovo: napraviti všecky věci v Kristu, vůdčí hvězdou kněžského působení, které nyní jako papež tak energicky v skutek uvádí. Klení a rouhání bylo jednou z méně pěkných, ale velmi rozšířených vlastností jeho osadníků. Běda, jestli Sarto někoho přistihl! Na veřejné ulici a před tváří všech neváhal přísně pokárati klejícího; ano, mnohý holobrádek ucítil prý již také ruky kaplanovy. Docela nelekal se osobních obětí, aby tuto neřest odstranil. Jedenkrát slyšel kaplan Sarto, kterak mladí muži a jinoši z jeho farnosti nad tím nářikali, že se nenaučili ani číst ani počítat a kterak mají z toho škodu na svém zaměstnání. Ihned ustanovil se Don Giuseppe na tom, že založí večerní školu. Bylo zařízeno více oddělení podle předběžných vědomostí mladých lidí, a kdežto Sarto pokročilejší odkázal učitelům obecné školy, podržel si analfabety sám, poněvadž tito, jak se vyjádřil, dají nejvíce namáhání. „Ale, kterak pak se vám, pane kaplane, odplatíme?“

tázali se jinoši. A velebný pán Josef krásně odpověděl: „Jenom jedné věci si od vás žádám; jestli mi ji učiníte, budu hojně odškodněn, hojně odměněn: Již neklejte!“

Pro chudé farnosti tombolské měl Sarto předobré srdce; zakusil zajisté sám chudoby, a ještě do této hodiny byla jeho družkou. Právě nyní zavítala ze zvláštní příčiny mezi jeho milé příbuzné citlivěji než kdy jindy. Bylo to roku 1859, že válka mezi Rakouskem a Itálií bratra Dona Josefa, totiž Angela, rodině na nějaký čas odňala a tím hlavní podpory ji zbavila. Matka Sartova, již bylo se starati o šest dcer, nevěděla si pro ten okamžik jinak pomoci, než že svá tři malá polička prodala. Don Giuseppe sám vzal k sobě dvě sestry, aby matce podle své možnosti ulehčil. Ji podporovati pokládal za svou svatou synovskou povinnost. Mnohým osadníkům nezřídka napadalo, že velebný pán kaplan jenom proto běře na se tak rozličné práce, jako kázání v cizích kostelích, vyučování v lepších rodinách a pod., aby mohl lépe podporovati svou chudou matku a nouzi trpící své farnosti: „Ale,“ podotýká sestra jeho tehdejšího faráře, „jeho nejbližším příbuzným musila se poslati podpora ihned, sic všecko brzo se vydalo na almužny. Jednoho dne,“ pokračuje ona, „obdržel, nevím již kde, odměnou za slavnostní kázání dvacet lir; budete tomu věriti? Když přišel domů, neměl již z toho ani centesimo (halěr).“

Stříbrný přibor, který dostal jedenkrát darem od jakési rodiny, jakož i jeho jednoduché hodinky zdály se býti jen proto, aby čas od času cestovaly do půjčovny, když kaplan Sarto neměl již z čeho chudým dávat. Mnohý kousek jeho skrovného náradí přešel také ve vlastnictví chudých.

Podobně zůstalo ještě v paměti, kterak jedenkrát pomohl jakémusi starému muži k cestovnému, jenž chtěl hledat někde venku práci. Běželo o malou částku desíti lir, a Giuseppe tolik neměl. „Peníze chceš,“ vece k starci, „co tě napadá? Nemám opravdu žádných.“ — „Ale snad račte mít kukuřici?“ naléhal chudák ve své nouzi. „Kukuřici, ano! Jdi a přines si pytel!“ Stařec se vrátil a Sarto uvedl jej do své obilnice. Zde byl ještě asi hektolitř kukuřice, kaplan rozdělil ho na dva stejné díly a řekl: „Jeden díl pro tebe a jeden pro mne, jsi s tím spokojen?“

Chtěli bychom tento čin jako symbolický naznačiti, neboť Don Giuseppe skutečně dělil všecko se svými chudými. To prý bylo viděti i na jeho oděvu, který býval vždycky z laciné látky a dosti často hezky obnošen. A přes to, když opouštěl Tombolo maje nastoupit jiný kruh svého působení, nemohl hledět na jeden ušetřený halěr, avšak na dluhy, kterých zanechal. Víme, pro koho je udělal.

Výše než skutky tělesného milosrdenství stojí skutky milosrdenství duchovního. Slyšeli jsme již, kterak neúnavný kaplan zařídil večerní školu, v níž nejtěžší díl práce vzal na sebe. Také prý byl znamenitý katecheta, jakož vůbec uměl býti s dětmi dítětem. Nedosti na tom! Jmenovaná již sestra farářova nazývá ho jednou perpetuum mobile; stále činný, stále nějakým způsobem zaměstnaný. Vždyť zařídil ve svém domě ještě jakýsi přípravný kurs pro gymnasium, jehož se mohli účastniti nadaní chlapci, kteří by se chtěli věnovati stavu kněžskému, nejenom z Tombola, nýbrž i cizí.

Jsa sám všestranně vzdělán, vyučoval je ve všech oborech a po té posílal je na další studie do semináře v Kastelfranku. Tímto způsobem zanášel se kaplan Sarto vyučováním po celých devět let, která v Tombolu strávil. Zajisté že nechceme ze skutků mladého Sarta více vyčísti, než co sám v tom viděl. Ale zdá se nám, jakoby se byl podvolil této namáhavé práci z vděčné paměti na dobrodiní, kterého se jemu samému kdysi dostalo; při tom ovšem vedla jej ještě jiná krásná myšlenka, že nejlépe pracuje o rozšíření království Božího, když podporuje a vzdělává budoucí bojovníky Boží.

Kdo měl štěstí býti žákem Sartovým, našel v něm nejenom učitele, nýbrž ještě více vychovatele, ano otce; tak měl na srdci blaho a prospěch svých mladistvých studentů.



Kostel v Tombolu.

Slyšme jeden dopis našeho svatého Otce z oné doby, který nám to nejlépe dosvědčí. „Mladý Antonelli,“ tak píše na svého bývalého učitele Jacuzzioho, tenkrátě ředitele diecesního semináře, „rád by, prost tisících myšlenek, trochu užíval podzimku, a také jeho soudruh ve studiích (Sarto sám) podporuje toto jeho přání; po tak mnohém namáhání jest mu odpočinku již práti. Prosí tudíž o ustanovení doby, kdy by se mohl dostavit, aby podal pokus svého pokroku ve studiích, který, jak jistě mám za to, vypadne lépe než uspokojivě. Předměty, které nám byly programem určeny, probrali jsme všecky, ano, my jsme na tom nepřestali, nýbrž ještě něco ze svého přidali, tak na příklad tu a onu italskou nebo latinskou komposici, aby se alespoň nezapomněla pravidla,

která jsme si dříve s tak velikou námahou vstřípili. Poněvadž by mu, stále churavícimu, bylo těžko na všecko se dokonale připravit, připraví se vyjma filosofie a matematiky, které byly probrány v plném objemu, v ostatních oborech, na př. z latiny, z Danteho atd., jenom v hlavních věcech, tím více, ježto běží toliko o jednoduchý pokus, a tak bude vyvolený zástup znalců s to, aby si utvořil i při obmezených podkladech jakýsi úsudek; ex ungue leonem. A zde cítím se býti zavázána, již napřed Vás poprositi, abyste ho nebral zároveň s jinými seminaristy k veřejné zkoušce, sice bezpochyby octne se pro různost vyučovací metody v nebezpečí, že bídně propadne, což by mu bylo ovšem nanejvýše nepříjemno, a také ubohému Beppovi způsobilo by velikou bolest.“

Kromě tohoto psaní zachovala se ještě jiná z oné doby, která všechna prozrazují péči Sartovu o jeho žáky. Uvedeme jenom ještě jeden dopis, abychom poukázali na veselou mysl svatého Otce jako kaplana, když jsme byli dříve na ni učinili pozorny naše čtenáře z doby útlého mládí. Dne 22. října 1860 píše kaplan Sarto na výše jmenovaného otcovského přítele následovně: „Již dlouho jsem Vám dlužen odepisy, ale doufám, že se dnes docela zbavím svých dluhů, ježto mám



Vnitřek kostela v Tombolu.

po ruce předmět, jenž může Vám při těch rozličných starostech poskytnouti radostné útěchy. Ti tři mladí lidé — klerikové nebo abbati, jak je chcete jmenovati, — kteří v mé společnosti zde asi rok trošičku od všeho studovali, doléhají na mne prosbami, abych se zeptal, kdy se bude vlastně ta mrzutá zkouška konati. Studovali horlivě, a to hlavně vlastinu a latinu; v tom i onom jazyku vykládali klassiky; a všichni dělali také latinské a vlaské verše. V této poslední věci nerozvinují ovšem ještě žádného velikého nadání, avšak básník se rodí, a pak

pisatel tohoto, abych vyslovil všeobecně známou pravdu, nemá tak bohatého přebytku fantasmie, aby ji mohl sdělit s těmi, kteří s ním přijdou ve styk. Řekl jsem, že probrali ze všeho něco. Jistě, trochu náboženství, řečtiny, algebry, aby byli uvedeni do důkladnějších studií vyšších škol, drobet dějepisu atd. Ostatně, jakmile se budou musit odebrati ke zkouškám, dám jim s sebou přehled probrané látky, aby examinatorové (zkoušející) měli nějaký podklad a nenechali mi jich propadnouti, neboť to by ovšem bylo tolik, jako jejich pokroky do vzduchu pustiti a skrovná zásluha, kterou by si rád osoboval, jenž jim pomohl na nohy, šla by zúplna v dým“



Don Ant. Constantini, farář tombolský.

Ale kaplan Sarto ukazoval nejen horlivost ve vzdělávání mladých lidí, nýbrž měl také k tomu potřebné vyučovací nadání. To poznali asi ze zkoušek jeho žáků představení a professoři diecesního semináře. Alespoň nabízel mu jeho biskup vícekrát než jednou professuru v semináři treviském. Než Sarto stále to odmítal, maje asi za to, že může v duchovní správě ještě více pro Boha pracovati; na každý způsob táhla ho celá jeho povaha více k zevnější praktické činnosti.

Také Sartovy znalosti v hudbě nezůstaly ladem ležeti. Našel opět k tomu času, že vyučoval v ní mladé lidi farnosti tombolské, a brzy uslyšeli udivení Tombolští ve svém kostele zpěv, jenž se od jejich dřívějších vlastních výkonův a oněch sousedních farností prospěšně lišil.

Po devět let působil Sarto naznačeným způsobem v Tombolu, od roku 1858 až do 1867; byla to léta těžkých, ale požehnaných prací. Po-

chopujeme, že byl již roku 1864, za šest let po svém ustanovení, zcela upracován a zotavení potřeben. Bylo sice jeho zdraví železné; avšak ani na něm nepřešla námaha plná léta beze stopy.

Když nastoupil kaplanství, byl prý hubený, anebo, jak říkají Italové, suchý jako kůrka; jak teprve asi vypadal po devítileté namáhavé práci. Bylo dobře, že si na horlivého kaplana vzpomněl biskupský úřad. V prvních měsících roku 1867 nadešel čas, kdy měl Don Giuseppe tak zalíbené sobě Tombolo opustiti, a kdy osadníci tombolští měli svého horlivého kaplana ztratiti. Ztratiti ho mohli, zapomenouti nikoli. Nechť Sarto v budoucnosti vystupuje od stupně k stupni, nechť ho zdobí biskupská mitra nebo purpur církevního knížete, pro Tombolské jest a zůstane: Don Beppo, náš kaplan.



Josef Sarto

farářem.

R. 1867—1875.

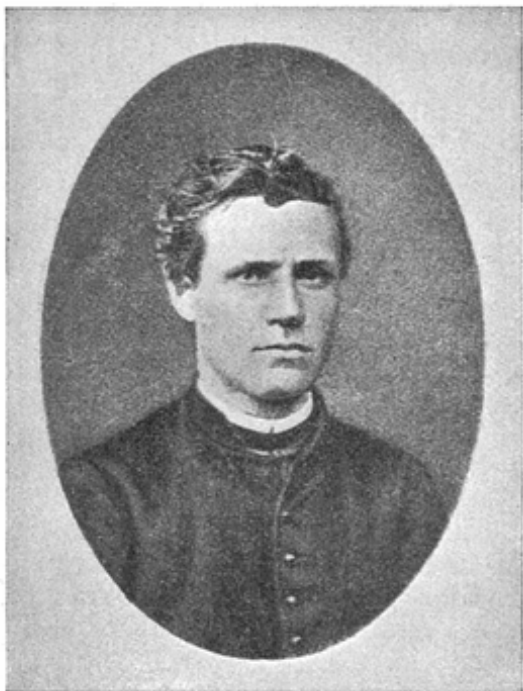
Kaplan Josef Sarto byl ve dvaatřicátém roku svého věku, když, byv vyzván k tomu od svého biskupa, zažádal dne 4. května 1867 za udělení mu jedné z pěti uprázdněných far a přihlásil se s ostatními čtyřmi uchazeči k složení potřebné zkoušky. Všichni zkoušku vykonali, a když se jednotlivé fary rozdávaly, obdržel Sarto, zajisté nikoli bez zvláštního úmyslu, největší a nejdůležitější z nich, totiž Salzano.

Ležíc v úrodné rovině na dráze Treviso-Mestre-Padova, bohaté na víno a výborné obilí, patří Salzano politicky k provincii benátské, církevně pak již ode dávna k diecesi treviské. Jest to staré venkovské městečko, jehož jméno přichází v listinách již roku 1260 a v kterém již roku 1427 fara byla zřízena. Salzano samo má jen několik domů, ale celá farnost čítá přes 6000 duší; příjmů farních na pět tisíc lir, tak že patří k lepším místům a ode dávna bývala obsazována vždycky muži staršími, doktory nebo professory. Ano svého času bývali zde kanovníci, po nichž fara salzanská, velmi statná to budova, dosud „kanovnická“ se zove.

Pochopíme tudíž podivení se osadníků, když se dověděli, že dostali za faráře poměrně ještě mladého kaplana.

Don Constantini však, Josefův farář v Tombolu, byl nešťasten nad tím, že se nedůvěruje jeho milému kaplanovi a jeho štěstí se závidí. „Kéž by se mu podobně dobře dařilo na jeho nové faře,“ píšeť jednomu svému a Sartovu příteli, „kde jako nováček a vůči zaujatému posuzování svých vlastností a zásluh mohl by uveden býti v nebezpečí. Víte dobře, máme li činiti co s lidmi, kteří cenu osoby měří podle specifické váhy jejího těla, podle velikosti její šířky, podle hluchého zvuku jejího hlasu, podle velikosti prstenu, který nosí na prstu, podle délky nebo krátkosti vlečky, kterou má na svém plášti atd., pak máme děkovati více za štěstí než za skutečné zásluhy, nalezneme-li laskavou pozornost. Jaká škoda, že se Sarto nemůže psáti: „Monsignore, šlechtic ze Sarta, papežský domácí prelát, tajný komoří, rytíř in partibus atd.“ Můžete si představití, jak by tu s těmito tituly najednou stál jako znamenitý muž! .“

Sarto sám doslechl o takových to se vyjádřeních; avšak jemu dostačovalo, že jej církevní vrchnost pro toto místo vyvolila a odebral se do Trevisu k investituře. K slavnému úkonu zavítala také kostelní rada salzanská, aby nového faráře poznali a jménem farnosti pozdravili. Bohužel trvala zaujatost proti bývalému kaplanovi dále. Biskup chválil vůči kostelním radním nového faráře a vyjádřil se, že tímto jmenováním učinil mnoho pro Salzano, ale nový farář činil na ně žalostivý dojem. Stál před nimi pohodlný, silnými venkovany upracován, huben a bledý; nic neměl na sobě, co by mohlo imponovati lidem lpícím na zevnějších věcech. A takž šeptal — jak se později přiznal — jeden z vyslaných svému sousedu do ucha: „Biskup povídá, že udělal mnoho pro Salzano. Pravda, to udělal něco pěkného!“



Farář Sarto.

A tak jednoduchý a skromný jako jeho osoba byl vjezd nového faráře do své osady. Všecky slavnosti odmítl a na bídném vozíku přijel v sobotu večer dne 13. července 1867 do své fary, aby v neděli při službách Božích a při prvním kázání předstoupil před své osadníky. Než jaké podivení, když toho nepatrného, tak zneuznaného muže spatřili na kazatelně, když slova vody živé; plynula z jeho úst, když jim zasvitlo tušení o bohatých pokladech vloh, lásky a obětavosti, které v prsou nového faráře dřímaly! Získal-li si svým úvodním kázáním ihned úctu všech, srdce a láska rychle následovaly, když Salzanští seznali v obcování vlídnost a dobrotu nového svého duchovního pastýře.

Takž byl Sarto samostatným vůdcem větší farní osady a bez překážky a bez ohledu na někoho mohl pustiti uzdu své horlivosti pro blaho svěřených sobě duší. Co jsme viděli na mladém kaplanu v Tombolu v zárodku a ve svých prvních počátcích, vyvíjí se v Salzanu k plné zralosti.

Lid sám potřeboval nutně mravního obnovení, bez něhož nebylo lze pomýšleti na sociální skutečný pokrok. Ještě jevil se v něm znemravňující vliv, jenž sem přišel kdysi s francouzskou revolucí a nalézal svou potravu po celé století v protináboženských tajných spolcích. Jejich zásady a snahy směřovaly k tomu — a jak mnoho již dosáhly, — aby náboženství v očích lidu zlehčily a náboženská cvičení a úkony znechutily.

Při tom byly školy italské velmi nedostatečné, jakož i náboženské vychování, tato předchozí podmínka mravního obrození. Proto leželo

mladému faráři od počátku velice na srdci náboženské poučování starých a mladých. Nedělní kázání, křesťanské cvičení, vyučování náboženství měly v očích Sartových velkou důležitost; je prakticky, účelně, užitečně zaříditi bylo jeho hlavní starostí, tím více, čím záhubnější byl vliv nevěreckého zákonodárství, čím větší mravní zkáza mládeže, vyvolána a podporována bezuzdným tiskem, čím mocnější nenávisť proti církvi a náboženství. Sarto se staral, aby se při tom nedostávalo střídaní, změny, povzbuzení. Tak mezi jiným, chtěje horlivost v návštěvě křesťanských cvičení zvýšiti a vykládané pravdy hlouběji do duší svých posluchačů vštípit, zavedl tak řečené rozmluvy, jaké jsou ještě podnes v Itálii obyčejem. V kostele na podiu stáli Sarto a jeho horlivý sousední farář Menegazzi a v přeživé řeči a odpovědi vykládali a objasňovali některou náboženskou pravdu. Věci jednoho z řečníků při tom bylo běžné námitky proti učení církve přednésti a tím takorba nejtajnější myšlenky posluchačů odkryti, kdežto druhý řečník námitky vyvrátil a rozumnost a hodnověrnost křesťanských dogmat prokázal. Jest jasno, že k takovýmto veřejným kontroversím potřebí jest obratných, řízných řečníků; ale také, že jejich užitek může být nadměru veliký. V Salzanu byli takoví místní řečníci Sarto a Menegazzi, a též výsledek byl utěšený.

Z celého okolí hrnuli se věřící do Salzana rozmluvám naslouchati a mnohý farář stěžoval si do toho, že horlivý Sarto všecko k sobě táhne. Proti tomu ovšem byl jediný prostředek a biskup prý ho mnohému doporučil: „Jdi a učíš totéž“.

Ale jednu věc při kázáních horlivý farář zpozoroval. Brzy musil si říci, že kázání obsahu všeobecného, ku prospěchu všech konané, málo nebo žádného ovoce nepřinášejí. Kterak však přivesti k řeči jednotlivé, určité vady a celou obec při tom neodpuditi, kterak jednotlivce bez ublížení se dotknouti? Farář Sarto věděl si rady. Jako horlivý duchovní správce konal již tenkrátě májovou pobožnost. Tu na místě kázání — oznámil jedenkrátě, — že bude při pobožnosti májové předčítati z jakési překrásné, cenné a vzácné knihy. Kdo jen mohl, hrnul se do kostela, a Sarto vezme svou vzácnou knihu a předčítá tak krásně o Matce Boží a opět tak prakticky o pravém, křesťanském životě, a dotýká se při tom toho a onoho z přítomných a po té zase vad celé obce, jako by byla kniha ta docela pro Salzano a každého jednotlivého osadníka psána. Dobří však Salzanští nezpozorovali, že se jejich chytrý farář mezi textem knihy s patra, podle toho, koho mezi nábožnými posluchači spatřil, na svou osadu obrátil. Již z tohoto jednoho tahu lze poznati hlubokou vážnost a dobrou vůli Sartovu býti svým farníkům pravým duchovním otcem a vytvořiti v nich ideál křesťanského života.

Jak se to teprve ukázalo v dobách velikých potřeb! Bylo to r. 1873, když cholera opět v Itálii hrozně řádila a také v osadě Sartově velikých obětí si vyžádala. Jak mnoho rodin uvrhla do bídy a nouze! Zde uloupila živitele, tam matku, a nesčetné dítky pozůstaly jako nezaopatření sirotkové! Farář Sarto zdvojnásobil svou úlohu. Všude a všem stál po boku dávaje radu, poskytuje pomoci. Nemocné navštěvoval, pozůstalé těšil, vdov a sirotků otcovsky se ujímal, zemřelé docela pochovával. Pro něho nebylo nebezpečí nakažení se, avšak úzkostlivě byl starostliv, aby se jeho dva kaplani nenakazili. V této

době stal se jistě všem vším. Jako pečoval o duši postižených hroznou tou nemocí, tak se staral o nemocné tělo, a mnohý, jenž se domníval, že propadl smrti, Sartovou duchapřítomností byl zachován životu. Takž byl jednoho dne zavolán k nemocnému, jenž ho přijímá již také se slovy: „Pane faráři, jsem synem smrti.“ — „Ale ještě ne,“ zní klidně odpověď. „Inu ovšem; musím zemřít; přece mne hned vyzpovídejte.“ — „To se může stát,“ odpověděl Sarto, obrátil se však při tom na jednoho z kolemstojících s rozkazem: „Jdi a popros ihned pro mne u Sogarosových dvoulitr dobrého vína!“ Žádané přijde a ku podivení



Ves a farní kostel v Salzanu.

všech podává farář Sarto nemocnému z toho pítí. Nemocný však se bojí, že mu podávají nápoj, jenž by ho rychleji z jeho utrpení vysvobodil, a proto se zdráhá pít zoufale volaje: „Nemohu, to by byla moje smrt.“ Ale Sartovi brzy napadlo, že se nemocný bojí asi otrávení; proto rychle sklenici dává k vlastním rtům, vypíjí ji před zraky nemocného a podává mu nový pohár se slovy: „Nyní jest řada na tobě.“ Nemocný uposlechne; k naléhání farářovu pije ještě druhou, třetí a čtvrtou sklenici. „Tak,“ uzavírá Sarto svou lékařskou návštěvu, „nyní

zůstaň pokojně ležet, dbej, aby ses potil, a zítra se zase na tebe podívám.“ Nemocný byl zachráněn.

Ovšem, tak šťastně nebezpečí smrti vždycky neminulo, a mnohý zemřel v náručí svého faráře. Ale jeho láska jeví se i po smrti drahých osadníků. Vzhledem k nakažlivosti hrozných nemocí musily mrtvoly v noci a bez průvodů na hřbitov býti odneseny. Než byli zákon platen pro všechny, pro faráře Sarta nebyl. I zemřelý má v jeho očích ještě nárok na péči svého faráře, a proto provází i v noci mrtvolu ke hrobu a prokazuje jí poslední církevní čest. Ano Sarto šel v této příčině ve své laskavosti a dobrotě srdce, když se mu příležitost naskytla, ještě dále. „Jednoho dne,“ vypravují nám jeho životopisci, „odebral se



Farní kostel v Salzanu.

Sarto s kostelníkem do jednoho vzdáleného domu nějakou mrtvolu pohřbit. Buď z nedopatření, buď že všichni lidé právě pracovali na poli, anebo jak jiní chtějí, že jeden z nosičů, aby měl odvahu, trochu více se napil a Sarto s přísným pokáráním musil ho pryč poslat, zkrátka, byli tu jen tři muži a čtvrtý chyběl, aby dostali máry přes jakýsi těžce schůdný most. Don Giuseppe to zpozoroval, zapěl *De profundis*, pokropil rakev svčenu vodou a oděn jsa rochetou a štolou připojil se beze všeho jako čtvrtý a pomohl mrtvolu nésti přes most.“

Jestliže farář Sarto v takovýchto mimořádných případech mimořádné věci konal, zajisté že i v obyčejných věcech duchovní správy, na příklad u řízení a vedení duší, všechno horlivě a vzorně konal. V tom mu byly velice nápomocny jednak jeho všeobecná oblí-

benost, jednak jeho laskavé obcování se svými osadníky. Farář Sarto použil těchto přirozených darů a mnoho dobrého z nich vyrostlo. Čeho tímto způsobem docílil, zachovalo se až dodnes v Salzanu v anekdotách. Z mnoha uvedeme jediný příklad, týkající se zanechání již uvedené v Itálii velice rozšířené neřesti klení.

Jednoho dne zůstal farář náhodou před jistým hostincem stát, s někým hovoře. Ihned přistoupí k němu někteří, nabízejíce milovanému svému duchovnímu doušek ze svých sklenic s vínem; všem vyhovuje, vyjma jednoho. „Ale, pane faráři, proč pak mi dáváte košíčkem?“ táže se tento udiveně Sarto odpovídá mu jasně: „Poněvadž ty obzvláště mnoho kleješ; dokud se nepolepšíš, nechci s tebou nic mít.“ „Ó,“ odvece pokáraný, „ať jsem hadem, jestli ještě jednou zakleji.“

K milým povinnostem duchovního správce náleží, aby byl dobrotivý. Josef Sarto pro svou štědrost k chudým opouštěl své kaplanské místo s dluhy a při nastoupení své fary nebyl s to, aby zaplatil kancelářské poplatky, i musil za to požádati jednoho svého duchovního přítele. Dobročinnost zdobila Sarta také jako faráře. Ale máje nyní slušné příjmy, snad může bez velikých starostí chudým a potřebným poháhati? Vizme!

Jenom jednou při jakési příležitosti se dovidáme, k čemu Don Giuseppe užíval svého sužného. Dal za jednoho klerika v kněžském semináři plat úplně. A stalo se to snad jenom jednou anebo za jednoho seminaristu? Jistě víme, že nebylo pro něho světlejší povinnosti, než skrytě konati své skutky lásky a ostýchavé chudé podporovati; tam plynuly z největší části peníze dobrého faráře. Neboť i zde v Salzanu stále se mu peněz nedostávalo. Nejednou se mu přihodilo, že nemoha platiti daně a poplatky, musil zastaviti svůj farářský prsten v benátské půjčovně. Ještě jako kardinál vyjádřil se k jednomu svému příteli: „Schody zastavárny v Benátkách, ty znám ovšem; neboť když jsem byl farářem v Salzanu, musil jsem tam svůj farářský prsten nésti do zástavy.“ A když nebylo již nic v domě Sartově pro půjčovnu, začalo se prodávat. Aby se obzvláště ke vzdálenějším nemocným snáze a rychleji dostal, zaopatřil si farář Sarto koně a vozík. Jak často se stalo, že musili za něho přátelé koně prodávati, nebylo-li lze jinak bídě některého chudého odpomoci; vozík musil si sám nechati, poněvadž se při jeho ubohém stavu na něj žádný kupec nenalezl.

Pro tuto velikou dobročinnost faráře Sarta a z ní plynoucí rouzi o peníze trpěla nejvíce jeho sestra Růžena, obstarávající mu v Salzanu domácnost. Tu byl často nedostatek ve všem. Šaty velebníčka Josefa bývaly ve špatném stavu, prádlo rozdáno a žádné plátno ve skříni. Jak často bylo jí uchýliti se ke lsti, aby pohnula bratra v okamžení, kdy u něho peníze tušila, zakoupiti nejpotřebnějších věcí. Hořké starosti připravil jí také nezřídka dobře míněným pohostinstvím. Ať byl připraven oběd sebe skrovnější, Don Giuseppe pozval každého duchovního, který ho navštívil anebo se jen náhodou s ním sešel. „On je přece pořád stejný,“ pravila při jedné takové příležitosti milá Růžena; „co jen myslí! Dnes máme toliko kousek skopové pečeně, sotva pro nás stačí, a on není spokojen, že nemohl kromě vás ještě nějakého druhého hosta přivést; vizte, tak nás přivádí Don Beppo do rozpaků.“

Vůbec teprve rozvažovati a na sebe mysliti, kde běželo o to, prokázati dobrodiní, takovýto druh světské moudrosti nebylo věcí Sartovou. Tak nám vypravuje jeden jeho přítel následující příběh:

„V jednom roce dopadly žně velmi skrovně a mnoho lidí, i v Salzanu, trpělo hladem. Právě jsem ho přišel navštívit. Mezitím, co jsme se spolu bavili, přišel obecní výběrčí místa, aby také od faráře dostal almužnu pro chudé, ježto měl poručeno, v lepších rodinách ji vybírat. Víte, co daroval tenkrát Don Giuseppe v onom hladovém roce? Dvacet pytlů kukuřice. Když mne potom provázel domem, poohlédl jsem se po sýpce a vůbec všude, zpozoroval jsem však, že měl jenom tolik obilí, kolik věnoval chudým. Jenom v jednom koutě byla ubohá hromádka suchých, scvrklých bobů. „A od čeho chceš býti nyní živ, když jsi se všeho zbavil,“ tázal jsem se ho. „Nech to být,“ odvětil Sarto, „Prozřetelnost mne ještě nikdy neopustila.“ Toto slovo, plynoucí ze skalopevné důvěry v Boha, zůstalo heslem Sartovým až dodnes

Podobně se přihodilo jedenkrát s palivem faráře Sarta. Jakýsi kněz, jehož pozval k sobě Sarto konat postní kázání, viděl při svém příchodu pěknou zásobu paliva, kterého však den ze dne hrozně ubývalo. Otázav se, jestli snad Sarto dříví prodává, obdržel od něho, jakoby se samo sebou rozumělo, odpověď:

„Dal jsem je chudým; co ti ubozí zimou zkusí!“

„Ale ty, co si nyní počneš?“ tázal se kazatel dále.

„To je přece snadno říci, udělám to bez dříví,“ odpověděl směje se Sarto.

Jedné záležitosti z oné doby nesmíme opominouti, která zavdala příčinu, že farář Sarto a jeho tiché působení bylo ve veřejnosti škuháno, jakoby tento svědomitý duchovní chtěl někoho připravit o dědictví. A přece vzal na sebe nepříjemnosti, o které běží, jedině z lásky ke svým chudým a ke své osadě. Poslyšme o tom slova samého svatého Otce, kterak věc vylíčil Monsignorovi De Waalovi a kterak tento ji popisuje ve své knize „Papež Pius X.“:

„Salzanský farář Don Bosa odkázal závětně biskupovi treviskému asi 30.000 zlatých v rakousko-uherských cenných papírech k tomu účelu, aby z úroků byli podporováni chudí bohoslovci ze Salzana a chudí seminaristé v Trevisu. Zústavitel však připojil k dědictví tak mnoho rozličných obtížných podmínek pro správu semináře, že se biskup Zinelli dědictví vzdal. Pro tento případ Don Bosa učinil již ve své závěti opatření, aby potom užíváno bylo úroků na výbavu chudých dívek ze Salzana, tak sice, že ustanovil pro každou dívku poukázku na 300 lir. Ale poněvadž, když se byl seminář dědictví svého vzdal, nároky na ně činili dědicové faráře Bosy, vedl s nimi farář Don Giuseppe Sarto soud, který i vyhrál, a po té založil nadaci řečenou Pia Opera Bosa na výbavu děvčat s kapitálem, který výnosy několika let rozmnožen, tenkrát jakož ještě dnes dává 4000 lir (3500 korun) úroků.“ Takovým způsobem dostane každého roku jakýsi počet hodných dívek, chtějících se provdati, zcela slušnou podporu, a až dosud děkuje za to farnost salzanská svému bývalému duchovnímu správci, že se tak rázně zastal jejich práv.

Ještě mnohé jiné věci v Salzanu jsou milou upomínkou na tamní dřívější působení nynějšího svatého Otce. Kostelní dlažba, na které denně věřící stojí, křížová cesta, při které pobožnost svou konají, jsou památkou po faráři Sartovi.

K zevnější blahodárné činnosti Sartově v Salzanu náleží také, že založil selskou společenskou pokladnu, při níž členové v případě nouze

mohli naléztí rychlé a laciné podpory, zařízení, jež se brzy rozšířilo přes hranice městečka Salzana, jakož vůbec dal si záležeti na zlepšení sociálních a hospodářských poměrů svých osadníků. Konečně pečoval farář Sarto také o vystěhovalce, kteří každého roku na tisíce svou vlast opouštějí, aby hledali svůj chléb v cizině. Téměř se zdálo, že zařídil ve své fáře bureau pro vystěhovalce, tak mnoho dotazů přicházelo na něho v této příčině z nejrozličnějších zemí: ze Švýcar, z Rakouska, ze Srbska a z Rumunska.

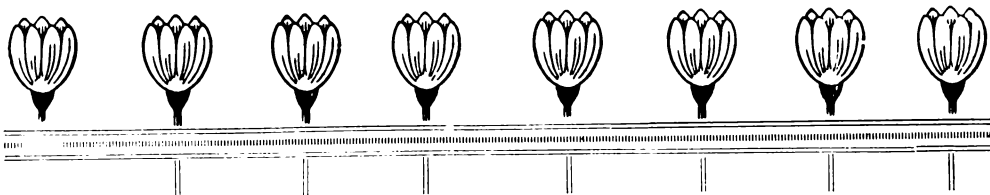


Fara v Salzanu.

Za všech těchto právě vylíčených starostí a prací faráře Sarta uplynulo zatím zase devět let. Den ze dne rostla přichylnost Salzanských k milovanému faráři, ale také jeho vážnost u duchovní vrchnosti. Proto měl brzy nadejítí den, kdy připraví Sarto svým osadníkům první bolest, zármutek nad svým odchodem, ježto musí učiniti krok ku předu na vyznačené mu Prozřetelností dráze, na dráze, která v sobě obsahuje tak mnoho čestného, ale také námahy a zodpovědnosti.



Růžena, Maria a Anna, sestry Pia X.



Josef Sarto

kanovníkem, kancléřem, spirituálem a kapitolním vikářem.

R. 1875—1884.

Josef Sarto obrátil na sebe pozornost treviského biskupa Zinelliho již jako kaplan v Tombolu. Stkvostná kázání, která konal tenkrát v dómě před arcipastýřem, kapitolou a professory semináře, jakož i jeho ostatní blahodárná činnost v duchovní správě zjedнала mu u biskupa vážnost a přízeň. Další pak jeho horlivé působení jako faráře docela vyplnilo kladené v něho naděje a známo bylo v celé diecesi. Ano ujišťuje se, že biskup, obdivuje se činnosti a úspěchu Sartově v Salzanu, stavěl ho ostatním duchovním za vzor. Tento hodnostář vyznamenával se mezi jinými vzácnými vlastnostmi především tím cenným darem, že uměl pravého muže na pravé místo ustanovovati. Nepřekvapilo tudíž nikoho v diecesi, že biskup Zinelli, maje roku 1875 některé důležité úřady ve své kurii a kapitole obsaditi, pomýšlel na venkovského faráře v Salzanu a v něm vhodného muže viděl, jenž by ho zdatně podporoval v biskupském úřadě a jenž by obzvláště dva předúležité úřady ve své osobě spojovati mohl: úřad kancléře čili ředitele biskupské kanceláře a úřad spirituála nebo duchovního ředitele kněžského semináře. A takž na jaře roku 1875 jmenoval biskup Zinelli Sarta nejprve kanovníkem při biskupské kathedrále v Trevisu. Než pro uspořádání některých záležitostí nastoupil Sarto svůj úřad teprve dne 27. listopadu.

V Salzanu vzbudilo jeho povýšení radost a zármutek, zejména mezi jeho kollegy a sousedními faráři. Jeden z nich dal ve jménu všech oběma pocitům výraz v této přátelské latinské adrese:

„Ježto pravé pocity srdce ven se derou a nedají se zatajiti, tož dovol, drahý spolubratře, abych . . . ve jménu svém a našem vyjádřil naši radost nebo spíše naši žalost nad Tvou velice čestnou volbou za kanovníka při velechrámu treviském. Jistě, Don Giuseppe, bolestně dotkla se nás a dotýká ještě zpráva o Tvém brzkém odchodu nebo lépe řečeno o násilném odloučení, tak že daleká vzdálenost budoucně jen zřídka nám dovolí Tebe viděti, zřídka s Tebou mluvit, zřídka z Tvé předrahé společnosti se těšiti. Rcete sami, milí kollegové, zdali jste vždycky, nebylo-li vám dopřáno jej při našich schůzích viděti, jeho nepřítomnosti v smutné náladě nelitovali? Opravdu, hluboce nás

to rmoutí, že nás tak brzo musíš opustiti. Než potěšuje nás myšlenka, že ač v dále dle, budeš pamatovati přece našeho okrsku, s nímž Jsi byl svou první farní činností spojen. Těšíme se také proto, že v cti-hodné katedrální kapitole, v níž beze vší pochybnosti budeš vybraným údem, Svým duchem a Svou zdatnou silou budeš ku prospěchu nejen jediné fáře, nýbrž celé diecesi, která s plnou důvěrou smí očekávati stkvělé důkazy výborných vlastností Tvého ducha a srdce. Potom radujeme se ve vlastním zájmu, vidouce, že náš vikariát má mezi sebou členy, kteří si získají vážnosti u svého biskupa. Nuže, s Bohem, Giuseppe, s Bohem! Za pomoci Boží, poslušen jsa Pastýře nejvyššího, odebeř se mužně tam, kam Tě volají. Provází Tě naše nerozlučitelná láska a naše úcta, čehož patrný důkaz nechť

podají tato nemnohá slova, která si dovoluji jakožto tlumočnická pocitů a smýšlení spolubratří Tobě poslati.“

Radostně a bolestně zároveň byli jím také pohnuti Sartovi bývalí osadníci. Věděli dobře, co na něm ztrácejí, otce a duchovního pastýře v nejplnějším smyslu slova, a mnohý se asi sám sebe bázlivě tázal, obdrželi-li Salzano zase někdy podobného duchovního správce. Tu bylo těžko srdečně se radovati nad počty, jakých se jejich ještě mladému faráři dostalo. Na rozloučenou pak dali mu na znamení své vděčnosti a lásky — snad také, že znali Sartovu chudobu — darem kanovnický oděv.

Treviso, budoucí působišťe nového kanovníka, čítá se svými předměstími 32.700 obyvatelů a leží v jedné z nejúrodnějších krajín Itálie, prá-



Msgr. Sarto, kanovník treviský.

vem zvané „zahrada Benátska“, na trati vedoucí z Benátek přes Udine do pohraniční rakouské stanice Pontafel. Starožitné toto město náleželo až do roku 1797 k republice benátské, připadlo s touto k Francii, později k Rakousku, od něhož je odtrhl teprve krvavý rok 1866. Již od čtrnáctého století jest sídlem biskupským. Stoliční chrám pochází z polovice dvanáctého století, kněžský seminář pak, v němž bude Sarto bydleti, ze století patnáctého.

Bylo to na první neděli adventní, když Josef Sarto zaujal po své kanovnické místo v choru při veřejných službách božích. Jakoby byl již tenkrát mlčky protestoval proti zlovyku v příčině kanovnických odznaků, objeviv se v předepsaném oděvu kanovnickém beze všech dalších cirátů. Malicherní duchové se nad tím horšili, než Sarta brzo

mnozí kanovníci v jeho přísně liturgickém oděvu jali se následovati.

Kanonikát Sartův nezůstal dlouho bez nových starostí a prací. Brzo svěřil mu biskup dva nejdůležitější úřady své diecese; nejprve úřad ředitele biskupské kanceláře čili kancléře. Tím bylo do jeho rukou vloženo celé vedení diecese v podřízenosti biskupa, jehož síly tenkrát již klesaly. A Sarto uměl tak dovedně záležitosti biskupské kurie řešiti a obstarati, že se o něm vyjádřil sám zkušený a výborný biskup Zinelli, že nepoznal a neviděl nikdy myslitele a pra-



Treviso. Náměstí a palác Tří sct.

covníka tak obratného, nikdy kancléře tak schopného a zdatného u vyjednávání s osobami všeho druhu, jako právě Sarta.

Druhý úřad, který mu byl svěřen, byl úřad spirituála v kněžském semináři. Jako spirituál měl byt a stravu v semináři. Bylo asi Sartovi zvláštní radostí, že tímto způsobem sešel se v témž domě a u téhož stolu se svým bývalým farářem a dobrodincem riesským Don Pietrem Jacuzzim, jenž byl toho času ředitelem semináře. Ústav ten obsahoval pět tříd obecních, pět kursů gymnasijských a tři lycejské; po té čtyry ročníky bohosloví. Profesori byli všickni státně zkoušeni,

a vědecká pověst ústavu velmi dobrá. Počet žáků za časů Sartových obnášel pro odbory světské průměrně 160, bohoslovců padesát. Spirituál měl na starosti duchovní vedení všech těchto chovanců, hlavně čekatelů kněžského stavu. K tomu účelu bylo mu konati denně duchovní přednášku za ranní rozjímání, a o nedělích a svátcích kázání. Poznavše již alespoň částečně opravdu kněžskou duši Sartovu, jeho otcovskou lásku k mládeži a jeho nevšední nadání řečnické, můžeme posouditi, že se k tomu úřadu nanejvýš hodil. A přece ještě podnes pamatují se jeho tehdejší chovanci na skromnost, s kterou se jim nový spirituál při první své promluvě představil.

„Milí alumnové!“ pravil k shromážděným. „Vy asi se domníváte, že jsem spirituálem onoho druhu, kdo dlouhou zkušeností v kruhu studující mládeže, obsáhlými a hlubokými vědomostmi v asceti a bohosloví a dokonalou formou ve vyjádření myšlenek jsou s to, aby vás s plnou jistotou osvěcovali a dále přivedli na cestě, kterou jste s pomocí Boží nastoupili; než nechte mne to vám hned otevřeně říci, z toho ze všeho nemám ničeho, aneb jen malou částku; já jsem toliko ubohý venkovský farář, jež vůle Boží sem přivedla. A poněvadž tomu tak Pán Bůh chtěl, tož se musíte k tomu skloniti a slovu chudého venkovského faráře naslouchati a míti strpení, nebude-li na výši onoho postavení, které moji představení mně nehodnému a neschopnému chtěli svěřiti.“

Ano, pokora a skromnost mluvily takto ze spirituála kanovníka Sarta, neboť, jak se vypravuje, poslouchali potom jeho promluvy a kázání s napjatou pozorností, a tato, jsouce dobře uvážena, jasna a prakticka a živě přednesena, činila na všechny dojem trvalý.

Ale i zde v semináři nebyl Sarto toliko duchovním otcem svých alumnů, jak výraz spirituál naznačuje, nýbrž byl jejich dobrotivým otcem i ve všech potřebách časných. Takž onemocněl-li který z nich, Monsignore Sarto spěchal k jeho lůžku a mateřsky o něho pečoval. Mnohý chudý alumen obdržel, nevěda určitě od koho, najednou některý kousek oděvu, který právě potřeboval, krejčímu však nakazoval Monsignore Sarto hluboké mlčení. Ano spirituál Sarto nelekal se, jako již dříve, ani nyní dělati dluhy, aby pomohl z bídy svým chovancům nebo jejich rodičům.

Jednoho dne zaklepá jakýs seminarista na jeho dveře a se slzami v očích vypravuje, že jeho rodiče jsou ve veliké nouzi. Nezaplatí-li v několika dnech 150 lir, že upadnou do hanby. „Můj drahý,“ přerušuje ho Sarto, „jest mi líto, ale klepáš na falešné dveře. Věř mi, mám toliko několik lir.“ Při těchto slovech vytáhl z kapsy jen několik málo stříbných peněz, své celé bohatství. Znova vyroní se chovanci slzy z očí, ale spirituál rychle jej těší a vybízí, aby přišel dne druhého. Tu potom podal mu žádanou částku, žertuje připojiv:

„Brzy budeš knězem; jakmile ti bude bez veliké obtíže možno, navrátíš mi to; neboť — mám-li ti to přece říci — musil jsem si to pro tebe vypůjčit.“

Ale nejenom ke svým alumnům byl Sarto v Trevisu tak dobročinným, nýbrž i chudým města vůbec, tak že když opět po devítiletém působení Treviso opouštěl, tito chudí mnoho jeho odchodu želeli a oplakávali.

Pečuje kanovník Sarto o cizí chudé, nezapomněl při tom svých nejbližších příbuzných. Když se v tomto čase ocitli v nedostatku peněz, pomýšlel prodati otcovský domek v Riese. Jenom domluva jeho přítele Monsignora Carminatiho tomu zabránila. „Jednoho dne přišel jsem za příčinou některých záležitostí do kurie,“ vypravuje o tom sám Carminati, „a našel Sarta v čilém hovoru s jakýmsi pánem. Uzřev to, pozdravil jsem jej, a zůstal v slušné vzdálenosti čekaje konce rozmluvy. Tu najednou zavolá mne Sarto k sobě řka: „Don Carlo, pojď sem bliže; chci uzavřítí trhovou smlouvu o domek v Riese.“

„Co myslíš?“ přeruším jeho řeč; „nemáš rozum? Již jsi prodal tři pole a nyní chceš ještě domek? Ale styď se! Žádné řeči o tom!“



Dóm v Trevisu.

Smlouva uzavřena nebyla; domek zůstal matce a sestřám a dnes navštěvuje se od domácích a cizích s úctou, jakou cítíme před nějakou svatyní.

Jakkoliv měl kanovník Sarto jako kancléř a spirituál zajisté mnoho práce, přece ještě rád vypomáhal v oblíbené sobě duchovní správě, buď že zpovídal, nebo konal přednášky a kázání při duchovních cvičeních, při slavnostních tří denních pobožnostech a při rozličných slavnostech.

Bylo by se nám tomu obdivovati, odkud bral jenom ke všem svým mnohým zaměstnáním potřebného času, kdybychom nevěděli, že jako kdysi jsa kaplanem, tak i nyní jsa kanovníkem spokojoval se odpočinkem a spánkem velmi krátkým.

„Jděte spát, Monsignore,“ volal na něho kdysi v pozdní noční hodině Monsignore Francesco Zanotto, jenž měl pokoj vedle spirituála Sarta, „a nechte si své úřední starosti na ráno; neboť kdo pracuje příliš mnoho, pracuje příliš málo.“ „Máš pravdu, Don Francesco,“ praví Sarto. „Jdi do postele a spi dobře.“

Ale pokračoval v práci až do půl noci, a ke čtvrté hodině byl již zase zaměstnán.

Jindy opět, maje málo času, ustanovil si, že počne již o třetí hodině ranní pracovat, a boje se, že by mohl zaspát, požádal seminářského sluha, aby ho pravidelně v tuto dobu budil. Přesně jako hodiny klepe sluha na dveře pokoje Sartova, až zavzní uvnitř jeho zvučný hlas: „Dobře, děkuji!“ A stalo-li se, že Sarto při příchodu sluhy již seděl u své práce, pak zhasl lampu, choval se tiše, jakoby ještě odpočíval, a zavznělo jeho známé: „Dobře, děkuji!“ Nechtěl připravit starého sluha o radost, že vzbudil milovaného pana spirituála.

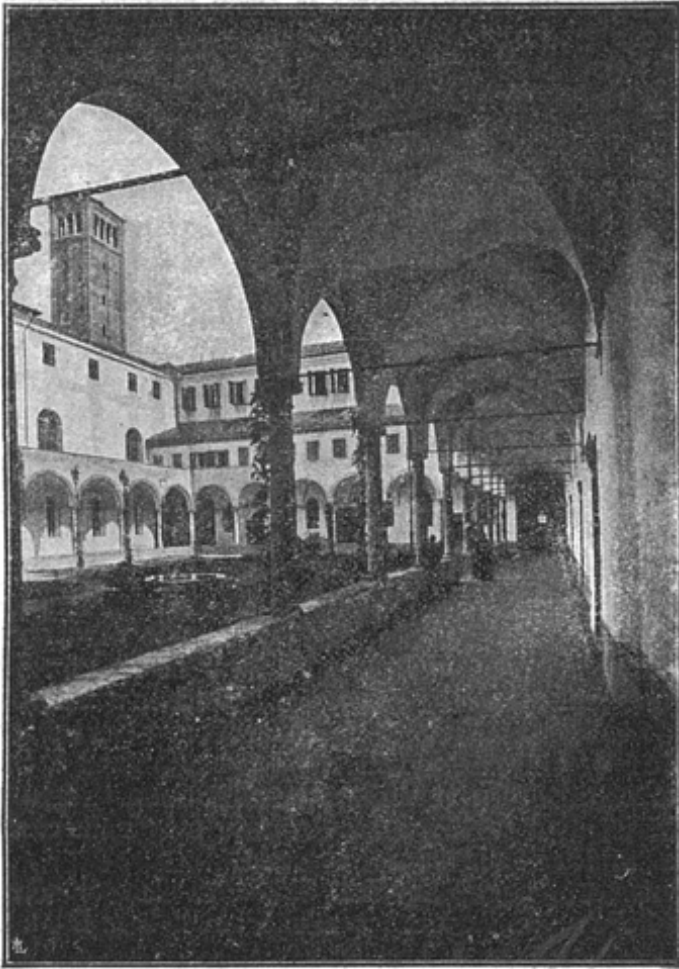
Mezi tím časem, kdy se zdržoval Msgr. Josef Sarto v Trevisu, zaujaly jak královský tak papežský trůn nové osobnosti: Dne 9. ledna 1878 umřel král Viktor Emanuel rychle a neočekávaně a brzy po něm dne 7. února papež Pius IX. Po králi Viktoru Emanuelovi nastoupil vládu syn jeho Humbert, papeži Piu IX. následoval papež Lev XIII. Ale obě tyto důležité události neměly velkého vlivu na neutěšené nábožensko-státní poměry v Itálii. Král Humbert, jsa jako jeho otec povýšencem z milosti zednářův, viděl se nucen v jeho proticírkvní politice pokračovati, a papež Lev XIII. setrval v protestním postavení svého předchůdce pro oloupení a znásilnění církve. —

Že za takovýchto smutných veřejných poměrů bylo obtížno a mnohdy trudno třímati berlu biskupskou nebo spravovati úřad biskupského kancléře, jest na jevu. A toho zakusili jistě také treviský biskup Zinelli a jeho kancléř kanovník Sarto. Proto oceňuje biskup Zinelli zdatné práce horlivého svého kancléře, jmenoval jej v červnu r. 1879 primiceriem, čímž byl Monsignore Sarto povýšen k důstojnosti jednoho ze tří hodnostářů stoliční kapitoly. Ale toto vyznamenání bylo poslední, kterého se dostalo kancléři Sartovi od biskupa Zinelliho. Již dne 29. listopadu téhož roku povolán byl na věčnost, aby vzal odměnu horlivého arcipastýře svěřeného sobě stádce. Při volbě prozatímního správce diecese čili kapitolního vikáře soustředily se hlasy kanovníků nejprve na dosavadního generálního vikáře, Msgra Antonio de Paoli, jenž však volby nepřijal, chtěje přenechatí obtížný úřad mladším silám. I zvolili za kapitolního vikáře nejmladšího z dotčených tří hodnostářů, kancléře Sarta.

Listem ze dne 1. prosince r. 1879 oznámil Msgr. Sarto svou volbu duchovenstvu diecese. Po prvé se obrací oficiálním listem na podřízený sobě klerus. Jak krásně odráží se ihned v něm jeho celý život, jak jsme jej posud poznali, jeho skromnost, jeho ryzí křesťanské přesvědčení, jeho vědomí své povinnosti. Slyšme z něho toliko několik vět:

„Hlasem svých spolubratří, důstojných pánů kanovníků této kapitoly, byv povolán za prozatímního správce treviské diecese, jež právě v zámutek pohřížena ke hrobu provází svého biskupa, který ji po osmnáct let s neobyčejnou moudrostí, plamennou horlivostí, vzác-

nou obezřetností, apoštolskou zmužilostí a s otcovskou láskou řídil a spravoval, vyznávám, ctihodní kněží, ihned otevřeně, že jsem nanejvýš těžké břímě vzal na se nejen proto, že moji vysoce důstojní kolegové jsou ochotni radou a skutkem mne podporovati, nýbrž ještě více, poněvadž jest mi ze zkušenosti známo, jak úcty hodní jsou kněží treviské diecese pro své vědomosti a jiné dary ducha, a jak jsou ze srdce hotovi ve všem mi vyhověti, čeho bych slovy od nich žádati nebo jen v srdci přátí si mohl.“



Křížová chodba v semináři treviském.

„Opravdu, kterak bych neměl od Vás všeliké útěchy se nadíti, kteří jste vždy ještě hlas pastýře znali a jeho šlepějí věrně následovali? Kterak bych neměl doufat, že budete ve Svém jednání vždycky pamětlivi církevní hodnosti, této strážkyně a ochranitelkyně nejkrásnějších a nejvzácnějších předností kněžství; že se za všech okolností života tak chováte, aby vznešené posvěcení, jímž jsme byli významěni, na žádný způsob nebylo vydáváno v nebezpečí zneužití?“

„Dovolte mi, nejmenšímu z Vás, jemuž by lépe slušelo od Vás radu si vzítí než Vám rozkazy dávatí, dovolte mi opakovati slova apoštolova: „Žádnému nedávejme žádného pohoršení, aby nebyla haněna služba naše, ale ve všem se prokazujeme jako služebníci Boží, aby naši protivníci se zastyděli, nemajíce co zlého mluvití o nás.“ (2 Kor. 6, 3.4 — Tit. 2, 8.)

„Vím, že Vaše srdce vždycky se chvělo pro nebezpečnoství, která hrozí duším, a že jste se všemi způsoby snažili jim ku pomoci přispěti. Nuže pokračujte mluvití k nim nejen drsná slova pokárání, nýbrž i vábící a mírná slova lásky, abyste je Pánu získali; pokračujte stále nikdy neřkouce: Je dosti! Užívejte všech prostředků lásky a sladkého násilí dobroty; oviňte se páskou svatě bratrské lásky, a působte takto jsouce spojení ku blahu církve . . .“

„Těmito city jsouce proniknuti, pomáhejte mi, ctihodní bratří, v této, jak doufám, krátké době, v níž naše církev jest osiřela. Nechť jedni nad druhými bdí, aby sebe menší nepořádek se odvrátil, aby sebe nepatrnější blud se zamezil, aby náboženství žádné škody neutrěpelo, a abychom drahý statek, jenž nám byl s plnou důvěrou svěřen, bez úhony a ztráty odevzdati mohli tomu, jenž bude od Boha vyvolen pástí tuto významnou část stáda Ježíše Krista . . .“

Ve smyslu a duchu tohoto listu spravoval Msgr. Sarto diecesi od prosince r. 1879 do 23. června 1880 plnou maje důvěru v dobrého ducha duchovenstva treviského, ale také — kde bylo potřeba — užívaje svatě přísnosti. V jakém dobrém stavu diecesi ve správu byl obdržel, v témž chtěl ji odevzdati Zinelliho nástupci. Ano snažil se spolu s ostatními kanovníky jakékoliv se vyskytlé nepořádky ještě před příchodem nového arcipastýře odstraniti.

Co mu na srdci ještě leželo, co by mohlo podporovati křesťanského ducha v diecesi, nyní užil takřka příležitosti, aby pro to získal veškeré duchovenstvo. Takž doporučil v jednom okružním svém listě katolický tisk, pro nějž měl již jako farář nejživější zájem; v jiném doporučil dílo svatého dětství Ježíšova k podporování missií; po té zase důtklivě vložil na srdce diecesánům sbírky svatopetrského háléře; jedním slovem, o co se zasazoval v Salzanu jako farář, nyní to činí, stojí v čele diecese, a až bude jednou povýšen na stolec Petrův. ideály budou tytéž, třeba moc obepínala okrsek zemský; bude vrchním farářem křesťanstva.

Zatím jmenoval papež Lev XIII. mladého sice, ale učeného a ryze církevně smýšlejícího profesora v seminári benátském Don Giuseppa Callegariho biskupem v Trevisu.

Prve než se ujal v červnu r. 1880 správy diecese, obrátil se Msgr. Sarto ještě posledním listem jako kapitolní vikář na duchovenstvo, aby se s ním takřka rozloučil.

„Ježto jsem na tom, abych složil svůj úřad, chci k milým synům naší diecese toliko dvě slova říci. Předně slovo díků: vysoce důstojným a vysoce ctěným pánům kanovníkům a kapitolním děkanům, kteří mi radou a skutkem po boku stáli a kteří měli strpení s mojí slabostí, kterou jsem tím více cítil, čím vznešenější byl úřad mi svěřený; důstojným pánům farářům, kteří svojí obětavostí pro spásu duší mnoho k tomu přispěli, že mohu v málo dnech svěřený mi vzácný statek bez těžkých výčitek svědomí opět vrátiti; vysoce ctěným profesorům se-

mináře, všem důstojným kněžím diecese, pro něž si ještě často vzpomenu na těchto šest měsíců, abych v sobě obživil ony utěšené zkušenosti, které mi způsobili obzvláště ti, kteří k mému vyzvání na jinou faru se odebrali anebo jakési těžké břímě na se vzítí, ochotně se tomu podvolili . .

Ale když Vám toto vysvědčení od srdce jdoucí veřejně dávám, dovolu mi vyjádřiti ještě druhé slovo, prosbu totiž, abyste i budoucně srdatě podobným způsobem a ještě lépe, možno-li, pokračovali. Uprostřed rozhořčených bojů dnů našich jsou vydáni kněží a lid ustavičnému nebezpečí upadnouti do tenat, dáti se omámiti vábením nebo dáti se zastrašiti útoky oněch smutných existencí, které nám chtějí vyrvatí víru, onen drahocenný poklad, v němž jedině naše spása a zá-



Biskup Zinelli a professoři semináře treviského.

(Msgr. Sarto v roce 1875 jest † naznačen.)

chrana záleží. Potřebujeme-li proto nějakého pomocníka, nějakého vůdce a učitele, tož se obrátíme s plnou důvěrou k tomu, kterého nám nebe seslalo, aby nám pomáhal, nás vedl a poučoval. Slyšme jeho slovo, následujme jeho příkladu a poslouchajme jeho nařízení! Vždy a za všech okolností chceme s duchem a srdcem tak s ním zůstatí spojení a sjednocení, jako on spojen a sjednocen jest s římským papežem. Náš vrchní pastýř nechť pozná, že, spatřujeme-li my v něm onu výtečnou osobnost, v níž skládá diecese své nejdražší naděje, s druhé strany nalezne v nás ochotný, horlivý a uctivý klerus a lid, jenž láskyplnou příchylností k svému biskupu nestojí za nikým.“

Jistě zlatá slova k nastoupení panování nového biskupa!

Jak asi poskytla mu útěchy! Každým způsobem dovolila mu nahlédnouti do šlechetné kněžské duše bývalého kapitolního vikáře,

s jeho velikou vážností k církevní vrchnosti a s ideálním pojetím o povinnostech stavu kněžského. Proto není s podivením, že biskup vedle ostatních kuriálních úředníků také Monsignora Sarta na jeho obtížném kancléřském místě ponechal.

Než Callegari spravoval diecesi treviskou toliko dvě léta, byv již roku 1882 od papeže Lva XIII. na biskupský stolec v Padově přesazen. Jeho nástupcem v Trevisu stal se Monsignore Giuseppe Apollonio, dříve biskup v Adrii. Dne 9. června r. 1883 konal svůj vjezd do svého biskupského města. Monsignore Sarto zůstal i za něho ve všech svých úřadech a získal si pro svou pracovitost, zdatnost a obratnost i u nového biskupa Apollonia úcty a lásky. Proto bolestno bylo pro oba, když nadešla hodina vzájemného se rozloučení, a tato hodina přiblížila se rychleji, než oba tušili.

Kdo by byl mohl tenkrát hleděti do budoucnosti! Uplyne jedna a dvacet let, a oba nejdůstojnější biskupové, kdysi představení Monsignora Sarta, uctívají ve skromném kanovníku náměstka Ježíše Krista, a on odevzdává svému bývalému diecesnímu biskupu Callegarimu, nyní biskupu padovskému, purpur.

Don Giuseppe Sarto dosáhl mezitím padesátého roku svého života. Když mu proto ke 2. červnu r. 1884 jakýsi přítel své blahopřání vyjádřil, odpověděl mu Monsignore Sarto v jakési u něho nezvyklé trudnomyslné náladě: „Díky za tvoji vzpomínku a za blahopřání mi projevené. Jaká to ubohá útěcha dožiti se jednoho půlstoletí a blížiti se k redde rationem (vydej počet), naproti tomu ještě tak daleko býti vzdálen od toho stavu, který nám milostivě nakloňuje toho, před nímž se sám spravedlivý chvěje. Nediv se: jest to předmět, který mne celý den poutal a který ani nebyl s to, aby zapudil z mysli ony jiné vznešenější myšlenky, touhu apoštolovu po mučednictví, o něž usiloval i svatý Antonín.“ Vyplnění touhy nedá na se již dlouho čekati, ovšem nikoli ve formě mučednictví krvavého — ani sv. Antonínu se toho nedostalo — ale jako mučednictví lásky, jako mučednictví obětování sebe sama až do zajetí ve Vatikáně.



ČÁST TŘETÍ.



V ÚŘADĚ BISKUPSKÉM.

R. 1884 - 1903.



Msgr. Josef Sarto biskupem mantovským.

R. 1884—1893.

Na jedné pouti italských duchovních na posvátném místě Matky Boží z Monte Berica ve Vicenzi, v níž se zúčastnil také Msgr. Sarto jako kapitolní vikář a při níž konal skvělou řeč o sv. Tomáši Akvinském, řekl jeden z přítomných: „Monsignore Sarto neumře v Trevisu.“ To bylo všeobecné mínění, s nímž se asi také shodoval treviský biskup Apollonio. A přec, když se ono slovo vyplnití a loučení nastati mělo, tu potřeboval biskup Apollonio útěchy a posily shůry.

Jednoho dne ku konci měsíce září roku 1884 povolav k sobě svého kancléře, vedl jej do své biskupské domácí kaple a zde k němu pravil: „Poklekněme před Ježíšem v nejsvětější Svátosti, neboť oba máme potřebí modlitby v jakési vážné věci, která se týká Vás i mne.“ A když povstali, odevzdal svému kancléři dekret, jímž byl jmenován biskupem v Mantově. Papež Lev XIII. poznal Msgra. Sarta již roku 1880 v Římě, když tam doprovázel nově jmenovaného vrchního pastýře Callegariho k biskupskému posvěcení a byl přijat od papeže v soukromé audienci. A vyjádření biskupů, u nichž se Lev XIII. po té dále poptával, posilnila ho v jeho úmyslu, vedení mantovské diecese že svěří jenom Don Giuseppovi Sartovi. Rozumí se, že Msgr. Sarto pokládal se za neschopna a nehodna důstojnosti biskupské, ale nicméně podrobil se autoritě a vůli svaté Stolice.

Mantova je starobylé hlavní město provincie téhož jména v Lombardii, sto třicet km zjz. od Milána, čítající 30.000 obyvatelů, při řece Minciu, jež na severu tvoří laguny, na jihu veliké bažiny. Mezi četné památky Mantovy patří pětিলodní katedrála sv. Petra ze XIV. století s hrobem sv. Anselma, biskupa luckého († 18. března r. 1086); chrám sv. Ondřeje, jedna z nejznamenitějších staveb renesančních XV. století; palác vévodský s jinými ještě nádhernými paláci a mnohé pomníky. Mantova má osmnáct farností. Celá diecese mantovská čítá 153 far se 260.000 duší.

Město a diecese Mantova potřebovaly tenkrát více než kdy jindy apoštolského muže, neúnavného dělníka na vinici Páně. Od pěti let byl biskupský stolec osiřelý, jako byl již na počátku století po šestnáct

let bez arcipastýře a tak opětovně v posledním věku. K tomu odepřela vláda poslednímu biskupu uznání a překázela mu každým způsobem ve vykonávání jeho úřadu, až jej konečně vězením a vyhnanstvím trestala. Brzy uvidíme, jak se za takového stavu poměry v mantovské diecesi utvářely.

Jmenování Msgra Sarta biskupem vzbudilo po celé diecesi treviské radost, která však bolestně politování nevylučovala, jak do-
svěčuje treviský týdeník „Marca“, jenž tenkrát napsal: „Raduje-li se Mantova ze znamenité vymoženosti, a my jí k tomu upřímným srdcem blahopřejeme, nemůžeme přece zatajiti, že naše město a naši diecesi potkala těžká ztráta, nad čímž se nemůžeme ubrániti bolesti.“

Dne 5. listopadu odebral se Msgr. Sarto do Říma k praekoni-
saci. Na cestě přihodila se mu tato událost svědčící opět o jeho skromnosti. Chtěje v Padově navštívit svého biskupského přítele Monsignora Callegariho, šel dříve do kostela sv. Justiny sloužit mši svatou. Ježto se sám farář nepředstavil a dosti chudě byl oblečen, jal se farář přichozího, prve než ho pustil k oltáři, vyslýchati.

„Odkud jste?“ tázal se jmenovaného biskupa.

„Z Trevisa.“

„Co tam děláte?“

„Nic.“

„Jak nic? Já myslím, nemáte-li tam místo jako farář, nebo jako kaplan, nebo jako výpomocný kněz?“

„Nikoli.“

„Ale to jest podivné. Při takovém tam nedostatku kněží nejste ničím ustanoven a nic neděláte! Libo-li, budu o tom s Vaším biskupem mluvit; znám ho dobře. Ale čtěte si jen nyní mši svatou.“

Nicméně přikázal kostelníkovi, aby na

Msgr. Sarto, biskup mantovský. neznámého kněze dal dobře pozor. Jak po té užasl, naleznuv v sakristii v knize cizích celebrujících kněží vlastnoručně zaneseno: „Josef Sarto, jmenovaný biskup mantovský.“

Přišel do Říma byl Msgr. Sarto osmého dne toho měsíce od papeže Lva XIII. přijat v audienci a dne desátého listopadu v konsistoriu za biskupa praekonisován, načež se uchýlil až do dne posvěcení do jednoho kláštera k duchovním cvičením. Potom dne 16. listopadu 1884, v neděli o svátku Ochrany Panny Marie, patronky Mantovy, byl v kostele sv. Apolináře od kardinála Parocchiho, kardinála vikáře římského, na biskupa posvěcen. Ještě večer téhož dne přijal sv. Otec Lev XIII. nového biskupa po druhé v audienci, při níž mu věnoval vedle obvyklých darů, dvou obřadních knih biskupských „Pontificale Romanum“ a „Canon Missae“ ještě stkvostný kříž náprsní. Oklikou přes posvátná místa Loreto a Ássisi vrátil se biskup Sarto dne 29. listopadu opět do Trevisu, kdež se horlivými studii připravoval na nový svůj vznešený úřad, až jej mohl, byv uznán od vlády, konečně nastoupiti.



Nová italská vláda na úkor církve totiž nařídila, že kanonicky ustanovený biskup musí si opatřiti tak řečené „exequatur“, to jest úřední dovolení, aby mohl míti nároky na příslušné sobě důchody a svůj úřad aby bez překážek spravovati mohl. Svatá Stolica to trpěla, aby nově zvolení biskupové své jmenování státní vládě oznámili a jí papežskou jmenovací bullu předložili, načež vláda v bulle obsažené zařízení uznala.

Teprve 26. února 1885 byla tato úřední formalita vyplněna a biskup Sarto dal vědomost o svém jmenování a královském potvrzení mantovskému syndikovi úředním dopisem. Listina tato jest velice zájímavá, ježto psána byla vládě tenkrát katolické církvi docela nepřátelské a Msgr. Sarto po prvé své postavení vůči ní, byť zakrytě, vyslovuje. Vyznívá z ní jeho celá smířlivá politika, která až podnes zůstala politikou Pia X. Meta, k níž směřuje, jest pokoj, pokoj, nutno-li i čestnými obětmi vykoupenny; neboť jen v pokoji může církev a její představení vysokému ideálnímu svému poslání zadost učiniti. Na ně naráží Msgr. Sarto na počátku svého listu a prosí zástupce veřejné autority, aby ho podporovali, aby byl s to, vykonati vše to dobré, co město a diecese od svého biskupa právem mohou očekávati a žádati.

„Při tom jest mi zadostučiněním,“ pokračuje biskup, „že mohu Vás, vysoce ctěný pane, ubezpečiti, že jsem si netoliko vědom úlohy, kterou mi Bůh vykázal, nýbrž pochopil jsem také dokonale povinnost ukázati svou poddanost vůči stávající autoritě. Jako služebník onoho náboženství, které má za své znamení korouhev míru a za svůj zákon přikázání lásky k bližnímu, mohu Vás ujistiti již pro svou povahu, potom také ze svého nejhlubšího přesvědčení, že jenom tam, kde svornost panuje, může kněz svůj požehnaný vliv uplatniti, že se budu ve svém působení každým způsobem přičiňovati o pokojnou shodu a že jsem hotov, potřeba-li, ke každé čestné oběti, abych zabránil i nejmenšímu nedorozumění, které by mohlo býti osudno blahu země a žádoucímú souladu mysli.“

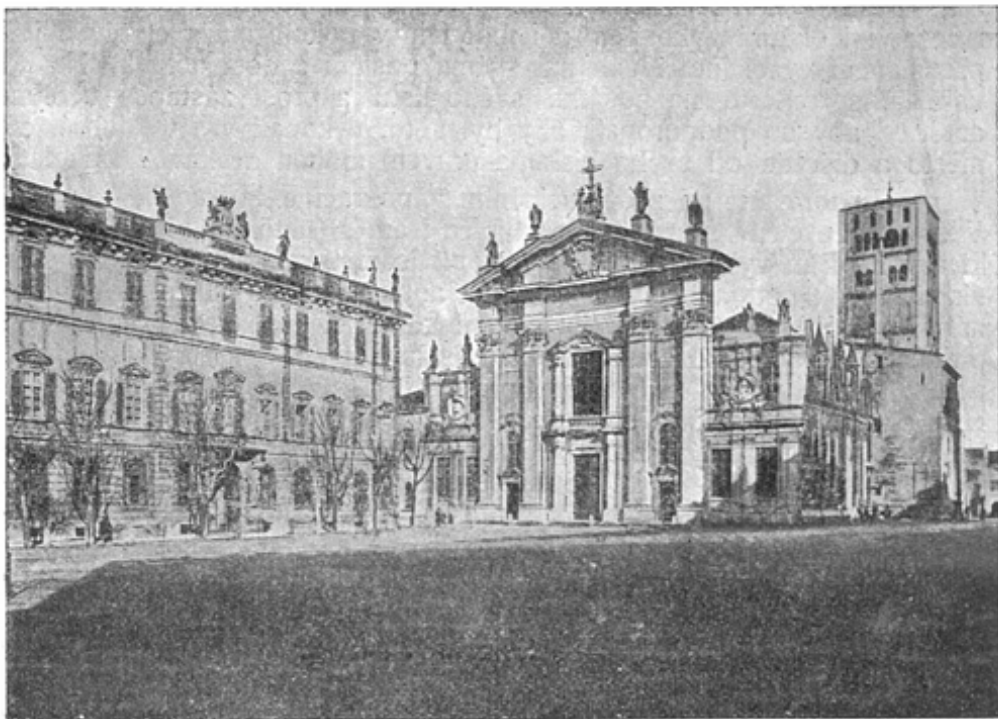
Co tuto biskup Sarto sliboval, snažil se plniti, snašeje se vždy dobře s italskou vládou, aniž by porušil zájmů církve.

První pastýřský list, určený duchovenstvu a věřícím své diecese, vydal nový biskup dne 18. března o svátku sv. Anselma, patrona Mantovy, ještě ze Trevisa. Vycházeje od kotvy, kterou přijal do svého znaku, líčí živými slovy, kterak skládá všecku svou důvěru v nejvyššího pastýře, Ježíše Krista, při tom však že chce také sám horlivě pracovati. Dobře že ví, že spása jemu svěřených oveček bude vyžadovati námahy, že mu bude vzdorovati bouřím a nebezpečím, ale obtížím jsa zvyklý, nebezpečími že pohrdá a jako až doposud že zachová i v nejtrpčích bojích budoucnosti velikomyslnost a pevnost. Toto znělo jako přísaha věrnosti, složená před celou diecesí, a kdo myslil, že nový biskup ve lásce míru a pokoje na svém vysokém úřadu něco zadá, toho mohla tato slova o něčem lepším poučiti.

Konečně nadešlo loučení. Velikonoce strávil ještě jednou v Riese u milé matky a sester; po té opustil Treviso — tajně, ježto by mu loučení bývalo příliš bolestné — a dne 18. měsíce dubna večer přijel do svého biskupského města Mantovy. Následujícího dne slavně vešel arcipastýř do stoličného chrámu a promluvil poprvé ke svým diecesá-

nům. A když bylo po obvyklých slavnostech, spojených s biskupským nastolením, nastala novému vrchnímu pastýři tvrdá, hořká práce.

Již svrchu odkryli jsme prameny, z nichž prýštil všechen špatný stav diecese: opětovnou, po léta trvající osiřelost mantovské biskupské stolice a protivné proudy úřadů. Anglický týdeník „The Tablet“ neváhá — jak vypravuje de Waal — stav diecese mantovské při nastoupení Msgra. Sarta nazvati bouřlivý. „Duchovenstvo samo,“ praví se tam, „bylo ve strany rozštěpeno a věčné pře mezi autoritou biskupskou a státní uvedly poměry v diecesi v pravý chaos. Strana socialistická našla v Mantově úrodné pole pro svou činnost a když nový biskup nastoupil svůj úřad, ocítl se mezi dvěma stejně prudkými protivníky, mezi protináboženským socialismem nejhoršího druhu a mezi

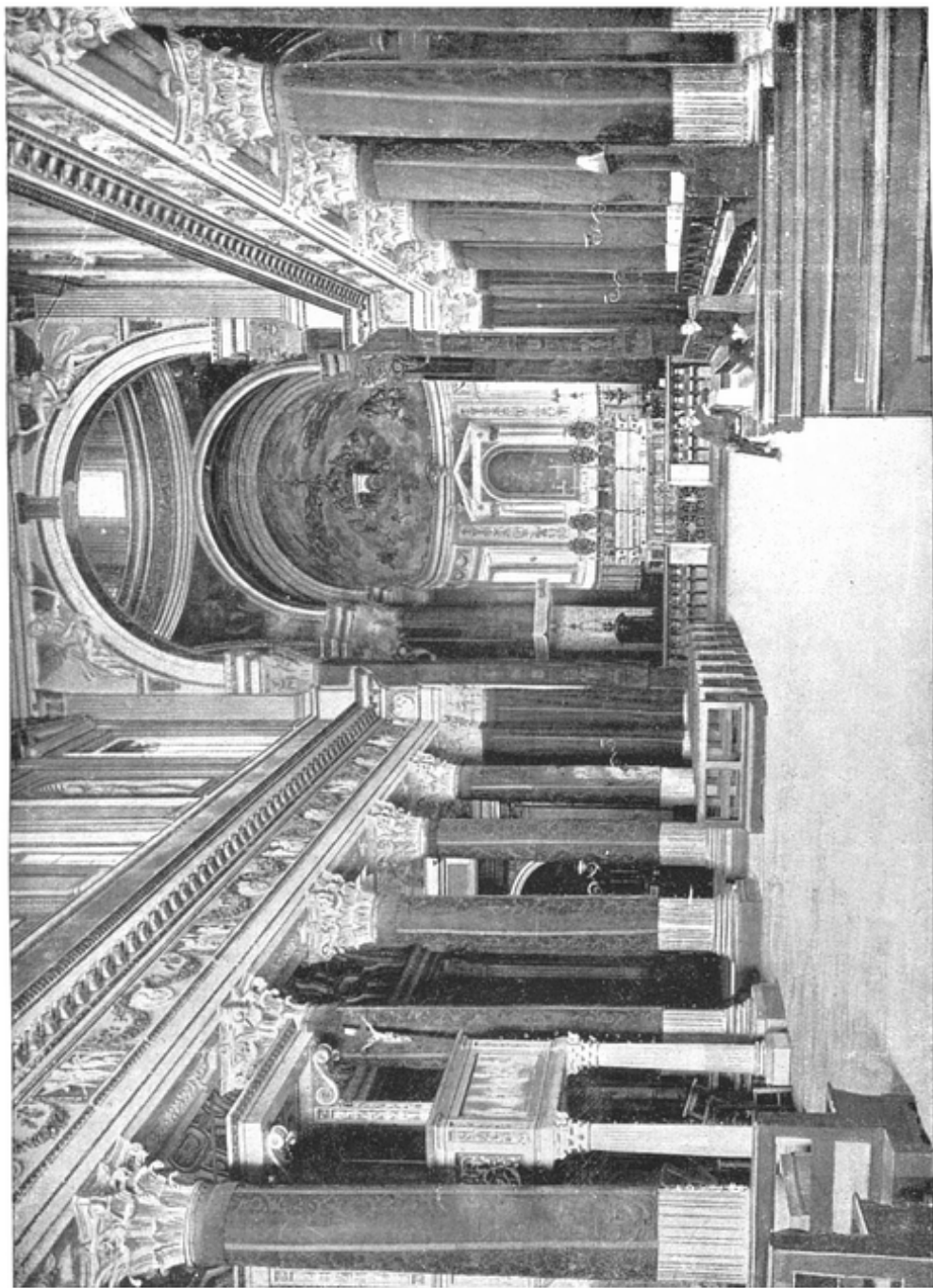


Biskupský palác a katedrála v Mantově.

stranou zpátečnickou a protinárodní. (K tomu přišlo ještě nepřátelství města Mantovy, které vystoupilo proti jeho jmenování, poněvadž měšťanstvo nebylo dříve slyšeno, neboť Mantovští činí nároky na základě starého obyčeje na hlas při jmenování svého biskupa.“

O náboženském stavu své diecese zanechal nám sám biskup Sarto autentické záznamy ve zprávách, zasílaných každého třetího roku svaté Stolicí. Msgr. Dr. A. de Waal vydal tyto úřední zprávy opět na světlo a tak odkryl podivuhodnou práci biskupa Sarta v Mantově. V následujícím líčení budeme se držeti tohoto věrohodného pramene, jak jej de Waal uveřejnil.

Nejprve hleděl Sarto v prvním půlletí z vlastního názoru poznati církevní poměry své diecese a potom poslal dne 1. prosince r. 1885



Vnitřek katedralky v Mantově.

první zprávu svaté Stolici do Říma. Již ze dne 18. srpna oznámil duchovenstvu a lidu první farní visitaci. Měla to být i takořka osobní rekognosce; při tom pro něho — jak praví ve svém okružníku — vyplnění jedné ze svých nejpřednějších povinností, od něhož si mnohé útechy slibuje. „Neboť“ — dí biskup — „může být pro otce něco milejšího, než své dítky poznati? A jestliže Jste mi až dosud docela zvláštní přichylnost dokázali, tož nemohu Vám z toho svou vděčnost a něžnou lásku lépe osvědčiti, než když k Vám přijdu, s Vámi tváří v tvář budu obcovati a tak vzájemnou důvěru upevním; když budu žehnati Vaše dítky, po Vašich potřebách se pozeptám, slzy usuším, zármutek ulevím a vedle péče o duchovní blaho když také Váš časný prospěch budu podporovati.“

Tyto visitace konaly se skromně a nenádherně, bez slavných uvítání a bez dlouhých a bohatých hostin. „Každý farář nechť ví, že poskytne-li mi svého obyčejného obědu, svým denním chlebem jest-li se mnou se sdělí bez jakéhokoliv pozvání, úplně spokojen z jeho fary odejdu; znaje stísněný stav svých milých farářů nejraději bych, kdyby možná bylo, své návštěvy tak vykonal, aby z toho nikomu ani nejmenší obtíž nepovstala

Budu se však radovati, naleznou-li při mém příchodu ráno věřící shromážděny v kostele, ani se připravují k přijetí svatých svátostí. To bude to nejkrásnější přivítání, kterého se mi může dostati; nejmilejší pak projev bude pro mne, naleznou-li důvěru, upřímnost, otevřená srdce, jasné obličej a úctu vůči tomu, jenž přináší požehnání Páně“.

Biskup Sarto vydával se se svým průvodcem knězem obyčejně časně ráno na své visitační cesty. Za šera modlil se ve voze brevír a konal rozjímání a tak se přihodilo nezdídka, že před ustanoveným časem byl u farního kostela. Bez prodlení vstoupil do kostela, posadil se do nejbližší zpovědnice a zpovídal. Tu se ovšem stalo jednou, že v určitou hodinu farář, věřící a spolky byli shromážděni očekávající u kostela biskupa. Arcipastýř však otevřev zpovědnici, s úsměvem a humorem volal na duchovního správce: „Na koho čekáte, já jsem přece již zde.“ Byla-li tím některá radost pokažena, vlídnost a laskavost biskupova brzy rány vyhojila.

Tak se ubíral biskup Sarto po několik neděl od fary k faře a jeho láskou k Bohu a k bližnímu zostřenému oku nemohlo něco lehce zůstat skryto. A co tu spatřil, bylo mnoho duchovní bída. Smutný obraz! Nedostatek kněží na všech místech; duchovenstvo často se svěšťstělé; katechese bez vážnosti a energie; nedělní a sváteční kázání se přečítala nebo ani nekonala; faráři nezachovávali residenční povinnosti; služné duchovních zhusta nedostatečné, následkem čehož také malá jejich vážnost u lidu; kláštery od proticírkevní vlády vyzdviženy, mniši a jeptišky vypuzeni; církevní jmění obtíženo velikými daněmi, nábožná nadání ve správě státní. Jak bylo při tom s náboženským duchem a životem, lze si představití. Veliké množství jak v kraji tak v městech odcizilo se církvi a náboženství; tisícové nevzpomněli vyplniti velikonoční povinnosti; veliká část nesevětila neděle, řemeslníci a sedláci pracovali o ni jako ve všední den; příkázání postních se nedbalo, snoubenci spokojili se uzavřením sňatků před světským úřadem, klení a rouhání bylo v ústech všech.

Jakkoliv s krvácejícím srdcem biskup Sarto nastínil tento obraz své diecese svaté Stolici, sám nedal se ním zastrašiti. V též zprávě udává se sobě vlastní skromností, co podnikl v těchto prvních měsících k napravení smutného toho stavu. Jedna věc byla biskupovi Sartovi v krátkém čase především jasná a ta se týkala téměř celé Itálie: nedostávalo se rozhodné duchovní správy. A přece byla nutnější než kdy jindy. Všecka ustanovení nového biskupa budou tedy k tomu směřovati, aby se zde stala náprava, změna. Biskup sám mohl to o sobě vyznati: „Na všechny větší svátky kázal po slavné pontifikální mši svaté ve stoličním chrámu, v kostelech jiných jak v městě tak v kraji používal každé příležitosti slovo Boží hlásat, při visitacích kázával docela velmi často třikráte až čtyřikráte denně. Počal vady a zlozvyky, kde je našel, dobrotou a laskavostí zlepšovati a odstraňovati a bude se vši obezřetností v tom pokračovati. Mezi těmito vadami zvláště vytýká, že mnozí faráři jsou v kázání a katechetickém vyučování váhaví; biskup však že neustane se vši horlivostí je napomínati, aby tuto nejsvětější povinnost svědomitě plnili. Hořce stěžuje si dále, že při velkém nedostatku kněžstva postrádá téměř úplně pomoci se strany duchovenstva řeholního. Františkáni, kteří by byli v městě jakož i v celé diecesi tak požehnaně působili, že k jeho největšímu zármutku před několika měsíci odešli. V klášteře sv. Kamila de Lellis, že jsou toliko dva kněží, kteří nemocným přisluhují, ale že se na ně v nemocnici pohlíží jenom jako na hosty a cizince, a obává se, že budou brzy docela vypuzeni. Jedinou pomoc že má od jesuitů, kteří nevýslovně mnoho dobrého v městě a v diecesi působí. Dva z nich, že jsou professory v semináři, ostatní pak že se neobmezují jenom na vlastní zpovědnici, nýbrž vypomáhají také ve farnosti.

To byla ve stručných rysech činnost Msgra. Sarta v prvním půlletě jeho biskupského úřadu, která zajisté s velikým napjetím jeho sil tělesných a duchovních byla spojena.

Při tom nedotkl se ani slovem mnohých jiných prací a starostí, na příklad oněch týkajících se povznesení svého kněžského semináře a vychování svého kleru. Tato starost byla tím nutnější, ježto zednářská vláda hleděla zejména zde svých protináboženských cílů dosíci. Nejenom že semináře oloupila z největší části o důchody, nýbrž nutila také duchovní a bohoslovce jako každého laika k vojenské službě. Nehledě ani vůbec již k záhubnému duchu času, jenž povolání k duchovnímu stavu jen velmi těžce nechal dozrati, byli ti málokterí násilnými opatřeními vlády ještě odstrašeni, nebo pozbyli svého povolání ve službě vojenské; lákadel se k tomu nenedostávalo. Zednářská státní vláda nepokrytě se přece o to snažila, aby duchovní stav v očích lidu snížila, dorostu zabránila a tak církev záhubě vydala.

Také mantovský seminář měl tyto dva neduhy; finančně stál špatně a počet jeho chovanců byl nepatrný. A přece musil si biskup Sarto opětovně říci: „Bez dostatečného počtu vědecky a asceticky vzdělaných duchovních jest sebe horlivější duchovní správa a nejvěrnější plnění povinností vrchního pastýře šlehání vody.“ Dvojnásobně bolestná tudíž jeho stížnost: „Pro seminář potřebuji učitelů, avšak odkud vezmu pro ně služné? — Pro duchovní správu v městě

měl bych mít kněze; ale jsou tak špatně placeni, že jest to k zoufání.“

Sotvaže byl biskup Sarto několik neděl v čele diecese, všechno a všechny uvedl v pohyb, aby tomu odpomohl. Dojemným okružním listem obrátil se na jednotlivé třídy a druhy společnosti svých diecesánů, stěžuje si jim do svého hoře a doporučuje praktické prostředky, jimiž by ho mohli podporovati. Každé slovo tohoto snad nejkrásnějšího okružníku Msgra. Sarta vycházelo z nehlubších útroby jeho srdce a celý list byl zrcadlem, v němž se odrážel bol srdce biskupa nad truchlivým stavem.

„Jedna z nejnaléhavějších věcí,“ praví tam Msgr. Sarto, „kterou se zanáším ode dne, kdy ráčil svatý Otec na mne ubohého shlédnouti, odevzdav mně duchovní vedení této diecese, jest seminář. Tam spočívají mé tužby, tam se spojují moje nejvroucnější pocity, tam ustává mé soužení nebo se množí; neboť vychování kleriků tvoří základ pro pořádek a dobré vedení diecese, ježto jenom z něho vycházejí dobří kněží. Zde jest nejvznešenější úkol biskupův.“ Rád by se sám obětoval, aby ostříhal tuto naději své církve. Ale sám nestačí. Nedostává se prostředků na udržování většího počtu chovanců. „Jaká bolest by to pro mne byla, kdybych musil na podzim některým chovancům psáti, že budoucí rok není pro ně již místa. Jak smutně asi by mne to dojalo! Vidím přece tak mnoho farářů, kteří jsou již starší a práce neschopni a potřebují pomoci; tak mnoho far, které potřebují správců. A smrt, nejsou spokojena s oběťmi již sklizenými, ohrožuje také život tak mnohých neúnavných pracovníků.“

Aby zjednal prostředky pro seminář, obrací se nejdříve na chudé své diecese, jejichž haléře byly kdysi posvěceny a požehnány haléřem, který vrhla chudá vdova v evangeliu do pokladnice chrámové.

„Vy chudí lidé jste to zajisté, kteří se žebrákem na vaše dveře tlukoucím dělíte se o kus chleba, jenž vám ještě jedině zůstal k zapuzení hladu; vy to jste, kteří svými dary na okrasu domu božího a k důstojnému lesku služeb božích nejvíce přispíváte.“

Ale také bohatí nesmí zůstatí pozadu. Kdysi darovali svatyni tak mnohého výborného syna; a jestli snad nyní Pán svůj milostný zrak více na chaty chudých vrhá, tož mají zámožní alespoň k vychování kleru přispívati.

Než největší obětavost pro toto dobré dílo žádá od duchovenstva. V každé farnosti měla býti ustanovena komise, jež vybírá dary v jednotlivých rodinách. Biskup Sarto končí svůj památný pastýřský list o vychování kleru následujícím dojemným appelem na duchovní, z něhož mluví budoucího papeže vlastní osobnost:

„Milujte seminář a potom bude vám rozkazem přání biskupovo, aby v každé farnosti o žních konána byla sbírka žitná a kukuřičná...“

Milujte seminář a potom vyplníte přání vašeho biskupa a o čtyřech hlavních svátcích roku . . . tento předmět uvedete lidu na pamět a bude se konati v kostele sbírka, kterou biskupu odešlete.

Milujte seminář a potom bude mít každý farář ve svém studijním pokoji připravenou knížku, do níž zaznamenává milodary, kterých mu jeho osadníci poskytnou při slavných příležitostech, při svatbách, při křtu dítky, anebo také při navštíveních, aby si vyprosili odvrácení nějakého zla, anebo na úmysl za duše svých drahých zemřelých . . .

Milujte seminář, neboť jestli vaši zásluhou uzřím tuto milou rodinu, na níž moje naděje spočívá, růsti a prospívati, a já tak nejkrásnější závdavek vaší přichylnosti a lásky budu mítí v ruce, bude mi úplné obětování mé životní síly ke blahu této milované diecese sladké a lehké a požehnání všemohoucího Boha sestoupí na Vás a zůstane povždy s Vámi.“

Prve než biskup Sarto od jiných oběti žádal, předcházel sám příkladem. Peněz a statků neměl, aby je dal semináři; dal mu více: své srdce, své celé já. Skoro den ze dne tam spěchal a staral se o všecko. Chtěje dáti na jevo, jak cení solidní vědecké vzdělání, řídil sám každoročně na konci zkoušky po mnoho dní. „Zítřa,“ píše jedenkrát, „počnou mi zkoušky: tento týden zkoušky z bohosloví a písemné pro ostatní třídy; následující týden ústní zkoušky na lyceu a gymnasiu, a dne šestnáctého počnou prázdniny pro ostatní, ale ne pro mne, ježto potom jsem ještě více zaměstnán než před tím.“ S chovanci obcoval blahosklonně a laskavě; při jejich přijímání býval velice vybíravý; raději přerušil svou visitační cestu, než aby měl školní rok v semináři bez něho počítí.

Jako jeho vyzvání k diecesanům nebylo bez výsledku v hmotném ohledu, tak nebyly bez účinku ani jeho osobní oběti, a také v Mantově opakoval se v dějinách seminářů vyskytující se případ, že za horlivého biskupa nenedostává se povolání a chovanců. Měl-li seminář na počátku jen 123 chovance, dovidáme se ze psaní ze dne 15. listopadu 1884, že tento počet již v prvním roce vzrostl. Neboť biskup Sarto píše: „Přerušil jsem visitace na několik dní, abyth byl doma při příchodu seminaristů, jichž mám letos v konviktě 147 s hroznou chutí, takže by hřebíky snědli a řetězy strávili. Ale to jest dobrým znamením a Prozřetelnost mne neopustí.“

Takž nebyla činnost biskupova v prvních šesti měsících bez ovoce. Tři léta uplynula, v nichž mantovský biskup horlivě šel za vytknutou sobě metou, a opět nadešel čas, že měl vydat počet papežské Stolicí ze své správy. Co v této době zase vykonal, bylo jenom skvělým pokračováním, co byl začal.

Především ukončil započatou visitaci, navštívil a shlédnuv osobně všech svých 153 far. Dále pečoval o duchovní povznesení kleru v duchovní správě. Falešnými ideemi a naukami nové doby byvše nakaženi, neměli duchovní namnoze smyslu pro opravdu kněžský život, zejména oné lásky a přichylnosti k církvi, která jest od dávna známkou věrného kněze. Již jeho předchůdce, apoštolský muž, biskup Rota počal s touto reformou, avšak nepřízeň času a především nepřátelská opatření vlády zmařila jeho snahy. Msgr. Sarto nastoupil i v této věci jeho dědictví a bylo mu dopráno dodělati se dobrého výsledku.

V odpovědi na první visitační zprávu bylo biskupovi od římské kurie doporučeno, aby zavedl mezi svým klerem tak zvané pastoraální konference, jimiž by se kněžský duch mezi duchovními od měsíce k měsíci pěstoval a sílil. Pokud bylo možno, vyhověl Msgr. Sarto tomuto pokynu. Osmkrátě shromáždil kolem sebe ve svém biskupském paláci duchovenstvo městské a vícekrátě také v kraji jednotlivé vikariáty. Každý kněz byl povinen těmto konferencím býti přítomen a přísný trest čekal toho, kdo se bez kanonického důvodu neúčastnil.

Aby ještě rychleji došel cíle, uchopil se prostředku, jehož pamět zůstane v dějinách Mantovy na všechny časy zachována. Podjal se obrovské práce, spojené s diecesní synodou, kterou konal ve dnech 10., 11. a 12. září r. 1888. Přál si sice kdysi sněm tridentský, aby každý biskup roku každého svolal diecesní synodu, ale sotva v které diecesi bylo toto přání skutečně provedeno.

Zajisté alespoň v Mantově nebyla již synoda od dvou set let. Uvážíme-li práce, námahy, výlohy i zklamání, které jsou s tím spojeny, nebude nám s podivením tato skutečnost. Avšak biskup Sarto nedbal toho všeho. Půldruhého roku pracoval on a jiní o přípravách. Již 16. února r. 1887 sdělil s duchovenstvem svůj úmysl, ale přece teprve dne 10. září r. 1888 mohla býti synoda zahájena.

Na dvě stě kněží ze dvou set padesáti, kolik jich bylo v diecesi, zúčastnilo se synody na pozvání biskupovo.

Ve slavnostním průvodě ubírali se účastníci z biskupského paláce do stoličního chrámu, kde měl biskup Sarto slavnou pontifikální mši svatou, při níž po evangeliu vyložil četně přítomnému lidu účel diecesního sněmu. Na každý den z těchto tří mluvil biskup k duchovenstvu a k věřícím. Porady samy byly velice vážny a směřovaly k dokonalé duchovní obnově diecese. Tu nebylo žádné palčivé otázky, o níž by nebyl hovor učiněn. Tak se jednalo na příklad o zhoubě špatného tisku, o škole, o židovské otázce, o tajných společnostech, o vyučování náboženství, o němž mezi jiným se dí, že hřeší, kdo ve farních kostelích zanedbává o nedělích a svátcích křesťanské cvičení. Byla vydána přísná nařízení v příčině vyučování o zpovědi a přijímání, a bylo ustanoveno, že se má ve zpovědníci odepriti rozhršení rodičům, pěstounům nebo mistrům, kteří své ditky nebo podřízené zdržují od křesťanského cvičení.

Učiněná usnesení a nařízení předložil biskup svaté Stolicí k prozkoumání a k schválení.

Ale tímto nebyla ještě vyčerpána práce biskupa Sarta, o níž mohl do Říma zprávu podati. Takž se dále dovidáme, že založil školu pro opuštěné dívky; že zařídil, chtěje věřící k poslouchání slova Božího přiměti, každého týdne v aule semináře přednášky o svatém písmě, k nimž měl každý volný přístup; potom že se mu podařilo nazpět přivésti františkány benátské řeholní provincie k poutnímu kostelu „Milostné Panny Marie“, odkudž byli od vlády vypuzeni; a že má naději také ještě kapucíny zase dostati, čímž bude nedostatku duchovenstva poněkud odpomoženo.

Kněžím opětovně připomínal povinnost duchovního obcování a za týmž účelem nařídil, aby každý z nich alespoň jednou za tři léta konal exercicie v semináři nebo v jiném duchovním domě.

Nezmenšena zůstala i v tomto období starost Msgr. Sarta o jeho seminář. Byv jednou tázán, proč tak velice o něho pečuje, odpověděl: „Nevíte, že to jest srdce mého srdce?“ Mnoho již tam vykonal, ale ještě více bylo činiti. Proto asi v promluvě v semináři ve Vicenzi k alumnům r. 1888 ještě zvolal: „Hledě na tak kvetoucí kněžský seminář, bezděčně musím mysliti na můj mantovský. Ach, jaký stav v mé diecesi! Ó, kéž by mnozí z vás přišli mi pomoci, neboť já mám ve své diecesi jenom málo kněží; povolání jsou řídká a potřeby přece tak hrozně veliké.“

Snažil-li se biskup nejdříve hmotnou stránku semináře zlepšiti, jak jsme svrchu poznamenali, v uplynulém třiletí záleželo mu hlavně na tom, aby získal vliv na ducha semináře, náboženského i vědeckého. Chtěje v této příčině tanoucího sobě na mysli ideálu co možná rychle a dokonale dosíci, nedomníval se biskup ničím sobě si zadati, vezme-li sám do své ruky ředitelství a veškeré vedení ústavu; a skutečně řídil osobně po tři léta celý dům. Učení, zdatní professori byli ustanoveni, a tím především studie se znova povznesly. Biskup sám zastupoval professory onemocnělé, ano po více let vyučoval dogmatice.

Když papež Lev XIII. studium sv. Tomáše obzvláště kněžským seminářům doporučel, pozdravil mantovský biskup, jenž se jím již jako kaplan zanášel, toto rozhodnutí se svatým nadšením a věnoval nemajetným svým seminaristům dílo sv. Tomáše „Summa theologica“ darem jakož i užíval ho ke svým dogmatickým přednáškám za podklad.

Také ve zpěvu a v liturgické hudbě vyučoval biskup Sarto sám seminaristy a ještě podnes uchovává mantovský seminář od svého bývalého biskupa vlastnoručně psané mše chorální.

Co činil biskup pro svůj seminář hmotně ho podporuje, nedá se říci, ale jisto jest, že každoročně ujal se zbývajících deficitu a nikdy netrpěl, aby se sáhlo na malý rezervní fond semináře. Uprostřed všech těchto starostí a namáhání bylo biskupovi asi nejsladší útěchou, že viděl kněžský seminář skutečně vždy více prospívati vědou a askesí, až potom posléze mantovský seminář pokládal se za jeden z nejvýbornějších všech diecézí Lombardska a Benátska. Byloť to požeňnané ovoce neúnavné činnosti biskupa Sarta, požeňnaní nebes, jež nikdy nebývá odepřeno neustálé, vytrvalé práci.

Jednoho prostředku k povznesení náboženského života mezi věřícími nedal si biskup Sarto lehce ujíti, totiž velikých náboženských slavností.

Do let 1885—1888, o nichž mluvíme, připadla 800letá památka úmrtí sv. biskupa luckého Anselma († 18. března 1086), patrona diecése mantovské, jenž žil za času papeže Řehoře VII. Zde v Mantově kdysi zemřel a zde v katedrálním chrámu odpočívá. Slavnosti, které se konaly dne 16, 17. a 18. března 1886, měly býti takřka missiemi pro lid celé diecése. O sedmi slavnosti předcházejících dnech byla ve velehrámu denně tři kázání, k nimž se věřící četně hrnuli. O požeňnaném účinku svědčily hustě obležené zpovědnice. Svátek sám oslavilo svou přítomností pět biskupů a patriarcha. Biskup Sarto se zvláštní radostí vylíčil skvělý průběh slavností a utěšený jejich výsledek ve své zprávě římské kurii. Ovšem, o čem horlivý biskup zprávy nepodal, jsou práce a starosti, které mu každá taková slavnost připravila. „Komu jest známo,“ pravi jakýsi jeho životopisec, „jak a kde u příležitosti oněch slavností mnohou noc musil strávit, jenom aby mohl pokoje a postele svým vzácným hostům přenechat, toliko ten může posouditi, jakých obětí Msgr. Sarto byl schopen a čeho mu bylo postrádati, aby slavnost sv. Anselma šťastně mohla se konati ku cti velikého světce a ku slávě města a církve Boží.“

Ale musil sám o sobě v oné době vyznati, že břemeni práce skoro podlehne. Přes své pevné zdraví, především však přes svůj dobrý humor, jenž docela nebyl náchylný k neužitečným steskům, napsal 2. června r. 1888 jakémus příteli: „Nyní stárneme a ani toho téměř

nepozorujíce blížíme se cíli. Dosti, jsme v rukou Prozřetelnosti a ona nakládá s námi dle své dobré vůle. Se svým zdravím tak ještě trochu projdu a ani bych necítil těch tři a padesáte let, která bedra má tíží, kdybych neměl starostí, zlobení a mrzutostí bez počtu. Tyto však mne tísní, ježto musím jich zakoušeti od oněch lidí, u kterých bych měl nároky na uznanost a lásku.“

Než biskup Sarto nedal se zastrašiti. Více ještě než dříve hledí dosíci i v třetím období svého biskupského působení vytknutého sobě cíle, jak se dovidáme z jeho třetí zprávy, která uzavírá léta 1888—1891.

Sotva byl biskup všechny farnosti své do r. 1888 poprvé navštívil, vypsal 25. května 1889 visitaci novou. Cítě sám, že tyto visitace rychle po sobě následují a jak pro kněze, tak pro něho nové namáhání nastává, vyvrací námitky tyto sám slovy: „ . . . ale nevstoupili jsme přece do stavu kněžského, abychom pohodlný život vedli. Musíme pracovati, to je naše první povinnost. Církev nazývá se brzy vinicí, brzy polem, brzy domem, brzy válečnou službou. Proto jest naší povinností tuto vinici vzdělávati, toto pole ode všeho koukolu očistiti a símě slova Božího na ně zasiti; naší povinností jest tuto duchovní budovu stále výše stavěti a bojovati proti rozhořčeným nepřátelům, kteří nám žádného odpočinku nedovolují. Nebo abych mluvil jasněji: „Knězem být a vázánu býti námahami, znamená totéž.“

„A kdybychom při této práci,“ pokračuje biskup, „i své zdraví musili obětovati, co na tom záleží? Neučí příklad Ježíše Krista, že jest ctí z namáhání nebo namáháním zemřítí?“ Přenášeje pak biskup tento vysoký názor na sebe sama, unesen vyznává: „Co se mne týče, prosím Boha nejvyš milosrdného, nebudu li moci pro nemoc své povinnosti zastávati, aby mne k sobě povolal nebo alespoň v tom smýšlení mne zachoval, abych pole práce opustil, abych v posledních dnech svého života nedostatky své oplakával.“

Úmysl biskupův byl chvalitebný, ale přece nemohl v následujících třech letech leč toliko třetinu far navštívit a to pro mnohé jiné práce. Tu to byl nejprve seminář, jímž byl biskup tentokráte více než dříve zaměstnán. Netoliko že byl ještě nyní ve skutečnosti jeho pravým ředitelem, převzal po celý rok stolici mravovědy, ježto professor toho odboru zemřel. Podnes žije v paměti jeho tehdejších žáků, s jakou znalostí věci a jak jasně biskup v tomto roce konal přednášky „De justitia et jure“, „O spravedlnosti a právu“. „Byl také professorem mravovědy“, píše jeden z nich, „a my jsme strávili šťastný rok: praktický, zkušený a výmluvný jak byl, uměl nás poutati a ke studiu nabádati.“

Při tom navštěvoval vždy ještě denně ústav, jehož obyvatelé cítili, že mají v biskupovi otce, ovšem otce, kterého láska ke svým dítkám nečiní slepým. Slyšme jenom, kterak se vzpomínka i na to až podnes mezi jeho seminaristy udržela: „Smýšlel s námi dobře, ale nevyhýčkal nás. Někdy, když jsme se toho nejméně nadáli, vstoupil do naší místnosti; jeho pátravé oko tékalo kolem, takořka pozornost žádajíc, která tu přece v plné míře již byla. Kdo si byl nyní vědom jakési chyby, chvěl se, neboť on nás miloval a chtěl nás mítí dobrými; nebylo to snad správně? Býti hodným a pilným, to bylo dobře; avšak uměl býti neúprosným vůči tomu, kdo se nad jiné vynášel. Býval při zkouškách,

kladl otázky a přiváděl také ubohé žáky do úzkých, že to byla pravá rozkoš.

Ovšem trestati nebylo pro biskupa Sarta žádnou lehkou věcí. Přisnost a otcovská laskavost bojovaly v něm boj prudký. O takovém jednom výjevu vypravuje nám očitý svědek následovně: „Nic nemyšlíce, jako všickni mladí lidé, dopustili jsme se jakési těžké chyby. Den na to vstoupil biskup do školy, vážný, rozrušen, s planoucím zrakem. Běda, bouře byla na blízku! Udeřil pěstí na stůl a po té řekl závažné slovo, že jsme ztrnuli. Věc byla vážná a my jsme se chvěli, nevědouce, co ještě přijde. Z něho mluvilo zraněné srdce otcovské a napiaté jeho silné svaly prozrazovaly pohnutí jeho nitra. Najednou pozvedne ruce a oči k nebesům a zůstane nepohnut: dvě veliké slzy řinou se po tvářích. Na ony slzy nikdy nezapomeneme, neboť byly nejmocnějším důkazem veliké lásky, kterou k nám choval.“

Ještě jiná okolnost zabránila biskupu Sartovi, jak oznamuje do Říma, svou celou diecesi visitovati, třistaletá památka úmrtí sv. Aloisia, jehož rodiště Kastiglione leží nedaleko Mantovy. Touto jubilejní slavností měl dle úmyslu vrchního pastýře v duchu věřících čistý život víry opět býti roznicen a nadpřirozenému životu milosti mělo se dostatí nového vzletu. K velikolepým slavnostem činily se dlouhé přípravy. V několika pastýřských listech poukázal biskup Sarto na důležitost této slavnosti pro celou diecesi; komise byla ustanovena, jež by se postarala o peníze, aby kostel sv. Aloisia v jeho rodišti důkladně byl obnoven; měly býti vypraveny poutnické vlaky všech farností diecese do Kastiglione, a věřící měli býti připraveni na vlastní slavnost desítidenními missiemi. Výsledek všech těchto snažení a příprav byl skvělý. Ve velikých zástupech hrnuli se diecesáni a cizí poutníci k jubilejním slavnostem; o hlavním slavnostním dni, v neděli dne 21. června 1891 sešlo se jich na pětadvacet tisíc. Veliký počet poutníků vykonal svatou zpověď, na 25.000 věřících bylo v těch dnech u sv. přijímání. Pověst o této jubilejní slavnosti roznesla se daleko za hranice mantovské diecese a papež Lev XIII. jmenoval biskupa Sarta pro zásluhy, jichž si při této slavnosti dobyt, assistujícím papežským domácím prelátem.

Vedle právě vyličených velikých mimořádných prací pro blaho diecese konal biskup ještě nepozorovaně a potichu práce menší, jež přispěly i v těchto třech letech k pokroku v nábožensko-mravním životě mantovské diecese. Ovšem, tak píše biskup, ještě mnohé věci chybí, ale že neopomenul jako v uplynulých letech, tak i nyní naléhati především na důkladné vyučování náboženství a křesťanskou výchovu mládeže.

Právem se k tomu poukázalo, že Sarto ve všech svých postaveních, jako kaplan v Tombolu, jako farář v Salzanu, jako spirituál v semináři a jako kapitolní vikář vždycky zvláštní zřetel měl k vyučování náboženství. Nejinak si počínal jako biskup, jak jsme častěji viděli. Chtěje dosíci co možná nejpraktičtější metody při vyučování náboženství, vysadil ze svých prostředků cenu 150 lir, kterou měl obdržeti kněz, jenž by toho se týkající, ve všem uspokojující po jednání podal.

Biskup sám, praví se dále v jeho zprávě, horlivě dbal o hlásání slova Božího, v adventě a v postě postaral se na vlastní útraty o cizí



Jeho Em. kardinál Sarto, patriarcha benátský.

kazatele pro svůj dóm, jakož zase s druhé strany v jednotlivých farách sám missie konal. Podnět k tomu býval obyčejně mimořádný, když se totiž biskup Sarto domníval, že svým osobním zasáhnutím účinněji může odstraniti nějaké pohoršení. Tak na př. v Reveru, kdež se podařilo namáháním a bohatým finančním prostředkům protestantů tak mnohého k odpadu od víry pohnouti, mezi nimi i služebníky svatyně.

Hořce stěžuje si biskup především do toho, že se křesťanství moderním nepřátelským duchem času vždy více z veřejného života zatahuje. Každým rokem množí se počet nevyplňujících velikonoční povinností, duch nevázanosti se roztahuje, jehož následky jako znesvěcování neděl, bažení po rozkošech a požitcích a špatný život se vždy více ukazují. Ale když se takto roznil boj na celé čáře, tu snažil se biskup Sarto mocnějšího křesťanského ducha všude proti tomu mobilisovati.

Již roku 1876 utvořil jeho druhý předchůdce, neohrožený biskup Rota, výkonný komitét, jenž měl zavésti v diecési křesťanské spolky. Ježto tento podnik zapuzením Roty uvázl, ujal se biskup Berengo opět té myšlenky tím způsobem, že hleděl zavésti Piem IX. zařízené „dílo kongressové“ (*opera dei congressi*), organizaci, jež měla býti středem všech katolických spolků Italie. Ale tato organizace rozšířila se po jednotlivých farnostech diecése teprve za biskupa Sarta, jenž zůstal ještě nyní čestným členem dělnického spolku v Trevisu a každoročně odváděl svůj příspěvek. U příležitosti jubilejní slavnosti ke cti sv. Anselma uspořádal biskup dne 17. března r. 1886 diecéšní schůzi, která se za přítomnosti čtyř prelátů a četných účastníků skvěle vydařila. Vedle jiných řečníků vyložil také biskup Sarto program organizace výborným způsobem. Od tohoto okamžení vstoupil katolický spolkový život v Mantově do nové fáse. Všude tvořily se farní skupiny; povstaly tak blahodárně působící spolky dělnické a jinošské; byly zřízeny spořitelny a záložny a křesťansko-sociální osvěta byla mezi lid vnesena.

Pro takovouto zdravou osvětu propůjčoval biskup Sarto již tenkrát nejednou svého slova. Dnes, když jsme se toho dočkali, že spravedlivě háje církevní víru, povstává proti necírkevnímu směru vědy, dvojnásobně jest dlužno připomenouti si slova, která již tenkrát v této příčině napsal: „Náboženství nemá žádné bázně před vědou; vždyť přece právě náboženství každého času podporovalo mravnost a vzdělanost; náboženství chce, aby jeho stoupenci byli syny světla a ne tmy. Raduje se z pokroku. Nechť jen člověk vždy k vysokému vzletu peruti pozvedne, nechť vždy nová tajemství přírodě vyvábí, nechť nad hrubou světovou hmotou vždy nová vítězství slaví a společnosti lidské nové prospěchy zjednává. . . Pro vše toto má náboženství jen slova radosti, důvěry a díků. . . Náboženství vyžaduje pátrání a studia. Křesťanství nebojí se pátrání, nýbrž nevědomosti.“

Také k tisku obrátil biskup Sarto svou celou pozornost. Dříve než byl založen vlastní list pro Mantovu, podporoval v Miláně vycházející „*Osservatore Cattolico*“, jakož i benátskou „*Difesa*“ („Obrana“). Z vycházení malého katolického časopisu v Trevisu „*Vita del popolo*“ („Život lidu“) velice se radoval; v založení vlastního katolického listu pro Mantovu „*Il cittadino di Mantova*“ („Občan Mantovský“) měl

Msgr. Sarto vynikající podíl a velmi vydatně ho i v budoucnosti podporoval.

Jako dříve tak i jako biskup zůstal Msgr. Sarto otcem chudých, nuzných a opuštěných. Několik dní po prvním neměl již obyčejně žádných peněz, poněvadž rozdal vše, co měl. Nejednou zastavil i svůj biskupský prsten, aby mohl pomoci chudým. Ještě jiné věci se vypravují o jeho štědrosti. Jednoho dne přiběhla jedna z jeho sester do pracovny svého biskupského bratra a všechna poděšena oznamuje, že maso, které postavila na oheň, se ztratilo. Biskup pokrčí lehce rameny a praví klidně: „Sebrala je snad kočka.“ — „Kočka?“ — dí váhavě sestra, „kočka by ho přece nevzala i s hrncem; i ten je pryč!“ — „Milá sestro, ty neostříháš domu zcela dobře; nu, chceš-li to vědět: já jsem to učinil.“ — „Ty?“ — „Co jsem měl dělati? Přišel sem jakýsi chudás, jehož žena leží doma nemocna a nemá na poslední den žádné masité polévky; tož jsem mu to maso dal. Upokoj se, o nás se již Pán Bůh nějak postará.“

Podobně zůstal Msgr. Sarto i jako biskup skromným. Toliko jeden příklad o tom. Když roku 1888 zavítal do Říma k 50letému kněžskému jubileu papeže Lva XIII. a tam ve velechrámu sv. Petra jednou zpozoroval, kterak jakýsi kněz stojí u oltáře po nějakém ministrantu se ohlíží, přistoupil k němu biskup Sarto a nabídl se mu ministrovat. Když pak se kněz zdráhal, aby mu biskup při mši svaté přísluhoval, pravil tento: „Jenom počňte; uvidíte, že umím ještě ministrovat.“

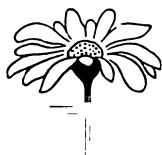
Poznamenali jsme svrchu, že mantovský biskup hleděl žítí s úřady v dobré shodě, než hájil přece, bylo-li třeba, neohroženě práva církve. Tak když se jal italský parlament úmyslně náboženství ze srdce lidu rváti jako zavedením občanského sňatku a návrhem o rozvodu manželství, tu svolal biskup Sarto ihned členy diecézního komitétu do velké dvorany svého paláce a v ohnivě řeči vyložil svatost a svátostný charakter stavu manželského, a protestoval co nejslavněji proti protináboženským předlohám zákonů.

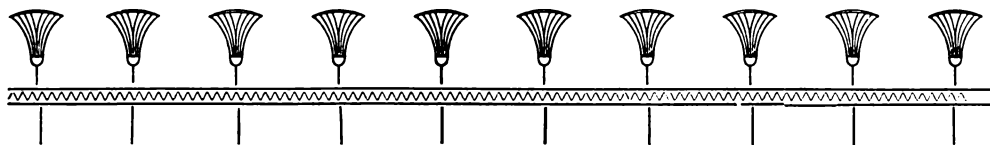
Ještě jiný příklad jeho rozhodnosti. O narozeninách krále italského byli přítomni každoročně vojenští a občanskí úřadové slavným službám Božím v dómě. Ale stalo se, že titíž zástupcové úřadů odebrali se ze stoličního chrámu k náboženské slavnosti do židovské synagogy, ačkoliv v Itálii jediné náboženství katolické je náboženstvím státním. Tu následujícího roku dal biskup úřadům věděti, že jich nemůže žádným způsobem v dómě přijmouti, kdyby se mělo opakovati divadlo minulého roku. Na dotaz u ministerstva odpověděl Crispi, aby úřady budoucně k žádné z obou slavností nechodily.

Připomenouce ještě jenom zkrátka, že Msgr. Sarto jako biskup mantovský v mladistvém Lorenzo Perosim již tenkrát poznal budoucího mistra hudby, že ho v dosažení jeho cíle podporoval, až byl jmenován ředitelem kaple sixtinské, všimněme si ještě biskupa Sarta soukromého života.

Jak velikolepé bylo jeho působení na venek, tak skromný byl jeho život doma. Byl vzorem horlivého, povinností pamětlivého a opravdu zbožného kněze, a takovým zůstal až po tuto hodinu i na

stolici Petrově. Biskup Sarto o páté hodině nebo o půl šesté četl mši svatou, načež denně odebral se do kathedrály, aby až do osmé hodiny každému poskytl příležitost ke svaté zpovědi. Snídal zřídka, na nejvyšší veliký šálek černé kávy. Pomodliv se breviř, zasedl k práci. Otevřel došlou poštu, dal odpovědi osobně a každým okamžikem ochotně každého k sobě přijímal. Zvláštních hodin návštěv neznal. O jedenácté hodině šel biskup do kuchyně, kdež si vzal u svých sester sklenici vína, načež pokračoval v práci až do dvou hodin. Následoval jednoduchý oběd, krátká siesta (odpočinek), a po té zase dále pracoval až do hodiny procházky, které Msgr. Sarto nerad prostrádal. Na procházce hovořil laskavě a blahosklonně s každým. O deváté hodině modlil se se svými domácími růženec, něco málo povečeřel a mezitím, co již všechno spalo, biskup Sarto dlouho do noci studoval a pracoval. A při všech těchto starostech a pracích byl velikým milovníkem modlitby. Rozuměl velikému tajemství práci se modlití a modle se pracovati, a proto spočívalo také požehnání Boží na jeho snaženích.





Msgr. Josef Sarto

kardinálem a patriarchou benátským.

R. 1893—1903.

Devět let uplynulo od té doby, co Msgr. Sarto ujal se správy mantovské diecése, počet, jenž až dosud v životě Pia X. býval významný, devět let vážné, namáhavé práce, jež nebyla marna. Rozšířilo-li se v římsko-církevních kruzích mínění, že za toho času mantovská diecése nejvíce kvete a jest církevně nejvěrnější v Lombardsko-Benátsku, tož byl to vysoce vzdělaný, učený kardinál Parocchi, rodák mantovský, jenž se vyjádřil: Biskup mantovský Sarto jest nejlepší biskup Lombardie. Msgr. Sarto obrátil na sebe pozornost nejširších kruhů svou veškerou církevní činností, najmě svými pastýřskými listy a posléze ještě velikolepou jubilejní slavností ke cti sv. Aloisia. Snad právě od této vzal si papež Lev XIII. podnět k rozhodnutí v jakési záležitosti, která byla již půl druhého roku na váhách.

Dne 31. prosince r. 1891 zemřel patriarcha benátský Domenico Agostini, muž církevně vzdělaný, proslulý řečník, otec chudých a při tom apoštolsky prostý a skromný. Jeho smrt učinila nadmíru velikou mezeru a papeži Lvu XIII. dlouho se nedařilo náležitě ji vyplniti. Ne-nalezal se pravý muž, jenž by mohl býti nástupcem Agostinovým. Vyhledl si sice Lev XIII. již dlouho Msgra. Apollonia, známého nám biskupa treviského, pro patriarchální prestol v Benátkách, ale Msgr. Apollonio z vážných důvodů, hlavně vzhledem ku své churavosti čestného nabídnutí z Říma v květnu roku 1892 nepřijal. Vypravuje se, že již tenkrát v Římě pomýšleli v této věci na biskupa mantovského, avšak Msgr. Sarto dovedl oči hledajících zatím od sebe odvrátiti. Než po roce v květnu r. 1893 bylo mu důvěrně oznámeno, že svatý Otec Lev XIII. jmenoval jej definitivně patriarchou benátským, s podotknutím, že by svatý Otec opětne odmítnutí a zdráhání přijal nemilostivě. Tu biskup Sarto z ochotnosti ke svaté Stolicí a ze zvláštní úcty k papeži Lvu XIII. uposlechl a nechal se obtížiti dvojítm křížem arcibiskupským.

Kamkoliv zalétla zpráva o povýšení biskupa Sarta, všude vzbudila radostnou ozvěnou, především v Benátkách, k nimž se konečně připojily i město a diecése mantovská, které měly utrpěti takovou ztrátu, radujíce se ze šťastného rozřešení této otázky.

Ale neméně radoval se nad tím sám papež Lev XIII., jenž znal, vážil si a miloval Msgr. Sarta pro jeho vynikající vrchnopastýřské vlastnosti. Kromě toho vystříhal se Sarto jako biskup mantovský všeliké vážnější srážky s královskou vládou a byl původem Benátčan, okolnosti, které ho jako žádného druhého k dotčené vysoké hodnosti doporučovaly a mu v ní prospívaly. Aby pak papež zvoleného patriarchu ještě více odůstojnil a zároveň svou osobní přízeň mu na jevo dal, ustanovil Msgra. Sarta co nejdříve ozdobiti purpurem. Proto prve než bylo jeho jmenování patriarchou oficiálně uveřejněno jmenoval ho papež Lev XIII. dne 12. června r. 1893 v tajné konsistoři kardinálem-knězem titulu San Bernardo alle Terme di Diocleziano, sv. Bernarda v lázních Dioklecianových. Po dvou dnech, 14. června, obdržel Msgr. Sarto ve veřejné konsistoři červný kardinálský biret a když byl dne následujícího složil v sixtinské kapli do rukou náměstka Kristova přísahu věrnosti a dostal kardinálský klobouk, praekonisoval jej papež v tajné konsistoři za patriarchu benátského.

Povyšuje papež Msgr. Sarta na arcibiskupský trůn, přál si výslovně, aby titul administrátora diecése mantovské připojil k titulu patriarchy, až by tam obdržel nástupce. Tak se stalo, že Msgr. Sartovi bylo spravovati dvě diecese. Nikdo ovšem netušil, jak vzdálena byla ještě chvíle, v které by mohl do své nové diecese vejíti.

Dne 21. června vešel kardinál Sarto podle obyčeje slavným způsobem v držení propůjčeného mu titulního kostela v Římě. Tím byl vyplněn poslední z obřadů, které jsou spojeny s povýšením na hodnost kardinálskou, a Msgr. Sarto vrátil se dne 23. téhož měsíce ke svým diecesanům do Mantovy zpět. Mantovští přijali svého arcipastýře s velikou slávou. O svátku knížat apoštolských Petra a Pavla sloužil kardinál Sarto po prvé, purpurem jsa ozdoben, slavnou pontifikální mši svatou, po níž vzdal všem vřelé díky za slavné své uvítání. Od té chvíle náležel opět zcela své diecesi a vysoká důstojnost purpuru neměla žádného vlivu na jeho život. Nyní jako dříve vypomáhal všude na kazatelně a slyšel jako poslední z kněží společně s nimi celé hodiny zpovědi věřících, tak když měl v měsíci říjnu v Borgo San Donnino svou přítomností oslaviti svátek tohoto vojína thebské legie.

Než nechme církevního knížete v Mantově jeho vysoký úřad spravovati a zaleťme v duchu do vzdáleného Riese, do skrovného rodného domku Sartova. Tam hospodařila ještě jeho osmdesátiletá matka, jež se dožila vzácné radosti, svého syna, svého Beppa viděti přijata do knížecího kollegia kardinálů. Když se při slavné audienci nového kardinála Lev XIII. dověděl, že jeho matka ještě žije, tu pravil pohnutě: „Ano, ano, vy máte ještě matku; velice se z toho raduji;“ a naporučil mu, aby mu ji příležitostně představil. A ve dnech jásání nad Sartovým vyznamenáním, tu se obrátila všeobecná pozornost také k tichému domku riesskému. Tak bylo čísti v jakémisi slavnostním čísle, vyšlém v Mantově na počest biskupa, tato srdečná slova: „Tane mi na mysli dobrá paní Marketa Sartová, tam ve skrovné i slavné vesničce Riesi, v kruhu svých milých dcer, svých vnoučat a všech známých, kteří ji upřímnou láskou ctí, kterak v těchto dnech srdečná blahopřání nad povýšením svého milovaného syna přijímá. Vidím ji, kterak se slzami v očích děkuje a nejbohatší požehnání nebes na hlavu

svého Giuseppa vyprošuje. Opravdu, nanejvýš řídká událost pro matky, když vidí svého syna k tak vysoké důstojnosti povýšena. Kdo jest s to, aby vylíčil věrnými barvami první setkání se kardinála se svou osmdesátiletou matkou?“

Den tohoto blaženého setkání se nadešel. Dne 14. října vydal se kardinál Sarto na cestu do své domoviny. V Kastelfranku vstoupil, byv pozdraven rozličnými poselstvy, do vozu a nyní jel do svého rodného městečka po silnici, po níž téměř před padesáti lety jako venkovský chlapec tak často bos chodíval. V Riesi přivítali jej staří a mladí s velikým jásotem; a když byl v kostele přítomen svatému požehnání a několik dojemných slov promluvil ke svým rodákům, jely vozy k jeho chudému domku otcovskému, a brzy byli si matka a syn v náruči. Můžeme si mysliti, že toto jediné okamžení odškodnilo osmdesátiletou stařenku za dlouhý život, strávený v chudobě, práci a námaze. Jako v letech dřívějších, ubytoval se i nyní kardinál Sarto ve svém bývalém studentském pokojíku. Následujícího dne, v neděli, měl ve farním kostele za přčetného účastenství lidu mši svatou a kázání. Uslyšev potom, že mají býti křtiny tří dítek, sám se k svatému úkonu nabídl a jej vykonal. Pro Riese a okolí byly dny tohoto pobytu jejich vznešeného rodáka dny všeobecné radosti, a nikdy asi nenashromáždilo se takové množství lidí před chudým selským domkem, jako večer této neděle, když veškeré občanstvo vysokému knížeti církevnímu vzdávalo hold pochodňovým průvodem. Ještě jednou přebývali matka a syn pod jednou střechou společně. Následujícího jitra vzal na sebe kardinál na prosby matčiny kardinálský purpur a prostá žena, plna uctivého žasnutí hleděla na svého syna . . . Po té uhodila hodina loučení. Naposled objala matka svého milovaného Beppu, poslední polibek na jeho čelo, snad ještě křížek na ně rukou matčinou a tito dva, kteří se za živa tak vřele milovali, se rozloučili, nemajíce se již zde na zemi viděti.

Když se byl kardinál Sarto navrátil do Mantovy, čekal na něho na počátku roku 1894 veliký zármutek. Dne 21. ledna dopustil se někdo v Rovere hrozný svatokrádeže. Ve farním tamním kostele byly ze svato-stánku uloupeny posvátné nádoby s jejich obsahem a nikdo nevěděl, co se stalo se svatými hostiemi. Jakmile se o tom kardinál Sarto dozvěděl, hned se odebral do kněžského semináře a vykonal tam s alumny před vystavenou nejsvětější Svátostí smírnou pobožnost. Dne 1. února pak vedl všechny chovance semináře průvodem na místo zločinu, konal tam mši svatou a podával svaté přijímání. V následující zpívané mši sv. po evangeliu měl promluvu o úžasném skutku tak dojemnou, že mnozí byli k slzám pohnuti.

Zatím co kardinál Sarto plnil své biskupské povinnosti v Mantově jako v letech předešlých, plynul čas, ale vláda neudělovala papežským bullám obsahujícím jmenování benátského patriarchy „Exequatur“ čili uznání. Naopak! Obsazení patriarchálního stolce přiostrilo se v prudce projednávanou církevně politickou otázku, která měla daleké následky. Asi třicet biskupských stolic zůstalo neobsazeno, ježto vláda bránila nastoupení úřadu jmenovaných vrchních pastýřů, dokud by papež nebyl po vůli státnímu názoru v příčině obsazení Benátek. Při tom neběželo o osobu Sartovu; bylť on — jak s římskou kurií oficiálně bylo

sděleno — královské vládě nanejvýš milý, persona gratissima. Spor byl více povahy zásadné.

Zanášeje se papež Lev XIII. myšlenkou obsaditi patriarchální stolec benátský, měl ten názor jako církevní právníci římsí a benátsí, že toliko římské Stolici přísluší jmenování v té záležitosti.

Toto mínění zakládalo se na dvoji skutečnosti, že totiž papežem Piem IV. senátu a dožům republiky benátské propůjčené patronátní právo s republikou r. 1797 zároveň zaniklo, a že r. 1821 domu habsburckému propůjčené praesentační právo na královský dům italský jednoduše nemohlo přejíti, nehledě ani k tomu, že italská státní rada r. 1877 všeho práva na jmenování patriarchy se vzdala. Jinak ovšem smýšlela vláda, která neodvozovala svého jmenovacího práva ani tak od výsady dané Habsburkům, jako spíše od výsady přiřknuté staré republice benátské. Došlo k prudkým kontroverším v novinách, brožurách a v řečích pro a proti církvi. Nejvíce trpěla tímto stavem diecese benátská. Zde činily se rozličné pokusy, aby se věc ukončila. Byla poslána žádost ke králi Humbertovi; byly uspořádány lidové a protestní schůze; nadarmo. Vláda a kurie daly otázku od právníků znova zkoušeti a dobrozdání vyhotoviti na objasněnou lidu, než nedošlo k žádnému dohodnutí.

Kardinál Sarto trpěl v této nejistotě mnoho. K tomu potkala jej právě v oněch dnech těžká ztráta. Dne 2. února r. 1894 odpoledne o druhé hodině skonala po krátké nemoci v Riesi jeho dobrá matka, tato žena statečná, která ani chudobou ani neštěstím na mysli neklešala, ani štěstím v jejím synu nezpyšněla. Jako sdíleli před několika týdny všude se stařenkou radost při posledním se shledání s jejím vznešeným synem, tak nyní všude nad ní zemřelou truchlili. Na mnoha místech byly konány zádušní mše svaté, hlavně v Benátkách, kdež se v zádušní slavnosti za chudou venkovanku účastnili církevní hodnostáři, jiní duchovní, náboženské spolky atd. Kardinál Sarto, jenž nemohl milou svou matku ke hrobu doprovoditi, dal do hřbitovní zdi v Riesi zasaditi pamětní desku s tímto náhrobním nápisem: „Marketa Sartová, vzorná manželka, moudrá paní a nevyrovnatelná matka, ztrativši dne 4. května r. 1852 milovaného manžela Giambattistu Sarta, za bolesti i radosti klidná, zmužilá a oddaná, pokřesfiansku vychovala devět svých dítek a dne 2. února r. 1894 v 81. roku věku svého koru novala smrtí spravedlivých život plný obětí a namáhání. — Milým rodičům vyprošuje kardinál Giuseppe Sarto s bratrem a sestrami pokoje věčného.“

Mezitím trval spor v příčině benátského patriarchálního stolce dále. I zasáhl kardinál Sarto do vyjednávání sám, obrátiv se osobně listem na ministra se žádostí, aby odstraně překážky nechal ho svěřený sobě úřad vykonávati. Toto vzbudilo všude veliké podivení, že kardinál z vlastní iniciativy vyjednává se zástupcem italské vlády, a mnozí přikládali věci význam, na který přímý charakter Sartův docela nemyslí. Avšak i tento krok byl marný. Jak málo ostatně byl ochoten kardinál v něčem zadati na právu církve, dokazuje jedno psaní ze dne 2. března r. 1894, v němž píše: „Záležitost benátská stává se, tuším, vždy temnější a spletitější; . no, vláda má sto záminek; ale ať to stojí, co chce, to se nestane nikdy, abych svůj cha-

rakter zapřel, ani abych na své cti a důstojnosti něco si zadal. I zde Bůh se postará.“

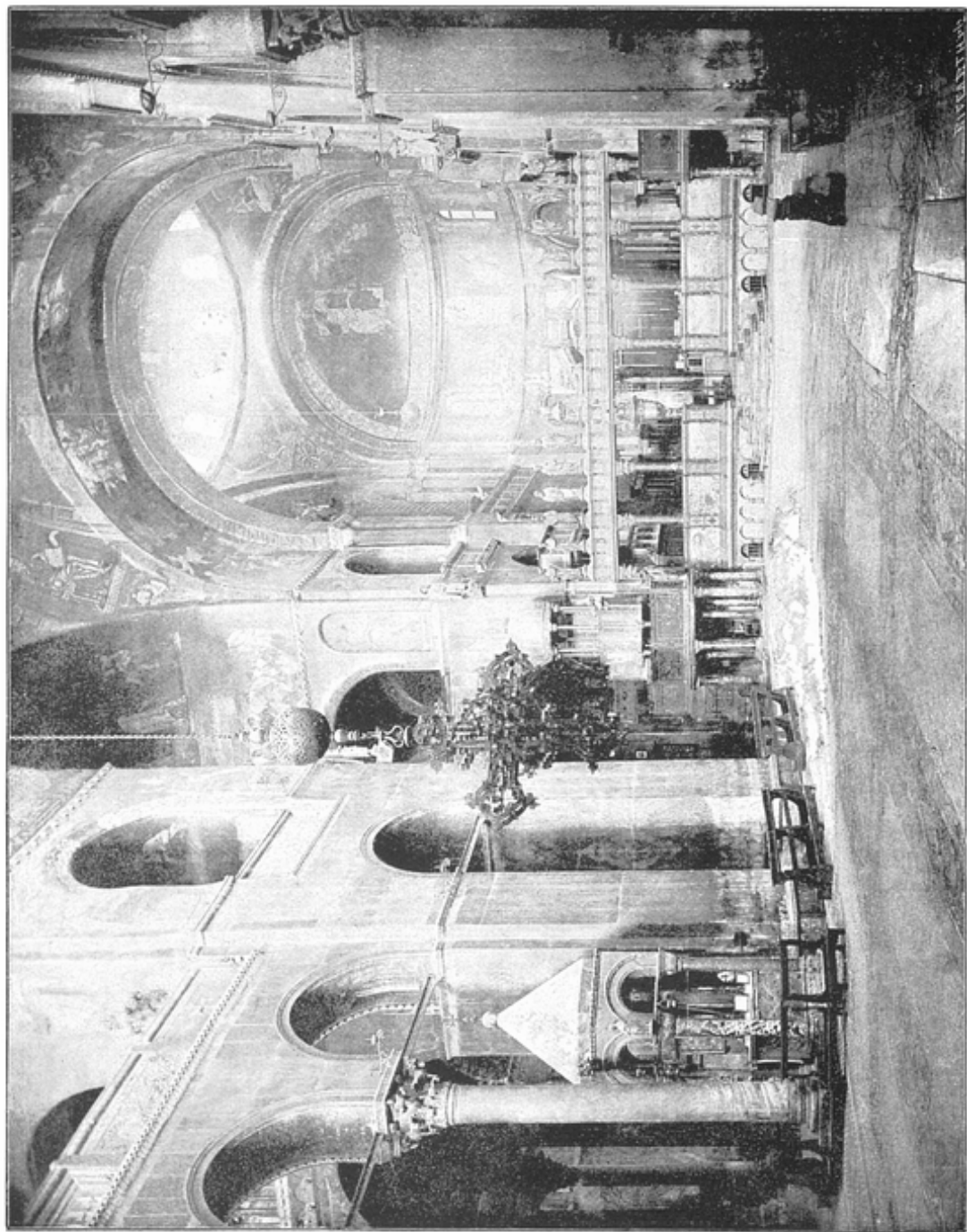
Pamětihodno jest ještě jiné vyjádření kardinála Sarta z těchto dnů, a tím více, spatřujeme-li jej dnes jako zajatce ve Vatikáně. Byla rozšiřována pověst, že byl kardinál Sarto, aby byl vytržen ze všech těžkostí, povolán do Říma za tak řečeného kardinála kurie a ředitele některé kongregace. „Snad jest to zbožné přání někoho nebo mnohých,“ praví k tomu kardinál, „ale jistě ne moje; když jsem padesát devět let žil jako volný lesní pták, necítím žádné žádosti, abych byl zavřen v kleci“ — A dnes! —

Zase uplynulo půl léta. Vláda stále ještě zdráhala se udělit „Exequatur“, a již se nabídli nejznamenitější právníci dobrovolně kapitole benátské hájiti práva církve proti přechmatům vládním, když tu skoncování sporu přišlo se strany, od které nejméně dalo se to očekávati. Tehdejší hlava italské vlády, ministr-president Crispi, snažil se velice, ovšem z politických důvodů, zříditi apoštolskou prefekturu v abessinské kolonii Erythrae. Ježto papež tomuto přání vyšel vstříc, svěřiv tamní missie italským kapucínům, propůjčil Crispi jako vzájemnou službu Exequatur kardináloví Sartovi, než nevzdávaje se domnělých práv koruny. Takovým způsobem byla konečně kardinálu Sartovi cesta do Benátek urovnána, když byl patriarchální prestol po dvě léta a osm měsíců osiřen, a když téměř rovněž tak dlouho bylo jmenovanému nástupci Sartovi zabráněno, aby vešel v držení své diecese. Dne 7. září roku 1894 přišla o tom první zpráva do Benátek a vzbudila nevýslovné jásání a nadšení. Kardinál Sarto ustanovil na den 24. listopadu svůj vjezd do svého nového biskupského sídla.

Benátky, město v lagunách, královna Adrie, perla moře! Město jedno z nejkrásnějších v Evropě, sedící na moři, zbudované na osmi větších a sto čtrnácti menších ostrovech, oddělených od sebe sto šesdesáti kanály a spojených tři sta sedmdesáti osmi, většinou kamennými mosty a lávkami. Na ulicích utvořených více méně širokými průplavy vládne mlčení, nerušené ani dupotem koní ani rachotem vozů, toliko jest slyšení jednotvárné šplouchání vesel, která stejnoměrně narážejí na hladinu vodní. Gondoly různých barev (loďky) a menší parníky zastupují naše drožky a vozy elektrické.

Benátky jsou bohaté na nádherné chrámy a paláce, rozložené zvláště u hlavního průplavu „Canale grande“, dělicího město na dvě nestejně polovice, spojené mramorovým mostem Ponte Rialto a dvěma mosty železnými.

Mezi chrámy vyniká dóm s v. M a r k a. Basilika, kterou počal stavěti roku 976 vévoda Orseolo, byla ukončena roku 1071, avšak v okrašlování basiliky bylo pokračováno až do devatenáctého století. Vše, jak venku, tak uvnitř, co není ze zlata; bronzu nebo mosaiky, jest vykládáno orientálským mramorem. Při pohledu na zlaté klenby, na jaspisovou a porfýrovou podlahu, na pět set sloupů z drahocenného mramoru, z bronzu a alabastru, na kovové vypukliny slavných mistrů člověk žasne. Ale největší poklad tohoto velechrámu jsou tělesné pozůstatky sv. evangelisty Marka, které byly okolo roku 828 z Alexandrie do Benátek převezeny. Jeho přívlastek, okřídlený lev Ezechielův, stal se znamením a znakem městským.



Vnitřek dómu sv. Marka v Benátkách.

Mezi světskými budovami vyniká zase palác dožecí, který byl původně založen roku 809, ale později pětkrát rozbořen a vždy s větší nádherou vystavěn. Nynější podoba jeho pochází ze století čtrnáctého, kdy bylo se stavbou počato, a po dvě století v ní pokračováno. Prvního dožete čili vévodu zvolili si obyvatelé ostrovů Venetských nebo Benátských roku 679 a uhájili si samostatnost své republiky až do roku 1797, kdy se Benátek zmocnil císař Napoleon; ale v krátkce potom mřem v Campo Formio učiněným připadly Rakousku a roku 1866 Itálii. Počet obyvatelstva v době zrušení republiky obnášel 200.000, později klesl na 96.000, nyní zase vzrostl na 150 tisíc.

Jako trůn vévodský, tak i prestol patriarchální sahá do počátků dějin benátských. Benátky povstaly, když za vpádu Longobardů do Itálie (r. 568) utíkalo se vyplašené obyvatelstvo z pevniny italské, z Veronska a z Furlanska na ostrovy Venetské nebo Benátské. Tehdy uchýlil se také patriarcha aquilejský na ostrov Grado. Když pak za krále longobardského Agilulfa zvolen byl opět patriarcha v Aquileji (r. 606), Venetové zvolili sobě patriarchu zvláštního, jenž podržev sídlo své na Gradě, byl jim i ve věcech světských autoritou, až později patriarcha musil ustoupiti dukovi nebo dožovi, a byl zbaven moci politické a obmezen celkem na věci duchovní. Stolec patriarchální z Gradu do Benátek přeložený, oslavil v letech 1433—1455 svatým životem Vavřinec Justinian, kdežto republice benátské vládl světec již v letech 976—978, dože Pietro Urseolo, svrchu jmenovaný první budovatel kostela sv. Marka. Památka jeho koná se v církvi dne 11. ledna, památka sv. Vavřince Justiniana dne 5. září.

Za naší doby patriarchovi benátskému jakožto arcibiskupu jest podřízeno devět suffraganních biskupů, a to sídlících ve Feltre-Bellunu, Cenedě, Concordii, Padově, Vincenze, Trevisu, Veroně, Adrii a Chioggii. Arcidiecese sama není veliká; čítá přes 160.000 duší ve pětačtyřiceti farách se 275 kněžími.

To byla tedy nová domovina a budoucí působiště kardinála Sarta. Již z dne 5. září roku 1894, o kterém italská vláda uznala papežské bully a připadá svátek sv. Vavřince Justiniana, vydal z Mantovy první svůj pastýřský list pro své diecesány benátské, velice významný, obsahující program svého působení jakožto vrchního pastýře, ano program i budoucího papeže.

V jasné řeči odkrývá v něm vady moderního světa, líčí povahu těžkých časů „ve století bludu, rouhání se a odpadu“, jak to jmenuje, a tím naznačuje nejhlubší prameny dnešní sociální bídý. Z nich se prýští všecko zlo naší doby, najmě v Itálii. Chtějí křesťanství oloupiti o korunu jeho vítězství a zatlačiti znova do temných katakomb. S ďábelským nepřátelstvím vystupují proti svátkům a průvodům, proti bratrstvům, proti kostelům a oltářům. Chtějí služebníky svatyně vydati chudobě a potupě, ano Boha samého ze společnosti odstraniti. Bůh jest vyloučen z politiky theorí odloučení církve od státu; z vědy povýšením pochybnosti na system, z umění ponížením jeho k obecnému, ze zákonodárství jeho mravoukou o těle a krvi, ze škol odstraněním katechismu, a konečně z rodiny, jež má býti ve svém základě znesvěcena a připravena o svátostní milost. Bůh jest vyloučen z chatrče chudých, z paláců zámožných, zneuznáván od mocných, kteří nechtějí své pyšné hlavy skloniti, opuštěn od tak mnohých, tak že snad

nikdy žádné jiné pokolení tak velice smlouvy s Bohem nezrušilo a žádné jiné pokolení tak rozhodně opovážlivé slovo v tvář mu nemetalo: „Recede a nobis“ — „Odejdiž od nás“. (Job. 21, 14.)

A následky této zřejmé vzpoury proti Bohu? Patriarcha Sarto naznačuje je jasným pohledem do dějin svého času a svého lidu jakožto hrubou skutečnost všestranného pudu po neodvislosti. „Jest to skutečnost sociálního nepořádku, jenž nám se všech stran hrozí jako strašlivě valící se proud, jehož hráze se protrhly. Jest to skutečnost nesčíslných zapomenutí na svou povinnost a nevěrností, které se páchají bez ostychu za bílého dne, jest to úžasný vzrůst zločinů, jest to zkáza, která každým způsobem sociální těleso prožírá, ještě více, jest to zlořečené učení, které pravé a falešné, ctnost a nepravost na roveň staví a tak politování nejhodnější lhostejnost vůči všemu, co jest dobré, a nemožnost změny smýšlení má za následek.“

Any věci tak se mají, jest zřejmo, že tu pomoc lidská jest docela nedostačitelna; že dotud nepůjdeme ku předu, dokud zase myšlenka na Boha srdce všech nenaplní a dokud zase zákon Boží nestane se základem práva. Toho dosíci že jest dnes úlohou a posláním každého biskupa. A takž slyšíme již v tomto pastýřském listě heslo budoucího papeže: „Napravití všecky věci v Kristu“.

„Bojovati proti hlavnímu hříchu našeho času,“ tak vykládá kardinál svůj program podrobněji, „který svatokrádežně snaží se člověka na místě Boha postaviti; prozáríti příkázáními a radami evangelia a zařízeními cirkve všecky problémy, které evangelium a církev jasně a vítězně rozřešily, jako vychování, rodinu, vlastnictví, práva a povinnosti; zjednati rovnováhu mezi rozličnými třídami společnosti v duchu křesťanském, zemi usmířiti a nebe zalidniti: to jest úkol, to jest missie, kterou mezi vámi mám vykonati, podrobuje všecko vůli Boží, Ježíše Krista a jeho pozemského náměstka, papeže.“

Dále obrací patriarcha Sarto v tomto listě pozornost svých nových diecesánů na dvě pravdy, v nichž vidí nejjistější prostředek pro naši dobu: na providenciální postavení a působení papežství a na blahodárnou sílu víry křesťansko-katolické. Obě bývají za našich časů velice osočovány, především papež. Papež bývá vydáván za nepřitele svobody, vědy a společnosti, a on jest jím, praví patriarcha, jestli svoboda znamená svobodu zlého, bludu a neobmezené nevázanosti; jestli osvěta znamená tolik, jako Boha zapíratí, prozřetelnosti se rouhati, každé dobrotě se posmívati, na každou spravedlnost šlapati, pravé a dobré v pochybnost bráti, Krista s trůnu sesazovati a satana jako boha představovati; papež jest nepřitelem oné vědy, která si dělá posměch z nadpřirozeného, která mládež snižuje a odkřesťanuje; papež jest nepřitelem oné společnosti, která se dává strhnouti do propasti revoluce a snaží se říši antikrista zavésti. Ale jako tu stojí církev uprostřed množících se příznaků všeobecného převratu jako skála bez poňnutí, tak podobně papežství, kteréž jest základem a oporou cirkve.

Druhý prostředek k řešení sociální otázky že jest naše svatá víra, a to že dokazují již s důstatek dějiny Benátek. „Katolické náboženství,“ dí kardinál Sarto nadšeně, „bylo duší občanů, průvodcem jejich slavných podniků, pružinou jejich odvahy, přesvědčením jejich vévodů a vojevůdců. Náboženství, které je řídilo v křížáckých válkách,

dodávalo jim myslí v nebezpečích bitev, činilo je silnými po léta a staletí, aby bojovali pro věc Kristovu a na záchranu Evropy proti přemoci tureckého púlměsíce.“ A takž volá nový arcipastýř ke svým diecesánům: „Tvoji předkové byli obři, poněvadž byli zbožní; nepřestupuj mezi starých, kteréž uložili otcové tvoji“ (Přísl. 22, 28.); ani se nepouštěj do nebezpečných a odvážných činů, do záhubných pokusů, neoddávej se chvilkovým náladám: jakési novoty staly se tak osudnými, že ti musí odnítí všecku chuť jejich cestou se bráti, která se sice nazývá osvětovou, ale vede k záhubě.“

Mohlo-li něco zvýšiti radost dobře smýšlejících Benátčanů z brzkého příchodu jejich arcipastýře, tož zajisté tento jasný, na evangelických naukách založený pastýřský list se svým vyhraničeným programem. Ovšem, protivníci vztekem zurili, věduce, čeho mají od patriarchy k očekávání. V jejich očích svým okružníkem se odhalil jako klerikální intransigent a zpátečník, chvála to v ústech liberálů, nad niž si katolický vrchní pastýř lepší nemůže přát.

V druhém listě, určeném pro duchovenstvo jak mantovské tak benátské, poukázal kardinál obzvláště na nebezpečí moderního liberalismu, který se neostýchá, když se mu naskytne příležitost, i pod vlajkou zdánlivě náboženskou plouti, a tak stává se věřícím dvojnásobně svůdným.

S jakýmsi napětím hledělo se vstříc prvnímu se setkání patriarchy s městským úřadem, se starostou benátským. Ale kardinál Sarto taktně nezmiňuje se ani slovem o rozdílných bodech obou mocí, církevní a státní, oznámil ze dne 14. listopadu svůj brzký vjezd do města, slibuje, že bude věrně plniti povinnosti, které mu zákon a společenský obyčej ukládají, a očekává, že bude povždy od městského úřadu podporován; k tomu že jej opravňuje myšlenka, že oběma stejný cíl na myslí tane, totiž pravé blaho občanů, a při tom že nemůže býti mezi oběma mocemi žádná kollise, ježto jeden a tentýž jest původce náboženství a společnosti. Zdvořile a přívětivě odpověděl také syndik, že očekává, že obě moci pokojně vedle sebe budou působiti, obzvláště se zřetelem k šlechetnému a mírnému smýšlení, o němž list kardinálův vydává svědectví.

Poznenáhla přiblížila se chvíle rozloučení se s Mantovou. Dne 10. listopadu ubytoval se kardinál v semináři, ježto jeho sestry s domácím náradím již se odebraly do Benátek, připravit palác k obývání. V semináři přijal četné návštěvy na rozloučenou a odtud nastoupil dne 22. listopadu časně ráno o třetí hodině cestu do Benátek. Se svými diecesány rozloučil se již ve svrchu zmíněném pastýřském listě ze dne 5. září těmito dojemnými slovy: „Ó Mantovo, kterak mohu toto jméno vysloviti bez vnitřního pohnutí, kteréž bylo po devět let mojí radostí; kterak mohu zanechatí tvých kostelů, tvého duchovenstva, tvých dítek z města a venkova, a nevzpomenouti projevů tvé živé víry, jimiž jsi potěšila srdce svého biskupa při jubilejní slavnosti sv. Anselma Lucského, a obzvláště při slavnosti tvého andělského Aloisia Gonzagy, které našly ozvěnu po celém světě, a které tvé jméno zlatými písmenami do dějin církve zanesly! Kterak tě mohu opustiti, nermoutě se již jenom při myšlence, že nemohu již s tebou slaviti tvé památné dny sváteční! . . .“

Byv pozván od svého bývalého diecesního biskupa, jel patriarcha Sarto nejdříve do Trevisu, a po té dne 24. listopadu zvláštním vlakem do Benátek. Zde zatím učinili katolíci všecko, aby byl vjezd kardinála-patriarchy co nejslavnější. V Mestre, poslední stanici treviského biskupství, vstoupil do salonního vozu kardinálova benátský syndik (starosta města), aby uvítal patriarchu jménem města. Byla to osobní zdvořilost, s kterou se nesrovnávala zahanbující skutečnost, že žádná z městských budov nebyla ke vjezdu kardinálovu ozdobena. Královská vláda dala arcipastýři bárku arsenálu (loď) k volnému použití, poručila jednomu sboru námořnictva vytáhnouti a církevnímu knížeti zbrání čest vzdáti, jenom městské zastupitelstvo oficiálně si nevšimlo jeho příchodu.

Tím však dalo podnět k divoce pohnuté chvíli.

Když totiž jela bárka s patriarchou kolem radnice, která jediná byla uprostřed slavnostně ozdobených domů beze vší ozdoby, za to však všechny její okenice byly nápadně zavřeny, tu vypuklo množství v hlučné volání a pískání, na jevo dávajíc svou nevoli proti městskému úřadu.

Za to tím skvěleji a srdečněji vyniklo přivítání, které připravili patriarchovi nábožensky smýšlející Benátčané. Nesčíslné gondoly doprovázely patriarchu na jeho jízdě k paláci a na obou stranách kanálu tvořilo hustě natlačené množství dvojřadí, které stále provolávalo arcipastýři nadšeně slávu. Hluboce jsa dojat, stál kardinál Sarto v daleko se lesknoucím purpurovém oděvu na palubě lodi, na všechny strany pozdravuje a žehnaje. Takového uvítání neočekával. Než pověst ideálu katolického biskupa dávno ho předešla do města dožů. Benátky byly hrdy na svého patriarchu. A z této oprávněné hrdosti z tisíců a tisíců srdcí byla napsána slova, jimiž pozdravila „Difesa“ kardinála-patriarchu: „Triumfy předků obnovují se dnes mezi zdmi Benátek, a na lesklé hladině kanálu Grande následuje Ti třpytící se množství slavných lodí, oděno slavnostním rouchem a jásáním naplněno, kardinále patriarcho Giuseppe Sarto, jenž s mírným úsměvem a pevným, jistým zrakem ubíráš se k svatému Marku, abys podal ruku nevěště, kterou Ti Lev XIII. ustanovil, zároveň se vznešenou královnou moře, k radosti veškerého lidu. Ó, jaké štěstí pro Itálii, kdyby, zapomenouc hněvu a sváru, v návratu k papežské víře uměla na jisto postavití všecku svou naději!“ — Nebyla to jen prázdná slova, byl to výmluvný výraz toho, co veškeren lid cítil.

Následujícího dne ujal se kardinál-patriarcha Sarto slavným způsobem držení své katedrály, kostela sv. Marka. Po pontifikálních službách Božích složilo duchovenstvo benátské homagium nebo hold, načež jeden z kanovníků — bývalý učitel patriarchův — podle dávného zvyku přednesl blahopřání v latinské řeči. Kardinál poděkoval jemu a veškerému shromážděnému duchovenstvu rovněž latinsky, ale potom obrátil se v mateřské řeči k četně shromážděnému lidu a v několika lapidárních větách nastínil ducha, jakým zamýšlí vésti správu diecese. Slavné okamžení!

Plný, sonorový hlas patriarchy Sarta opanoval daleký prostor a mocně bil na srdce jeho diecesánů. A tu to znělo jako přísaha z jeho úst: „Toho si přeji a žádám, abyste, milujete-li mne, z plna srdce mohli říci: náš patriarcha jest muž s přímými úmysly, jenž nemiluje polovičatosti a vytáček, jenž neposkvrněný prapor náměstka Ježíše

Krista vysoko si váží a nic jiného nechce, než pravdu v platnosti zachovati a hájiti, a dobro činiti. Měl li bych se některého dne tomuto programu, který zde slavně prohlašuji, státi nevěrným, nechť mne Bůh nechá raději dříve umříti.“

Palác patriarchův v Benátkách náleží mezi nejkrásnější v městě. Kardinál Sarto rozdělil místnosti tím způsobem, že první poschodí obsahovalo domácnost, kuchyň, jídelnu a příbytky tří jeho sester a neteře; v druhém poschodí jsou nádherné místnosti, jak přísluší benátskému církevnímu knížeti, především tak řečený sál banketní se svými pozla-



Palác patriarchův v Benátkách.

cenými červenými židlemi a s trůnem patriarchovým napoděl. Vzadu stál oltář, ježto kardinál o nedělích a svátcích zde uděloval svaté birmování. V třetím pak poschodí byl soukromý příbytek kardinálův: skrovná ložnice a pracovna; při tom jednoduchá domácí kaple, v níž patriarcha konával mši svatou a soukromé pobožnosti.

Ale třeba byl Sarto změnil biskupskou residenci a od hodnosti k hodnosti postupoval, on sám zůstal jednoduchým, pokorným knězem, rádcem a přítelem chudých, a také jeho domácnost nebo jeho oděv prozrazovaly zálibu v chudobnosti. Nepotřebné za to výlohy

byly přísně zakázány. Ale co pak všechno nebylo v očích Sartových nepotřebné. Takž koupil z pozůstalosti svého předchůdce od jeho komorníka purpurový, pláští podobný svrchní šat, jehož potřeboval při slavných službách Božích a radoval se srdečně, že dostal drahý oděv toliko za sto lir.

Zbytečným zdálo se také patriarchovi, aby si koupil nové purpurové cingulum, jaké nosí kardinálové. Proto biskupské fialové dal přebarviti, a poněvadž proces poněkud se nezdařil, barva hrála mnohem více do šedobíla, odbýval všechny námitky svého sekretáře žertem: „Jen to nechte, jest viděti, že se blížíme důstojnosti papežské.“

Ač obnášely roční příjmy kardinálovy asi 23.000 korun, měl přece rok jako rok nouzi v penězích. A nejenom patriarcha, také jeho sestry ocitly se dosti často ve velikých nesnázích. Dal-li sekretář na počátku měsíce kardinálovi jakousi částku peněz k volnému použití pro chudé, po několika dnech byla již mezi nuzné rozdělena a kardinál-patriarcha benátský byl nucen u jakéhosi židovského peněžníka dělati dluhy pro své chudé. Prádlo a oděv musily býti pod dobrým zámekem, aby mu zůstaly. Po mnohá léta jako kardinál nepřivedl to než k hodinkám niklovým, které nosil na jednoduché černé stuze. A když mu jednou drahocenné hodinky byly darovány, velice toho litoval, že jsou opatřeny arcibiskupským znakem, že je nemůže tak dobře poslati do zastavárny, aby nebyl poznán.

Také okolí Sartovo v Benátkách zůstalo tak prosté jako v Mantově nebo Salzanu. Sestry patriarchovy chodily i nadále přistrojeny jako obyčejné měšťanské paní; a ani ony, ani jejich bratr, kníže církevní, nepovažovali to býti pod svou hodností, že samy chodily na koupi.

Podobně nerozeznával se také stůl kardinálův od stolu jednoduchého faráře. Polévka, zelenina a maso, k tomu sklenice vína, to byl oběd v arcibiskupském paláci; ovoce bylo prý při tom, když náhodou bylo darováno. Hosté byli zváni speciálně „na snídani“, a její jednoduchost nebyla jim snad nápadna, protože to byla jen snídani; že to byl vlastně kardinálův oběd, toho nevěděli.

Jednu změnu proti dříve patriarcha učinil: určil — jak bylo v Benátkách zvykem — hodiny audiencí na dobu od devíti hodin do dvou; avšak nebylo nikoho v Benátkách, kdo by byl tyto oficiální hodiny zachovával. Každého dne a každé hodiny byl patriarchův palác každému přístupem, a kdo přišel, tomu se věnoval kardinál Sarto celý a úplně, jakoby to byla jeho jediná denní práce. Patriarcha sám vstával i v Benátkách velice časně a dlouho do noci byl jeho čas rozměřen pro modlitbu, práci a studie, a toto vše směřovalo jediné k tomu, aby také v novém postavení byl pravým pastýřem svého stáde.

Nábožensko-mravní stav arcidiecese benátské se asi mnoho nelišil od stavu diecese mantovské. Tam i zde bylo jádro obyvatelstva dobré. Ale pravému náboženství málo příznivé časy, indiferentismus a liberalismus se svým bůžkem falešně porozuměné svobody a nezávislosti, všude se šířící socialismus se svým výslovným nepřátelstvím vůči náboženství, se svým snižováním každé autority, lidské i božské, k tomu takofka oficiální antagonismus italského státu, tohoto dítky revoluce, proti zděděné katotické víře, se svým bojem proti církevnímu zákonodárství, se svým zasaháním do práv papeže a církevní vrch-

nosti — všechno to působilo záhubně na vlastní církevní život jala v Benátkách, tak v celé Itálii. V základě vzato jest to, jak známo známkou našeho moderního světa vůbec. Ve střední a jižní Itálii ještě k tomu přijde, že se tam nedostává v našem smyslu upravené a pronikající duchovní správy, a že škola namnoze nic nečiní pro náboženskou výchovu. Všecky tyto vady poznal patriarcha Sarto velmi jasně a jeho snahy směřovaly k tomu, aby je i zde v Benátkách vyhojil nebo aspoň umírnil, a především, aby pomohl vítězné síle evangelia zase víc a více pronikat život soukromý a veřejný. Měl za to i v Benátkách, že první podmínkou sociálního pokroku lidu jest povznesení náboženského života massy; neboť civilisace bez náboženství nedá se mysliti. Takž vidíme, kterak kardinál Sarto svou arcipastýřskou péči hleděl lid ve všech jeho poměrech života mravně, duchovně a hmotně povznést a podporovati. A byť byl ve mnohých svých snahách trpce zklamán, patriarcha Sarto zachoval si svůj optimismus a svou radost v práci, vlastnosti, které se mu staly druhou přirozeností, avšak také perutěmi k velikým činům.

Jako v Mantově, tak i v Benátkách pečoval především o náboženské vyučování a poučování mládeže a křesťanského lidu vůbec. Vědětl a již v prvním čase pobytu svého v Benátkách se vyslovil: „Příčina všech zlých věcí, které svět zaplavují, vězí v nevědomosti věcí náboženských.“ Proto podporoval radou a činem zbožný podnik benátských kněží, kteří zřídili zvláštní školu pro náboženské vyučování pro gymnasisty a realisty. Potom uložil duchovenstvu, aby v klidné, lidové řeči a snadno pochopitelným způsobem vykládali věřícím hlavně nauku o přikázáních Božích a povinnosti křesťanského života, a aby hleděli, jak to již sněm tridentský předpisuje, v určité řadě let všecky pravdy víry s kazatelny vyložiti. Zvláštní důraz klade na výklad katechismu, kterýž jest potřeben nejenom dítkám, nýbrž i dospělým, a že se má konečně odložiti předsudek, jakoby katechismus byl toliko pro děti.

Patriarcha Sarto sám horlivě kázal slovo Boží, zvláště při visitacích, kde často kázal vícekrát denně. Dvakrát navštívil všecky fary své diecese a poslal o tom zprávy do Říma, poslední roku 1901.

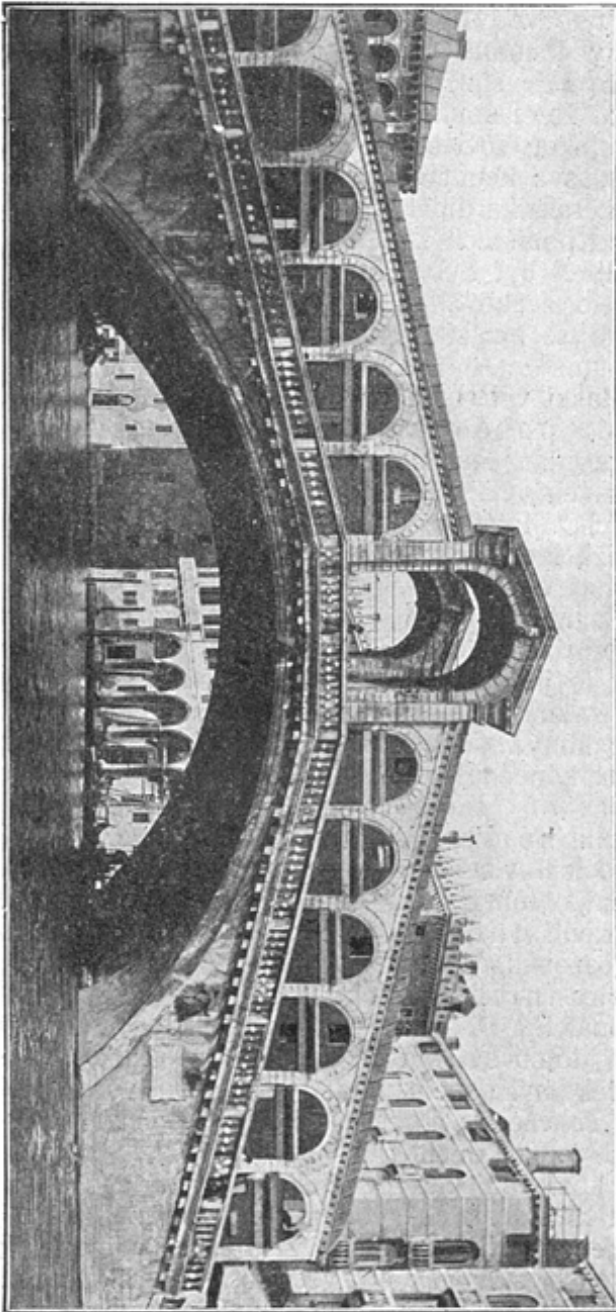
Dále se snažil upravit duchovní správu v jejich rozličných odvětvích praktičtěji a časověji. Touto záležitostí se hlavně zanášela konference suffraganních biskupů benátského patriarchátu, kterou kardinál Sarto svolal u příležitosti osmistyletého jubilea posvěcení dómu sv. Marka. Sezení počala dne 22. dubna r. 1905 a jejich výsledek byl tiskem vydán a poslán všem kněžím patriarchátu. Projednaly se všecky moderní otázky, týkající se křesťanského života a úředního vedení duchovních správců, jako: kazatelství, vyučování náboženství, spalování mrtvol, kněžský život a chování se kleru, časopisy, význam křesťanských spolků, církevní jmění, mešní nadace a jiné. Vytkneme jenom některá ustanovení. Kněžím byla připomenuta k povznesení jejich stavovského vědomí kanonická nařízení o klerikálním oděvu a jejich veřejném vystupování; navštěvování divadla bylo jim vzhledem k přicházejícím tam lehkým věcem zapovězeno pod trestem biskupovi vyhrazené suspense; podobně odebrání časopisů, které slouží zájmům proticírkevním, anebo i jenom někdy nejsou dosti uctivy vůči katolickému náboženství a duchovnímu stavu.

Naproti tomu byl duchovenstvu po příkladu papeže Lva XIII. vřele doporučen tisk katolický. „Slovem a skutkem pomáhejme těmto neúnavným bojovníkům,“ praví tam biskupové, „kteří

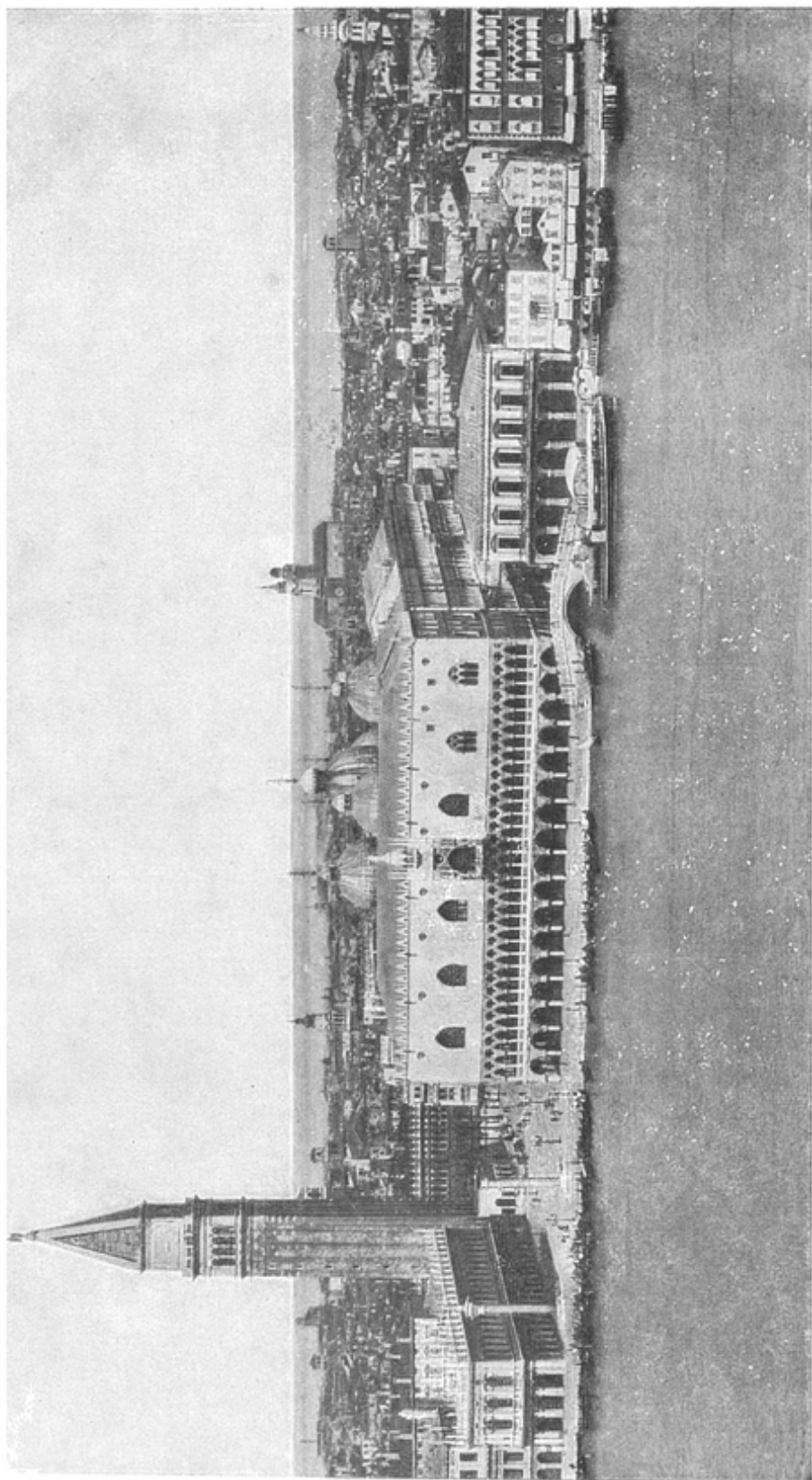
stále stojí v čele, aby hájili naši věc, věc církve, víry a dobrých mravů. Doporučujeme katolické časopisy horlivě a důrazně farníkům mocnějšího vlivu, jsouce přesvědčeni o zásadě: víra jde ze slyšení. Tento tichý apoštol doplní naši činnost kazatelskou v rodinách a nahradí u těch, kteří naše živé slovo slyšeti nemohou.“ Také nabádají benátské biskupové své duchovní k tomu, aby věnovali péči náboženským spolkům, ježto dobří členové těchto jednot při velikém nedostatku kněží nezřídka mohou faráře v mnohých jeho pracích podporovati a jejich konání mu ulehčovati.

Chtěje dílem nové katolické spolky zavést, dílem stávající v jejich horlivosti zachovati, podporoval patriarcha Sarto při každé příležitosti tak řečené farní komitáty, jež papež Lev XIII. velice doporučoval a si přál.

„Nemohu pochopiti faráře,“ pravil kdysi patriarcha při schůzi farního komitátu, „jenž ve své farnosti ještě žádného komitátu nezaložil, netoliko proto, že se tím prokazuje býti neposlušným vzhledem k opěťovaným určitým příkazům svatého Otce, nýbrž také že se připra-



Most vysoký (Ponte Rialto) v Benátkách.



Benátky.

vuje o silnou pomoc, bez níž nemůže mnohým povinnostem svého úřadu buď docela nebo alespoň ne užitečným způsobem zadost učiniti.“ Ovšem nutno věděti, co kardinál Sarto od těchto komitétů očekával. Podle něho jest jejich první účel, aby vzdělávaly a vychovávaly lid v praktické náboženské víře v Krista a jeho náměstka. K tomu však jest potřebí, aby členové tohoto spolku sami věrně plnili povinnosti k Bohu, k bližnímu a k sobě samým. Tak mají faráře podporovati u vykonávání jeho pastýřského úřadu, jako při křesťanském cvičení, ve vedení patronátů, když se snaží v rodinách zavést mír a pokoj, když běží o laskavé pokárání atd.

Vedle náboženského vyučování a poučování měl patriarcha Sarto péči o náboženskou výchovu. Proto když nepřátelé církve zakládali spolek ku vzdělávání mládeže bez náboženských motivů, vyzval redaktora časopisu „Difesa“, aby se proti tomuto zřejmě protináboženskému podniku postavil a rodiče varoval, aby nesvěřovali svých dítek k vůli jakémusi zdánlivému prospěchu ústavu, jenž pro dobré vychování jejich dítek neposkytuje žádné plné jistoty. „A připojte,“ píše kardinál, „že kněžskou horlivostí a křesťanskou láskou k bližnímu, bohudíky, máme v Benátkách ‚patronáty‘, kam se na tisíce chlapců hrne. Podobně zanášejí se lidé, kteří jsou naplněni křesťanskou láskou a důvěrou v božskou prozřetelnost, myšlenkou také pro děvčata tak řečené asylové patronáty otevřít.“ A nezůstalo při pouhém oznámení. Ani ne po čtyřech letech byly tyto večerní a sváteční patronáty v plném chodu k veliké úteše patriarchy.

Jako v Mantově, tak i v Benátkách chápal se kardinál Sarto rád příležitostí v ý z n a m n ý c h n á b o ž e n s k ý c h s l a v n o s t í, aby povznesl náboženský život v arcidiecezi. V roce 1895 byla to osmistiletá památka posvěcení velechrámu sv. Marka. Vlastně měla se slaviti již 8. října roku 1894, byla však pro trvající ještě sedisvakanci na příští rok odložena a na dny od 22. do 25. dubna ustanovena. Všichni biskupové patriarchátu byli pozváni a nejznamenitější lidoví kazatelé měli k věřícím mluvit. Skutečně při této slavnosti náboženství slavilo triumf. O hlavním slavnostním dni, na sv. Marka, konal pontifikální služby Boží sám kardinál-patriarcha, při nichž měl také slavnostní kázání. Vzav si za thema vážný výrok Písma sv.: „Spravedlnost zvyšuje národ, hřích však bídné činí národy“, poukázal, kterak Benátky, pokud se držely víry a ctnosti svých otců, rostly v moci a slávě, s výše své však kterak sklesly, když ony opustily. Patriarcha řečnil tak nadšeně, že nesčetní zástupové, naplňující do posledního místečka prostranný dóm, uneseni byvše jeho mocnými slovy, třikrát vypukli proti všemu tehdejšímu zvyku v hlučný souhlas a tleskání. Rozumí se, že také narážel jak na vládu zemskou, tak na demokratické městské zastupitelstvo, a doložil, co jedině může sloužiti městu a království k pokoji, k blahu časnému a věčnému.

Přerušme zde na okamžení náboženské reformy patriarchy Sarta z prvního roku jeho arcibiskupského působení a připojme k právě uvedené významné řeči malou stať o politické jeho působnosti.

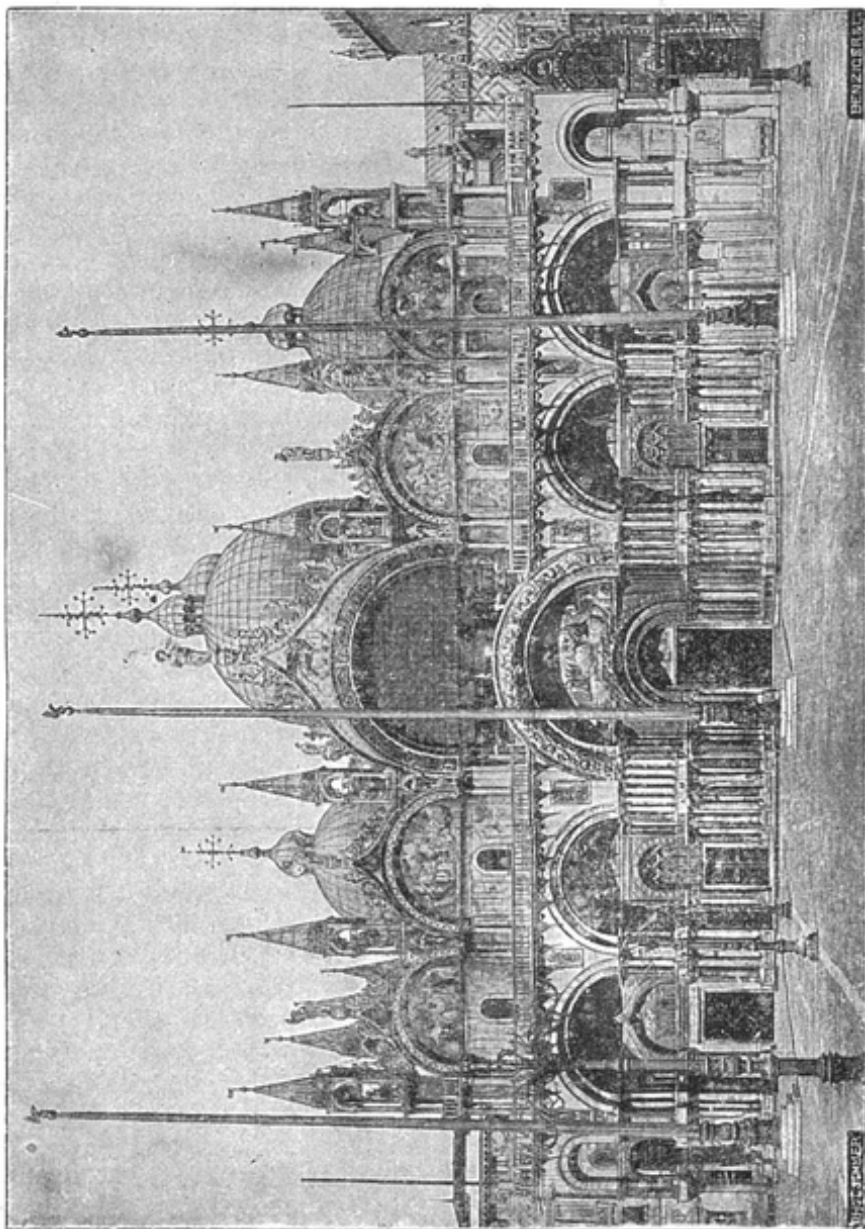
Máme v paměti nepřátelské se chování benátského městského zastupitelstva při vjezdu nového patriarchy dne 24. listopadu r. 1894. Uplynulo od té doby několik měsíců, a brzy po svrchu vyličené jubii-

lejší slavnosti měly se konati nové volby pro městskou radu. Nečině mnoho hluku pracoval kardinál potichu, aby zjednal zastupitelstvo, odpovídající křesťanskému charakteru města, ježto předešlí městští radní své záštky vůči náboženství každým způsobem veřejně dávali na jevo. Dle údaje jednoho jeho životopisce dá se činnost patriarchy Sarta v této věci shrnouti ve tři slova: „Katolíci! Pracujte, modlete se, volte!“ A Benátčané pracovali. Vlivem kardinálovým shromáždily se konservativní, katolické síly; byly konány četné volební schůze, a ku volbě spojili se katolíci s mírnými. A mezitím co takto spojené síly jako jeden muž kráčely k volebnímu osudí, v klášteřích, kostelích a rodinách voláno bylo k neběsům za šťastný výsledek voleb. Ve třech volebních dnech a v mezi nimi ležících nocích napsal patriarcha Sarto, jak sám o sobě později doznal, přes dvě stě dopisů ke klášterům, náboženským společnostem, kněžím a svým známým, žádaje je všechny za modlitbu a za spolupůsobení ve prospěch voleb. Výsledek se dostavil. Katolíci dosáhli v městské radě převahy, a tak to zůstalo, dokud seděl Sarto na prestolu patriarchálním. Pro Benátky a náboženský v nich život nebylo toto vítězství bez významu, ježto městské zastupitelstvo zase jako dříve oficiálně se účastnilo v církevním životě svých obyvatelů a tím mnoho přispělo k potvrzení a posílení náboženského vědomí. Veřejnost věděla brzy, na čem jest s novým patriarchou. Římský zednářský orgán „La Tribuna“ vyslovil to, když byl kardinál Sarto povýšen na papežský trůn, těmito slovy: „Sarto jest politik prvního řádu, který kdysi podivuhodně dovedl klerikální stranu v Benátkách zorganizovati a s její pomocí městskou radu, veřejný život, ano celé město opanovati.“

Za několik neděl po tomto vítězství katolíků zaujal patriarcha Sarto znova stanovisko v jakési politické otázce. V září roku 1895 chystali se nepřátelé církve pod vedením zednářským také v Benátkách oslaviti pětadvacáté výročí dobytí Říma Piemontskými. Poněvadž slavnost v základě vyznívala v postupu papežství, protestoval proti ní rozhodně benátský patriarcha. V pastýřském listě ze dne 30. srpna vloživ duchovenstvu a lidu dotčené znásilnění papežství, zločin spáchaný na nejvznešenější instituci dějin, vybízí na paměť toho k dvojnásobné modlitbě. „Trpí-li Bůh ve svých nevyzpytatelných úradcích na světě zlo, které však nikdy nezůstane bez trestu, tu nemají věřící žádného jiného prostředku, aby trestající soudy spravedlnosti Boží zadrželi, než modlitbu. A poněvadž v těchto dnech, jako bychom neměli již s důstatek těžkých ran zakoušeti, znova hněv Boží se vyzývá a církvi nový zármutek, náměstku Ježíše Krista nový trpký bol se připravuje, cítím se nucena snažně vás vybídnouti k modlitbě, aby Bůh ve svém milosrdenství utiskovaného papeže těšil a smysl a ducha odbojníků svým světlem osvítil a svou milostí přemohl.“ Byť byl nemohl kardinál chystanou tak zvanou vlasteneckou slavnost zabrániti, otevřel přece mnohým oči, a zatím co hrstka liberálů připravovala se ke své slavnosti, hrnuli se katolíci do kostelů, v nichž byla na rozkaz patriarchy vystavena nejsvětější Svátost. Tisícové přijali svaté svátosti a radostně věnovali Petrský haléř.

Do prvního roku činnosti kardinála Sarta v Benátkách náleží též ona reforma, která od té doby také již jméno Pia X. do celého katolického světa roznesla, totiž reforma církevní hudby. Slyšeli jsme

již vícekrát o hudebních vědomostech a znalostech Sartových, a kterak se snažil v Tombolu, Salzanu, Trevisu a Mantově zavést zpěv, odpovídající církevním předpisům. V Benátkách vsadil jakožto patriarcha nejzevrubnějšími předpisy těmto svým snahám korunu, tak že lze říci právem: Reformy církevní hudby Pia X. jsou jenom pokračováním re-



Dóm sv. Marka v Benátkách.

form v Benátkách a rozšířením na kostely katolického okrsku zemského, jak to odpovídá dnešnímu postavení jejich původce.

Patriarcha vydal výnos o církevní hudbě pro duchovenstvo benátské ze dne 1. května roku 1895. Ličí v něm vývoj, vrchol a poněkud úpadek církevní hudby; podává církevní předpisy o ní;

oceňuje chorál jakožto církevní zpěv po výtce. Vytkněme některé zajímavější body z tohoto ustanovení. Církev může jen takovou hudbu a takový zpěv dovoliti, praví tu kardinál, které neodporují hlavnímu účelu služeb Božích, cti Boží a sebranosti ducha věřících. Jako církevní text, jemuž má sloužiti, musí též hudba míti tyto tři vlastnosti: musí býti svatá, umělecky zdařilá a všeobecná, čili musí míti všeobecnou platnost. Proto vylučuje církev všecko obecné, lehké, theatrální ze svých posvátných prostor a liturgických úkonů a utvořila si svou vlastní náboženskou hudbu, která nalezla svůj nejdokonalejší výraz v gregoriánském chorálu a v klassické polyfonii šestnáctého věku. Od obou způsobů jest církevní hudba v Itálii daleko vzdálena, a patriarcha odsuzuje ji rozhodnými výrazy, nezapovídá však novějších skladeb, obsahují-li jenom hudbu pravou a nikoli mělkou, theatrální. Námitky proti chorálu trefně výnos vyvrací, a obsahuje předpisy o tom, co musí budoucně z obvyklého způsobu provádění hudby odpadnouti. Jmenují se hlavně změny v textu, opakování jednotlivých slov a hlučící nástroje hudební; dále vylučují se z choru paní a dívky, a mají se zaváděti chory chlapecké.

Avšak toto nařízení nemělo zůstatí jenom na papíře; aby bylo provedeno, ustanovena byla zláštní kommise, bez jejíž schválení počínaje od 1. září r. 1895 žádná církevní hudba nesměla vejíti v užívání. Jak vážně to patriarcha s hudební reformou mysli, dosvědčuje hrozba kanonickými tresty, kdyby někdo proti těmto nařízením jednal. „Nechceme se vinnými učiniti svatokrádeží,“ končí kardinál mocnými slovy svůj výnos. „Benátky, které tak drahý čas v umění pěstovaly krásno, nechť i v budoucnosti, jako za doby svého nejvyššího lesku, hudbu tak pěstují, aby, kdokoliv jest přítomen službám Božím v našich kostelích, mohl zvolati: „Jak milí jsou stanové tvoji, Hospodine mocností!“ Účinky této reformy se skutečně dostavily. Brzo mohla se arcidiecese honositi církevním zpěvem a církevní hudbou, která neměla v Itálii sobě rovné, patriarchovi však jednou na stolci Petrově vládnoucímu vzbudila myšlenku, aby hudební reformu rozšířil na kostely veškerého katolického světa.

Nemůžeme uzavřiti úvahu o pastýřské činnosti Sartově v prvním roce jeho přebývání v Benátkách, nezmínivše se několika slovy o jeho péči o kněžský seminář. Jako v Trevisu a později v Mantově, tak zůstal také seminář benátský srdcem jeho srdce, a starost o dorost diecesního kleru zůstala jeho první a poslední myšlenkou. Následkem konfiskace statků italskou vládou staly se prostředky na vydržování patriarchálního semináře velmi skrovnny, a proto hleděl patriarcha především tomu odpomoci. Za tím účelem zřídil „bratrstvo sv. Vavřince Justiniana,“ jehož členové měli modlitbou a almužnou přispívati k vychování a vydržování kleriků, hlavně nejchudších z nich. Potom navštěvoval seminář, jak často jen mohl, a záležitosti a starosti jeho představenstva činil svými. Záslužné působení kardinála Sarta v benátském semináři po devět roků vylíčil stručně očitý svědek, jeden z tamních profesorů, ve slavnostní řeči u příležitosti desítileté památky jeho příchodu do Benátek takto: „V tomto ústavu upravil bohoslovné studie, rozšířil objem filosofických předmětů a povolal za učitele vhodné osoby. Hlavní zřetel obrátil k tomu, aby novým chovancům svatyně vštípen byl jasný a určitý pojem o povinnostech dobrého

a vzdělaného kněze, a aby byli vychováni v něžné přichylnosti k římskému papeži, jako on ji měl, a jako ji všickni praví služebníci Páně mítí musejí. Proto jsa mezi svými alumny, neopominul žádné příležitosti vřele doporučiti jim „římský směr“ ve smýšlení, citění a jednání. Proto bylo také citit, že při jeho v seminári konaných řečech, že při akademiích, které professoři na jeho podnět při papežských slavnostech pořádali, jako na příklad o jubileu sv. Otce Lva XIII, províval ušlechtilý, upřímný, římsko-apoštolský duch ony posvátné zdi . . .

Pokud mu nebránily důležité úřední povinnosti, předsedal vždycky sám při rozdělování cen, při počátku a závěrku školního roku, při zkouškách na konci semestrů, a býval přítomen na největší i nejdůvěrnější svátky milovaného svého ústavu, na jehož ozdobu a podporu nelekal se žádné oběti!“ Zajisté znamenitá chvála z úst kompetentních.

Ještě nám zbývá z roku 1895 zmíniti se o jakési události, která patriarchu bolestně dojala, ale zároveň o jeho živé víře a hluboké zbožnosti svědectví vydala. V dubnu nějaký zlosyn vyloupil z kostela karmelitského ciborium a svaté hostie pohodil na ulici. Kardinál Sarto ohromen tímto zločinem, zařídil ihned smírnou slavnost, k níž pozval dojemným listem katolíky benátské. Všecka radost v Benátkách přebývá — vyznává v něm — že jest mu tímto činem vzata a že nalézá jenom poněkud útěchu v naději, že se toho hrozného zločinu nedopustil Benátčan. Potom se konal slavný průvod, při němž patriarcha nesl velebnou Svátost. V hluboce procítěné řeči dal ještě jednou výraz svému nezměrnému bolu. „Kdo by to byl mohl tušiti,“ volá kardinál, „prvního dne mého příchodu k vám, když jsem po prvé do této svatyně vstoupil, abych za vaše spasení celý svůj život Ježíši Kristu obětoval, že zde ta nevýslovná bolest, která mne dnes tísní, počne? Ale ruka Boží jest s to, aby člověka jak po zlé tak po dobré cestě k cíli vedla. Ó navraťme se s živou věrou k Ježíši, neboť to snad jest příčina, že dopustil tento hrozný zločin, poněvadž křesťané jsou k němu tak lhostejní. Snad chtěl tak hrozným způsobem svou nelibost nad tím ukázati.“

Tak uplynul první rok pobytu kardinála Sarta v Benátkách; byl to rok bohatý na starosti a práce, ale také na blažené výsledky.

Ježto daleko by nás vedlo, kdybychom chtěli zevrubně vypisovati jeho činnost rok po roce v době následující, a nebylo by ani možno vystříci se jakéhosi opakování, chceme poukázati jenom ještě na věci zvláštní a důležitější z jeho arcipastýřské činnosti, kteréž zraky Itálie na něho obrátily a nehledě ani k řízení Božímu již s přirozeného hlediště jsouce pozorovány, vedly k poslednímu velikému vyznamenání v životě Sartově.

Roku 1896 připadlo pětasedmdesáté výročí prvního svatého přijímání papeže Lva XIII. Jaká to krásná příležitost poučiti věřící o významu papežství a pobuditi je k lásce a oddanosti ke svatému Otci, jakož i zároveň doporučiti mládeži uctění nejsvětější Svátosti oltární! Té si nemohl dáti ujíti patriarcha Sarto.

Proto ohlásil diecesánům pastýřským listem ze dne 27. dubna roku 1896, že se bude den 21. měsíce června, jakožto pětasedmdesátiletá památka prvního svatého přijímání papežova zvláštním způsobem slaviti. V listě odůvodňuje slavnost tím, že zajisté nikdo na zemi nemá oprávněnějšího nároku na naši lásku a úctu jako svatý

Otec, nositel božské autority. Jako pak peklo, nepřátelé papežství, neopominou žádné příležitosti bojovat proti náměstku Kristovu, tak že rovněž katolíci cítí povinnost a potřebu, jednak při každé příležitosti pomlouvače trestati ze lži, jakoby byl papež mrtvý, zapomenutý muž, jednak papežskou tiaru k zahanbení protivníků vždy novým leskem obklíčiti. Především že mají duchovní správce, připravující dítky ke svatému přijímání, častěji o dotčené slavnosti papežské mluvíti, aby jim tak již záhy vstúpili do srdcí lásku a úctu k svatému Otci. Myšlenkou, že 21. června tisíce a tisíce dítek půjdou na památku prvního přijímání svatého Otce ke stolu Páně, jsa unesen, volá patriarcha: „Jak krásný to bude pohled pro katolický svět . . . když uvidí, že tento rok i dítky slavnostní jubilus budou spolu zpívati. Jak budou asi tyto dětské hlasy Srdci Ježíšovu násilí činiti prosíce, aby jim svatý Otec ještě dlouhá léta byl zachován! A s jakou radostí ponесou andělové těchto pozeňnaných dítek modlitby a vzdechy před tvář Boží, jenž svou chválu najde v neviných ústech maličkých!“ (Srv. Žalm 8., 3.)

A jako dítky, nechť také dospělí oslaví jubilejní den přijetím svatých svátostí. Potom má při dospělých praktický užitek této slavnosti v tom záležitosti, že budou vřeleji ctíti svatého Otce a že budou hotovi zmužile se zastati věci církve a papežství. Když pak se 21. den měsíce června přiblížil, slavil patriarcha ten svátek se svými seminaristy a konviktisty, kteří ráno zároveň s četnými mladými lidmi města přijali chléb andělský z jeho ruky. A jako v semináři, slavil se tento jubilejní den ve všech kostelích arcidiecese.

Motto, které kdysi dal Sarto svému pracovnímu programu v čelo: „Napraviti všecky věci v Kristu“, vedlo jej k tomu, aby bral vřelé účastenství také v sociálních pracích církve.

Jako obcoval v r. 1889, jsa biskupem mantovským, první schůzi „Spolku pro sociální studie“ v Padově, tak byl přítomen rovněž tam r. 1896 druhému katolickému sjezdu. Tu pak nejenom přijal čestné předsednictví, nýbrž zahájil schůzi významnou řečí, která rokování vytkla cesty. Účel kongressu byl seznati postavení pracujícího a trpícího lidstva a poraditi se, jak by se mohlo jednotlivým jeho třídám na základě křesťanské pomoci. Patriarcha Sarto vytkl osobu Bohočlověka, Ježíše Krista, za základ všeho pozeinského štěstí a za podklad všech sociálních studií a prací. Jen v jeho osobě jest možno nerovnost stavů vyrovnati, jakož toliko evangelium jest s to, aby pokoj mezi zámožným a chudým, mezi velikým a malým, mezi prvními a posledními sprostředkovalo. Činíme-li Krista základem společnosti a sociálních studií, stavíme každého, nemajetného i kapitalistu, na místo Prozřetelnosti mu vykázané, a právě v tom vězí dobrý kus řešení naší sociální otázky. Co to pomůže, i když stát oficiálně určité summy na podporování chudých vykáže; nehledě ani k jejich nedostatečnosti, jest takováto péče hrozný útok na jednu z nejvznešenějších zásad křesťanství, na lásku k bližnímu. Státní péče o chudé zříkajíc se lásky, posiluje chudého v jeho domnělém právu na práci a almužnu; ničí pásku lásky; způsobuje, že mizí uznalost a vděčnost, pozdvihuje však chudobu k jakémusi způsobu zaměstnání, k veřejnému řemeslu, „které sice méně dobře jest placeno než jiná, které však hrdě svůj den výplaty očekává“. Křesťanská láska k bližnímu, pěstovaná hlavně od klášterů, jichž obyvatelům dnes ve jménu svobody nejraději by se

chtěl zapovědět vzduch a světlo, pečovala dříve o chudé, a bylo žebráků méně než dnes.

To byla zlatá slova, jež dosvědčují ještě dnes, jak se kardinál Sarto hluboko pohřížil ve veliký problem naší doby a jak byl vážně odhodlán dle sil svých k řešení jeho přispěti. Byl v této věci věrný žák a stoupenec papeže Lva XIII.

Také v potírání z e d n á ř s t v í stojí důstojně po boku svému velikému předchůdci. Papež Lev XIII. svými okružníky odkryl světu záhubné řádění sekty zednářské, která má v úmyslu zničit křesťanský rodinný život, víru a vlast. Ke konci září r. 1896 měl se konati v Tridentu známý kongress proti zednářství. Aby byl lid poučen o významu kongressu a povzbuzen k přistupování do ligy, která se proti zednářským snahám zakládala, konaly se v Benátkách, v různých částech města, schůze. Kardinál Sarto netoliko že schůze navštěvoval, nýbrž i zvláštním listem diecesní výbor k čilé činnosti nabádal. Jeho členy nazval svými nejvěrnějšími spolupracovníky, a ty, kteří by se k lize přidružili, pokojnými vojiny víry. Neboť potírati zednářství pokládal za náboženské a sociální dílo, ježto sekta zednářská jest prý nepřátelská nejenom vůči všemu, co patří k svatému náboženství, nýbrž ohrožuje také společenský pořádek. Potom doporučuje kardinál členům ligy, aby se hlavně ujali těch ubohých jinochů, kteří svou čest v tom zakládají, že přináležejí některé proticírkevní společnosti, jež pod rouškou vzdělanosti a vědy bezprostředně proti víře bojuje, v hlavní pak schůzi volal nadšeně ke shromážděným mladým mužům: „Bojujte proti zednářství! Jinoši, vy vidíte, kterak jest církev utlačována; papeži, zajatci zednářství, brání se vykonávat jeho božského poslání; vy vidíte, kterak Řím jest mu vyrván, onen Řím, jež Kristus hledě s výšin jerusaľemských vyvolil za nedotknutelné sídlo svého náměstka, jemuž božský Mistr posvátnou tiaru na hlavu vsadil, právě poněvadž jest naším panovníkem. Bojujte a útočte, vy jinoši, proti zednářství; pak mohu, pak musím vás pochváliti, že jste si veliké zásluhy získali o rodinu, o vlast, o lidstvo.“

Otázka sociální, jejíž řešením podle soudu papeže Lva XIII. i patriarchy Sarta především církev má se zabývat, byla v očích benátského arcipastýře z největší části otázkou chudobínskou, jak by se mohlo potřebným pomoci. Jisto jest, že pro chudé učinil i v Benátkách patriarcha Sarto velice mnoho. Ale čím známější se stala štědrost kardinálova, tím mocněji nahrnula se veškerá velkoměstská bída v jeho paláci. V zástupech ubírali se tam hladoví a strádající, aby dostali zase na den na živobytí; a nemalý počet byl těch, kteří v skryté bídě utíkali se k jeho Eminenci, o nichž nikdo netušil, že šlechtický titul ukrývá prosebníka. Ale právě pro takové byly srdce a ruka páně kardinálovy otevřeny. Ještě dodnes jest v Trevisu v soukromém držení skvostný krucifix ze slonové kosti, stejně drahocenný jako památka po jednom svatém papeži i jako umělecké dílo. Patriarcha Sarto obdržel jej jedenkrát darem od přátel. Tu přišel k němu jednoho dne ostýchavý chudý, kterého viděl dříve v lepších poměrech, a kardinál musí se mu přiznati: „Opravdu již nic nemám.“ Ale v tom padne jeho zrak na krucifix, i neváhaje vezme a podává ho chudému žadateli řka: „Hle, to jest pro tebe!“ Nehledí k tomu, že jest to dílo umělecké, ani k tomu,

že jest to památka od milých přátel, jest šťasten, vidí-li tuto vzácnou věc v rukou chudého.

Ale to není jediný příklad o peněžní nesnázi kardinála patriarchy. Když jednou jakémusi faráři na jeho prosbu mohl poslat jen malou almužnu, napsal mu: „Stydím se, že jest mi na Vaše prosby touto maličností odpověděti. Avšak jest mi se Vám přiznati, že žádným způsobem nemohu více učiniti; neboť, byl-li jsem v Mantově vždycky chud, nyní jsem zde docela chudý jako žebrák. Vezměte prozatím toto málo a buďte přesvědčen, že to přichází od srdce; mějte však se mnou strpení.“ Tato dobročinnost i peněžní nesnáz patriarchova nebyla u Benáčanů žádným tajemstvím, tak že se jich zmocnila sama mluva lidová říkajíc: „Aby mohl dát almužnu, zastavil by samotný dóm Petrský.“

Bez počtu došlo patriarchu psaní a žádostí, v nichž prosili lidé bez místa, aby dostali jeho prostřednictvím práci a chléb. V mnohých případech se mu to podařilo, ale velmi často musil říci, že to není snadno, ježto prázdných míst, třeba skrovných, jest jen málo, lidí však nezaměstnaných v Benátkách nesmírně mnoho.

Stalo-li se nějaké veřejné neštěstí, byl patriarcha Sarto mezi prvními, kteří ku pomoci přispěli a vřelou účast na jevo dali. Tak když r. 1897 při jakémsi požáru několik hasičů přišlo o život, ve zvláštním listě činí své diecesány pozorny na toto veliké neštěstí a vyzývá je především k modlitbě „za šlechtné oběti lásky a povinnosti“. A po té se starostlivým otcovským soucitem dodává: „Musím se však ujmouti také truchlících pozůstalých, kteří se svými drahými členy rodiny ztratili podporu své výživy. Učiňte pro ně všecko, co byste si přáli, aby se činilo pro Vás, kdybyste byli v podobném stavu. Nezavírejte sluchu svého snažnému volání o pomoc rodičů, vdov, sirotků, kteří dnes žádají chléb od toho, kdo ho již dáti nemůže. Bolestné ztráty budou alespoň poněkud nahrazeny, žalosti umírněny, slzy osušeny . . .“ Patriarcha byl také přítomen zádušním službám Božím a říkal modlitby u mar.

Přidejme ještě, že patriarcha Sarto měl zájem o katol. pojišťovny a že pečoval o dělnictvo, a nalezneme správný úsudek o jeho blahodárné činnosti sociální, jak jej jakýsi německý list přinesl: „Sarto byl prakticky-sociální kardinál jako dobrodinec jednotlivých chudých a jako úspěšný prostředník mezi dělníky a zaměstnavateli při stávkách; byl stát zachovávající a pořádek zabezpečující moudrý kardinál, an krajní a podvrtné elementy na poli politickém a náboženském, socialismus a s ním spojené zednářství, které v Benátkách první roli hrály, sloučením katolíků s mírnými na poli komunálním vypudil, a to nikoli s výsledkem na okamžik, nýbrž trvalým. Tím prokázal také nemalou službu monarchické Itálii.“

Již jsme slyšeli, kterak Sarto jako biskup mantovský podporoval katolický benátský časopis „La Difesa“ („Obrana“). Činil tak ovšem i jako patriarcha, ano z této doby pochází od něho výrok, že pro katolický tisk nic se mu nezdá býti příliš cenné, a že kdyby bylo třeba, hotov jest pro něj obětovati svůj purpur a svůj prsten.

Ale s obětmi hmojnými podporoval kardinál-patriarcha katolický tisk také morálně, dávaje jeho vůdcům často svůj zájem, svou přízeň a své uznání na jevo.

Takž napsal k redaktorům časopisu „Difesa“ k novému r. 1897: „Rád se chápu této příležitosti, abych Vám vyslovil své nejživější uznání za bohatou duchovní práci, kterou jste s tak velikou obětavostí v uplynulém roce vykonali, a já pevně doufám, že budete z ní bráti i nadále dostiučinění a bohatou útěchu. Nemůž býti jinak, uvážíte-li, že, jakkoliv je mrzuto bojovati proti mužům, kteří úmyslně své oči před jasným slunečním světlem zavírají, přece jest také povznášející bojovati pro věc, která při všem zneuznávání a při všem odporu jest věcí Boží a církve, s čímž také blaho společnosti co nejlépe jest spojeno.“

Zvláštního lesku připravil arcipastýřské činnosti kardinála Sarta eucharistický kongress, konaný v Benátkách r. 1897. Oznamuje patriarcha listem již ze dne 1. listopadu r. 1896 tuto slavnost, vykládá v něm pohnutky, které ho povzbuzují ke slavení tohoto kongressu. Především chce postavit osobu Ježíše Krista jakožto střed myšlení svých diecesánů v době, v níž se všecko zpytuje, v níž se chce všecko věděti a uměti, vyjma osobu a učení Ježíše Krista; v době, v níž se líčí a vychvalují muži, které svět jmenuje velikými, ale Vykupitel pokolení lidského, tajemství jeho narození, jeho skrytý a veřejný život, jeho divy a láskyplné skutky tak mnohým jsou neznámy. Potom měl se veřejně uctít eucharistický Bůh, ale také měly se usmířiti zločiny, které byly spáchány proti němu v Nejsvětější Svátosti i v městě Benátkách. Kongress byl určen na 9., 10. a 11. den měsíce srpna r. 1897, měl se konati v kostele svatých Jana a Pavla, a měla s ním býti spojena církevní umělecká výstava. V pozdějším okružníku vybízí patriarcha věřící, aby o dnech slavnostních přijali hojně svátost pokání a oltární, a sice nejenom nábožné pohlaví, nýbrž i muži. Ano čím výše kdo jest postaven, tím větší že má povinnost i nyní postavit se v čelo spoluobčanů. Aby pak tohoto hlavního cíle dosáhl, zařídil horlivý arcipastýř jakožto nejbližší přípravu ke kongressu v pěti kostelích města osmidenní missie. Účastenství v nich bylo všeobecné.

Tak se konečně přiblížil osmý den srpna, o němž ráno byla otevřena církevní umělecká výstava ve škole sv. Rocha, a večer o šesté hodině měl počít eucharistický kongress. Ve slavném průvodu ubíralo se několik set kněží oděných ve slavnostní bohoslužebná roucha, opatové, biskupové a arcibiskupové s mitrou a berlou, a posléze kardinálové Sarto a Svampa v purpuru do velechrámu svatého Marka. Kardinál Svampa z Boloně zahájil kongress slavnostní řečí. V sezeních, která počala dne následujícího, devátého srpna, súčastnili se čtyři kardinálové, pět arcibiskupů, dvacet osm biskupů a tři opati. V pěti velikých schůzích mluvili nejznamenitější italští řečníci o poměru Nejsvětější Svátosti ke křesťansko-sociálnímu životu v minulosti a přítomnosti, a rozněcovali lásku a úctu k Ježíši svátostnému v srdcích posluchačů. Byli to skutečně dnové milovníci, jak si je přál benátský patriarcha. Proto z toho srdce děkoval v závěreční řeči všem, kteří ke zdaru kongressu přispěli, nebo se v něm súčastnili. Když pak obrátil slova emauzských učedníků: „Pane, zůstaň s námi!“ na uplynulé milostné dny a udělil papežské požehnání, tu propukli přítomní zástupové v nadšené volání: „Ať žije papež! Ať žije patriarcha! Sláva italskému episkopátu!“ Kongress se ukončil slavným průvodem. Než pro arcipastýře Sarta konec ještě nebyl.

Touže po tom, aby eucharistická slavnost měla praktický výsledek, vydal již dne 15. srpna okružní list k duchovenstvu a věřícím, v němž je důtklivě nabádá, aby rozníceni byvše kongressem v lásce k Ježíši svátostnému, nadále častěji navštěvovali Nejsvětější Svátost oltářní, pravidelně o nedělích a svátcích pobožně slyšeli mši svatou, častěji chodili ke stolu Páně a pečovali o časně zaopatření osob těžce nemocných.

Do čeho si stěžoval patriarcha Sarto v příčině zaopatření nemocných v Benátkách, shledáváme namnoze i u nás, a proto podáváme dotčenou stať jeho o tom doslovně. „Co se týká nemocných, želim hluboce falešného soucitu oněch, kteří bojíce se zaleknouti nemocného, jehož tak laskavě ošetřují, nevolají k němu kněze, až ubohý není s to, aby přijal náboženskou útěchu anebo alespoň kněze poznal. To jest špatně porozuměný jemnocit a nemocnému velice škodí, ježto se tu nechává sám a bez pomoci uprostřed hrozných útoků, jimiž zlý nepřítel na něho doléhá, aby získal na vždy jeho duši, stojící u bran věčnosti; ježto se tu nechává samotěn a bez pomoci při smutných vzpomínkách na hříšnou minulost, která by mohla býti ještě smířena; uprostřed děsící prchající přítomnosti, která ho připravuje o to nejmilejší na zemi; vůči budoucnosti, která hrozivě se před ním otvírá. Jak by bylo přece v oněch hrozných okamžicích slovo kněze ulehčujícím balsámem pro srdce trpícího! Kdo nese vinu, umírá-li nešťastník ne smířen jsa s Bohem? A jak děsná zodpovědnost pro toho, kdo se takovým zločinem provinil, který se nedá nikdy napravit!“

Sotva že uplynulo několik neděl od vyličených právě slavností eucharistického kongressu, již se zase zanášel patriarcha Sarto jiným důležitým dílem pro celou svou diecesi. Listem ze dne 1. listopadu r. 1897 oznámil duchovenstvu, že se bude konati příští rok diecesní synoda. Za tou příčinou měli členové synody bedlivě prostudovati ustanovení poslední diecesní synody z r. 1865 a do konce prosince zaslati patriarchovi písemné poznámky a návrhy o tom, co by se mělo časově pozměniti. Patriarcha prozkoumal a přepracoval došlá dobrozdání a předměty, a po té přednesl ve dvou přípravných schůzích shromážděným kanovníkům a farářům města spracovanou látku jednání. Když pak dlouhé přípravy blížily se svému konci, určil patriarcha listem ze dne 19. června, že se bude konati synoda dne 8., 9. a 10. srpna v dómu sv. Marka. S jakou vážností hleděl vstříc poradám synodálním a jaký význam jim přiřítal, vysvltá nejlépe z toho, že nařídil, aby účastníci synody ve dvou odděleních napřed konali osmidenní duchovní cvičení.

Zahajuje patriarcha Sarto první sezení, naznačil předměty, o nichž bylo shromážděným jednati. „Shromáždili jsme se,“ pravil arcipastýř, „abychom porokovali o nejvhodnějších prostředcích, jak toho docíliti, aby se dítky účastňovaly v křesťanském cvičení, dítky, jež jinak porostou bez bázně Boží, ježto Boha neznajíce ani ho ctíti nemohou; dále co činiti, aby svěcena byla neděle; potom abychom rodičům připomenuli dítky po křesťansku vychovávat, a dítkám abychom vstípili uctivost a vážnost k rodičům; abychom postavili hráz proti nemravnosti hanobící zemi křesťanů a proti hrozným rouháním se Bohu . . . Shromáždili jsme se, abychom ony zákony opět obnovili, které přidržují křesťany k oněm povinnostem, jež plníce jedině mohou býti do-

brými občany; abychom povzbudili věřící k častému přijímání svatých svátostí . . . Shromáždili jsme se konečně, abychom v sobě samých oživilí onu milost, která byla nám udělena při svatém svěcení na kněžství, abychom se očistili od prachu světa; abychom se zastavili a šťastný návrat nastoupili, jestli jsme se kdy ke svému neštěstí nechali strhnouti oným proudem, který tak mnohé přivádí k záhubě!“

Takový byl program třídních porad. Duší jejich byl zase patriarcha. A výsledek jejich byl jistě požehnaný, jakkoliv ušel zevnímu zpozorování. Ale každým způsobem, když sezení byla ukončena a účastníci oddali se s novou odvahou povinnostem svého povolání, připomínal Sarto příležitostně ve svých okružních listech svému duchoven-



Pracovna kardinála Sarta v Benátkách.

stvu znova brzy to, brzy ono synodální ustanovení, aby ovoce shromáždění jevílo se vždy více praktickým životem.

Ano právě v těchto písemných výnosech a zvláště v pastýřských listech benátského patriarchy Sarta zrcadlila se více než ve všem ostatním pro všecku budoucnost jeho skvělá a mnohostranná činnost v duchovní správě. „V nich,“ dí jejich německý vydavatel, Dr. Alexander Hoch, „vyslovil své chtění a cítění, svá přesvědčení a intence; je prosvítá jasné věcné myšlení; a tlukot vřelého srdce pro potřeby přítomné doby, pro věc Boží a spásu duší, jež skrze řádky znamenáme, zvyšuje půvab jejich četby.“ Naproti utrhačnému tvrzení bývalého francouzského ministra presidenta Combesa v „Neue Freie Presse“ ze dne 6. ledna 1907, že Pius X. nikdy písemně nevynikl jako

jeho předchůdce Lev XIII. ve svých biskupských okružnicích, dlužno vyznati, že pastýřské listy patriarchy Sarta v bedlivém jich čtenáři musí vzbuditi veliké podivení, neboť každý z nich, když vyšel, tvořil literární událost jak co do obsahu, tak co do formy.

K neznamenitějším pastýřským listům kardinála Sarta náleží vedle prvního jeho okružníku k Benátčanům o programu nového arcipastýře listy: O božství Kristově na rozhraní starého a nového věku ze dne 1. dubna r. 1899; pastýřský list z podnětu šedesátiletého kněžského jubilea papeže Lva XIII. ze dne 1. února r. 1898; ke stoleté památce zvolení Pia VII. ze dne 1. října r. 1899, a konečně list o manželství a rozvodu z postní doby r. 1902.

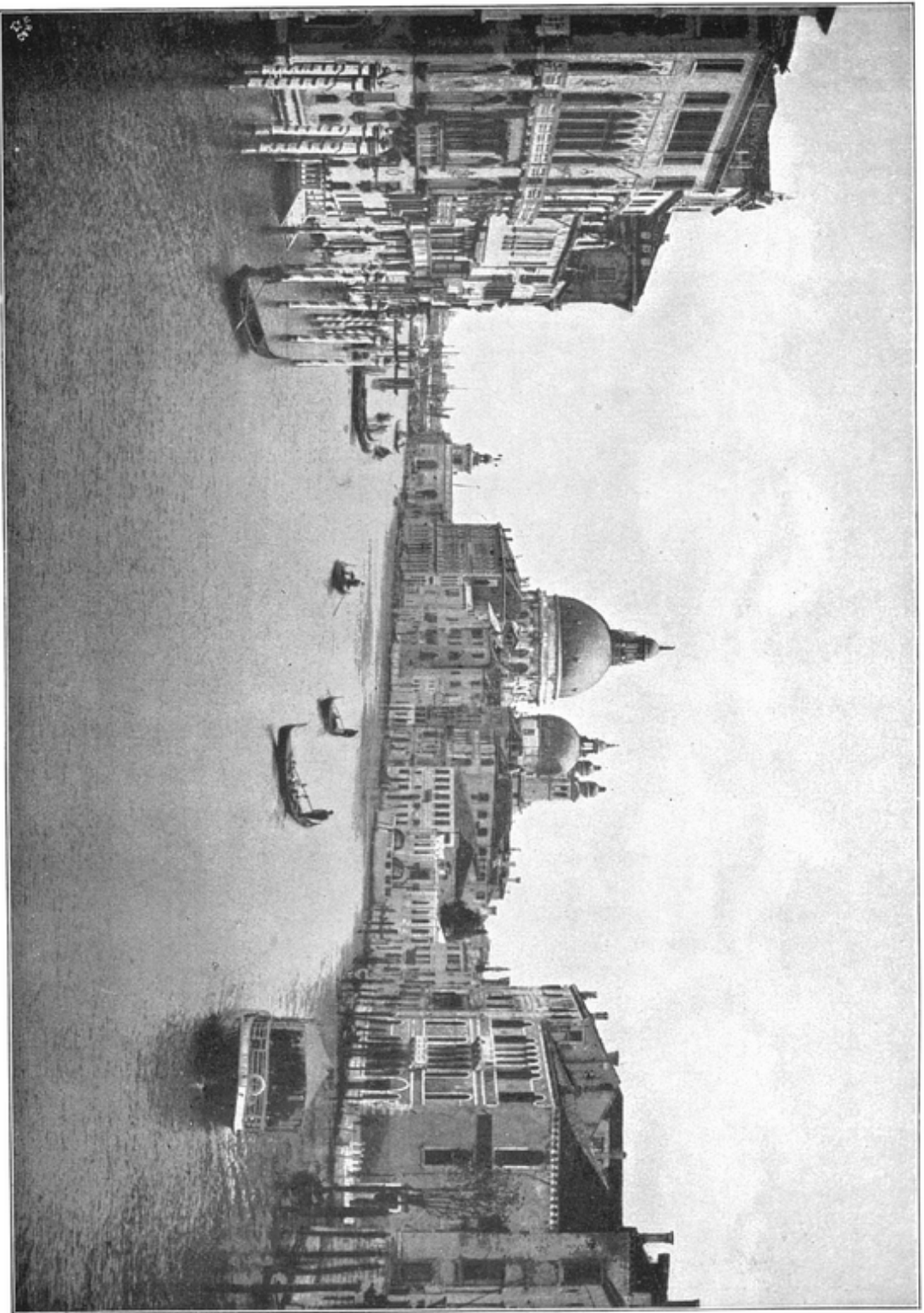
Všimněme si jich blíže se zřetelem k událostem, k nimž byly vydány.

Co do času jest první mezi jmenovanými okružníky patriarchy Sarta pastýřský list k šedesátému výročí kněžství papeže Lva XIII.

Již jsme slyšeli, že kardinál Sarto jako vážil si velice papežství a náměstka Krista vůbec, tak zcela zvlášť miloval a ctěl osobu Lva XIII. Proto neopominul žádné příležitosti za doby tohoto pontifikátu bohatého na jubilea, aby nenaplnil svých diecesánů podobnou vážností a láskou k zástupci Kristovu zde na zemi. Takž poukazuje i v tomto pastýřském listu na to, kterak prozřetelnost Boží bděla nad papežstvím, a zvláště nad svatým Otcem Lvem XIII. Nenávist, která se jeví stejným způsobem proti oběma, že vychází z hlavního zla našeho času, to jest z bezuzdné svobody myšlení, mluvení, svědomí, kultu a tisku, zkrátka ze svobody všeho zla a z popírání všeho nadpřirozeného. Odtud boj proti vší autoritě, proti církvi a papežství. Ale čím mocnější jest nepřátelství, tím patrnější jest řízení Boží. Od papeže Pia IX. počínaje stále více rostlo nadšení pro svatou Stolicí, až dosáhlo v posledních letech Lva XIII. svého vrcholu. A to vše, ačkoliv papež vší hmotné moci byl zbaven. Čím více se snažili náměstka Kristova osamotniti, tím pevněji se k němu národové přivinuli. Náš hold budiž tedy slavným projevem naší víry a výrazem naší radosti, našeho obdivu a naší k němu přichylnosti. Ale tato musí se osvědčiti především poslušností vůči svaté Stolicí.

Za půldruhého roku později slavili benediktini na ostrově San Giorgio Maggiore (Sv. Jiří Většího) jednostoleté jubileum památky, že v jejich klášteře zvolen byl papež Pius VII.

Byla to vážná chvíle v životě církve, když papež Pius VI. zemřel v zajetí Napoleonově. Nepřátelům církve se zdálo, že se přiblížil konec papežství. Tu se však podařilo kardinálům shromáždit se na ostrově Sv. Jiří u Benátek ke konklave, a benediktinský kardinál Chiaramonti dosedl dne 14. března r. 1800 na papežský trůn pod jménem Pius VII. Právě na jeho pamět nese nynější svatý Otec jméno Pius. Jako patriarcha benátský přidružil se slavnostním projevem k jubilejním slavnostem mnichů u Svatého Jiří, velebiv nadšeně v pastýřském listě ke svátku sv. růžence se zřetelem k trpitelům papežům Piu VI. a Piu VII. mravně nezlomenou silu papežů a božskou instituci papežství. „Mrtev jest papež!“ tak počíná jeho list. „Takové bylo jásavé volání bezbožných, toužících po zničení papežství, když se byla rozšířila smutná



Canale Grande, hlavní vodní třída v Benátkách.

zvěst, že dne 29. srpna r. 1799 veliký papež Pius VI. jako zajatec ve Valence svou duši Bohu odevzdal. Když byl zajetím a utrpením život papežův ukrácen, Řím v rukou nepřitele, kardinálové pronásledování a zapuzení, mocnosti v palčivém boji, když víra krvavým pronásledováním v mnohých byla umrtvena, v jiných zatemněna a zastrašena, tu se zdálo, že se všecko shodlo na potvrzení bláhového jásání. Ale sotva že se nad Piem VI. hrob zavřel, když tu církev nabyla opět své vážnosti, osudy dynastií se obrátily, víra se znova oživila a národové poklekli u nohou jiného Pia, strážce a svědka nepomíjejícího církve. *Habemus Pontificem*, máme papeže, rozléhalo se radostně v prostorách San Giorgio dne 14. března r. 1800, a tento jásot zazněl od benátských lagun celým světem, kdekoliv bila katolická srdce. „Nyní líčí patriarcha tehdejší smutnou dobu pro církev a její ujařmení Napoleonem, jakož i utrpení tehdejšího papeže Pia VII. Ale jako vítězné volání zní to, když vzpomíná papežovy statečnosti: „Nechť se svět chvěje před tím, jenž již hájení pošlapaných práv pokládá za zločin nebo šílenost, Pius se nechvěje; ačkoliv nepřátelskými zbraněmi jest obklíčen, odpovídá k přemocným hrozbám, buď se vzdáti světské moci nebo nastoupiti cestu vyhnanství: nemohu, nesmím, nechci. A byv ze své residence odvečen, nedůvěřuje v pyšnou vojenskou eskortu, nýbrž v Prozřetelnost, v níž skládá všecku svou naději.“

Zdali snad patriarcha Sarto, takto píše, neměl na mysli též stav církve dnešní, její utiskovatele a nepřátele? Jestli ano, pak shledáváme v jeho tehdejším pastýřském listě nejhlubší základ veškeré jeho naděje pro budoucnost. „Veliký Bože,“ volá, „kde jest ochrana, kterou jsi své církvi slíbil, když ji přece brány pekelné nemají nikdy přemoci? Tak se tázali malověrní, a tak se táží ještě dnes. Odpověď dá Bůh, a bude jeho důstojna; čtemež ji jen z dějin. Ať se zpupný usurpator posmívá bleskům Boží rukou metaným, ať se jen pyšněji rozpíná, vidí-li ve svých příliš vysokých úmyslech překážky, ať se namáhá pomocí zakoupených per a vynucených hlasů ve shromážděních dokazovati nespravedlnost a nicotnost papežských censur, trest Boží ho čeká na severu Evropy, a kdysi nepřemožitelné voje, trpytící se, vítězství navyklí orlové, obávané legie, všecko to se rozprchne jako mlha při zavanutí severního větru, a svět dožije se jednoho dne s úžasem divadla, že papež se slávou za jásotu a blahopřání do Říma se navrátí, kdežto ten tyran ponížen s hněvem a zlořečením půjde do vyhnanství.“

Takž jsou dějiny, čili lépe řečeno soudy Boží v dějinách patriarchovi Sartovi učitelem a utěšitelem zároveň, a jsou asi pro něho ještě nyní, když jemu samému bylo zasednutí na mnoho osočovaný trůn papežský.

Podobně bohat na myšlenky a pln vznešeného vzletu jest jiný pastýřský list, který vydal patriarcha benátský dne 1. dubna r. 1899 při změně století.

Tímto listem měl býti vzdán hold Pánu našemu Ježíši Kristu. A v čem může tento hold lépe pozůstávati, kterak může býti důrazněji vysloven, než úplným poznáním a slavným vyznáním božství Kristova? Neboť to jest přání vrchního pastýře Sarta, aby příští století mohlo býti nazváno stoletím Ježíše Krista. Nechť jest devatenáctý věk „světly poznanych pravd, která ho osvěcují, a slavnými činy, které byly v něm vykonány“, veliký, stinných stránek na poli náboženském není

málo. Jasnou, přesvědčivou mluvou dovozuje tudíž patriarcha na základě Písma svatého božství a všeobecné království Kristovo a uzavírá z toho vyplývající jak pro jednotlivce, tak pro národy a jejich ředitele důsledky. Při poslední myšlence zdržuje se patriarcha s patrným důrazem a hluboce toho želí, že stát a veřejné zákony se již neřídí podle evangelia Kristova.

Tím jsme vstoupili v líčení arcipastýřské činnosti kardinála Sarta do nového století, které již brzy přinese jak pro církev, tak pro benátského patriarchu veliké změny. Jest ještě jenom několik událostí, o kterých se z posledních tří let jeho působení zmíníme.

Kdekoliv jsme pozorovali Sarta jako duchovního správce, buď v Tombolu nebo Salzanu, v Trevisu nebo Mantově, vždycky jsme jej viděli bojovati proti třem hlavním nepravostem svého času a své země: proti klení, nemravným řečem a znesvěcování neděle. Bolelo ho, že všechny jeho v té věci snahy nesetkaly se s náležitým výsledkem. V tomto roce napadl mu, jak se domníval, jistě účinný proti nim prostředek. V postním pastýřském listě roku 1901 oznámil horlivý arcipastýř založení ligy proti jmenovaným zlořádům. Originelní myšlenka! A originelně také odůvodnil tento nový podnik. „Jest znakem naší doby,“ píše patriarcha, „že hledí své podniky provésti hlavně pomocí společenských jednot. Tak máme společnosti k zvelebení zemědělství, společnosti pojišťovací proti škodám krupobitím a ohněm, společnosti lodní a železniční pro dopravu, mnoho dělnických spolků na ochranu zájmů chudého dělníka. Všecky tyto společnosti jsou o sobě doporučení hodny, neboť čeho se neodváží jednotlivec ani doufati, neřku-li podniknouti, toho dosáhnou společnosti se spojenou snahou a silou. Poskytují-li však spolky vzhledem ke hmotným statkům tak velikých výhod, proč by se nemohl od nich očekávati i podobný výsledek pro spásu duší?“ „Největší bída,“ pokračuje kardinál, „jest však bída duševní, a jest netoliko dobrý, nýbrž svatý skutek v ní bližnímu ku pomoci přispěti.“ Nebyl-li snad ani výsledek ligy značný, myšlenka ji založiti svědčí o horlivosti pro duše patriarchy Sarta.

Ku konci téhož roku nastal patriarchovi boj ještě vážnější, totiž o zachování svatosti a nerozvížitelnosti manželství.

Již dlouho snažili se tajně nepřátelé církve se zednářskou vládou rozvod manželský v Itálii uzákoniti. Konečně myslili, že přišel okamžik příslušnou předlohu dostati do parlamentu. První proti tomu protestoval papež Lev XIII. v allokuci ze dne 16. prosince r. 1891. Kardinál Sarto postaral se o to, aby tento projev nejvyššího pastýře vešel ve všeobecnou známost duchovenstva a lidu. Patriarcha sám vyličil ve formě otevřeného listu k senátorům a k poslancům království dějiny celého hnutí a vytkl stanovisko, které musejí katolíci proti tomu zaujímati. Vážnost situace propůjčila vrchnímu pastýři v jeho listu mluvu, že jsme rozhodnější dosud sotva ještě od něho slyšeli. „Ježto naše důvěra v lidskou pomoc zmizela nebo přece silně se zmenšila, máme snad zbaběle od boje upustiti a se vzdáti? Nikdy, nejmilejší! Nejenom otevřeně všude a před každým ukažme své přesvědčení o nerozvížitelnosti manželství a honosme se učením, založeným na evangeliu, nýbrž i protestujme veřejně bez bázně a lidského ohledu proti této svato-krádežné opovázlivosti veškerými formami, které jsou nám zákonem

dovoleny. Ať se zdají poměry býti sebe neutěšenější a bez vyhlídky, nikdy nesmíme bázlivě zbraň složití.“

Nedosti na tom! V postním pastýřském listu ze dne 30. ledna 1892 pojednává patriarcha o té otázce po druhé. Pod nadpisem „O manželství a rozvodu“ vyložil církevní nauku o svátosti stavu manželského a jeho nerozlučitelnosti a naznačuje neblahé následky vyplývající z rozvodu pro rodiče, děti a stát. Uznává s církví, že manželství dotýká se zájmů náboženských i občanských, a k vůli posledním může stát dáti předpisy v příčině uzavírání sňatku. Ale tím nepřestává svátostný charakter manželství. A ať byly ve stoletích dějin útoky na instituci manželství sebe prudčí, ať církev a věřící pod nimi sebe bolestněji vzdychali, až do dnešního dne ještě žádný z papežů nestal se zrádcem svatosti manželství.

Aby byla také laikům poskytnuta příležitost o tak důležité otázce svého hlasu na obranu pozvednouti, uspořádal kardinál Sarto ve svém paláci schůzi, na níž znamenití řečníci hájili církevní zákony, a nejpřednější osobnosti Benátek v ní se účastnily. Spojené námahy všech dobře smýšlejících Itálie nebyly bez výsledku; až podnes není rozvod manželství v Itálii uzákoněn, a všechny zednářské pokusy ztroskotaly se až dosud o vytrvalý odpor církve a věřících.

Rozumí se, že boje, které vedl kardinál-patriarcha benátský ku dobru církve a lidu, nikdy nepřekročily mezi pravého sporu zásadního, a že dobře uměl při tom dělití osoby, i když byly protivníky, od věci. Jenom tak se mohlo státi, že žil vždycky s královským italským domem v dobrém poměru, ač nezadal v ničem na církevních právech, ani co se týká církevního státu. Když dne 29. července r. 1900 král Humbert byl zavražděn, želel patriarcha u svatém rozhořčení toho zločinu a nařídil veřejné modlitby za pokoj duše zavražděného. Za několik dní později přišla královna vdova Marketa do Benátek, i navštívil ji kardinál Sarto, aby k hluboce zarmoucené promluvil slova křesťanské útěchy. Také novému králi Viktoru Emanueli III. prokazoval obvyklé zdvořilosti, kdykoliv král Benátky navštívil, a kardinál patriarcha býval zase naopak vždycky blahovonně a s příslušnými vojenskými poctami přijat. Tímto moudrým se chováním dosáhl též patriarcha, že mu veřejné úřady, občanské i vojenské, vždycky co nejochotněji náležité místo vykazaly. Takž vícekrát byl pozván, aby byl přítomen z loděnice spouštění velikých lodí a aby je církevně požehnal.

Známost o tomto dobrém poměru mezi světskými úřady a kardinálem Sartem přišla zvláště do širší veřejnosti, když městské úřady benátské pozvaly patriarchu, aby posvětil základní kámen k nově budované zvonici u svatého Marka. Dne 14. července roku 1902 sřítla se starobylá, památná věž sv. Marka, a s celým vzdělaným světem kardinál patriarcha stál mezi prvními pln upřímného zármutku na zříceninách, ale zároveň pln vděčnosti k Bohu, že při katastrofě alespoň nikdo z lidí nepřišel o život. Na poděkování z toho ustanovil třídní pobožnost v basilice sv. Marka od třidvacátého do pětadvacátého července. Slavnost kladení základního kamene konala se na den sv. Marka dne 25. dubna roku 1903. Účastnily se v ní veliký počet vzácných osobností, mezi nimi hrabě Turinský, jakožto zástupce krále, francouzský ministr vyučování Chaumié a italský ministr vyučování Nasi. Když byl zástupce města, syndikus Griman

v důstojné řeči poukázal na náboženský význam slavnosti, vykonal patriarcha posvátný obřad, po němž pronesl k vysokému shromáždění rovněž nábožensko-vlasteneckou řeč.

„Není divadla podivuhodnějšího,“ pravil mezi jiným kardinál, „nad národ, který svolává požehnání Boží na počátek svého díla.“



Zvonice u sv. Marka v Benátkách.

Neboť nikdy neukazuje se duch lidský velikolepěji, než když sklání se před věčným duchem, od něhož přichází světlo . Raduji se a blahopřeji vám, vznešení zástupcové Benátek, že ustanovili jste za souhlasu s pocity občanstva počítí novostavbu kampanilly úkonem náboženským, a to na den sv. evangelisty Marka Nic nemohlo býti pro městské

zastupitelstvo čestnějším a Benátčanům dražším, než že památka tohoto dne zůstane pro potomstvo spojena s památkou pocty náboženské. Nikoliv, měšťané benátské neobmyšlejší, stavice kampanillu, oslaviti, jako potomci při stavbě věže babelské, své jméno, nýbrž jméno Boží, jakož i zanechatí potomkům znamení své víry, památku své opravdové lásky vlastenecké. Proto děkuji Jeho královské Výsosti, hraběti Turinskému, Jeho Excellenci ministru vyučování a všem ostatním slovným osobám, které poctily svou přítomností tuto vlasteneckou a náboženskou slavnost, a přejí, aby zvonice tato vzrostla za požehnání Božího v umělecký celek, aby harmonicky se připojila ke kostelu a náměstí, jak jsou na světě jen zde, aby působily takovým dojmem estetickým, jak žádá smysl umělecký a přeje si toho srdce. Nebem požehnaná kampanillo sv. Marka, vzrůstej, kéž daleko zůstane jak v počátku, tak v pokračování a ukončení díla každá nehoda, která nežřídká překvapuje chudého dělníka. Nebem požehnaná kampanillo sv. Marka, rostí a kéž by touha urychlila ten den, kdy znova zavzní hláhol zvonů a hlásati bude pravou slávu Benátek: Sláva Bohu na výsostech a na zemi pokoj lidem dobré vůle.“ (Dr. Rudolf Zháněl: Svatý Otec Pius X.)

Kladení základního kamene nové věže sv. Marka byla poslední větší slavnost, které byl patriarcha Sarto v Benátkách přítomen, a řeč, kterou při tom proslovil, byla poslední slova, která zde ve veřejnosti pronesl. Za tři měsíce po té opustí kardinál patriarcha sobě tak milé Benátky, aby se již sem nenavrátil. Než co všecko tyto tři měsíce v sobě neukrývají!

Dne 3. července roku 1903 roznemohl se vážně svatý Otec Lev XIII. K vysokému stáří vznešeného nemocného přidružil se neduh plicní, tak že dne 5. července na večer přijal na vlastní přání Svátost oltářní jako posilu na cestu večnosti slavným obřadem. Bylo to dojemné okamžení. Všickni v Římě přítomní kardinálové a mnozí preláti provázeli Velebnou Svátost k nemocnému lůžku a slyšeli jasně ode rtů umírajícího třikrát pokorná slova: „Pane, nejsem hoden!“ Chtějíce kardinálové v této rozhodné hodině milovanému svému Otci podati nového důkazu své úcty a oddanosti, přistoupili po svatém úkonu jednotliví k jeho loži a políbili mu ruku. Patrně byv dojat Lev XIII. touto něžnou pozorností, promluvil ke každému několik slov vděčnosti a lásky.

Ježto stav vysokého pacienta stával se vždy povážlivějším, bylo mu uděleno druhého dne na večer svaté pomazání. Ale ačkoliv tělesné síly rychle ubývaly, síla rozumu a vůle čtyřiašedesátiletého kmeta neklesala. Důkazem toho jest, že ještě dne 15. července poslal opatovi primasovi řádu benediktinského Hildebrandu z Hemptinne v kolleji sv. Anselma na Aventině báseň ku cti svatého učitele církevního Anselma, poslední verše, labutí zpěv stříbrovlasého básníka. Katolíci i jinověrci s úžasem patřili na vysokého nemocného, kterak při něm duch panuje pomíjejícímu tělu, a kterak s klidem a s plným sebevědomím, ano, takorůzka se souverenním majestátem hledí vstříc smrti a porušení. „Úmrtí bylo pro papeže Lva XIII.“ píše jakýsi italský list, „velekněžskou funkcí. Papež umíral, jak hlava věřících umíratí musí.“

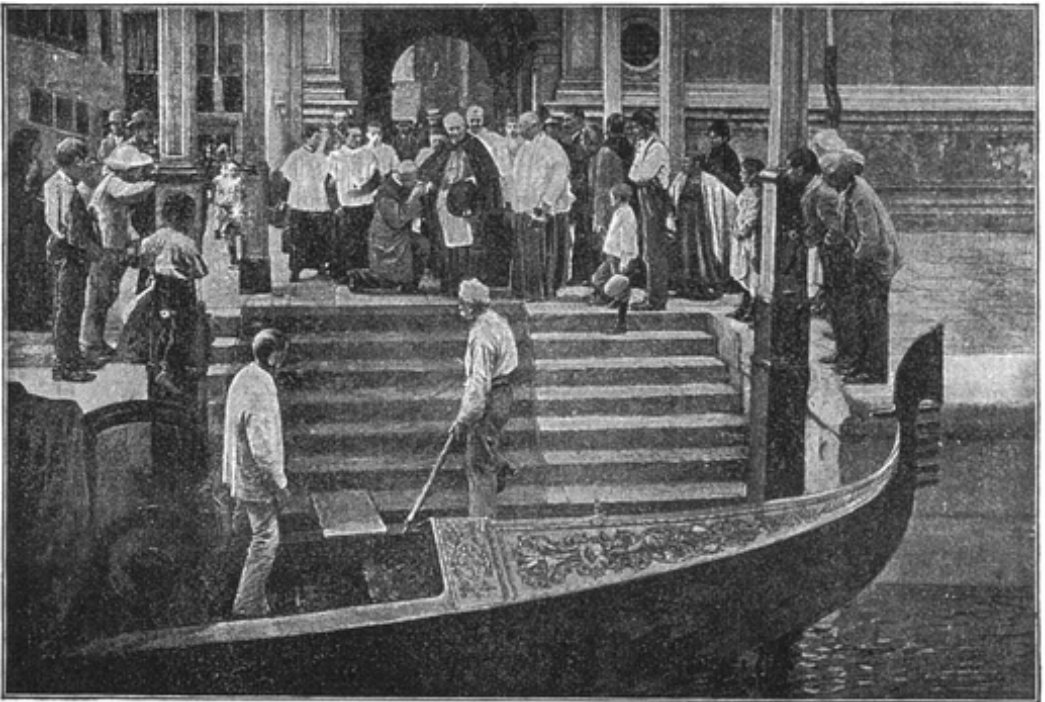
Svatý Otec Lev XIII. zesnul v Pánu dne 20. července o čtvrté hodině odpoledne. Veliký papež překročil práh věčnosti, veliký ještě při své smrti. Osobní lékař dr. Lapponi sdělil se starostou

římským smutnou zvěst následujícími slovy: „Plně bolestnou povinnost, oznamuji Vám, že dnes 20. července o čtvrté hodině odpolední v paláci vatikánském následkem slabosti plic a zánětu pohrudnice s tohoto světa odešel Jeho Svatost Lev XIII., v občanském životě Gioacchino Pecci z Karpineta u Říma, ve věku 93 let a čtyř měsíců.“

Zármutek naplnil celý vzdělaný svět

Kardinálové kurie počali konati po smrti papežově předepsaná sezení a porady (kongregace), a kardinál kamerlengo čili komoří Oreglia spolu s ostatními kardinály vedl správu církve po čas se-disvakance.

Dne 22. července večer byla balsamovaná tělesná schránka sva-tého Otce Lva XIII. přenesena do velechrámu sv. Petra, kdež se u ní



Jeho Em. Patriarcha Sarto odjíždí z Benátek ke konklave (volba papeže).

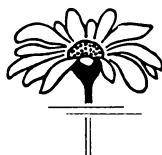
členové duchovních řádů modlili, a šlechtická garda, švýcarská a čestná garda palácová držely stráž. Slavnými exequiemi dne 23. července počaly obvyklé, za každého papeže ustanovené devítidenní smuteční služby Boží. Dne 25. července byly tělesné pozůstatky pochovány prozatímně v basilice sv. Petra, až byly dle přání vznešeného zvěčně-lého uloženy v basilice lateránské.

S jakou starostí sledoval patriarcha benátský průběh nemoci pa-peže Lva XIII, lehce si domyslíme, vzpomeneme-li, jak velice kardinál Sarto umírajícího papeže si vážil, jak ho ctil a miloval. Jistě že na-řídil veřejné modlitby za jeho uzdravení. Když pak obdržel zprávu o jeho úmrtí, zarmoutil se velice. Proto „se sklíčeným srdcem“ oznámil dne 21. července smutnou zvěst diecesi, oslavoval ještě jednou „ne-

zapomenutelného“ papeže — jak byl často za jeho živobyetí činil — jakožto v každé příčině velikého muže a souverena, a doporučil nyní v Pánu zesnulého modlitbám věřících. „Veliký byl,“ tak znějí poslední slova patriarchy ke svým drahým Benátčanům, „poněvadž svými učenými encyklikami, jimiž věčnou a nezměnitelnou pravdu křesťanské víry osvěcoval, katolické citění opět probouzel, naznačoval prostředky proti oněm všem zlům, která nynější společnost tísní, a jasně a přesvědčivě ukazoval, že nikdy nelze si mysliti pravé štěstí rozloučené od praktického cvičení oněch pravd, které církev chová a jimž učí. Veliký byl konečně, poněvadž v době, kdy mnozí pokládali víru za uhaslou a katolickou církev za bezmocnou, takovou neobyčejně lesknoucí se slavozáří byl obklíčen, že bylo celému světu s úžasem uznati božskou moc papežství.“

Vzdav tímto patriarcha Sarto čest zvěčnělému papeži, obrátil zraky své k církvi, jež osířela a v zármutek pohřížena čekala nového náměstka Kristova. Snažně vybízel za tuto pro blaho církve tak důležitou záležitost k nábožné modlitbě všesky diecesány, aby „Utěšitel Duch svatý, jako kdysi ve večeradle, tak i nyní na ctihodné apoštolské kollegium sestoupiv, daroval církvi věrného nejvyššího kněze, jenž by jí sloužil srdcem i duší.“ Věru netušil, že sám bude tímto věrným nejvyšším knězem.

Když byl patriarcha dne 26. července udělil v kostele Santa Maria della Salute (Nejbláh. P. Marie Pomocnice) svatá svěcení, připravil se na cestu do Říma k volbě nového papeže, kterou nastoupil za hláholu všech zvonů města téhož dne odpoledne. Při loučení pravila k němu jeho neteř Amálie: „Dělejte to s konklavem zkrátka a přijdte brzy nazpět.“ „Zkrátka nebo zdlouha,“ vece patriarcha, „na tom nic nezáleží! Jdi zatím do svého domova čerstvého vzduchu se nadýchat; buď ubezpečena, že k tobě přijdu, když se toho nejméně naděješ.“ Za velikého sběhu lidu vstoupiv do své gondoly jel na nádraží, kde se shromáždilo veliké množství lidí. Každý chtěl ještě jednou svého milovaného arcipastýře viděti, ruku mu políbiti a jeho požehnání obdržeti. Dojat byv těmito projevy lásky, promluvil patriarcha několik slov díky a uznání na rozloučenou a ukončil slibem, že se chce živ nebo mrtev do svých milých Benátek navrátiti. Za jásaového volání: „Ať žije Jeho Eminence!“ hnul se vlak, jenž měl velezasloužilého a předobrého kardinála patriarchu Sarta dovézti k poslední, nejvyšší metě jeho života.



ČÁST ČTVRTÁ.



NA STOLCI PETROVĚ.



Papežská sedisvakance a volba.

Při zpracování této stati z knížky „Pius X.“ od P. Boniface Sentzera O. S. B. použito také článků „Konklave“ a „Korunovace J. Sv. papeže Pia X.“ ze zajímavého spisu; Pius X. Napsal Mořic Pícha, k. a. ordin. sekretář, konklavista J. E. Leona kardinála ze Skrbenských při volbě papeže Pia X. — V Praze. Tiskem a nákladem kn. arcib. knihtiskárny. 1904. — Příloha k „Casopisu katolického duchovenstva“ roč. 1903.

Když papež zemře, truchlí se nad zvěčnělým a s napětím se očekává, kdo asi bude papežem novým. Při vysokém věku svatého Otce Lva XIII. mluvilo a psalo se ještě za jeho života vícekrát o otázce, kdo bude jeho nástupcem, tím více rokovalo se o tom, jakmile zemřel, a jako kandidáti římské Stolice byli jmenováni výtečný kardinál vikář Lucido Maria Parocchi, a po jeho předčasné smrti kardinál státní sekretář Mariano Rampolla del Tindaro, potom kardinálové Gotti, prefekt propagandy, Svampa, arcibiskup boloňský, Ferrari, arcibiskup milánský, Serafin Vanutelli a jiní. Jenom jméno jednoho se nevyskytovalo, jehož si právě Prozřetelnost božská vyvolila.

Mezitím co takto v Římě i mimo Řím hleděli mnozí odhaliti závoj budoucnosti, činily se přípravy v paláci vatikánském ke konklave, které mělo počíti dne 1. srpna.

Konklave v užším slova smyslu jest místo, na kterém se posvátný sbor kardinálský uzavře, aby podle zvláštních předpisů vykonal volbu nového papeže. Konklavem v širším a přeneseném smyslu zove se samo volební shromáždění a volební úkon kardinálů v takovém místě.

Především pečuje zvláštní k tomu zvolená komise kardinálů, jež má k ruce několik architektů, o obvod konklavní a zajištění klausury. Ježto v paláci vatikánském soustředěné byty kolem nádvoří sv. Damasa mají přece mnohonásobnou spojitost s různými východy a jinými trakty paláce, zajišťuje se konklavní klausura zadržáním různých dveří a oken aneb přiložením konklavního olověného sigillu (plomby). Aby se naprosto zabránilo všelikému zevnějšímu vlivu, zabetují se prkny okna do výše dvou třetin, tak že výhled jest jen k obloze možný. Veliké zasklené logie vedoucí kolem nádvoří sv. Damasa, z nichž jest vyhlídka na náměstí Svatopetrské, se neprůhledně zabílí do tří metrů. Pro nutný styk na venek ponechán jeden hlavní východ pro povozy a několik menších otvorů zvaných la ruota (v otvorech duté točící se

válce, jaké vidáme při klášterních klausurách), kterými lze podati potřebné věci jako knihy, psaní, noviny a jiné. Po čas konklave stojí u všech otvorů a vchodů zvenčí dvojí stráž, vojenská, pozůstávající z papežských vojinů, a duchovní, kterou vykonávají střídavě preláti protonotáři, auditori Roty a biskupové assistenti papežského trůnu. Konklavní stráž je podřízena jednomu veliteli vojenskému, jenž se zove maršálkem, a jednomu nejvyššímu veliteli duchovnímu, kterým je vždy majordomus paláce vatikánského.

Potom byly zařízeny v konklavní klausuře příbytky pro 62 kardinálů, kteří ze 64, z nichž tenkrát posvátný sbor kardinálský pozůstával, ve volbě se účastnili, jakož i pro konklavisty, to jest duchovní, kteří kardinály do konklave doprovázejí, a pro jiné ještě osoby duchovní a světské, které v klausuře konklavní jsou potřebny. Za místnost volební byla určena a upravena Sixtinská kaple.

Zatím sjížděli se kardinálové z celého světa do Říma. Připutovav sem kardinál patriarcha benátský Sarto, ubytoval se jako obyčejně v kolleji lombardské a odtud navštěvoval schůze sboru kardinálského konané v konsistorní síni vatikánské po čas sedisvakance, tak řečené kongregace. Při jedné takové kongregaci se přihodilo, že oslovil jeden francouzský kardinál patriarchu Sarta ve své mateřštině. Když pak patriarcha skromně vyznal, že francouzské řeči neumí, pravil k němu francouzský kardinál latinsky: „Vy neumíte mluvit francouzsky? Pak také nejste papabilis; neboť papež musí umět francouzsky.“ — „Ó nikoli,“ vece s úsměvem patriarcha, „já nejsem, Bohu díky, papabilis.“ (Nemohu být papežem.) S jemnou ironií vypravoval tuto událost později jako papež, a byla to také ironie osudu, že takto mluvící francouzský kardinál byl v konklave nejbliž-



Jeho Em. kardinál Kamerlengo Oreglia.

ším sousedem „nevolitelného kardinála Sarta“ a nejbližším svědkem jeho zvolení.

Dne 31. července, o svátku sv. Ignáce z Loyoly, v poslední den před počítím konklave byli přítomni kardinálové v kapli Pavelské ve Vatikánu slavné mši svaté o Duchu svatém, kterou sloužil kardinál Serafin Vanutelli, a po té vyslechli officiellní řeč Msgra. Sardiho pro eligendo Summo Pontifice, o nastávající volbě papežské. Řečník poukázal na vznešenost úřadu nejvyšší hlavy církve a na vlastnosti, jakými se má honositi, kterého voliti podle nejlepšího přesvědčení, podle vůle Boží, kardinálové přísahají. Potom ubírali se kardinálové do sálu konsistorního k zasedání, v němž byly čteny apoštolské konstituce o konklave, a kardinálové složili přísahu, že budou věrně zachovávat, co v nich ustanoveno.

Za odpoledne přistěhovali se kardinálové a konklavisté do svých bytů v konklavním obvodu, a o páté hodině shromáždili se v aule, zvané dei paramenti. Odtud každý kardinál, doprovázen jsa svým



Fr. J. Štúr

J. E. Lev kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup pražský.

konklavistou a dvěma muži švýcarské stráže, bral se v průvodu do kaple Pavelské. Zde zanotován hymnus Veni Creator Spiritus, za jehož zpěvu kráčel posvátný sbor královským sálem do Sixtinské kaple, aby tu přijal přísahu prvních strážců konklave, to jest majordoma (gubernátora) Mons. Cagiana de Azevedo a maršálka Maria knížete Chigiho, že budou se svými podřízenými pilně a věrně opatrovat apoštolský palác a konklave určené k volbě papeže.

Po složených těchto i jiných ještě osob přísahách opustili všickni mimo sbor kardinálův kapli, a tu nadešel slavnostní okamžik. Kardinál děkan Oreglia dal přečísti pro tuto chvíli od papeže Lva XIII. zanechané psaní. Ještě jednou — takořka z hrobu — pozvedl zvěčnělý svatý Otec v posvátném sboru kardinálském svého hlasu, aby naposled si stěžoval do útrap církve, aby ospravedlnil pravidla svého panování, a aby povzbudil kardinály, aby si v tomto vážném okamžení církve počínali svorně a mužně. Zároveň přál svému nástupci šťastnější pontifikát, než jak jemu dáno bylo. Slova zemřelého papeže učinila na všechny kardinály hluboký dojem a byla důstojným úvodem ke vznešenému úkolu, který čekal sbor kardinálský dne následujícího.

Po krátkém potom rozhovoru rozešli se kardinálové z kaple Sixtinské do svých bytů, při čemž každého doprovázel s tasenou šavlí jeden zvlášť určený šlechtický gardista. Kardinál Sarto obdržel byt v čísle konklave 57, v části místnosti bytu státního sekretáře kardinála Rampolly; jeho konklavistou byl jeho sekretář Msgr. Giovanni Bressan, a za čestného gardistu byl mu přidělen hrabě Muccioli.

Při konklave panujícího sv. Otce Pia X. byl také náš nejdůstojnější arcipastýř, Jeho Eminence pan kardinál Leo ze Skrbenských, kníže arcibiskup pražský. Jemu byla přiřknuta cella v konklave č. 38, byt to arcibiskupa Msgra. Constantiniho, almužníka papežova. Za konklavistu měl vdp. Mořice Píchu, kníž. arcibiskupského ordinariátního sekretáře, nyní sekretáře Jeho Eminence.

Když čestný gardista hrabě Muccioli doprovázel kardinála patriarchu Sarta do jeho příbytku a jemu dle obyčeje blahopřál, aby vyšel z konklave jako papež, řekl prý mu na to kardinál Sarto: „Synu drahý, vždyť mám zpáteční lístek do Benátek.“ Leč, jak skutečnost ukázala, zpátečního lístku do Benátek již neužil.

Za soumraku po sedmé hodině večerní rozezvučel se po nádvoří sv. Damasa konklavní zvon ohlašující uzavření konklave. Všickni, kdož nepatřili do konklave, vycházeli rychle ven. Potom tři nejstarší kardinálové za assistance maršálka, gubernátora konklave a dvou architektů uzamkli uvnitř i zvenčí hlavní bránu, jdoucí na nádvoří sv. Damasa, a odebrali se k poslední a oficiální klausuře brány vedoucí do konklave ze schodiště královského. Zde přijali kardinálové na rozloučenou poklony maršálka a gubernátora. Maršálek dal na to zavřítí bránu a uzamknul vlastnoručně svými klíči zevnější zámek brány, a svázav všechny konklavní klíče zlatozelenou šňůrou, vložil je do červeného sáčku a u sebe uschoval. Totéž učinili uvnitř konklave kardinálové. O vykonané klausuře vyhotovil Monsgr. Nussi, děkan kollegia protonotářů, protokol podepsaný od přítomných svědků a odevzdal jej k uschování maršálkovi, čímž o půl desáté hodině večer ukončena obřadná klausura konklave.

Druhý den ráno, v sobotu dne 1. srpna o sedmé hodině byl kardinálové přítomni v Sixtinské kapli tiché mši svaté, kterou sloužil Serafin kardinál Vanutelli, a při které přistoupili společně k svatému přijímání. O půl desáté hodině shromáždili se zde k prvnímu hlasování. Vejděmez s nimi v duchu do památné kaple Sixtinské.

Oltářní obraz představoval seslání Ducha svatého na apoštoly. Před oltářem stály v podobě podkovy tři veliké stoly fialovým sukrem potažené. Na předním stole stály dva veliké kalichy, jeden byl prázdný, určený pro odevzdané hlasovací lístky, druhý sloužil za osudí a obsahoval kuličky se jmény všech kardinálů. Kolem dokola při stěnách byla sedadla pro kardinály. Před každým sedadlem byl stolek s psacím náčiním. Nad sedadly byly malé baldachýny; vše potaženo sukrem fialové barvy, vyjímaje první sedadlo na evangelní straně, určené pro kardinála děkana Oregliu, jež bylo barvy zelené, na znamení, že jest jmenován kardinálem nikoliv od papeže právě zesnulého, ale od jeho předchůdce. U vchodu v kapli na levo byla umístěna železná kamna, z nichž vedla plechová roura oknem ven nad střechu; kamna určena pro spalování hlasovacích lístků. Volba započala.

Po vzývání Ducha svatého rozdány byly hlasovací lístky a vložovali se tři kardinálové skrutatoři a tři kardinálové infermieri, kteří sbírají hlasy od nemocných kardinálů v konklave. Na to kardinálové vyplnili u svých stolků hlasovací lístky. Každý volčí kardinál napsal do hořejší části své jméno, do střední části, na níž bylo vytištěno „Eligo in Summum Pontificem R. D. meum D. Card ..“ „Volím za papeže svého důstojného pána kardinála...“ jméno jednoho kardinála, kterého volil za papeže, a do dolejší nějaké heslo s libovolným číslem. Vyplněné lístky se pak složily dvojnásobným přeložením jak hořejší, tak dolejší části lístku, a okraje přeložených částí lístku na čtyřech místech se zapečetily. Potom opouštěl jeden po druhém z kardinálů dle pořádku svého jmenování svůj trůn, a drže volební lístek povýšeně před sebou tak, aby ode všech byl viděn, nesl jej k oltáři, na který jeden ze skrutatorů postavil svrchu jmenovaný veliký prázdný kalich přikrytý patenou. Pomodlil se krátce potichu, pronesl nahlas přísežnou formuli: „Dokládám se Krista Pána, jenž mne bude soudit, že volím toho, o němž před Bohem mám za to, že má býti zvolen,“ a položil svůj lístek za assistance dvou skrutatorů nejprve na patenu a s této pak jej spustil do kalicha.

Výsledek této první volby byl následující: kardinál Rampolla obdržel 24 hlasy, Gotti 17, Sarto 5, Serafin Vanutelli 4, Oreglia 2, Capecelatro 2, di Pietro 2, různí 6 hlasů. Všech volčích kardinálů bylo 62, k platné volbě papeže vyžaduje se dvoutřetinová většina hlasů, v tomto konklave tudíž 42 hlasů. Ježto žádný z volených nedostal žádoucí dvoutřetinové většiny hlasů, byla volba nerozhodnuta, a volební lístky byly v připravených kamnech spáleny.

Mezi obyvatelstvem římským a četnými v Římě přítomnými cizinci bylo zatím veliké pohnutí. Na náměstí Svatopetrském bylo shromážděno, jako vždy za konklave, ohromné množství lidu, toužebně čekajícího na zvolení nového papeže. Aby mu bylo dáno zadostiučinění, poskytuje se mu příležitost seznati hned po skrutiniu alespoň všeobecně výsledek volby podle kouře vycházejícího ze spálených lístků plechovým komínkem nad kaplí Sixtinskou. Nebyl-li totiž papež zvolen, přimísí

se k lístkům k spálení určeným větší množství vlhké slámy nebo sena, což vyvodí hojný tmavý kouř (tak řečený sfumata). Byl-li papež zvolen, spálí se jenom lístky samotné, jež vyvodí kouř slabý a bílý. Po prvním hlasování v sobotu v poledne uzřeli shromáždění zástupové vycházet z konklavního komínku kouř tmavý, i rozešli se, aby na večer čekali na výsledek druhého hlasování.

K tomuto shromáždili se kardinálové k páté hodině. Volba se dala se stejnými ceremoniemi jako dopoledne. Jakkoliv nebyla ještě rozhodnuta, ukázala se přece situace jasnější. Namísto jmen třinácti, na která se s počátku hlasy roztržily, sklesl počet jejich na sedm. Největší počet hlasů obdržel kardinál Rampolla (29); Gotti o jeden méně než ráno, totiž 16; naproti tomu Sarto 10 hlasů. Když jeden z kardinálů učinil pozorna patriarchu na tento přírůstek pěti hlasů, řekl pry: „Doufám, že si zítra na mne již nikdo nevzpomene; to byl dnes omyl; jest toliko vidět, že mne neznají.“ Nepomýšlel tudíž benátský patriarcha na své zvolení ani zdaleka.

O schůzi volební následující, konané v neděli ráno, zaznamenává časopis „Analecta ecclesiastica“ v srpnovém čísle 1903 takto: „Před ranním hlasováním vyslovil nejdůstojnější kardinál Puzyna jménem Jeho Veličenstva císaře rakouského Františka Josefa přání, aby nejdůst. kardinál Rampolla nebyl volen za papeže. Pravíme přání (votum), nikoli, jak jiní říkají, zákaz (interdictum) čili veto, ačkoliv věcně vzato, toto votum mělo povahu veta čili interdiktů. Nejdůstojnější kardinál Rampolla na to prohlásil, že nemohlo se mu přihoditi nic příjemnějšího nad to, (než že bude ušetřen vysokého břemene papežství), avšak že hluboce lituje, že laická moc zasahuje do plné svobody voličů. Proti této intervenci ještě více se ohradili kardinálové Oreglia a Perraud. Na to po vykonaném skrutiniu obdržel kardinál Rampolla zase 29 hlasů a odpoledne 30 hlasů.“ Potud „Analecta“ o vetu tolik přetrásaném.

Ale hlasy pro kardinála Sarta stále se množily, neboť při nedělním skrutiniu ranním dostal jeden a dvacet, a při odpoledním dvacet čtyři hlasy; v pondělí ráno dvacet sedm, v pondělí navečer třicet šest hlasů, tak že již nebylo pochybnosti o výsledku konečném. Když zpozoroval patriarcha Sarto, že se na něho čím dále tím více soustřeďují hlasy voličích kardinálů, zhrozil se toho a se slzami v očích a s nehlubším pohnutím snažně jich žádal, aby od jeho osoby upustili. „Jest to mojí povinností svědomí, abych vám řekl,“ tak asi zněla jeho slova, „že docela nemám potřebných vlastností pro papeže; vy pak máte povinnost své myšlenky a své hlasy na jiného obrátiti.“ Ale takovéto pokorné jeho smýšlení právě jej nejlépe doporučovalo. Noc s pondělí na úterý dne 4. srpna strávil pry na modlitbách. A když se ubíral ráno k sedmému hlasování, byl bledý, oči měl od pláče zakaleny, úsměv zmizel s jeho obličejem, na němž se rozprostřel bol a zármutek. Nicméně byl odhodlán na doléhání svých přátel, zvláště kardinála Sattolliho, v eventuelním svém zvolení vidět vůli Boží.

V úterý dne 4. srpna, na den sv. Dominika, rozruch dostoupil všude nejvyšší míry, jak v konklave, tak mimo ně. Tisícové a tisícové byli zase shromážděni na náměstí sv. Petra netrpělivě již čekající šťastného konce. V kapli Sixtinské byla sloužena o půl desáté hodině jako ve dny předcházející votivní mše svatá o Duchu svatém, a po ní přistupuje se k sedmému skrutiniu.

Všichni členové sboru kardinálského odevzdali své lístky, tyto byly sečteny, počet se shodoval, i přikročeno k ohlašování jmen volených kardinálů. A tu za hrobového ticha zní od úst třetího skrutatora padesátkrátě téměř bezpřetržitě: „Volím za papeže svého důstojného pana kardinála Josefa Sarta“, a osmi hlasy nad potřebnou dvoutřetinovou většinu byl patriarcha benátský naznačen od vznešeného sboru za náměstka Ježíše Krista na zemi. Byl otevřen jeho vlastní hlasovací lístek, a ježto shledán platným, prohlásil první revisor, kardinál pařížský Richard, že volba platně kanonicky byla vykonána, a důstojný pan kardinál Josef Sarto že jest zvolen. Byli zavoláni do kaple papežští ceremonáři, kteří spustili všechny baldachýny umístěné nad sedaly kardinálů, vyjímajíc baldachýn na kathedrou zvoleného kardinála Sarta. Potom předstoupiv před zvoleného kardinála biskup Oreglia, provázen prvním kardinálem knězem a jáhnem, tázal se ho slovy ceremoniále: „Přijímáš-li kanonickou volbu tebe za papeže?“ Zvolený hluboce jsa pohnut se zarosenýma očima



Jeho Em. kardinál Rampolla.

odpověděl slovy trpícího Spasitele: „Otče, je-li možné, odejmi kalich tento ode mne, však ne má, ale tvá vůle se staň.“ Ale to nebyla odpověď ceremoniálem předepsaná, a proto opakoval kardinál děkan otázku, načež Sarto podle rituálu odvětil: „Accepto in crucem, přijímám jako kříž“, a ke kardinálům se obrátiv, dodal: „Doufám, že mi pomůžete jej nésti.“ — „Jak se chceš jmenovati?“ tázal se kardinál Oreglia dále, a nový papež řekl význačná slova: „Na památku svatých papežů, jichž pomoci nutně potřebuji a těch, kteří právě v posledních časech udatně snášeli pronásledování proti sobě a církvi namířená, chci se nazývati Pius.“ Tímto vyjádřením měla zase církev svou nejvyšší hlavu a křesťanstvo svého otce v papeži Piu X.

Potom Msgr. Riggi, prefekt papež. ceremonií a apoštolský protokolář, vyhotovil úřední akt svědky podepsaný, stvrzující, že kardinál Sarto přijímá svou kanonickou volbu za papeže. Zvolený byl pak oblečen v sakristii do papežských šatů, to jest do bílé kleriky, bílých punčoch a červených střevíců, rochetty, do červené mozzety se štolou a bílého zucchetta (čepičky), a vrátiv se do kaple, udělil s pontifikálního křesla od oltáře první požehnání posvátnému sboru, který pak přistoupil k svatému Otci, aby mu vzdal homagium (hold) políbením ruky. Svatý Otec každého kardinála objal a políbil.

Radostnou událost, že je papež zvolen, prozradil světu nejprve lehký obláček kouře, jenž se ukázal v 11 hodin 20 minut nad střechou kaple Sixtinské, a k němuž upjatě obracelo zraky dvacet tisíc lidí, vyčkávajících výsledek volby na náměstí Svatopetrském.

Brzo na to, asi ve tři čtvrti na dvanáct, objevil se na balkoně, otvírajícím se na nádherné fašadě basiliky vatikánské, první kardinál-jáhen Macchi v průvodu dvou ceremonářů s papežským křížem a ohla-

šoval slavnostně a oficiálně shromážděným a „Urbi et Orbi“ (Římu a světu) výsledek volby slovy: „Annuntio vobis gaudium magnum. Habemus Papam Emum et Rmum Dominum Josephum Sarto, qui sibi nomen imposuit Pius X. Zvěstuji vám radost velikou. Máme papeže nejdůstojnějšího pana kardinála Josefa Sarta, jenž přijal jméno Pius X.“ Sotva bylo jméno Sarto vyřčeno a Pius X., počali přítomní zástupové radostně tleskati rukama, jásati a volati: „Evviva Pio decimo“, „Ať žije Pius X!“ a zvony velechrámu svatého Petra a všech kostelů Říma s bleskurychlými telegrafy roznášely blahou zvěst a jásot do celého světa.

Hned na to tisícové davy z náměstí sv. Petra valily se do basiliky, aby tam z vnitřní logie přijaly první požehnání sv. Otce Pia X.! Zatím v konklave za neobvyklého vzrušení otevrou se brány kaple Sixtinské, a z nich vychází v průvodu kardinálů bíle oděný, nově zvolený papež Pius X. Konklavisté, shluknuvše se kol svatého Otce, klekají a žádají o první požehnání, jež jim svatý Otec v hlubokém pohnutí duševním uděluje a pak dále kráčí k logii basiliky. Ještě okamžení a Pius X. stojí před tváří těch tisíců, jež propuknou ve frenetický jásot radosti a volání: „Evviva Pio decimo!“ „Ať žije Pius X.!“ Teprve na pokyn prefekta papežských ceremonií ztichne množství a kleká. Svatý Otec jasným a zvučným hlasem zpívá formuli k požehnání, zdvihá pravici a žehná nejen přítomným, nýbrž „Urbi et Orbi“, Římu a celému okrsku zemskému!



Jeho Em. kard. Serafino Vanutelli.

Z logie svatopetrské odebral se svatý Otec nejprve k lůžku nemocného kardinála Herrero Espinosa, arcibiskupa z Valence, jenž v konklave těžce onemocněl zánětem plic a den před tím byl zaopatřen. S otcovskou láskou těšil nemocného, udělil mu papežské požehnání a ujistil ho: „Jako první milost chci vyžádati od Pána Boha vašeho uzdravení.“ A první modlitba svatého Otce došla vyslyšení. Zdráv a dosti posilněn mohl se kardinál Herrero později navrátiti do své diecese, obdržev dne 27. srpna z rukou papeže kardinálský klobouk, jehož nemohl již od Lva XIII. přijmouti.

Vykonav svatý Otec tento dobrý skutek tělesného milosrdenství, odešel teprve potom do svého konklavního příbytku, aby se sebral a zotavil z dojmů a pohnutí, a hledal posily u Boha a nejblahoslavnější Panny Marie.

Odpoledne o páté hodině přijal svatý Otec druhé homagium kardinálů, načež kardinál-děkan Oreglia říkal nad ním modlitby (super Pontificem electum). Na to apoštolským požehnáním svatého Otce byl ukončen celý volební obřad v konklave, jehož brány byly opět o šesté hodině večerní slavným způsobem otevřeny.

Zpráva o povýšení kardinála patriarchy Sarta na stolec papežský přišla také co nejdříve do Benátek a vzbudila tu jednak nadšenou ra-

dost, jednak tichý zármutek nad bolestnou ztrátou. Nejvíce se rmoutily tři sestry bývalého patriarchy, považující svého bratra nyní za navždy ztraceného. „My jsme to neštěstí předvíдалy,“ byla prý jejich první slova. A když na to došel do Vatikánu blahopřejný telegram od příbuzných, dal svatý Otec odpovědět, že posílá se slzami papežské požehnání svým sestrám a domácím v Benátkách. Také ještě večer v den svého zvolení poslal Pius X. vlastnoruční psaní, první nového papeže, generálnímu vikáři milované své diecese, v němž mu děkuje ze všech věrných po devět let prokázaných sobě služeb, a oznamuje, že i jako papež pro velikou svou lásku a přichylnost ku svým milovaným Benátčanům prozatím si ponechává správu diecese, které z plna srdce uděluje apoštolské požehnání.

Ve středu dne 5. srpna o půl jedenácté hodině přijal svatý Otec třetí a nejslavnější homagium sboru kardinálského. V kapli Sixtinské očekávalo nového papeže šedesát knížat církevních v purpuru, vedle nich zástupcové cizích mocností ve svých zlatem se třpytících stejnokrojích, jakož i papežský dvůr; dále co bylo v Římě znamenitých osobností, ti všichni přišli projeviti Otci křesťanstva svou oddanost a přijmout jeho požehnání. Když se Jeho Svatost objevila, provázena jsouc šlechtickými a švýcarskými gardisty, zapěl hudební sbor za vedení mistra Perosiho antifonu: „Ecce sacerdos magnus“ („Ejhle, kněz veliký“), načež kardinál děkan Oreglia zanotil „Te Deum“ a pomodlil se modlitbu díkůčinění za šťastnou volbu. Na to udělil svatý Otec slavně přítomným apoštolské požehnání.

Následující dny byly pro Pia X. nad míru namáhavé. Se všech stran přicházeli, aby nového papeže pozdravili a jemu blahopřáli. Audiencie byly za audiencemi, slavnostní přijímání za slavnostními přijímáními. Zde jest asi na místě znova zaznamenati, s jakou laskavostí přijal tenkrát svatý Otec Pius X. také našeho arcipastýře, nejdůstojnějšího pana kardinála Leona ze Skrbenských.

„Pochopitelně,“ tak o tom píše vsdp. Msgr. Mořic Pícha, tajný komoří Jeho Svatosti a sekretář Jeho Eminence, ve svrchu udaném svém spise, „že náš nejdůstojnější arcipastýř vzdav hold svatému Otci jménem své arcidiecese a jménem celého království Českého, jehož jest primasem, doporučil zájmy církevní provincie pražské budoucí otcovské péči jeho. Svatý Otec ujistil Jeho Eminenci, že bude doporučeným zájmům svou zvláštní péčí věnovati, a odůvodnil to mezi jiným tím, že se znal velmi dobře se zvěčným předchůdcem kardinálem Schönbornem, jehož nejprve poznal jako biskupa budějovického za jeho pobytu v Římě, kdež současně dlel jako nově jmenovaný biskup mantovský. S úžasné čerstvou pamětí vyprávěl pak svatý Otec podrobnosti ze styků svých s kardinálem Schönbornem. Vzpomenul také na českou kolleji v Římě, kterou byl jednou osobně navštívil, a ocenil její veliký význam a dosažené její výsledky, a přislíbil jí vzíti pod zvláštní svou ochranu.

Když svatý Otec objal našeho arcipastýře, jej propouštěje, zajisté že s ním a v jeho osobě přivinul k svému srdci milliony těch, jimž jest on velepastýřem ve vlasti naší a v jichž jménu přišel mu vzdáti první hold.“

K této blahosklonné audienci hodí se připojiti z téhož pramene tento popis Pia X.: Svatý Otec Pius X., jenž 2. června t. r. naplnil

68. rok věku svého, jest prostřední zavalité postavy. Celkové vzezření jeho jest nad míru sympatické. Tmavomodré oči září dobrotou a hlubokým klidem duševním, jež i z tahů ušlechtilé, ano kdysi neobyčejně krásné tváře lze vyčísti. Bohatý, úplně bílý vlas kryje bílé zucchetto (čepička). Klidné, neukvapené pohyby dodávají mu přirozeného majestátu.

Ve čtvrtek dne 6. srpna přijal svatý Otec v trůnním sále u papežské Stolice pověřený sbor diplomatický, vyslance a velevyslance cizích mocností, jejichž děkan vyjádřil novému papeži blahopřání vlád. Po té následovaly audience biskupů, prelátů, kněží a kollejí věčného města, jakož i přemnohá města Itálie poslala své deputace; ty všechny pobádala a táhla láska a úcta k trůnu Jeho Svatosti. Neboť snad ještě nikdy před tím nejevil se tak veliký zájem a nebylo tak všeobecné nadšení pro volbu papežskou, jako když byl zvolen patriarcha Sarto. Radovali se kněží, počínajíc od posledního vesnického kaplana až k nejvyššímu církevnímu knížeti: kaplani, faráři, kanovníci, biskupové a Eminence, z nichž každý viděl v Sartovi zástupce svého stavu a nyní viděl Jej vyznamenána papežskou tiarou. Plesali nízcí a chudí, neboť od více než tří set let opět jeden z chudobné třídy vystoupil na nejvyšší pozemský trůn. Byli spokojeni mocní a zámožní, vidouce, že stolec sv. Petra zaujal muž, jenž pro svou nelíčenou skromnost, neobmezenou dobrotivost a ostatní své vzácné ctnosti hoden jest vši úcty a lásky. Všichni pak z konklave ze dne 4. srpna 1903 byli utvrzeni ve víře ve vznešenou a potěšitelnou pravdu, že prozřetelnost Boží řídí a spravuje církev.



Jeho Em. kardinál Goffi.

Ano, já sot katolíků nalezl i v srdcích protivníků jemnou ozvěnu. Veškeren tisk světový, kterékoliv země a politické strany, nebo kteréhokoliv vyznání s velikým uspokojením zaznamenal výsledek volby a přinesl chválu a uznání osobnosti a dosavadní činnosti nového papeže. Kde pak tato volba způsobila překvapení, bylo takové, s kterým dodatečně rádi a z plna srdce souhlasíme.

Na dvou místech byla zvěst o výsledku papežské volby ovšem s obzvláštní radostí přijata, totiž v Riese a v Benátkách. V rodišti svatého Otce letěla slavná zpráva od domu k domu a do nejvzdálenějších příbytků donesl ji radostný zvuk kostelních zvonů. Sestra svatého Otce, Teresie Parolinová, hostinská „U dvou mečů“, sotva mohla neuvěřitelnou sobě zvěst pojmouti. Syndik poslali hned holdovací telegram svatému Otci „z místa, kde stála jeho kolébka“, a žádal pro ně a jeho obyvatele požehnání nejvyššího pastýře. Arcikněz pak rieský shromáždil své farníky v kostele a s pohnutým hlasem jim zvěstoval: „Posvátné kollegium povýšilo na papeže a náměstka Kristova kardinála Giuseppa Sarta, patriarchu benátského, našeho spoluobčana, našeho farníka.“ Hluboce byv dojat, nemohl mnoho mluvíti. Shromáždění po-

klekli a svolávali sedmero darů Ducha svatého na nově zvoleného papežského svého rodáka.

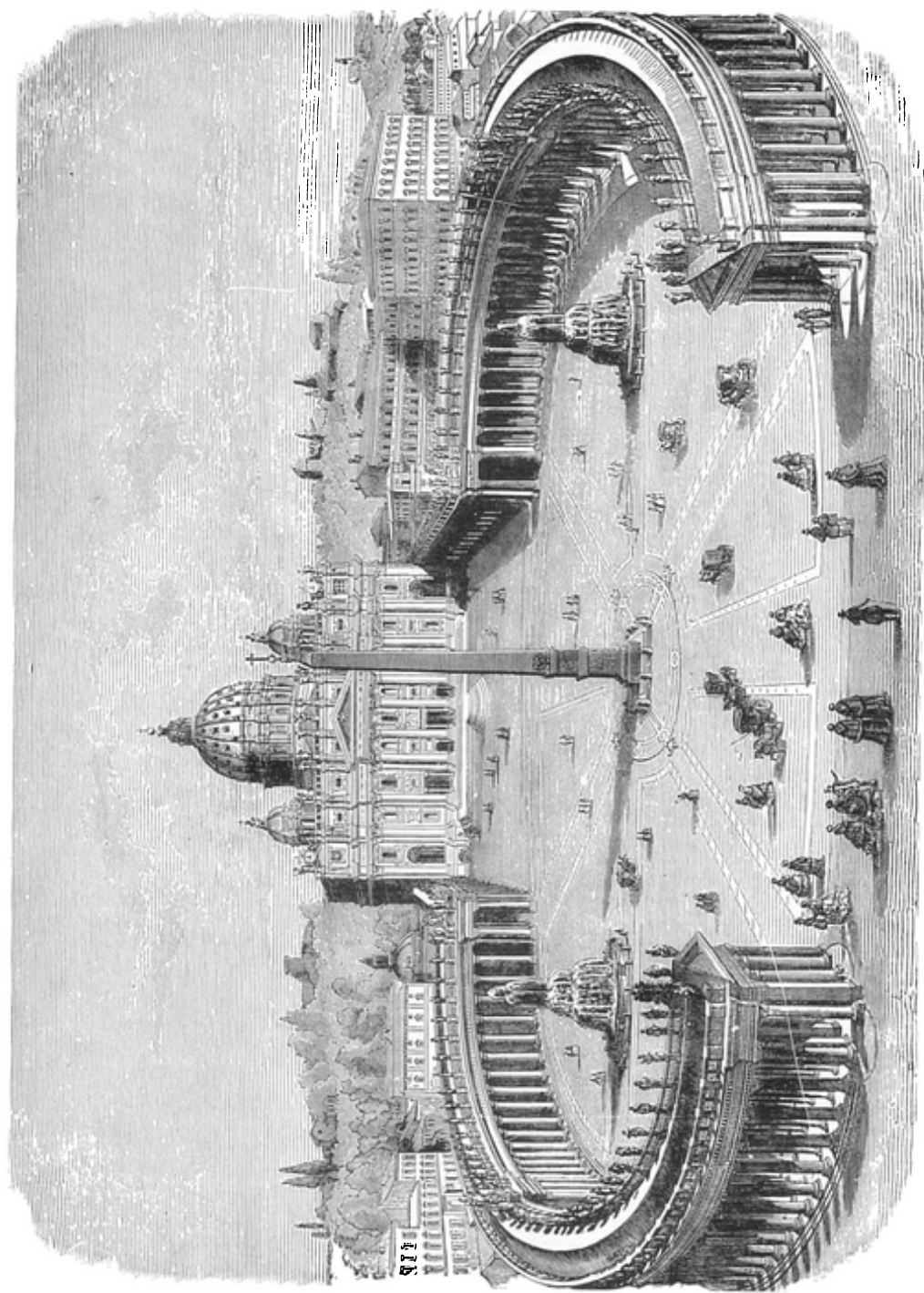
Benátky připravily velikolepou oficiální slavnost, Te Deum, svému bývalému patriarchovi dne 5. srpna, ve středu po zvolení v dómě svatého Marka. Vyjma zástupce vlády účastnily se jí úřady světské i vojenské. V zástupech hrnuli se Benátčané do velechrámu na jevo dát svou radost, že právě jejich patriarcha byl za hodna uznán povýšenu býti za náměstka Kristova na zemi.



Pomník sv. Otce Pia X. v Riese.

S volbou nového papeže spojené předepsané obřady uzavírají se slavnou korunovací.

Korunovací rozumí se oficiální ujetí se pontifikátu před tvářmi církve a celého světa, kteréž slavné ujetí nový papež vykonává svémocně. Papež, jsa nejvyšším pánem v církvi od toho okamžení, co vyslovil souhlas se svojí volbou před posvátným sborem, nikým není uváděn a nemůže také býti uváděn ve svůj úřad, jelikož svým vlastním projeveným souhlasem jest investován na všechna práva a prerogativy náměstka Kristova. Papež přijímá tiaru čili trojnásobnou korunu jako odznak plné moci kněžské, učitelské a královské, jemu již patří. Proto kdo korunovací vykonává, musí nutně býti orgán jemu



Basilika a náměstí sv. Petra v Římě.

podřízený, který nevykonává — korunuje papeže — úřad čestný, nýbrž úkon služební. Toto jest také vyznačeno v obřadech korunovace tím, že papeži nenasazuje při korunovaci tiaru kardinál-děkan nebo kamerlengo, ale kardinál-jáhen, službu mající (minister).

Slavně panující papež Pius X. dal se korunovati dle dávného zvyku v basilice sv. Petra, k této vzácné slavnosti zvlášť nádherně vyzdobené, v neděli po volbě dne 9. srpna 1903. Korunovační obřad, jenž nemá sobě rovného v kráse a v hlubokém svém významu, konal se tímto způsobem:

Ráno o půl deváté opustil svatý Otec, oblečen jsa v bílý talár a červenou mozzetu, v průvodu šlechtické a švýcarské gardy své komnaty a odebral se do auly, zvané dei Paramenti. Zde očekával svatého Otce posvátný sbor kardinálský oděný v kappách. Odtud utvořil se průvod do velechrámu sv. Petra, v němž první kráčeli generálové a zástupci duchovních řádů, za těmito bussolanti, pak čestní a tajní komoří, tajní kaplani, konsistorní advokáti a ostatní hodnostáři. Potom nesen kříž od Msgra. Sebastianelliho, auditora Roty, a triregnum čili tiara od Msgra. Gentiliho. Následoval posvátný sbor kardinálů počtem padesát tři. Za nimi šel svatý Otec obklíčen ze předu i po stranách tělesnou stráží. Za svatým Otcem ubírali se Majordomus Msgr. Cagiano de Azevedo, přednosta komory Msgr. Bilesti a ostatní papežské dvorní duchovenstvo. Jakmile průvod dospěl do atria basiliky, tam kde stojí jízdní socha Konstantinova, oblékl se svatý Otec do červeného piuvialu a zlaté mitry, a vstoupil na křeslo, na němž byl nesen dále až před hlavní vchod basiliky. Zde sestoupiv, posadil se na připravený trůn, a mezitím co sbor kardinálský se v kruhu před trůn usadil, zapěl sbor kaple Julianské antifonu „Tu es Petrus“ („Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou“). Po té předstoupil kardinál Rampolla jakožto arcikněz basiliky a pozdravil svatého Otce jménem kapitoly a duchovenstva basiliky. Po krátké odpovědi svatého Otce vzdala mu kapitola a klerus hold. Teprve po deváté hodině vnesen byl svatý Otec hlavním vchodem do basiliky. Nelze vypsati entusiasmus, v jaký propukli tisícové ve velechrámu shromáždění, jakmile spatřili svatého Otce. Tu nespomohly ani veliké nápisy všude na stěnách basiliky přibité a zapovídající všeliké akklamace, nespomohly nic pokyny papežských ceremonářů, lid musil dáti volný průchod svým citům, své radosti nadšeným voláním: „Evviva Pio decimo, Af žije Pius X.“ „Evviva il Papa-Rè, Af žije papež-král!“

S vysoké logie nad hlavním vchodem zavzněl daleko se rozléhající korunovační pochod. Svatý Otec povýšen na pohyblivém trůně, hluboce dojat žehnal rukou lid brzo na pravo, brzo na levo. U oltáře nejsvětější Svátosti v pravé lodi se průvod zastavil, a po vykonané zde adoraci bral se do kaple sv. Řehoře. Přijav zde svatý Otec hold kardinálův a zanotiv terci, byl oblečen mezi zpěvem žalmů do pontifikálních papežských rouch pro mši svatou od kardinálů u trůnu assistujících Macchiho a Pierottiho, a naposledy děkan posvátného kollegia, první kardinál-biskup Oreglia navlékl mu papežský prsten. Současně se svatým Otcem oblékali se kardinálové do příslušných rouch: biskupové do pluvialu, kněží do kasule a jáhnové do dalmatiky, na hlavách majíce bílé hedvábné mitry. Po dozpívání žalmech modlil se svatý Otec příslušnou orací, načež nastoupen pochod ku hlavnímu papež-

skému oltáři. Nad svatým Otcem neslo osm prelátů vysoký baldachýn a po stranách neseny dva veliké vějíře z bělostných per pštrosích. Ve slavnostní chvíli, kdy svatý Otec takto z kaple sv. Řehoře za opětovného volání: „Evviva Pio decimo, Af žije Pius X.“ byl vynesena do hlavní lodi, vyšel mu vstříc papežský ceremonář Msgr. Menglini a po třikráte zapálil na vysoké žerdi před trůnem koudel, a co plamen rychle ji zžíhal, zpíval tonem žalostným třikráte, vždy pokleknuv před svatým Otcem: „Pater sancte, sic transit gloria mundi! Svatý Otče, takto mine sláva světa!“ Jistě vážné memento mori, vážné připamatování smrti uprostřed okázalé slavnosti!

Nyní počala mše svatá. Po vstupních modlitbách usadil se svatý Otec na křeslo doprostřed choru a předstoupili tři nejstarší kardinálové-biskupové: Oreglia, Serafin Vanutelli a Agliardi, říkajíce nad svatým Otcem tři modlitby. Po té vystoupil svatý Otec k oltáři a přijal od kardinála-jáhna Macchiho pallium, jež mu bylo podáno slovy: „Přijmi pallium, náplň papežské důstojnosti, ke cti všemohoucího Boha a přeslavné Panny Marie, Matky jeho, svatých apoštolů Petra a Pavla, a svaté římské církve.“ Po okouření oltáře byl svatý Otec sám incensován diakonem oltáře kardinálem Segnou, načež se odebral k trůnu umístěnému proti oltáři a přijal poslední homagium od posvátného sboru kardinálského a všech přítomných biskupů, arcibiskupů a prelátů. Následoval u trůnu introit, Kyrie, Gloria a modlitba. Čestnou assistenci u papežského trůnu doplnil kardinál podděkan Serafin Vanutelli jako presbyter assistens. Po mešní modlitbě odebral se kardinál-jáhen Macchi v průvodu ceremonářů, auditorů Roty a konsistorních advokátů do konfesse ke hrobu svatého Petra, kde se zpívaly starodávné litanie korunovační čili tak řečené „chvály Hinckmarovy“. Hluboký dojem vzbuzují obsažené v nich prosby a přání: „Exaudi Christe! Domino Nostro Pio a Deo decreto, Summo Pontifici et universalis Papae, vita!“ „Vyslyš Kriste! Pánu Našemu Piovi, Bohem ustanovenému, nejvyššímu biskupu a všeobecnému papeži, život!“ — „Salvator mundi, Tu illum adjuva! Spasiteli světa, Ty jemu pomáhej!“ — „Sancta Dei Genitrix — Sancte Petre — Sancte Paule — Sancte Pie — Tu illum adjuva! Svatá Boží Rodičko — Svatý Petře — Svatý Pavle — Svatý Pie — Ty jemu pomáhej!“

Následovala epištola, kterou nejprve zpíval podjáhen latinský Msgr. Magno, auditor Roty, a potom podjáhen řecký Jiří Xenopolis z Athen. Podobně zpíval evangelium nejprve jáhen latinský kardinál Segna a potom jáhen řecký Mikuláš Saba.

Ke konci Credo připraveny pro mši svatou obětní dary, hostie a víno s vodou, obřadem, jenž se zove praegustatio. Při něm jáhen-kardinál Segna podal ze tří připravených hostií dvě Msgru Pifferimu, sakristovi, jenž obě požil obrácen k trůnu svatého Otce. Podobným způsobem ulil kardinál Segna z připraveného v konvičkách vína a vody do poháru a podal Msgru sakristovi k vypití.

Mše svatá sloužena dále obvyklým obřadem až do svatého přijímání, které svatý Otec (při slavné papežské mši svaté) nekoná u oltáře, ale na trůně, kamž jáhen a podjáhen mu přinesou nejsvětější Svátost pod oběma způsoby, a sami také tělo a krev Páně přijímají. Mezi svatým přijímáním pěl chor motetto Oremus pro Ponti-

fice (Modleme se za nejvyššího biskupa) složené k této příležitosti mistrem Perosim.

Po mši svaté přistoupil arcikněz basiliky, kardinál Rampolla ke svatému Otcí a podal mu dle starého zvyku sáček s pět a dvaceti dukáty, s polibem ruky řka: „Blahoslavený Otče, kapitola a kanovníci této přesvaté basiliky dávají tuto Vaší Svatosti kněžskou odměnu za mši dobře zpívanou (offerunt praesbyterium pro missa bene cantata)“.

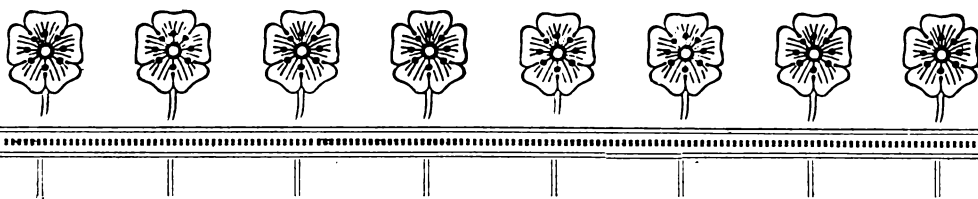
Nyní teprve následoval obřad korunovační. Svatý Otec byl od oltáře nesen před konfessi či ke hrobu sv. Petra do prostřed velké lodi, kde na vyvýšené tribuně obrácen stanul před tváří tisíců a tisíců přítomných. Mohutný čtyřhlasný sbor zapěl antifonu „C o r o n a a u r e a s u p e r c a p u t e j u s“ (Koruna zlatá nad hlavou jeho), po níž kardinál-děkan vykonal za svatého Otce příslušnou modlitbu. Po té sňal kardinál-jáhen Pierotti svatému Otcí mitru a kardinál-jáhen Macchi postavil mu na hlavu trojnásobnou korunu čili tiaru řka: „Přijmi tiaru třemi korunami ozdobenou a věz, že Jsi otcem knížat a králů, ředitelem okrsku zemského, náměstkem Spasitele našeho Ježíše Krista, jemuž jest čest a sláva na věky věkův. Amen.“

Slavným apoštolským požehnáním ukončila se velikolepá slavnost korunovace, a svatý Otec opět ve stkvělém průvodu a za jásavých pozdravů svých věrných vracel se do Vatikánu.

Večer dne slavnostního bylo město stkvostně osvětleno. Svatý Otec pak oslavil svůj korunovační den způsobem dávno nám známým: ustanovil pro chudé města Říma značný obnos jedno sto tisíc lir. A když mu chtěli pro výši obnosu, tak se alespoň vypravuje, něčeho namítati, řekl pry: „Už ani slovo, nemá li obnos vstoupiti na jedno sto padesát tisíc.“

Bylo po rozrušujícím konklave i po slavné korunovaci, svatému Otcí jakož i všem obyvatelům vatikánským navrátily se ponenáhu dny a časy klidnější.





Svatý Otec ve svém domově.

Dočítáme se v životopisech některých svatých biskupů a papežů, jako Pia V., že byvše ke své vysoké důstojnosti povýšení, změnili na sobě toliko oděv, dosavadní však vzácné své vlastnosti si ponechali. Totéž lze říci o svatém Otci Piu X. Poznali jsme, že byl jako kaplan, jako farář, jako biskup a patriarcha obrazem opravdové kněžské skromnosti, a takový zůstal, byv povýšen na Stolicí Petrovu jako náměstek Kristův na zemi, a zdá se, že změnil jen byt a zevní roucho. Nicméně bude nás asi zajímati, pozorovati svatého Otce takoruka v jeho soukromém životě a setkáme-li se tam s jeho dávnou skromností, to zajisté naši úctu k pokornému nástupci sv. Petra jenom rozmnoží.

Sídlo papežů jest palác vatikánský s velechrámem sv. Petra v Římě. Již ke konci pátého století stálo na vatikánské vyvýšenině při staré basilice sv. Petra obydlí pro papeže. Ale papežové až do čtrnáctého století bydlili nejvíce v paláci Lateránském při basilice svatého Jana, honosící se názvem „všech města Říma a okrsku zemského svatyň matka i hlava“, a teprve po návratu z Avignona usídlili se trvale ve Vatikáně. Od té doby hlavně se vatikánský palác stále rozšiřoval a zveleboval, tak že jest co do rozsahu největší a pro své umělecké výzdoby a sbírky nejnádhernejší a nejcennější na světě. Plocha jeho měří asi 55.000 m² mimo dvacet dvorů s plochou ještě 25.000 m². Zahrnuje v sobě asi tisíc sálů, kaplí a loggií.

Nejvýznamnější a nejnámější místnosti vatikánské jsou: kaple Sixtinská s pověstným freskem „Poslední soud“ od Michelangela; kaple Pavlova, farní kostel asi pro čtyři sta osadníků vatikánských; komnaty Rafaelovy; sál královský a vévodský, v nichž přijímání bývají římsí poutníci; vatikánská musea se svými vzácnými sbírkami antickými; vatikánská knihovna obsahující asi 26.000 latinských, řeckých a orientálních rukopisů a přes 250.000 tištěných svazků; vatikánský archiv s nesmírným množstvím listin, dopisů, zpráv nuntiů papežských, regest, v nichž jest uložen velecenný materiál pro studie dějin církevních a světských; vatikánská obrazárna se znamenitými děly mistrů italských a španělských; konečně rozličné papežské kanceláře. Západně paláce rozkládá se širá zahrada s kasinem papežským z roku 1560 a s novým letním domem ode Lva XIII. založeným.

Z rozsáhlých a četných místností paláce vatikánského užívá svatý Otec k vlastní potřebě jen pranepatrnou část okolo dvora sv. Damasa. Po svém zvolení obýval Pius X. nejprve místnosti, kde dříve bydlel kardinál Rampolla, jakožto státní sekretář Lva XIII., ježto místnosti po papeži Lvu XIII. po pětadvacetiletém užívání musily býti nutně opraveny. Když se to stalo, byly prostory velikého, rohového paláce ležícího v stranu svatopetrského náměstí tak rozděleny, že první poschodí zaujímá obydlí státního sekretáře kardinála Merry del Val, v druhém poschodí jsou oficiální papežské komnaty, a třetí poschodí obsahuje soukromý příbytek papežův. Důležitější místnosti v druhém poschodí nalézajícího se obydlí svatého Otce jsou tyto: Nejprve vstoupíme do

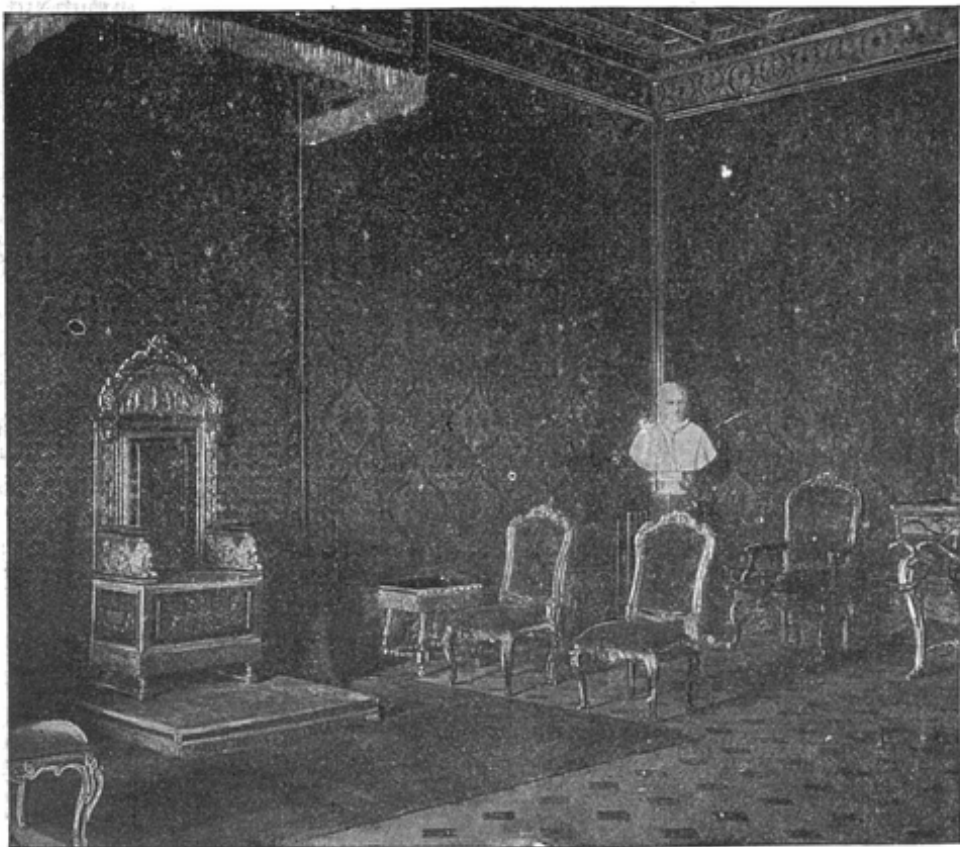


Papežská švýcarská garda v rozličném stejnokroji.

sálu klementskeho nebo konsistorní síně pět a dvacet metrů dlouhé a jedenáct metrů široké, v níž se konají tajné konsistoře; potom následují komnaty gardy švýcarské, gardy palácové a gardy šlechtické, tak nazvané, poněvadž v nich koná stráž ta která část tohoto papežského vojska. Na to přijde soukromá kaple papežská, v níž svého času Lev XIII. často mši svatou sloužil, a stkvostný trůnní sál Jeho Svatosti. Nyní teprve následují oficiální místnosti, v nichž svatý Otec za dne se zdržuje, pracuje a přijímá soukromé návštěvy. Pozůstávají mimo příslušné předsíně z malého trůnního sálu, v němž přijímá Pius X. vysoké osobnosti, jako souverainy, vyslance a podobné, a z tak řečené soukromé knihovny, vlastní pracovny svatého Otce, kde největší část dne stráví. Jest to komnata patnáct metrů dlouhá a jedenáct metrů široká.

Uprostřed jest veliký stůl, na němž stojí socha Matky Boží a Panny Orleánské, nyní již blahoslavené. Na užší straně naproti jest vlastní psací stůl svatého Otce, pokrytý všude akty a psaními; mezi tím vidíme pozlacené psací náčiní, malé stojaté hodiny a elektrickou lampu; uprostřed stojí jednoduchý kříž a vedle něho socha blahoslaveného faráře arsského Jana Kř. Vianneya, stkvělého vzoru každého dobrého duchovního pastýře a kněze, jemuž Pius X. rovněž čest oltáře určil.

Tyto komnaty tvoří oficiální obydlí panujícího papeže. Soukromé komnaty Pia X. jsou v třetím poschodí, právě nad míst-



Malý trůnní sál ve Vatikánu.

nostmi jmenovanými. Zde se nalézá ložnice svatého Otce, vedle ní soukromá pracovna, soukromá kaple, jídelna Pia X. a byty jeho soukromých sekretářů.

V těchto místnostech jest nám tudíž hledati náměstka Kristova, slyšíme-li o pracích Pia X. a o jeho modlitbách a obětích za blaho svěřené mu církve a za spásu veškerého křesťanstva. A vskutku jest život našeho nynějšího svatého Otce životem práce a modlitby, ne jinak, než jak jsme ho poznali v jeho minulosti.

Svatý Otec podle svého dávného zvyku i nyní časně vstává; objeví-li se jeho mladý komorník Silli v létě o páté hodině, v zimě o půl šesté v ložnici papežově, velmi často zastihne svého pána již

při modlení se breviře, neboť k rannímu ustrojení potřebuje Pius X. jen málo času. Potom jde do soukromé kaple, kde denně sebraně a nábožně slouží mši svatou za assistence jednoho ze svých tajných kaplanů. Kaple jest velmi jednoduchá. Nad oltářem visí krucifix ze slonové kosti, v pravo a v levo od něho stojí tři bronzové svícny, se stropu vznášejí se stkvostný skleněný korunní svícen z Murana, jenž byl svatému Otci darován. Po mši svaté, která trvá asi půl hodiny, když byl odložil posvátná roucha, klečí svatý Otec na klekátku a koná díkůčinění, co zatím sakrista čte mši svatou. Po té jde svatý Otec k snídání, při níž si vezme šálek kávy, pražený chléb, máslo a marmeládu. Po snídání, není-li z rána příliš horko, koná svatý Otec vycházku, jak mu již lékaři v Benátkách radili, do vatikánských zahrad, provázek jsa jedním duchovním, tajným komořím a dvěma švýcarskými gardisty, kteří jdou před ním. Dřívější ceremoniel, dle něhož papeže při jeho chůzích provázela eskorta gardy švýcarské a šlechtické, Pius X. brzy odstranil, ježto prý činí na něho dojem transportu zajatých. „Nemohu kroku učiniti ze svého pokoje,“ stěžoval si jednou, „aby čtyři gardisti šavle netasili.“ A jindy prý řekl: „Jest jich tu padesát, kteří mne co nejpečlivěji střehou. Nemajíce dosti na tom, že mne učinili zajatcem, nejraději by ještě bránu zavřeli a klíč do Tibery hodili, abych nemohl uprchnouti.“ Na svých procházkách hovoří svatý Otec pln laskavosti s dělníky, s kterými se setká, táže se po jejich práci a rodinách, jako byl kdysi činival na Lido v Benátkách s rybáři a lodníky.

Chce-li se papež delší dobu venku zdržeti, má podle ceremonielu použití dvojsprežné státní karosy s papežskými služebníky na zadní podnožce a po straně mít eskortu jízdní gardy šlechtické a švýcarské. Ještě zvěčnělý Lev XIII. trval přísně na tomto předpisu. Pius X. vyhradil si v příčině své vycházky plnou svobodu a příslušné ceremoniel obmezil na nejmenší míru. Ku konci procházky zajde si svatý Otec obyčejně k lurdské jeskyni zařízené od jeho předchůdce Lva XIII.

Takž zůstal Sarto i na stolci Petrově skromným knězem, jakým býval od počátku. Ještě jenom jeden příklad nám tuto pravdu potvrdí. Dvorní etiketa nedovoluje papeži nositi hodinky, nýbrž odkazuje ho na jeho okolí, chce-li určitě věděti čas. Ale Pius X. ponechal si hodinek při sobě až doposud, a je-li pravda, co se tvrdí, jsou prý to ještě ony první niklové hodinky, které byl kdysi dostal jako seminarista od své matky. Když mu nabízeli jako papeži hodinky zlaté, řekl prý úctyplně, že se nemůže od tohoto daru své matky odloučiti; ty hodinky že si věrně zachová, a ony že opětují tuto věrnost, „neboť“, doložil svatý Otec žertem, „jdou na sekundu správně“.

Navrátiv se do svých soukromých komnat, dá se Pius X. ještě časně ráno do své nesnadné denní práce. Jsa zvyklý o všem vzíti vědomost a po zralé úvaze sám říci poslední, rozhodující slovo, vtiskl, — jak se z jeho okolí ujišťuje — papežskému řízení věci docela osobní značku. Svou vlastní lásku k pořádku, svou velikou svědomitost a přesnost vštípil svému nejbližšímu okolí a nejvyššímu spravování církve. Dnes jsou hory příliš vysoký, které pošta každodenně v jeho sekretariátu nakupí, a není možná, aby ji jako dříve sám otevřel; ale chce přece, aby se s ním všechno sdělilo, a při jeho praktickém nadání a jemném pozorování nesnadno mu něco ujde. V těžších případech ponechává si sám zodpovědnost, jakož i osobně vede korespondenci

se svými přáteli, kardinály a vyššími hodnostáři, z nichž tak mnohý se těší vlastnoručnímu psaní našeho svatého Otce. Zatím přicházejí již zprávy z jednotlivých kongregací, neboť o více dnech v týdnu mají kardinálové, praefekti a sekretáři rozličných kongregací — u světských vlád řekli bychom ministerstev — své pravidelné, určité audience. Mnohý ze sekretářů a praefektů přijde i mimo tento čas v těžších záležitostech se svatým Otcem si promluvit. Při tom nezřídka se stává, že Pius X. celý svazek akt nechá u sebe, kus za kusem zkouší a studuje, a konečně proti všem daným návrhům svůj nezměnitelný rozsudek pronáší. Případný příklad k tomu vypravuje jeden jeho životopisec. Běželo o platnost nebo neplatnost svazku manželského. Případ byl mnoho projednáván ve veřejných listech a dosti často v rozličném smyslu řešen. Sama římská kongregace byla na váhách, a kardinál-praefekt obrátil se přímo na svatého Otce. Pius X. dal si přinésti objemná toho se týkající akta, v jedné noci je propracoval a ráno prohlásil manželství platným. Vzbudilo obdiv, s jakou jistotou svatý Otec věc rozhodl, a mnohý odvážil se něčeho proti rozhodnutí namítati, ano řeklo se, že svatý Otec proto tak důrazně se zastal platnosti manželství, aby trestal ze lži tvrzení zednářského tisku, že svatá Stolice obdržela veliký obnos, aby prohlásila ono manželství za neplatné. „Ne, ne“, pravil Pius X., „já jsem všecko prostudoval, a když jsem přečetl důvody žalobce, které měly neplatnost manželství prokázati, byl jsem teprve dobře přesvědčen o opaku.“

Sotva jsou běžné věci kongregací vyřízeny, objevuje se kardinál státní sekretář Merry del Val, aby podal zprávu Jeho Svatosti o záležitostech tanoucích mezi svatou Stolicí a zahraničními mocnostmi a přijal rozkaz papežův, jak jest mu jednati. Neboť mylné bylo by domnění, že „nediplomatický“ Pius — jak jej chtěli nazvati — zahraniční záležitosti přenechává toliko svému státnímu sekretáři, a sám že se stará jenom o duchovní správu. Slyšme, jak soudí v této příčině o Piu X. slavný státník Emil Ollivier, někdejší ministr Napoleona III. Byv přijat od svatého Otce v audienci, líčil potom svůj dojem jakémusi korrespondentu časopisu „Figaro“ následovně: „Po několika okamžicích mluvil jsem s papežem jako s nějakým starým známým, jenž zachovává královskou důstojnost, ukazoval okouzující laskavost. Není možno býti na blízku Piu X. a nepocítiti k němu nejživější příchýlnosti. Pravda, nemá oficielního majestátu Lva XIII., za to však neodolatelnou výsost mírnosti a dobroty. Ale co mi nejvíce na něm imponovalo, to jsou jeho vynikající dary ducha. Jeho rozum jest pln jasnosti, světla a bystrosti. Podivuhodně naslouchá, rozumí správně, co se praví, přistupuje přímo na rozhodující a choulostivý bod otázky, který potom umí shrnouti v málo, avšak dokonale významných slov. Dle mého mínění má pravé vlastnosti státníka. Tu není žádných snění, marných nadějí a fantasií, avšak smysl pro skutečnost a rozhled, co jest možno a co není možno . . . Ještě více než jeho přívětivá bytost a jeho duchovní síla byla mi na Piu X. nápadna jeho odvaha. Má onu pravou, mírnou a klidnou odvažu beze vší stopy osobování. Pius X. nikdy nezvolá nahlas: „Non possumus, nemůžeme“; ale bude-li musit to říci, řekne to klidným hlasem, a jednou to vysloviv, bude se toho vždy pevně držeti. Nadejdou-li jednou těžké časy, můžeme spatřiti veliké věci. Za takového stavu bude hrdinou, bude světcem.“



Sv. Řehoř Veliký, papež, patron posv. zpěvu.

Tak soudil roku 1904 o někdejším skromném venkovském faráři diplomat a dnes po pěti letech nemusil by ani slova z toho vzítí nazpátek. A byť by Pius X. nikterakž nebyl svým vlastním státním sekretářem, jest přece ředitelem vlastní církevní politiky, a s tohoto stanoviska jest nám hleděti na denní porady státního sekretáře se svatým Otcem.

Zatím jest deset hodin, a tu počínají oficiální a privátní audience vysokých prelátů nebo vážených osob světských. Tyto audience jsou vlastně umožňující zaměstnání každého papeže, hora Kalvarie — jak byla tato denní přijímání nikoli neprávem nazvána — na níž náměstek Kristův sebe a své zdraví a nejlepší pracovní čas za křesťanstvo v oběť přináší. Neboť lze si snadno pomyslet, jak asi jest unavující pro kmeta papeže, když jest mu den ze dne veliký počet biskupů, opatů, prelátů, vyslanců a celé korporace přijímatí a jejich nejrozmanitějšími záležitostmi se zabývati; než jeho přívětivost při tom jest k nevypsání. Audience trvají až do jedné hodiny s poledne, kdy svatý Otec obědvá.



Pius X. na procházce v zahradách vatikánských.

Oběd svatého Otce jest velmi jednoduchý. Vypravuje se, že když Pius X. potvrzuje dvorní úřednictvo byl tázán, chce-li také kuchaře svého předchůdce podržeti, anebo jiného ustanoviti, odpověděl žertovně: „Ale jest potřebí ku připravení talíře makaronů zvláštního kuchaře?“ Zdá se skoro, že to považoval za docela v pořádku, aby mu i jako papeži jeho sestry obstarávaly kuchyni. Ale od toho musil ovšem upustiti.

Papežská dvorní etiketa dříve toho žádala, aby papež vždycky jedl sám. Ale Pius X., jenž tak rád viděl kolem sebe hosty, prosadil k úžasu svého, dvorní ceremoniel energicky zastávajícího nejvyššího hofmistra Monsignora Bisletiho, že i nyní jako papež běře hosty ke své tabuli a jí bez služebníků. Jednotlivé pokrmy se přinesou, a každý z hostův sám si poslouží. Když jeden ceremoniář činil proti tomu námitky, tázal se svatý Otec, od kdy že trvá ten zvyk, že papež nutně jí sám. „Od Urbana VIII.“ odpověděl ceremoniář. „No dobře,“ vece Pius X., „mohl-li papež Urban s dobrým právem tento obyčej zavésti,

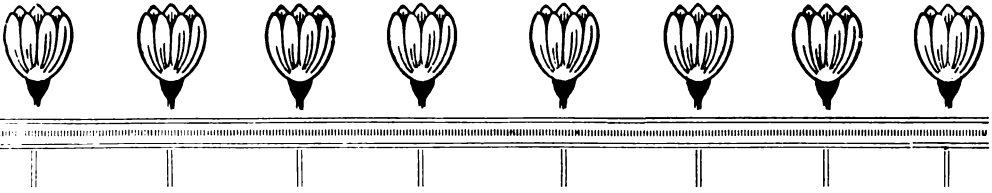
zamýšlím já se stejným právem zase ho odstraniti.“ Jenom tolik povolil svatý Otec ceremonielu, že sedí při stolku trochu povýšeném, který se dotýká tabule hostů, a že sedí pod baldachýnem. Ale toto se zachovává jen při slavnějších příležitostech. Denně jsou se svatým Otcem u stolu oba jeho sekretáři Monsignorové Bressan a Pescini. Často zve Pius X. k sobě také své sestry anebo příbuzné, když se v Římě zdržují. Ještě jiný dvorní zvyk svatý Otec odstranil. Jednoho dne dal ochutnati svému sekretáři Msgr. Bressanovi z toho starého tokajského, které byl poslal náš císař pán papeži Lvu XIII, když byl nemocen. Druhého dne ptal se po načaté láhvi. „Vaše Svatost přece ví, že nesmí nic opět přijíti na papežský stůl, co bylo jednou uklizeno,“ řekl zaražen komorník. Od té doby uschovává Pius X. načatá jemnější vína sám, a tak se dostane mnohá láhev i vícekrát na papežský stůl přes dvorní etiketu a ceremoniel.

Po obědě dopřává si svatý Otec po italském zvyku siesty (odpočinku), která však nikdy přes hodinu netrvá. Po té pomodlí se částku breviře, anebo zase se věnuje svým pracím, buď že koná porady nebo studuje církevní otázky. O šesté hodině jde po druhé na procházku, obyčejně do loggií třetího poschodí. Zde jej očekává menší počet návštěvníků nebo poutníků, kteří chtějí svatého Otce viděti a požehnání jeho obdržeti. Jest to nový způsob audienci od Pia X. zavedený, takofka důvěrný, při němž dle ustanovení svatého Otce nemusí se přesně zachovávatí předpis, aby páni se objevili ve fraku a bílé pásce, nebo dámy v černých závojích. Návštěvníci postaví se ve dvou dlouhých řadách. Svatý Otec se objeví a beze vši zevní okázalosti, obklopen jsa toliko několika pány svého průvodu, projde zvolna řadami. Při tom přívětivě zdraví a žehná přítomné, osloví brzy toho, brzy onoho, a dává si představití povšimnutí hodnější osobnosti.

Procházka na čerstvém vzduchu svatého Otce posiluje a proto po ní opět se dává do práce a setrvá při ní až do půl deváté nebo do devíti hodin. Potom navštíví v kapli Nejsvětější Svátost, pomodlí se růženec a povečeří, to jest vezme trochu polévky a skleničku vína. Na to modlí se svatý Otec zase breviř, buď zbývající ještě částku toho kterého dne, nebo anticipuje pro svátek dne následujícího, načez mezi desátou a jedenáctou hodinou odebírá se do své ložnice. Denní dílo svatého Otce, kmeta čtyři a sedmdesátiletého — modlitby a práce pro blaho církve — jest dokonáno.

Takový jest život náměstka Kristova v jeho domově — slavném, neboť v paláci na světě nejskvostnějším a na trůnu na světě nejvznešenějším, a přece zároveň v domově — smutném a bolestném, neboť ve známém zajetí vatikánském. Od té doby, co piemontské vojsko zmocnivši se věčného města Říma, uloupilo papežům dědictví svatého Petra (20. září r. 1870), zůstávají papežové v dobrovolném zajetí ve Vatikáně, a tu panujícího svatého Otce Pia X., jenž svou osobní svobodu dosud velice miloval, v lidu vyrostl a s lidem povždy rád obcoval, vedle všech útrap apoštolské Stolicе a svaté církve stále tísni, a asi ještě více než jeho slavné předchůdce Pia IX. a Lva XIII. doživotní kříž a oběť zajetí vatikánského.





Svatý Otec a církev.

Zvolby kardinála patriarchy Sarta, jenž za hranicemi italskými byl téměř neznám, za náměstka Kristova na zemi, lze v pravdě za našich dnů poznati, že Bůh řídí a spravuje církev. Za posledních tří desetiletí nastaly namnoze církevní a státně-politické poměry jiné, než jaké byly tehdy, když Lev XIII. dne 20. února r. 1878 dosedl na trůn papežský. Tenkrát byly, následkem utiskování a oloupení papežské Stolice se strany mocných spojené Italie, politický význam církve a papežská autorita ve státech a mezi národy velice skleslé.

Proto musilo býti prvním úkolem papeže Lva XIII. provésti, aby, co bylo uloupeno církvi na zevnější moci, bylo vyrovnáno převahou mravní. A vskutku hned druhého dne po volbě pravil nový papež k státnímu sekretáři kardinálovi Franchimu, že bude velikou politiku pěstovati. A celé, více než pět a dvacetileté panování Lva XIII. dosvědčuje, že držel slovo, i že jeho veliká politická činnost byla korunována stkvělým výsledkem. Jemu děkujeme, jeho diplomatické schopnosti a bystrosti, že v posledních desetiletích devatenáctého věku měly církev a papežství tak dalekosáhlý vliv, jako snad nikdy před tím v dějinách novějších. Jest to mistrovské dílo papeže Lva XIII.

Ale ještě nezavřel oči, když se objevily nové úkoly pro církev, podmíněné demokratickým směrem a proudem, který se dnes všude ukazuje ve státních útvarech. A hle, tu na počátku nového století zvolil posvátný sbor kardinálský — zajisté z vyššího řízení — za hlavu církve muže z lidu, jenž nejenom svým původem a vychováním, nýbrž i svým nejvnitřnějším citěním byl ve stálém styku s lidem, a z vlastní zkušenosti znal jeho potřeby tělesné a duchovní.

Ale jakkoliv volba nového papeže potkala se se souhlasem ve všech vrstvách a třídách křesťanstva, jakkoliv byl v ní prst Boží patrný, zůstaly přece ještě četné otázky nerozřešeny. Bude Pius X., veliký ctitel Lva XIII., v jeho duchu a názorech dále panovati? Jaké stanovisko zaujme k duchovnímu proudu naší doby a jaké vůči vládě italské? Kdo budou rádcí nového papeže, kdo bude asi zvláště jeho státní sekretář? Mezi tím, co se těmito otázkami přemnozí zanášeli, chtějící dobře míněnými radami nového papeže ve vedení a řízení církve podporovati, Pius X. mlčel a pozoroval své nové okolí a poměry církve.

Tu dne 27. září a na svátek sv. Michaela dne 29. září přijal Pius X. ve Vatikáně s otcovskou něžností římské dítky a dospělejší, kteří v těch dnech byli po prvé u sv. přijímání a brzo na to přijímal osadníky jednotlivých far města Říma, při čemž o nedělích tisícové se shromažďovali na nádvoří Damasově kolem sv. Otce, aby slyšeli z jeho úst — až dosud neslycháno — případné nedělní kázání. Tyto milý dojem vzbuzující události, potom některá ve Vatikáně zařízení a některé změny, jež se dostaly do veřejnosti, poukázaly na nový směr ve Vatikáně.

Konečně dne 4. října r. 1903 mnohé otázky a pochybnosti byly rozluštěny. Pius X. vydal první svou encykliku, „*Ě supremi apostolatus cathedra*“, v níž před celým světem odkryl vůdčí myšlenky svého pontifikátu a rozvinul program svého panování způsobem, že svatěji a náměstka Kristova důstojněji sotva může se mysliti a vyjádřiti. Programový význam tohoto prvního okružního listu panujícího svatého Otce toho žádá, abychom hlavních jeho statí bedlivěji si všimli a doslovné jich znění vyslechli. Používáme překladu ze spisku „*Pius X. a jeho první okružní list*“ od apoštol. protonotáře a pražského gener. vikáře Th. Dra. Jana Nep. Sedláka, vydaného v „*Dědictví Svatojanském*“ na rok 1904.

Nejprve dává Pius X. v tomto památném listě znova výraz bolesti, že byl zvolen za papeže, povolán k důstojnosti té nejvyšší zodpovědnosti, v době pro církev málo příznivé.

„Se stolce nejvyššího apoštolského úřadu, k němuž jsme nevyzpytatelným úradkem Božím byli povýšeni, po prvé k vám, ctihodní bratří, mluvíce,“ dí svatý Otec k patriarchům, primasům, arcibiskupům a biskupům s apoštolskou Stolicí v jednotě žijícím, „musíme především připomenouti, že jsme se snažili slzami a usilovnými prosbami odvrátiti od sebe odstrašující toto břímě papežské hodnosti. Můžeme zajisté obrátiti na Sebe slova, jimiž Anselm, muž velice svatý, kterému se zásluhami nijak nevyrovnáme, sobě stýskal, když přes své zdráhání a proti své vůli donucen byl přijmouti na sebe důstojnost biskupskou. Vždyť ony známky zkormoucení, které on projevoval, i My musíme projevití, abychom ukázali, v jakém duchu a v jakém stavu Své vůle jsme převzali přetěžký úděl úřadu pásti stádce Kristovo.

„Svědky mými — tak pravil sv. Anselm — jsou mé slzy a nářky a povzdechy zkormouceného srdce mého, a to takové, že nikdy, při žádné bolesti, pokud vím, podobných u mne nebylo před oním dnem, kdy měl mne stihnouti těžký los státi se arcibiskupem canterburským. To nemohlo zajisté tajno zůstatí těch, kteří onoho dne na mne pohlédli. Podoban jsa barvou obličejů více mrtvému než živému, hrůzou a bolestí jsem bledl. Této mé volbě, či spíše tomu donucení jsem až doposud odpíral, seč jsem mohl. Ale již musím chtěj nechtěj přiznati, že úmysly Boží den ode dne víc a více usilování mému v cestu se staví tak, že jim nemohu, jak vidím, nijak uniknouti. A pročež již přemožen jsa násilím ne tak lidí jako Boha samého, proti němuž není žádné moudrosti, když jsem se modlil, co jsem mohl a usiloval, aby možno-li, kalich ten odešel ode mne a já jej píti nemusil . . . nevidím si žádné jiné rady, než abych svůj smysl a vůli svou podrobil a sebe smyslu Božímu a jeho vůli zcela přenechal.“ (Jak podivuhodně podobá se Pius X. svatému Anselmu!)

Mnohé a závažné byly věru příčiny, proč jsme se zpěchovali. Nehledíme li ani k tomu, že jsme pro Svou nedostatečnost neměli se za hodny důstojnosti papežské, koho by neodstrašovalo státi se nástupcem toho, který s největší moudrostí církev skoro po šest a dvacet let řídil a takovým slynul důmyslem ducha a tak zářil ctnostmi všemi, že i samé odpůrce donutil k obdivu a památku svého jména činy nejslavnějšími na vždy posvětil? — A pak, abychom jiného pominuli, děsil nás co nejvíce nynější přežalostný stav lidstva. Koho by zůstalo tajno, že společnost lidská nyní daleko více než kdykoliv jindy churaví a to nemocí velice těžkou a hlubokou, která den ode dne se horší, celé pokolení lidské sžírání a do záhuby strhuje? Jaká to nemoc jest, víte, bratří ctihodní. Jest to odpadnutí od Boha, vzdálení se od Boha, kteréž samo sebou nezbytně k záhubě vésti musí dle slov prorokových: „Neboť hle, kteříž se vzdalují od tebe, zahynou.“ (Žalm. 72, 27.) I viděli jsme, že proti tak zhoubnému zlu vystoupiti jest povinností papežského úřadu nám nabízeného, majíce za to, že platí Nám rozkaz Boží: „Hle ustanovil jsem tě dnes nad národy a nad královstvím, abys vyplenil a zkazil a rozptýlil i rozmetal a stavěl i vštípil“ (Jerem. 1, 10.); ale u vědomí Své slabosti lekali jsme se vzíti na sebe úkol, právě tak naléhavý jako nesmírně obtížný.“

Než svatý Otec pevně doufá, že ten Bůh, který ho na papežský prestol povolal, bude mu pomáhati a to tím spíše, ježto si vytkl za vznešený a jediný program svého papežského úřadu „napraviti všecky věci v Kristu, aby všecko a ve všem byl Kristus“! Památná slova svatého Otce o tom dále znějí: „Když se však Bohu zalíbilo nízkost Naši povznésti k této plnosti moci, pozvedáme ducha Svého k tomu, který nás posiluje. Spoléhajíce pak na posilu Boží a tak ruce k dílu příkládajíce, prohlašujeme, že v úřadě Svém papežském máme za jediný cíl svůj „napraviti všecky věci v Kristu“ (Ef. 1, 10.), aby totiž „všecko a ve všem byl Kristus“. (Kol. 3. 11.) Najdou se jistě tací lidé, kteří věci božské podle lidských měřice, budou hleděti smýšlení Naše vyslíditi a je k prospěchům pozemským a účelům strannickým překroutiti. Těm a takovým všechnu planou naději již napřed berouce, se vši rozhodností prohlašujeme, že ničím jiným býti nechceme a za pomoci Boží pro společnost lidskou ničím jiným nebudeme, než služebníky Boha, jehož jménem a z jehož moci jednáme. Věc Boží jest Naší věcí; jí věnovati všechny síly ano i život jest Naše rozhodnutí. A pročež chce-li kdo znáti heslo, v němž by se prozrazovala vůle našeho ducha, dáme vždy jen to za odpověď: „Napraviti všecky věci v Kristu.“

Po té vykládá svatý Otec, že „napraviti všecky věci v Kristu“ a lidstvo zpět k poslušenství Boha přivésti, jedno a totéž jest, a cesta ke Kristu že vede církví, jak dí Zlatoústý: „Nadějí tvou církev, spásou tvou církev, útočištěm tvým církev.“ Načež píše:

„I vidíte již, ctihodní bratří, jaký to posléz úkol nám i vám zároveň jest svěřen: abychom společnost lidskou, která s cesty moudrosti Kristovy zbloudila, v kázeň církevní zpět přivedli; církev pak nechť jí podrobí Kristu a Kristus zase Bohu. Za tím účelem musíme se přičiniti, abychom onu hroznou nepravost naší doby z kořene vyhladili, že člověk staví sebe na místo Boha. Pak se musí svatým zákonům

a radám evangelia bývalá vážnost zpět vydobýti, důrazněji musí se hájiti pravdy církvi uchované, všeliké též její důkazy o svátosti manželství, o výchově a vyučování dítek, o držení a užívání majetku, o povinnostech k těm, kteří řídí státy; a konečně se musí znovuzřídití dle křesťanského ustanovení a mravu rovnováha mezi různými stavy společnosti. Tenť tedy cíl z vnuknutí Božího ukládáme Sobě v úřadě Našem papežském, cíle toho i ze všech sil Svých sledovati budeme. Na vás, ctihodní bratří, pak bude, abyste svatostí, vědomostí, zkušeností, horlivostí především o čest Boží snahy a přičinění Naše podporovali, hledíce jen k tomu, aby ve všech „utvořen byl Kristus“.
(Gal. 4, 19.)

Ale Pius X. není mužem jen vysokých myšlenek a úkolů, nýbrž mužem vůle a činu. Proto v dalším uvádí prostředky, jichž nutno jest použití k docílení dotčených velikých úkolů. Na prvním místě klade svatý Otec vrchním pastýřům na srdce péči o dorost kněžský a horlivé kněze:

„První starostí naší budiž, abychom Krista utvořili v těch, kteří k tomu svým úřadem jsou ustanoveni, by Krista v ostatních utvořili, to jest v kněžích . . . aby k svatosti vychovávání byli! Proto největší péle musí býti věnována seminářům, aby řádně byly zařízeny a vedeny, by zkvétaly rovněž tak neporušeností učení, jako svatostí mravů . . . Kněze pak rozněžte a rozohněte, aby jedině pro Boha a zisk duší horlili a planuli Vždycky dáme přednost takovým kněžím, kteří ačkoliv světských a posvátných věd nijak nezanedbávají, přece jen v první řadě duchovní správě se věnují, konajíce funkce, které přísluší knězi horlicímu o čest Boží.“

Za druhé doporučuje svatý Otec důkladné vyučování náboženství.

„Koho by však zůstalo tajno, když lidé rozumem nejvíce a svobodou bývají vedeni, že vyučování náboženské jest tou nejhlavnější cestou, aby vladařství Boha v duších lidských bylo znovuzřízeno? Co je takových lidí, kteří Krista nenávidějí, kteří církví a evangeliem pohrdají a to spíše z nevědomosti než zkaženosti! O nich právem platí: „Čehož neznají, tomu se rouhají“ (Juda 10). A to bývá nejen mezi lidem obecným neb v nejnižších vrstvách, které proto snadno v blud strženy bývají, nýbrž i u vzdělanců, ba i u takových, kteří jinak mají vysoké vzdělání. Odtud pochodí u přemnohých odpadnutí od víry. Nelzeť připustiti, že by pokrokem u vědě vyhasnouti musila víra; příčinou toho je spíše nevědomost a to tak, že kde větší je nevědomost, tam se i šíří odpad od víry Proto bylo apoštolům od Krista nařizeno: „Jdouce, učte všecky národy.“ (Mat. 28, 19.)

Za třetí, biskupy a kněze mají podporovati všickni věřící, obzvláště členové katolických spolků.

„Nechceme však, abyste ctihodní bratří, při tak obtížném díle, jakýmž jest uvedení lidstva zpět ke Kristu, zůstali vy i vaše duchovenstvo bez pomocníků. Vždyť víme, že Bůh poručil jednomu každému o bližním svém.“ (Sir. 17, 12.) Netoliko tedy duchovenstvo, ale i všickni věřící vesměs mají se přičiniti o zájmy Boží a blaho duší, ovšem ne tak, by každý jednal o své újmě, nýbrž aby se vždy řídil vedením a pokyny biskupů; neboť v čele býti, učiti, řídití, není

v církvi dáno nikomu mimo vás, kteréž „Duch svatý ustanovil, abyste spravovali církev Boží“. (Skut. ap. 20, 28.) Že se katolíci k účelům sice rozličným, ale vždy jen se snahou pro dobro náboženství v spolky sdružují, to dávno již předchůdci Naši schvalovali a úmyslu tomu žehnali. Výborného toho zařízení ani My neváháme schvalovati a přejeme si snažně, aby se v městech i po venkově hojně rozšiřovalo a zkvétalo. Chceme však, aby všechny takové spolky především a hlavně k tomu hleděly, aby každý jejich člen vedl křesťanský život. Toho když není, pak věru málo na tom záleží, rozlušťují-li se co nejpodrobněji mnohé otázky a mluví-li se dovedně o právech a povinnostech. Doba naše vyžaduje činnosti, a to takové, která by cele směřovala k věrnému a dokonalému plnění zákonů Božích a přikázání církevních, k svobodnému a veřejnému vyznání náboženství, ke konání skutků lásky všeho druhu, nehledíc při tom nijak na vlastní zájmy a pozemský prospěch . . . Zajisté, budou-li se všude ve městech i na venkově přikázání Boží věrně zachovávat, bude-li se věcem svatým náležitá čest prokazovati, budou-li se svaté svátosti hojně přijímat, bude-li se i všechno to ostatní plnit, co k životu křesťanskému náleží, pak není více ničeho potřebí, by všechny věci v Kristu napraveny byly. A nemysli nikdo, že to přispěje jedině k dosažení nebeského blaha; budeť to vše, a sice v míře nejvyšší přispívati i k časnému blahu veřejnému . . .“

Slyšíme-li tuto první encykliku svatého Otce Pia X., zdalíž nám nepřipadá, jako bychom slyšeli opět mluvit biskupa mantovského nebo benátského patriarchu Sarta? Co poznal od mnoha let užitečným býti pro duchovenstvo a lid, čeho sám vyzkoušel a čím docílil v minulosti velikých svých výsledků, to doporučuje dnes katolickému okrsku zemskému, v jehož čele jest postaven. O co se kdysi snažil na obmezeném území, v Mantově a v Benátkách, toho dnes žádá ode všech sobě podřízených vrchních pastýřů: napraviti národy v Kristu.

Tato první slova nového papeže byla všude přijata s velkým jásotem. Obsahovala v sobě ještě více, než se očekávalo. Zdálo-li se na počátku těžkou věcí, býti nástupcem Lva XIII., a zdála-li se oprávněnou otázka, na kterém asi poli budoucí pontifikát může se vyrovnati uplynulému, hle tu předstupuje bývalý venkovský farář před úžasly svět a rozvinuje svůj program, tak jednoduchý a tak podle evangelia, že nikdo již nemůže míti o tom pochybnosti, kde bude jednou potomstvu hledati zvláštnost, avšak též velikost nového papeže. Než nepředbihejme dějiny. Bylo by předčasno dnes již chtíti úsudek o tom pronésti. Vizme raději, jak se svatý Otec Pius X. snaží vydaný svůj program v prvním pětiletí své vlády uskutečniti.

Nejdříve promluvil svatý Otec ještě zevrubněji o svých myšlenkách, názorech a snahách před sborem kardinálským ve své první allokuci, kterou měl v konsistoři dne 9. listopadu r. 1903 a které se všude s napjetím vstříc hledělo. Pius X. naznačil i zde za svou nejhlavnější úlohu „o to pečovati, aby všickni plnili přikázání evangelia a věrně zachovávali rady; dále hájiti práva církve; rozhodovati v otázkách týkajících se rodiny, vyučování mládeže, práva a vlastnictví; upokojiti proti sobě pobouřené třídy občanské společnosti podle zásad křesťanské víry; jedním slovem zemi usmířiti a nebi nové obyvatele získati“.

Jako učinil již v okružním listě, tak i nyní vyslovuje svatý Otec své hluboké politování nad smutným stavem církve v Itálii, najmě, že nepožívá svobody a jest oloupena. S podivením že upozoroval, jak se mnozí souží zbytečnou otázkou, jak se bude chovat v budoucnosti. A znova prohlašuje své heslo: Napraviti všecky věci v Kristu. Ale Kristus jest pravda, proto že jest mu bojovati proti nepravdě, ať se objeví v jakékoliv formě. Tím není církev nepřítelkyní pokroku a lidské svobody, ježto všecky pravdy prýští se ze stejného pramene, z Boha. A potírá-li papež zásady moderní filosofie a státovědy, poněvadž vedou člověčenstvo k cíli s věčným zákonem se nesrovnáva-



Msgr. Merry del Val, kardinál státní sekretář.

ječímú, tím že lidstvo na pokroku nezadržuje, nýbrž brání jemu hrozící záhubě.

Tato první papežská konsistoř byla důležitou také proto, že povýšiv v ní svatý Otec dosavadního prosekretáře Msgra. Merry del Vala na kardinála, takořka veřejně prohlásil a potvrdil jeho jmenování za skutečného státního sekretáře. Msgr. Merry del Val pochází ze starodávného šlechtického rodu španělského. Narodiv se v Londýně dne 10. října r. 1865, konal své studie v Anglii, v Belgii a v Římě, a dosáhl doktorátu filosofie, bohosloví, obojího práva a papežské diplomacie. Ke konci roku 1888 byl vysvěcen na kněze. Papež Lev XIII. svěřil mu mnohá důležitá posláná, načež povýšil jej roku 1899

na presidenta šlechtické akademie v Římě a na titulárního arcibiskupa nicejského. Když mezi nemocí Lva XIII. zemřel náhle dva dny před tím nově jmenovaný sekretář kardinálského sboru Msgr. Volpini, zvolilo si posvátné kollegium na jeho místo Msgra Merry del Vala, jenž zastával nejdříve úřad sekretáře kardinálské konsistoře a po volbě nového papeže úřad státního prosekretáře. Tu měl Pius X. příležitost přesvědčiti se o jeho zdatnosti a obratnosti, jakož i o jeho stejných názorech v příčině zevnější církevní politiky. Zajisté že svatému Otci neušla také jeho skromnost a dobrota. Proto jmenoval tohoto mladého preláta listem ze dne 18. října definitivně svým státním sekretářem s čestným ujištěním, že tuto volbu největší část posvátného sboru s radostí schvaluje. Msgr. Merry del Val zůstal při svém šlechtickém rodu a při svých vysokých hodnostech vždycky zbožným a skromným knězem, rád se ujímal mládeže v nejhudších částech města, jako v Trastevere, a vůbec rád obcoval s chudými a s lidem. Nyní požívá netoliko u svého pána plné důvěry, nýbrž i celé lásky papežovy, který jest o něj jako otec starostliv. „Jděte jenom k Našemu sekretáři,“ říkává prý často Pius X. v příslušných záležitostech, „všecko mu vyložte, ale příliš ho neunavujte, má již tak mnoho práce.“

Ještě v témže měsíci, v kterém se konala první papežská konsistoř za nového svatého Otce, vystoupil Pius X. s první důležitou reformou pro celou církev, totiž s r e f o r m o u v d o m ě B o ž í m, p o s v á t n é h u d b y. Známe lásku a péči o církevní hudbu svatého Otce z života jeho předešlého, z doby, když byl seminaristou, kaplanem, farářem, biskupem, hlavně však patriarchou benátským. Zdárné výsledky, kterých docílil na tomto poli v Benátkách, povzbudily jej asi k tomu, aby povýšen jsa na stolec sv. Petra rozšířil reformu církevní hudby na kostely celého katolického světa.

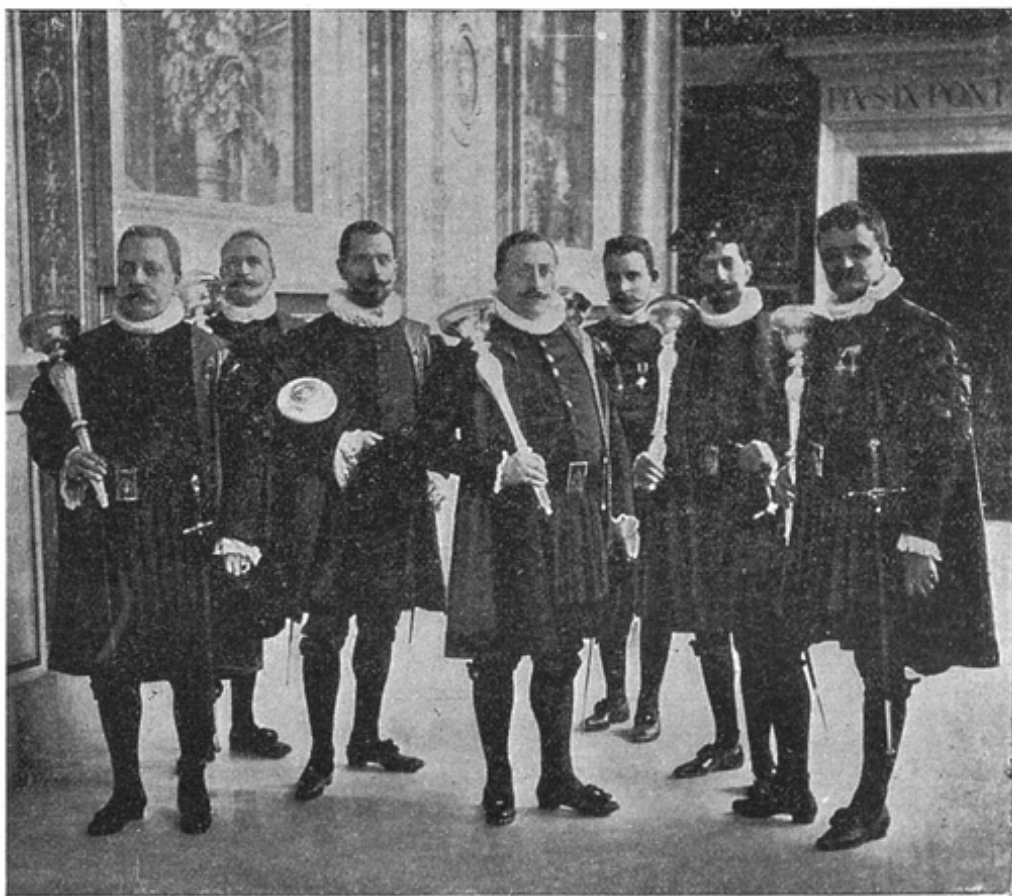
Již dne 27. srpna poslal Pius X. vlastnoruční list papežskému obřadníku a konsultoru kongregace ritů Respighimu, řediteli časopisu „Rassegna Gregoriana“ („Rozhledy gregoriánské“) tohoto znění: „Přesvědčení jsouce dlouhou zkušeností, že podivuhodný vliv na uctivost a zbožnost a proto i na pravou úctu Boží mají čisté harmonie zpěvu církevního, jaký vyžaduje posvátnost chrámu i svatých obřadů, které v něm se konají, schvalujeme a žehnáme z upřímného srdce všem, kteří starají se o nutnou reformu hudby ve chrámech a mezi nimi ne na posledním místě spisovatelům časopisu „Rassegna Gregoriana“. — Žehnáme těm, kteří snaží se o oslavu třináctisetleté památky svatého Otce Řehoře Velikého s tím převroucím přáním, aby zdařil se cíl vytknutý.“ — O svátku pak sv. Cecilie, patronky církevní hudby, dne 22. listopadu roku 1903 vydal svatý Otec památné své *Motu proprio**) o posvátné hudbě, kterým nařizuje reformu církevní hudby ve všech katolických kostelích.

Jakkoliv jsou nám již známy názory Pia X. o církevní hudbě, přece dlužno podati alespoň úvod a hlavní obsah důležité této papežské konstituce pro celou církev. Svatý Otec píše takto:

„Mezi starostmi úřadu pastýřského nejen tohoto nejvyššího Stolce, na nějž z nevyzpytatelného řízení Prozřetelnosti, ač nehodni, jsme byli

*) *Motu proprio* jest formule obvyklá v papežských reskriptech, znamenající, že papež ustanovuje něco z vlastního popudu, z vlastní iniciativy; potom *M. pr.* znamená též reskript sám.

povolání, ale i každé jednotlivé provincie církevní jest zajisté starost, aby udržen a rozmnožen byl lesk domu Božího, kde slaví se vznešená tajemství víry a kde lid křesťanský se shromažďuje, by přítomen byl oběti mše svaté, by klaněl se vznešené svátosti těla Páně a spojil se společnou modlitbou církve při veřejných a slavných obřadech liturgických. Nic tedy nemá se v té době dít, co by rušilo neb jen zmenšovalo zbožnost a úctu věřících, nic, obzvláště co by přímo odporovalo patřičné posvátnosti svatých obřadů a co proto je nedůstojno domu modlitby a velebnosti Boží. Nechceme podrobně zmiňovati se o ne-



Papežští heroldové.

přistojnostech, které ve věci té se mohou přihoditi. Pozornost naše obrácena jest nyní k jedné z nejvšeobecnějších, kterou velmi nesnadno jest vykořeniti . . . ke zneužívání zpěvu kostelního a hudby posvátné. A zajisté, jednak proto, že umění toto přirozeností svojí je nestálé a proměnlivé, jakož i proto, že krasocit i zvyky během času pomalu se mění, dále, že na umění posvátné zhoubný vliv má umění světské i theatrální, i proto, že právě hudba zálibu působí, kterou ne vždycky lze v patřičných mezích udržeti, a že posléze ve věci té jsou mnohé předsudky, jež snadno se vloudí a pak tvrdošijně se udržují i u osob

vlivu plných a zbožných; z těch tedy rozličných důvodů a příčin pochází ustavičná náklonnost uchýliti se od pravého směru ustanoveného cílem, pro který umění k službě Boží (kultu) je připuštěno, kterýžto směr dosti jasně jest vyjádřen v kanonech církevních, v nařízeních koncilů všeobecných i provinciálních, v předpisech častěji vydaných posvátnými kongregacemi římskými a samými papeži Našimi předchůdci.

S pravým uspokojením duše Naší a s povděkem uznáváme mnoho dobrého, které v té věci se stalo v posledních letech v tomto Našem vznešeném městě Římě a ve mnohých chrámech vlasti Naší, zvláště pak u některých národů, kde muži výborní a horliví o čest Boží, se schválením této svaté Stolice, pod řízením biskupů spojili se v kvetoucí sdružení a přivedli k plné cti posvátnou hudbu téměř v každém jejich chrámu i kapli.

Toto dobré však daleko ještě není společné všem; hledíce pak ku Naší vlastní zkušenosti, jakož i poznávajíce mnohé stesky, jež ze všech stran Nás došly v tom krátkém čase, co zalíbilo se Bohu Nás, toho nehodné, k nejvyšší moci papežské povolati, nemíníme dlouho odkládati, nýbrž pokládáme to za Svou první povinnost, abychom ihned pozdvihli hlasu ku pokárání a odsouzení všeho, co při výkonech obřadných a předepsaných úkonech církevních vidíme odchylovati se od zmíněné pravé normy. Ježto v pravdě jest Naší nejvšelejší touhou, aby pravý duch křesťanský opět všemožně rozkvetl a u všech věřících se udržel, nutno jest především ostatním, abychom starali se o posvátnost a důstojnost chrámu, kde právě věřící se shromažďují, aby osvojili si ducha toho z prvního a neopomíjitelného pramene, jenž jest činné spoluúčastenství ve svatosvatých tajemstvích a ve veřejné i slavné modlitbě církve.

Pročež, aby nikdo nemohl od nynějška se vymlouvati, že nezná jasně povinnosti své, a aby odstraněna byla veškera nejistota ve výkladu některých věcí, uznali jsme za prospěšné přidati v krátkosti ty zásady, kterými řídí se hudba posvátná při úkonech bohoslužebných a sebrati v jeden všeobecný celek hlavní předpisy církve proti rozšířenějším nepřístojnostem ve věci té. A proto z vlastního popudu a jisté vědomosti uveřejňujeme přítomnou Svoji I n s t r u k c i, které jako zákoníku právnímu hudby posvátné (codici juridico musicae sacrae) chceme z plné Naší autority apoštolské, by dána byla platnost zákona, ukládajíce všem tímto přítomným Naším listem co nejsvědomitější jeho zachování.

Nyní následuje i n s t r u k c e o h u d b ě c í r k e v n í, z níž vyjí máme: 1. Hudba posvátná, jsouc integrující částí slavné bohoslužby, má také týž účel všeobecný, jenž jest oslava Boží a posvěcení i vzdělání věřících. 2. Důsledně tedy má míti ve vyšším stupni vlastnosti, které má liturgie: s v a t o s t, k r á s u f o r e m; z čehož plyne její známka jiná, totiž v š e o b e c n o s t. Má býti s v a t á, proto má vylučovati vše, co jest světské; a to nejen sama o sobě, nýbrž co do způsobu, jímž od těch, kteří ji vykonávají, jest podávána. Má býti pravé u m ě n í, neboť není možno, aby jinak měla na duši posluchačů ten vliv, jehož církev, přibírajíc ve svoji liturgii umění zvuků, dosáhnouti chce. Má býti spolu v š e o b e c n á v tom smyslu, že ačkoliv kaž-

dému národu dovoluje, aby ve skladbách církevních připuštěny byly ty zvláštní formy, jež v jisté míře vyznačují hudbu toho národa, tyto formy přece mají býti takovým způsobem podřízeny všeobecnému rázu hudby církevní, aby žádný z jiného národa, slyše je, neznamenal dojmu nedobrého. 3. Vlastnosti tyto shledávají se v nejvyšším stupni u zpěvu gregoriánského, který je proto zpěvem vlastním církve římské, jediným zpěvem, který zdělila od dávných otců, kterého úzkostlivě chránila dlouho po staletí ve svých knihách liturgických, jež jako svůj vlastní přímo věřícím předkládá, jež při některých částech liturgie výlučně předpisuje a který nejnovější badání tak šťastně obnovilo v jeho původní neporušenosti a čistotě. Z těchto důvodů byl zpěv gregoriánský vždy pokládán za nejvyšší vzor hudby církevní. Bude tedy nutno, aby starý tradicionelní zpěv gregoriánský poněáhla při úkonech bohoslužebných byl znova zaveden; a všickni ať mají za jisté, že úkon církevní nic neztrácí na svojí slavnosti, není-li provázen jinou hudbou než pouze touto. Zvláště pak ať se o to pečuje, aby zpěv gregoriánský obnoven byl v užívání lidu, by věřící opětně podíl činnější měli na předepsaných obřadech církevních, jako bývalo v dobách dřívějších. 4. Vlastnosti jmenované má též v předobrem stupni klasická polyfonie zvláště školy římské, která ve století šestnáctém dostoupila vrcholu své dokonalosti v dílech Pierluigiho, Palestriny a i potom pokračovala, plodíc skladby vynikající krásy liturgické i hudební. Třeba tedy, aby též tato klassická polyfonie poněáhlu se zavedla při úkonech církevních, zvláště ve znamenitějších chrámech. 5. Skladby hudební slohu moderního ať neobsahují nic světského, nanejvýš motivů divadelních, a ani svými formami zevnějšími nechť nejsou tvořeny ve slohu skladeb světských. V dalším obsahuje instrukce nařízení o liturgickém textu (Vlastní jazyk církve římské jest latinský. Jest proto zapověděno při slavných úkonech liturgických zpívati v řeči obecné), o zevnější formě církevních skladeb, o zpěvácích, o varhanách a nástrojích, o trvání hudby církevní při službách Božích a hlavních prostředcích k přesnému provedení toho, co zde ustanoveno. V závěru vybízí svatý Otec ředitele kůru, zpěváky, církevní ústavy a společnosti řeholní, faráře a představené kostelů, především pak Ordináře, aby podporovali se vši horlivostí moudré tyto reformy posvátné hudby.

Než Pius X. nepřestal na pouhém listu o reformě církevní hudby, nýbrž energicky ujal se věci, aby reforma v brzké době byla uskutečněna. Za nedlouho jmenoval komisi pro vydání nových, bohoslužebných, authentických knih chorálních a v novém Motu proprio ze dne 25. dubna r. 1904 projevil jí v té příčině svou vůli. Nové liturgické knihy budou opatřeny ve vatikánské tiskárně. Společný text gregoriánských liturgických melodií pro celou církev římskou má býti upraven ve své úplnosti a ryzosti podle nejstarších rukopisů (kodexů), ale tak, aby se bral zvláštní zřetel také k oprávněné tradici, jež během století v novějších kodexích byla uložena, jakož i k praktickým potřebám dnešní liturgie. Uznáváje vykonané práce benediktinských mnichů, jmenovitě benediktinů francouzské kongregace a solesmenského kláštera při obnovení pravých melodií církve římské, svěruje svatý Otec ze zvláštní přízně k řádu sv. Benedikta péči o zpěvné části zvláště benediktinům solesmenské francouzské kongregace. Přichystané práce předloží se jmenované komisi k revisi. Knihy takto uspořádané a vydané appro-

buje svatý Otec a kongregace posvátných obřadů. — Později ustanovil Pius X., aby nové chorální knihy měly za podklad benediktinské vydání knih chorálních, obstarané v Solesmes r. 1895, a slovuťnému opatu v Saint-Wandrille D. Josefu Pothierovi, předsedovi svrchu jmenované papežské komise, odevzdal úkol zmíněné vydání s pomocí některých členů komise a s použitím vykonaných paleografických studií znova prohlédnouti a opravit.

A hle, již v září roku 1905 vyšla část mešních zpěvů řečená „Kyriale čili Ordinarium Missae“, a další práce konány s takovou nadšenou pílí, že o svátku svatého Řehoře, dne 12. března r. 1908 mohl Dom Pothier v privátní audienci svatému Otcovi odevzdati první výtisk nového celého Gradualu čili knihy mešních zpěvů. Svatý Otec byl prý velice potěšen a vyslovil Monsignorovi Dom Pothieru svou vysokou spokojenost a vřelé uznání, že šťastně ke konci přivedl jeden díl, a sice ten nejtěžší, své důležité práce. Ostatní ještě knihy liturgické budou již snadno a rychle následovati. Otevřev svatý Otec nový Gradual, měl před očima náhodou milý svátek „Zjevení Panny Marie v Lurdech“. I zapěl jasným a silným svým hlasem nápěv introitu a tím takořka zahájil užívání Gradualu v atikánském vydání svou vlastní vznešenou osobou.

Vydáním vatikánského Gradualu jest jeden díl programu Pia X.: „Napravití všechny věci v Kristu“ v skutek uveden; obnoveny jsou krásné staré melodie přesného chorálu gregoriánského a pro celou církev přikázány. Zbývá ovšem, aby posvátný zpěv dle Gradualu vydání vatikánského a posvátná hudba vůbec dle konstituce „Motu proprio ze dne 22. listopadu r. 1903“ ve všech kostelích skutečně byla zavedena a pěstována. Proto jest nám zvláštním potěšením, že můžeme tuto stať o reformě posvátné hudby Piem X. uzavřítí následujícím oznámením kníž arcib. pražské konsistoře v Ordinariátním listu č. 1. 1909: „Obecná Cyrillská Jednota v Praze, jejíž účelem jest zvelebení a povznášení katolické hudby a zpěvu ve smyslu a v duchu církve svaté na základě rozkazů a stanovení církevních, vybládnuta byvši od Jeho Eminence, nejdůstojnějšího pana kardinála a knížete-arcibiskupa pražského, metropolitu českého, Leona ze Skrbenských, jakožto vrchního protektora svého, na základě konstituce Jeho Svatosti slavně panujícího papeže Pia X. vydané Motu proprio de Musica sacra ze dne 22. listopadu 1903 s obnoveným úsilím chce v intencích Jeho Svatosti pracovati o to, aby posvátná hudba, zpěv jak liturgický chorální, tak i umělý chrámový a zvláště, což v našich vlastech důležité, církevní zpěv lidový dle rozkazů svatého Otce byl povznesen a k novému rozkvětu přiveden. Tuto snahu Obecné Cyrillské Jednoty především podporovati bude její orgán, časopis „Cyrill“. A redakční družstvo obnoveného časopisu „Cyrill“ v úvodu k 35. ročníku ujišťuje, že program časopisu nebude jiný, než který rozvinul slavně panující jubilar, papež Pius X. památným „Motu proprio z 22. listopadu 1903“ o posvátné hudbě . . . Staniž se! „k oslavě Boží a k posvěcení i vzdělání věřících“. (Pius X.)*

*) Použito: „Cyrill“, časopis pro katol. hudbu posvátnou. V Praze 1904, 1905, 1909. — „Gregorianische Rundschau“, Monatschrift für Kirchenmusik und Liturgie. Graz 1908. — Ve svatyních beuronských mnichů (v Praze v Emausích) vždycky bylo a jest slyšeti přesný chorál gregoriánský, dříve z knih kongregace

Vřelý zájem o posvátnou hudbu zdržel nás déle při věci; obraťme již svou pozornost k další činnosti svatého Otce.

Ke konci první své encykliky vyjadřuje svatý Otec pokornou prosbu, aby „Bůh, kterýž jest bohatý v milosrdenství“, ráčil nápravu a obnovu lidstva v Kristu Ježíši urychlit, a dodává, aby tak učinil též na mocnou přímluvu Rodičky Boží. Tuto myšlenku obzvláště ještě rozvinuje svatý Otec ve svém druhém okružním listu „Ad diem illum laetissimum“ ze dne 2. února roku 1904, který vydal na oslavu padesátého výročí slavného prohlášení článku víry o Neposkvrněném Početí Panny Marie. List tento patří mezi nejkrásnější o úctě Mariánské. Zároveň vypisuje v něm Pius X., jednak za příčinou tohoto jubilea, jednak za příčinou svého nastoupení na stolec svatého Petra, rok 1904 jakožto rok milostný. Jako po celém křesťanském světě, tak ovšem též v Římě konány byly po celý rok a obzvláště ve vlastní den jubilea, 8. prosince roku 1904, rozličné velikolepé slavnosti.

Praktickou nápravu čili reformu počal Pius X. ve svém nejbližším okolí, to jest v papežské správě. Jednotlivé kongregace čili církevní správní úřady musily vyhotoviti seznam příjmů a vydání, obnosu služného, počtu úředníků atd. a svatému Otci předložiti. Tu vyšlo na jevo, že mnohdy stálý plat nebyl v žádném poměru s vedlejšími příjmy a tyto byly přílišné.

Škrtnutím dal Pius X. tuto záležitost do pořádku. Stálé platy byly zvýšeny, ale všeliká gratifikace odstraněna. Kromě toho bylo všem úředníkům nařízeno, aby náležitě zachovávali pracovní hodiny.

Již dne 17. prosince roku 1903 vydal svatý Otec Motu proprio, jímž ustanovuje, aby se volba italských biskupů — jest jich 286 — znova konala se starou přisností a péčí. Poslední rozhodnutí v té věci bylo svěřeno kongregaci sv. officia, jejíž členové zavázáni byli pod trestem klatby k nejprísnějšimu mlčení o všem, co jim přijde k vědomosti v příčině volby některého biskupa. Předsednictví však v sezeních této záležitosti se týkajících vyhradil svatý Otec sobě.

V únoru roku 1904 oznámil Pius X. visitaci kostelů a jiných posvátných míst v Římě. V příslušném listě prohlašuje svatý Otec, že jest to sice jeho osobní povinnost jako biskupa římského kostely, kláštery a kolleje římské visitovati, ale poněvadž okolnosti času mu v tom překážejí, že svěřuje tuto důležitou práci svému vikáři Říma, kardinálovi Respighimu, jemuž jsou dáni ku pomoci duchovní světští a řeholní, vyznamenávající se zbožností a vědomostmi. Těmto visitátorům udělil svatý Otec veliká práva a plnomocenství. V březnu pak nařídil Pius X. apoštolskou visitaci kostelů a klášterů po celé Italii. Kongregace koncilu sdělila s vrchními pastýři, že budou za tím účelem vysláni z Říma apoštolští visitátoři do každé diecese

solesmenské, nyní z vydání vatikánského. Nový Gradual nese titul: Graduale Sacrosanctae Romanae Ecclesiae De Tempore et De Sanctis SS. D. N. Pii X. Pontificis Maximi jussu restitutum et editum. Cui addita sunt Festa Novissima. Romae, Typis Vaticanis MDCCCXVIII. Jest to statný kodex, čítající 950 stránek, jež kongregace posvátných obřadů v předaném dekretu prohlašuje za autentický a typický, s jehož nápěvy následující všechna vydání musí úplně souhlasiti, a jež ve všech kostelích zavésti poroučí. Příručnější elegantní vydání „Ad Exemplar Editionis Typicae“ opatřila knihtiskárna Společnosti Sv. Jana Ev. Desclée a spol. v Tournai 1908.

v Itálii, jako se papežové již v uplynulých stoletích přesvědčovali skrze legáty, nunciy nebo skrze jiné osoby o stavu toho kterého okrsku církve. Jak se dovidáme, byla tato visitace se vši přísností provedena a přinesla všude hojného požehnání.

V měsíci březnu téhož roku 1904 připadlo třináctisetleté výročí úmrtí papeže sv. Řehoře Velikého († 11. března r. 604). K této jubilejní slavnosti vydal Pius X. svou třetí encykliku „*Jucunda sane*“ z dne 12. března 1904, v níž líčí jednak zásluhy, které si získal sv. Řehoř o církev, o stát a národy, jednak vzácné jeho ctnosti, které následování doporučí. Při tom vzpomínka na Řehoře Velikého a na jeho dobu poskytuje svatému Otci mnoho útěchy. Dle známých slov velikého papeže podobala se tenkrát církev v Římě staré rozbité lodi, do níž se všech stran vlny vnikají, a jež následkem každodenních a mocných bouří jest ve velikém nebezpečí, že se rozkotá.

Ale jest tomu dnes snad jinak? „Hledíme-li s výšin hradeb vatikánských kolem sebe,“ praví Pius X. ve svém okružníku, „snad máme ještě více příčiny k obavám, než měl Řehoř; neboť bouře doléhají se všech stran, dobře spořádané zástupy nepřátel nás tísní, a tak jsme zbaveni všeliké lidské ochrany, že nejsme s to, abychom útoku nepřátel odolali nebo bouře ony zahnali. Než majíce na mysli, kde stojíme, na jakém místě založena jest tato Stolice papežská, v hradě svaté církve cítíme se býti bezpečnými. Kdož by nevěděl se svatým Řehořem, že svatá církev jest utvrzena na pevnosti knížete apoštolů, který sílu ducha bral již ze svého jména, ježto Petr od skály byl pojmenován?*) Božská síla církve v žádném čase ještě neselhala, ani zaslíbení Kristova očekávání nesklamala, a jako srdce Řehořovo útěchou naplňovala, tak trvají podnes, ano mají pro nás tím více váhy, ježto po tolik století za rozličných poměrů jsou vyzkoušena. Království a říše zanikly, slavní národové zmizeli, avšak církev bytostí svou nezničitelná, spojená jsouc nerozlučitelně se svým nebeským snoubencem těší se stále mladosti a síle, s jakou vyšla z probodeného srdce Krista na kříži již mrtvého. Mocní tohoto světa proti ní povstali: oni zmizeli, církev však je všechny přežila. Přemnozí se vychlouvali, že učení církve přece jednou vyvrátíli a absurdním dokázali: kdežto naopak jejich nauky náležejí pouhé minulosti, co zatím světlo pravdy z hradu Petrova září tímž leskem, který mu dal Ježíš na počátku a živil ho božským svým výrokem: „Nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou.“

Touto věrou jsouce naplněni, o tuto skálu se podpírajíce, ale zároveň živě cítíce milost Boží, které se nám dostává, klidně čekáme, že umlknou hlasy domnívající se, že veta jest po katolické církvi, její učení na věky že pomínulo, a brzy že bude nucena buď poddati se vědě a moderní civilisaci bez Boha, buď zmizeti s povrchu zemského.“

Proto vyslovuje v dalším svatý Otec přání, aby vyšší i nižší utekli se k církvi, v níž dosáhnou jak věčného spasení, tak i pro vzedejší život pokoje a blaha. A když vyličil časná dobrodíní, kterých se dostalo společnosti lidské církvi skrze svatého Řehoře, uzavírá svým

*) *Quis enim nesciat, sanctam Ecclesiam in Apostolorum principis soliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus a petra vocaretur?*

heslem řka, že „za naší doby jest potřebí vši snahou zachovati, co dobrého s milostí Boží v církvi dosud trvá, zařízení pak, která vzala úhonu, napraviti v Kristu“.*)

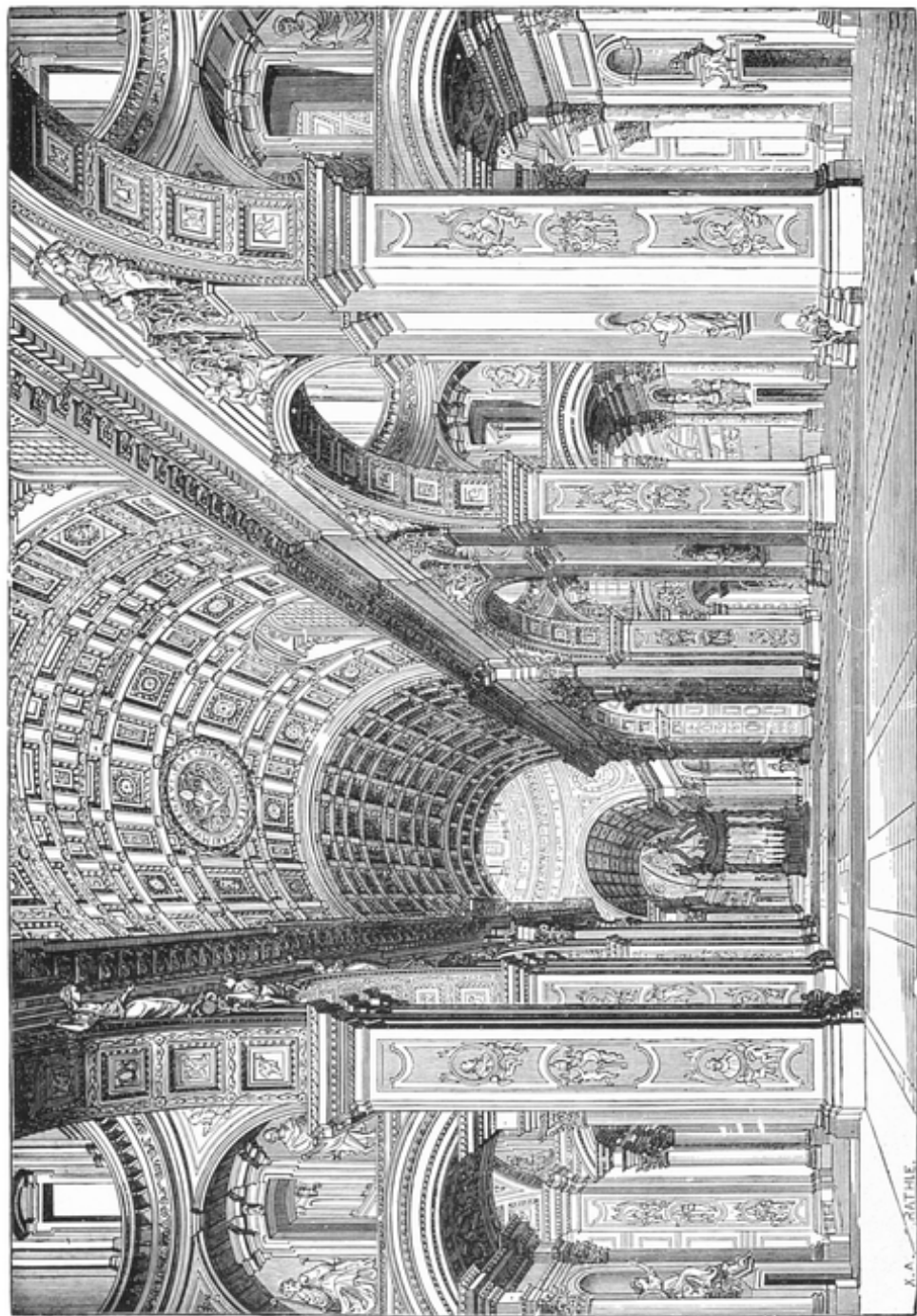
Jubilejní slavnosti na počest svatého Řehoře konaly se v Římě po velikonocích ve dnech 6.—11. dubna. Jejich vrcholem byla slavná papežská pontifikální mše svatá, kterou konal svatý Otec ve velechrámě sv. Petra u hrobu sv. Řehoře Velikého, v pondělí po bílé neděli dne 11. dubna. Velebné obřady provázely vážné melodie gregoriánského chorálu, které přednášel veliký, mohutný sbor dvanácti set hlasů mladých zpěváků, chovanců rozličných duchovních ústavů římských. Menší sbor, tak zvaná schola cantorum, (škola zpěváků), jemuž připadají též složitější zpěvy, skládal se z více než jednoho sta zpěváků. Kromě chorálu zavzněly opětovně sladké zvuky historických stříbrných pozounů a v pausách mezi mší svatou zapěl mistr Perosi se svým sixtinským sborem vícehlasé motetty. Svatý Otec byl se slavností velice spokojen, zvláště že splnila se jeho dávná tužba, aby slyšel na tisíc hlasů pěti chorální mši řečenou „andělskou“ („de Angelis“). Povážíme-li, že byl gregoriánský zpěv od papežských funkcí od staletí téměř vyloučen, pak jest toto jeho znovuuvedení do slavné papežské liturgie vzácnou událostí nového našeho století a velikým činem svatého Otce Pia X.

Jubilejní slavnosti sv. Řehoře, pro jehož zásluhy o posvátný zpěv římský chorál po něm (Gregorius) zove se „gregoriánským“, velice prospěly ruchu v příčině reformy posvátné hudby, zahájené Piem X. výše jmenovaným Motu proprio ze dne 12. listopadu r. 1903. V programu slavností byl též kongres chorálový. A tu, když řečník, maje na zřeteli nové typické vatikánské vydání chorálních knih, ukončil svou řeč vzletnými slovy: „Jedna pravda, jedna víra, jedna církev, jeden zpěv!“ — odměněn byl bouřlivým potleskem. Svrchu jsme slyšeli, že již nadešla doba, v níž po rozkazu svatého Otce jeden zpěv, jeden starodávný tradicionelní chorál všude po celé církvi má oslavovati služby Boží.

Uplynulo jen několik dní od svátku sv. Řehoře, a svatý Otec oznamuje novou reformu celé církve se týkající, oznamuje podnik, který — až se šťastně ukončí — jest s to, aby učinil jméno papeže Pia X. vskutku nesmrtelným; miníme kodifikaci čili novou úpravu práva církevního.

Svatý Otec sám na počátku listu, který o tom vydal: „Arduum sane“ (Motu proprio de ecclesiae legibus in unum redigendis) ze dne 19. března roku 1904, poukazuje na souvislost tohoto podniku se svým programem, an píše: „Jakmile jsme dle nevyzpytatelného úradku Božího na se vzali těžký úrad zpravování církve, ustanovili jsme si za své pravidlo dle sil svých napraviti všecky věci v Kristu. Ježto pak dobře poznáváme, že k nápravě v Kristu velice přispívá církevní disciplína — neboť je-li správně upravena a kvete, nemůže býti bez bohatého ovoce — proto zvláštní zřetel chceme k ní obrátiti

*) Pro duchovní správce pozoruhodná jsou závěrečná slova tohoto okružníku, vzata ze závěrku řeči sv. Řehoře na sněmu Lateránském: „Sed ista, quae dicimus, melius apud vos orando quam loquendo obtinebimus. Oremus: Deus, qui nos pastores in populo vocare voluisti, praesta quaesumus, ut hoc quod humano ore dicimur, in tuis oculis esse valeamus.“



Vnitřek velebného sv. Petra v Římě.

a péči jí věnovati.“ Po té nařizuje svatý Otec, aby sestavena byla přehledná sbírka všech až po naše časy vydaných církevních zákonů, vynechati se však mají zákony již nezávazné nebo zastaralé, a některé opět mají se změnit, aby odpovídaly potřebám časovým. Za tím účelem nařizuje ustavení se komise, která by se té práce podjala a jejíž členy ze sboru kardinálův vyvolí sám svatý Otec; této komisi předsedá sám papež a v jeho nepřítomnosti kardinál-děkan; v komisi té má pracovat také slušný počet poradců (consultores), které si kardinálové vyberou ze slovných kanonistů a bohoslovců, a které papež potvrdí; dále jest vůle svatého Otce, aby tohoto předúležitého, blaha celé církve se týkajícího díla účastnili se biskupové všech národů, a proto nařizuje se arcibiskupům, aby vyslechnouce mínění svých suffraganů, do čtyř měsíců podali svatému Stolicí zprávu, zdali a pokud, po jejich mínění, stávající právo mělo by se zlepšiti aneb opravit. Konsultori látku připraví a podají o věci své úsudek v sezení, jemuž předsedá ten z komise kardinálů, kterému papež to svěří. O práci a soudu konsultorů doradí se kardinálové a celé toto jednání předloží se svatému Otcí, aby je legitimně potvrdil.

Toť krátký obsah epochální papežem Piem X. zamýšlené reformy práva církevního, již se svatý Otec, nejvyšší církevní zákonodárce, sám v čelo postavil, což zdar předem zaručuje, a směr její, zřetel totiž ke stávajícím potřebám všech národů, všeobecně vytkl.

Co Pius X. tímto reskriptem ze dne 19. března 1904 poručil, bylo brzy zařízeno, a dnes po pěti letech z bezpečných zpráv z Říma víme, že kodifikace církevního práva jest v plném proudu a že v dohledné době bude s pomocí Boží provedena a ukončena.*)

Ale den 19. března, svátek sv. Josefa r. 1904 stal se ještě jinými událostmi památným, než výnosem o kodifikaci církevního práva. Byl to den radosti a útěchy pro svatého Otce, ježto slavil své první křestní jmeniny jako papež. V Římě v kostelích konaly se slavné služby Boží a v mnohých církevních ústavech hudební a učené akademie. Ve slavných audiencích obdržel také svatý Otec mnoho blahopřání. Mezi těmito zvláště významné bylo přijetí posvátného sboru kardinálského, ježto Pius X. užil této příležitosti, aby si veřejně stěžoval do smutného stavu církve ve Francii. Tu jest na místě zmíniti se o svatém Otcí Piu X. a Francii.

Boj mezi církví a státem ve Francii, napětí mezi papežstvím a francouzskou republikou byly již před volbou papeže Pia X., neboť francouzští zednáři snažili se již od více let provésti úplnou rozlukou státu od církve. K tomu směřovaly již zákony z let 1879, 1880 a 1881. Obzvláště však propukl proticírkevní boj zřejmě od té doby, co se stal Emil Combes předsedou francouzského ministerstva, jenž s planoucí nenávistí odpadlíka, vystoupiv proti církvi, hleděl úplnou rozlukou urychlit. Ze škol a ze soudních síní byly kříže odstraněny, osobám řeholním bylo zakázáno vyučování, a společnosti řeholní samy byly z Francie vypovídány, naproti tomu vydány zákony ve prospěch civilního manželství a rozluky manželství. Ke konci přišly k tomu ještě

*) Ordinariátní list pražské arcidiecese 1904, č. 10. — K reformě práva církevního, od prof. Dra Aloise Soldáta v „Časopise katolického duchov.“ 1904, str. 630 nn.

neshody v příčině jmenování biskupů. Papež Lev XIII. a jeho státní sekretář kardinál Rampolla šli ve své povolnosti až k nejkrajnější mezi a jestli již za nich nedošlo k vážné změně, dlužno to přičísti vysokému stáří papeže a spojené s ním předtuše, že brzy zemře.

Takové byly asi poměry ve Francii, když dosedl na stolec Petrův papež Pius X. Několik měsíců svatý Otec události ve Francii tiše pozoroval, až konečně o svém svátku a svátku patrona svaté církve po prvé pozvedl svého hlasu proti francouzským útiskům. Když se byl totiž zmínil v odpovědi na vyslovená mu blahopřání o současných radostných i žalostných úkazech v církvi, dotekl se hlavně vypuzování náboženských kongregací ve Francii ze škol a země, poukázal na záhubné následky zrušení náboženské školní výchovy jak pro mládež, tak pro občanskou společnost vůbec a po té doložil: „Vyslovujeme rozhodně své politování nad těmito trpkými útlisky a rozhodně je odmítáme, ježto docela odporují pojmu dobře rozuměné svobody, hlavním zákonům země, právům s katolickou církví souvisejícím a pravidlům samé humanity, která zakazuje pronásledovati pokojné občany, kteří se zákonitě zanášejí křesťanskou výchovou, a práva mají i břemena nesou jako jiní občané. Než jakkoliv jsme pro tyto věci velice sklíčení, neklesáme přece na mysl, nýbrž pevně doufáme v Boha, že prosby naše vyslyší a času svého milosrdenství urychlí. Ostatně soužení jest dědictvím církve, a víra ukazuje nám vlast nebeskou, kde za odplatu ctností a trpělivě snášených bolestí dostane se nám pokoje a slasti věčných.“

Toto slavné prohlášení učinilo mocný dojem v posvátném sboru, ale ve Francii vzbudilo ještě větší nenávisť. Od této chvíle následovala rána za ranou proti církvi a svaté Stolici. V květnu odvolal Combes francouzského vyslance u Vatikánu, v červenci přerušil všechny diplomatické styky s apoštolskou Stolicí a brzo na to podal sněmovně osnovu zákona o rozluce státu a církve, která byla také dne 11. února 1905 třemi sty třiceti a osmi hlasy proti jednomu stu sedmi a osmdesáti hlasům přijata.

Svatý Otec vícekrát ještě protestoval proti utiskování církve francouzskou republikou a vyslovil politování nad nekřesťanským duchem francouzské sněmovny, který že uvede Francii do záhuby; při tom však byl statečně myslí — „tyto události nenajdou nás ani nepřipraveny ani úzkostlivy, neboť důvěřujeme v Boha“, tak pravil v allokuci dne 14. listopadu r. 1904 — a byl si vědom, „že smutný stav církve ve Francii není jeho dílem, a že za něho, jak vědí všickni poctiví a rozumní duchové, ani nemůže býti činěn zodpovědným. (Z listu Pia X. k pařížskému arcibiskupovi, kardinálu Richardovi, ze dne 4. října roku 1905.)

Zákon o rozluce státu a církve byl konečně dne 11. prosince r. 1905 také přijat od senátu značnou většinou a prohlášen.

Sotva byl rozlukový zákon uveřejněn, stěžoval si do něho hned svatý Otec v konsistoři dne 15. prosince a slíbil zevrubněji o něm pojednati později. To učinil encyklikou „Vehementer Nos esse sollicitos“ ze dne 11. února roku 1906 k arcibiskupům, biskupům, duchovenstvu a lidu francouzskému a allokucí v tajné papežské konsistoři dne 21. února. Okružní list k francouzskému kleru a lidu „Vehementer Nos“ patří k nejznamenitějším projevům politickým

Pia X. Z úvodu mluví hluboká bolest svatého Otce nad zákonem rozlukovým a jeho následky: „Velikou starost, že máme a zvláštní bolesti že jsme skličeni pro věci, které se ve vašem středu udály, netřeba Nám ani připomínati, když onen zákon nabyl platnosti, který jednak násilně trhá staleté svazky, kterými spojena byla vlast vaše s apoštolskou Stolicí, jednak přivádí ve Francii stav církve nedůstojný a přebídný. Hrozný zajisté to zločin, jehož želeť jest všem dobře smýšlejícím pro škodu, kterou přinese jak společnosti občanské, tak náboženství. Ale nikdo nebyl jím překvapen, kdokoliv s jakousi pozorností sledoval, jaké stanovisko v posledních dobách zaujali ředitelé republiky proti církvi.“ Po té líčí svatý Otec útisky církve ve Francii, až dochází k rozlukovému zákonu, o němž dokazuje, jak jest bezbožný, nespravedlivý, církvi i státu nejvyš záhubný. Obsahuje v sobě nevěrnost a porušení smlouvy, poněvadž mezi francouzskou republikou a apoštolskou Stolicí byl uzavřen konkordát. A bezprávi učiněné apoštolské Stolicí že jest tím větší, povází-li se způsob, jakým republika smlouvu zrušila. „Jest přece stanoveno právem národním a zvykem občanským, že nelze zrušiti smlouvy mezi obcemi dříve, dokud obec, která to chce učiniti, druhé obci své vůle jasně a zákonitě neoznámí. Ale apoštolská Stolice neobdržela ani žádné zákonné výpovědi, ani žádného oznámení. Zákon rozlukový dále odporuje božskému zařízení církve, kterážto pozůstává z řádných představených a podřízených věřících, kdežto rozlukový zákon ničeho nemluví o hierarchii, a administraci a péči o věci náboženské (o kult, jako o služby Boží, kostely a p.) svěřuje jakýmsi světským náboženským společenstvem. Týž zákon znásilňuje svobodu církve, těžce porušuje její právo vlastnické, a není pochyby, že zavdá příčinu k nepokojům a nesvornostem mezi občany.“ Všecky tyto body svatý Otec vážně rozvinuje a v závěrku zamítá a odsuzuje slavně rozlukový zákon těmito slovy: „Jsouce si vědomi Svě apoštolské povinnosti, posvátná práva církve proti jakémukoliv útoku hájiti a bez úhony zachovati, zamítáme a zavrhuje Bohem Nám udělenou nejvyšší autoritou přijatý zákon o rozluce francouzské republiky a církve a sice z důvodů právě vyložených, totiž, poněvadž těžce uráží Boha, jehož se úředně zřiká a zásadně ustanovuje, že republika žádného náboženského kultu neuznává; poněvadž odporuje zákonu přirozenému a mezinárodnímu a veřejné věrnosti smluv; poněvadž se přiči božskému zřízení církve, její podstatným právům a její svobodě; poněvadž ničí spravedlnost potlačením vlastnického práva, jehož církev rozličnými tituly, najmě na základě konkordátu nabyla; poněvadž těžce uráží důstojnost apoštolské Stolice a Naši osobu, episkopát, duchovenstvo a katolíky Francie. Pročež slavně se ohražujeme proti osnově, přijetí a uveřejnění tohoto zákona a prohlašujeme, že nesmí nikdy nabyti platnosti proti nezadatelným a nezměnitelným právům církve, aby tato byla seslabena.“

Slova svatého Otce způsobila ve Francii jak u přítele tak u nepřitele mocný dojem. Mnozí očekávali, že dobrý papež Pius skloní se před hotovou událostí a předpíše katolíkům nějaký Modus vivendi, a hle, na místě toho rozhodné odmítnutí a zavržení rozlukového zákona!

Ale ještě ani žasnutí ve Francii nepřestalo, když svatý Otec dojem svého okružního listu ještě zvýšil allokucí dne 21. února. Znova stručně

vyličil obsah zákona rozlukového, znova vyložil, jak jest bezbožný, nespravedlivý a záhubný vůči Bohu, církvi a občanské společnosti, a znova ho proto slavně zamítl a odsoudil; ale potom promluvilo zraněné srdce otcovské. „Již pak,“ pravil tenkrát Pius X., „otevíráme srdce Svě katolíkům francouzským; se souženými jsme souženi, s pláčícími pláčeme. Nikdo se nedomnívej, že Naše láska k nim ochladla, ježto jest Nám s nimi trpkých věcí snášeti. S bolestí vzpomínáme na řeholní rodiny, vypuzené z jejich domů, z jejich vlasti; otcovsky jsme starostliví o mladistvé zástupy toužící po křesťanské výchově; máme na mysli Svě bratry biskupy a veškeré duchovenstvo takovým protivěním sevřené a ještě horších věcí se bojící; věřící dotčeným zákonem postižené milujeme, všechny konečně otcovskou láskou ve Svém srdci objímáme. Žádná smělost ani zloba nebude s to, aby v zapomenutí uvedla přeslavné zásluhy Francie po všechny věky o svatě náboženství, ano jest naděje, že za příznivější doby budou ještě stkvělejší.“

Když byl Pius X. svoji promluvu ke sboru kardinálskému dokončil, jednal hned po prvé podle nově utvořených církevních poměrů rozlukovým zákonem a jmenoval ze své vlastní plné moci a neohlédaje se na francouzskou vládu čtrnáct nových biskupů, jimž téhož dne odevzdal v trůnním sále odznaky jejich důstojnosti. Aby pak dal těmto synům Francie svatý Otec na jevo svou zvláštní lásku a přichylnost, sám je posvětil na biskupy ve velechrámu sv. Petra v neděli dne 25. února.

Mezi tím stávaly se poměry církve a katolíků vždy horší a mysl mnohých zmatenější. I někteří dobře smýšlející jali se vinití svatého Otce z přikrosti a slibovali si z povolnosti k vládě větší prospěchy. To svatého Otce bolelo. Proto, když u příležitosti prohlášení šestnácti francouzských karmelitánek za blahoslavené dne 25. května roku 1906 přijal v audienci francouzské poutníky a k nim mluvil, slzy tekly mu po lících a bylo mu řeč přerušiti, z jeho srdce však bezděky vytrysklo doznání: „Ano myslím-li na Francii, tu často pláči a vrhám se před Pánem prose, aby ráčil pronásledování ukončiti.“

Dne 11. prosince r. 1906, za rok po uveřejnění, měl zákon rozlukový vejíti v platnost se všemi svými následky. Proto bylo svatému Otcovi dáti katolíkům francouzským jakési pokyny, jak se mají budoucně chovati. Pius X. učinil tak v okružním listě „*Gravissimo officii muneris*“ ze dne 10. srpna roku 1906 k francouzským vrchním pastýřům, v kterémž zavrhl ustanovení rozlukového zákona o světských náboženských společnostech (*consociationes civium divini cultus exercendi causa*, Kultusgemeinschaften) k obstarávání kultu, ježto odporují Bohem ustanovené církevní hierarchii, a chce, aby biskupové, seč jim práva občanská dovolí, řídili a spravovali věci bohoslužebné.

Novým zákonem ze dne 2. ledna roku 1907 připadly francouzskému státu biskupské paláce, budovy farní a seminářské, jakož i veškeré jmění církevní v ceně čtyř až šesti millionů franků. Svatý Otec zavrhl novou encyklikou k duchovenstvu a lidu francouzskému „*Une fois encore les graves événements*“ hned ze dne 6. ledna roku 1907 i tento zákon a jsa si vědom, že plní jenom svou povinnost, chce klidně vstříc hleděti dalšímu vývoji poměrům ve Francii, jak naznačuje v tomto okružním listu slovy: „Očekáváme bez bázně soud dějin. Ty budou musiti doznati, že majíce

ustavičně zřetel k hájení vyšších práv Božích, nechtěli jsme světskou moc pokořiti, ani proti vládě bojovati, nýbrž nedotknutelné dílo Pána a Mistra svého, Ježíše Krista, hájiti a zachovati.“

* * *

Mezitím, co bylo se zanášeti svatému Otcí žalostnými záležitostmi církevně politickými ve Francii, pokračoval Pius X. zároveň v církevních reformách, které jsme dosud sledovali do března roku 1904. Až na několik výjimek obrátil svůj zřetel především k Římu a k Itálii, kdež, nehledě ani k charakteru obyvatelů jižních, zevní okolnosti mnohem snadněji vedou k uvolnění církevní kázně než kde jinde. „Sotva něco jest tak důležité, aby Kristus opět panoval ve světě,“ píše svatý Otec dne 5. května r. 1904, „jako svaté obcování kleru, jenž má býti svým příkladem, svým slovem a svým věděním věřícím vůdcem. Neboť nikoli neprávem praví staré přísloví: Jací kněží — takový lid.“

Touto myšlenkou jsa veden, vydal Pius X. řadu nařízení k tomu směřujících, aby italská kněží a především čekatelé kněžství vždy více se blížili ideálu katolického kněžství. Reskriptem výše jmenovaného data ke kardinálovi Respighimu nařídil svatý Otec, že všickni v Římě žijící klerikové za příčinou studií musí bydleti v seminářích; toliko oni mohou navštěvovati přednášky jako řádní posluchači, a jenom ti smějí býti připuštěni k vysvěcení na kněze, kteří byli alespoň tři roky alumny některého semináře nebo některé církevní kolleje.

Ovšem musejí církevní studijní ústavy býti štěpnicí pravého církevního dorostu. Známe již vysoké požadavky, jaké činil Pius X. jako biskup ve svých seminářích a otcovskou péčí, s jakou se o ně staral. Stejným duchem přeje si naplněny býti všecky vrchní pastýře. Když dne 12. prosince r. 1904 u příležitosti jubilea prohlášení článku víry o neposkvrněném početí Panny Marie přijal v audienci přes sto biskupů a arcibiskupů, vložil jim vřele na srdce péči o jejich semináře. „Kdybychom uměli,“ volal tenkrát svatý Otec ke shromážděným arcipastýřům, „kdybychom uměli býti svým učením světlem světa, svým příkladem solí země; kdybychom skutky ukazovali, co svatý Pavel doporučí svým žákům Titovi a Timotheovi: nejprve svatost a dokonalost ve svém životě, potom přísnost v učení, ducha sebezmrtní a oběti, činnou a osvícenou horlivost, konečně silnou a přece mírnou lásku: získali bychom si lásku a úctu u dobrých, a vážnost i u svých odpůrců. Pročež toliko jedině přání: Ó bděte nad svými semináři a nad kandidáty stavu kněžského. Víte to sami: vznáší se nad světem smrtonosný duch nevázanosti a tento duch vnikl docela i do svatyně. Kdyby se nalezl mezi seminaristy někdo tímto duchem nakažen, pak pryč s ním, a nevzkládejte na něho ruce. Budete toho litovati, že jste to učinili, a kdyby to byl jen jediný.“

Potom nařídil Pius X. v Římě přísné zkoušení o potřebném vědeckém vzdělání kandidátů před každým svěcením. Zvláštní péči věnoval také studiím čekatelů kněžství duchovních řádů v Itálii a na sousedních ostrovech, o jejichž vědeckých a asketických znalostech má se biskup před svěcením přesvědčiti. Ano, svatý Otec Pius X. velice se stará o studie a vědecké vzdělání italského kleru. Z jeho pod-

nětu vydán byl zcela nový program studií, jenž se pro třídy gymnasií těsně drží vládního studijního plánu, a látka studií filosofických a theologických jest rozdělena svědomitě na čtyři léta vyššího vzdělání. Aby se pak při velikém počtu italských seminářů získali zdatní professoři, nařídil svatý Otec centralisaci a spojení více biskupských ústavů v jeden, v němž mají chovanci jiných diecesí své studie konati. Při této péči o vědecké vzdělání kleru dbá ovšem Pius X. rovněž o jeho solidní asketické vzdělání srdce. Proto, aby si ze semináře vyšlí kněží v nebezpečnostech světa zachovali dobrého ducha, doporučí Pius X. důtklivě konati duchovní cvičení alespoň jednou ve třech letech.

Všecka ustanovení týkající se duchovní disciplíny shrnuje takorba svatý Otec ještě jednou v encyklice arcibiskupům a biskupům italským „*Pieni l'animo*“ ze dne 28. července r. 1906 o duchu kázně v kněžství. Věcně vzato může se tento okružní list pokládati za předchůdce encykliky o modernismu. „Pohnutka, jež nás pudí, bychom znova pozdvihli svůj hlas,“ píše Pius X., „jest svrchovaně vážná. Máme na zřeteli listy mnohých z vás, ctihodní bratří, listy plné zármutku a slz, kteréž stýskají si do neposlušnosti a nepoddajnosti, jež tu i onde v duchovenstvu se ukazují. Že takovýto duch do svatyň se dere a ty zachvacuje, jimž obzvláště slovo Kazatele plátní by mělo: „Kmenem jejich jest poslušnost a láska,“ to jest, co Naše srdce nezměrnou naplňuje bolestí. A jsou to hlavně mladí kněží, mezi nimiž neblahý duch ten svou zkázu šíří a v jejichž středu nové a zavržení hodné theorie o podstatě poslušnosti se zmáhají. A což horšího, šíří se propaganda takovýchto zásad více méně tajně mezi těmi jinochy, kteří v ohradě seminářů ke kněžství se připravují. Proto cítíme se, ctihodní bratří, povinni obrátiti se na vaše svědomí, byste, odložíce všelikou nerozhodnost silným duchem a takovou též stálostí přičinili se zničití toto símě zlé, které tak zhoubné následky přináší. Pamatujte, že Duch svatý vás ustanovil, abyste vládli. Pamětlivi buďte předpisů sv. Pavla k Titovi: „*Tresci vší autoritou. Žádný ať tebou nepohrdá.*“ Žádejte přísně na kněžích poslušnost, kteráž již všechny věřící bezpodmínečně zavazujíc, u kněží hlavní tvoří část svaté povinnosti jejich.“

Potom připomíná sv. Otec, čeho mají kněží šetřiti při kázáních, při činnosti spisovatelské a ve spolcích, a význačně dokládá: „Třebas chváliti jest kněze, zvláště mladé, že jdou mezi lid, činíce tak mají přece zachovávatí náležitou poslušnost k autoritě a řídití se dle předpisů církevních představených. A jestliže podřízujíc se jim obírají se tak zvanou křesťanskou akcí lidovou, má přece nejpřednějším jejich zaměstnáním býti: vytrhovati lid z nevědomosti ve věcech duchovních a věčných, a s přičinlivou laskavostí vésti je k počestnému a ctnostnému životu; dospělé ve víře upevňovati, rozptylující předsudky jejich proti ní a upevňující je v křesťanském životě; podporující v katolickém lidu zřízení, která se osvědčila opravdu působivými k mravnímu i hmotnému jeho povznesení; především pak hájiti zásady spravedlnosti a lásky evangelické, jež má stejné zření ke všem právům a povinnostem společnosti občanské . . . Ale nesmí kněz zapomínati, že jest mu také uprostřed lidu zachovávatí vznešenou jeho důstojnost jako sluhy Božího, ježto ustanoven jest mezi bratřími hlavou pro duše; každý však způsob zabýváti se lidem na úkor kněžské důstoj-

nosti, na škodu církevní povinnosti a kázně zasluhuje odsouzení.“ Ke konci povzbuzuje svatý Otec italské arcipastýře, aby hleděli všechny předpisy v tomto listu obsažené co nejrychleji a nejúplněji ve svých diecích provést, k čemuž jim na Bohu vyprošuje ducha moudrosti a potřebné síly.*)

Než obrátil-li Pius X. svůj zřetel nejprve k duchovním potřebám Říma a Itálie, nezapomněl zájmů celého křesťanstva. Encyklikou „*Acerbo nimis*“ ze dne 15. dubna roku 1905 k vrchním pastýřům veškerého katolického okrsku důtklivými slovy povzbuzuje svatý Otec duchovní správce a nařizuje, aby horlivě hlásali slovo Boží, konali křesťanská cvičení a vůbec pilně vyučovali svatému náboženství.**)

Dále vydal Pius X. skrze posv. kongregaci koncilu dekret „*Sacra Tridentina Synodus*“ ze dne 20. prosince 1905, kterým chce obnoviti zvyk prvotní církve a rozšířiti mezi křesťany časté a denní svaté přijímání, a proto stanoví a prohlašuje:

1. Časté a denní sv. přijímání ať jest přístupné a volné všem věřícím, kteréhokoli stavu neb povolání, protože si je velmi přeje Kristus Pán i církev katolická; a to tak, aby v něm se nesmělo brániti nikomu, jenž je ve stavu milosti Boží a přistupuje s čistým a zbožným úmyslem k sv. přijímání.

2. Onen dobrý úmysl však pozůstává v tom, aby nikdo nepřijímal ze zvyku neb marnivosti neb z ohledů lidských, ale aby měl při svatém přijímání v úmyslu, vyhověti přání Božímu, s Bohem těsněji láskou se spojití a oním božským lékem čeliti svým slabostem a nedokonalostem.

3. Ačkoliv prospívá co nejvíce, jsou-li ti, kdož často a denně přijímají, prosti všedních hříchů, aspoň zcela dobrovolných, a náklonností k nim, přece dostačí, budou-li prosti všech hříchů smrtelných a míti předsevzetí nikdy v budoucnosti nezhrěšiti. Při takovém upřímném předsevzetí nebude možno, aby denně přijímající nesprostili se ponenáhlu i hříchů všedních a náklonností k nim.

4. Protože však svátosti novozákonné, i když působí samy sebou, přece tím více působí, čím lepší je příprava na jich přijetí, proto je třeba dbáti toho, aby předcházela svatému přijímání pečlivá příprava a následovalo po něm díkůvzdání, přiměřené silám, povolání a povinnostem jednotlivců.

5. Aby časté a denní sv. přijímání konalo se s větší obezřetností a s větší zásluhou, je potřeba rady zpovědníkovy. Než ať se zpovědníci chrání, aby nikoho neodvraceli od častého a denního sv. přijímání, kdo je ve stavu milosti Boží a s dobrým úmyslem přistupuje.

6. Ježto pak je na bílé dni, že častým a denním sv. přijímáním roste spojení s Kristem, vzrůstá mocněji život duchovní, duše ctnostmi bohatěji se zdobí a přijímajícímu tím jistější záruka blaženosti věčné se dává, proto farářové, zpovědníci a kazatelé ať povzbuzují často a s ve-

*) Ordinariátní list praž. arcidiec. 1906, č. 11.

***) *Litterae encyclicae de Christiana doctrina tragenda*, Ordinar. list praž. arcidiec. 1905. č. 5.

likou horlivostí lid křesťanský k tomuto tak zbožnému a tak spasitelnému požívání, podle osvědčeného učení Římského katechismu.

7. Přijímání časté a denní ať se pěstí zvláště v řeholních ústavech druhu jakéhokoliv; přece však pro ně nechať v platnosti trvá výnos „Quemadmodum“ ze dne 17. prosince roku 1890, vydaný posvátným Šborem pro záležitosti biskupů a řeholníků. Také co nejvíce ať se pěstuje v seminářích bohosloveckých, jichž členové hodlají věnovati se službě oltáře; rovněž tak v jiných křesťanských všelikého druhu vychovávacích ústavech pro mládež.

8. Jsou-li některé ústavy, ať se sliby slavnými, ať jednoduchými, v jichž pravidlech neb stanovách neb také kalendářích na některé dny jsou ustanovena sv. přijímání a v nich předepsána, jest tyto považovati jen za vodítka, a ne za předpisy. A tento předepsaný počet sv. přijímání má se považovati jen za nejmenší míru na zbožnost řeholníků. Proto musí jim vždy býti docela volný častější neb denní přístup ke stolu svátostnému, podle zásad nahoře v tomto výnosu naznačených. Aby pak mohli všichni řeholníci obojího pohlaví náležitě seznámiti se s rozhodnutími tohoto výnosu, představení jednotlivých domů se o to postarají, aby výnos tento četl se každý rok v mateřském jazyku před celou společností v oktávu slavnosti Božího Těla.

9. Konečně ať upustí po ohlášení tohoto výnosu všichni katoličtí spisovatelé od všelikých tvrdošijných rozprav, týkajících se předběžných podmínek duševních, k častému a dennímu sv. přijímání požadovaných.

Mnohé zbožné duše s radostí již vyplňují vůli svatého Otce projevemou v tomto výnosu. Uvážíme li k tomu, že časté přijímání velebné Svátosti předpokládá, nepravíme týdení, avšak přece častější přijetí svátosti pokání a snahu po životě opravdu křesťanském, potom jest patrné, že povzbuzuje Pius X. k častému sv. přijímání, doporučuje zároveň nejúčinnější prostředek, aby dle jeho svatého hesla a programu „napraveny byly všecky věci v Kristu, aby všechno a ve všem byl Kristus“.*)

Uznáváje dále Pius X. jako jeho slavný předchůdce velikou důležitost studia filosofie sv. Tomáše a studia biblického zvláště pro naši dobu, doporučí je rovněž vřele, apoštolským listem „Quoniam in re“ ze dne 27. března roku 1906 podává návod a udává způsob, jak by studium biblické mělo býti pěstováno, zvláštní přízeň projevuje římské biblické komisi zřízené Lvem XIII., a řádu benediktinskému svěřil nové vydání latinské vulgaty Písem svatých. Jako nejvyšší učitel a strážce neporušeného učení církve katolické, uveřejnil skrze posvátný Sbor inkviční dekretem „Lamentabili“ ze dne 3. července r. 1907 nový syllabus (seznam) bludů z nynější doby velice rozšířených, je zavrhl a odsoudil, a dne 8. září roku 1907 vydal jakýsi komentář dekretu „Lamentabili“ v proslulé encyklice „Pascendi Dominici gregis“ o naukách modernistů.

V úvodu vyslovuje svatý Otec svůj šlechetný úmysl a vážné pohnutky vydání tohoto okružního listu a líčí modernisty, an píše: „Úřadu

*) Viz: O častém a denním sv. přijímání. Napsal P. Václav Dubský C. SS. R. Časopis katol. duchov. 1907.

Bohem nám přikázanému, pástí stádce Páně, byla Kristem především uložena povinnost, abychom co nejbedlivěji střežili svěřený nám poklad víry a odmítali všechny profanní novoty a námitky nynější lichovědy. Nebylo ovšem doby, kdy nebylo katolickému stádcí potřebí této obezřetnosti nejvyššího pastýře, neboť přičiněním nepřitele pokolení lidského nikdy nescházelo mužů, kteří mluví věci převrácené, marnomluvných a svůdců, bloudících a v blud uvádějících. (Sk. ap. 20, 30. — 2. Tit. 1, 10. — 2. Tim. 3, 13.) Jest však vyznati, že v poslední době velmi vzrostl počet nepřátel kříže Kristova, kteří se snaží novými lstivými úskoky životní sílu církve vystřebávati a samo království Kristovo — kdyby mohli — z kořen vyvrátiti. Proto nemůžeme déle mlčeti, aby se nezdálo, že se zpronevěřujeme na nejsvětějším úradu Svém, a aby dobrotá, již jsme v naději že zmoudřejí, dosud k nim chovali, nebyla vykládána za opominutí povinnosti naší.

Bychom u věci této dlouho neotáleli, nutí zvláště okolnost, že zastánců bludů není již hledati pouze mezi zjevnými nepřáteli, ale — čeho nejvíce jest želeťi a se obávati — že se skrývají ve vlastním lůně církve, jsouce ovšem tím nebezpečnější, čím méně jsou zjevní. Mluvíme o mnohých z kruhu katolických laiků, ba což jest mnohem žalostnějšího, ze samého sboru kněží, kteří pod rouškou domnělé lásky k církvi, bez pevné záštity filosofie a theologie, ba zcela prosáklí jedem nauk, jak je nepřátelé církve hlásají, ve své domýšlivosti nabízejí se za reformátory církve a jedním šikem utočí směle na to, co v díle Kristově jest nejsvětějšího, nešetřice při tom ani božské osoby Vykupitelovy, již snižují svatokrádežnou opovážlivostí na pouhého člověka.

Ať se nediví tito lidé, že je počítáme k nepřátelům církve; zajisté nikdo nebude nad tím právem žasnouti, kdo — odezíraje od vnitřního úmyslu, jehož soudcem jest jen Bůh — seznal jejich nauky a způsob jejich řeči i jednání. Není jedině pravdy katolické, již by se nedotýkali, žádné, již by porušiti neusilovali. . . Při tom, aby co nejúčinněji myslí mohli klamati, vedou život na nejvyš činný, vynikají horlivým pěstováním věd všeho druhu a touží z pravidla po chvále života neúhonného. Konečně — a to odnímá skoro naději na jejich vyléčení — jejich nauky svedly je tou měrou, že povrhují všelikou autoritou a nepřipouštějí žádné uzdy; klamajíce své vlastní svědomí, usilují připisovati snaze po pravdě, co vskutku jest přičítati jen pýše a tvrdošivosti.

Doufajíce, že přece jednou přivedeme tyto lidi k lepšímu poznání, užívali jsme naproti nim napřed otcovské mírnosti, pak přísnosti, konečně veřejného pokárání, leč vše bylo marno. Kdyby běželo jen o jejich záležitost, mohli bychom snad mlčeti, ale tu běží o víru katolickou a její bezpečnost. Dále mlčeti bylo by hřichem, proto jest nám mlčení přerušiti a celé církvi ukázati, jakými skutečně jsou lidé tito pokryteční.“

Po té podává Pius X. obšírný výklad a rozbor celé soustavy modernismu a dochází k výměru, že jest to soubor všech heresí (kacířství) a to se zřením k filosofii, víře, theologii, dějinám, kritice, apologetice a reformě, který neničí jen náboženství katolické, ale vůbec náboženství všeliké. V druhé části ukazuje se vnitřná souvislost a při-

činy těch bludů a vyvrací se. V třetí části udávají se prostředky, jež se pokládají za hodny k odstranění modernismu, načež uzavírá Pius X. tuto slavnou svou encykliku přípovědí, že založí katolický vědecký ústav. „To uznali jsme za nutné napsati ke spáse všech věřících. Ne přátelé církve jistě toho zneužijí, aby ohřáli starou pomluvu, jako bychom byli protivníci pokroku, vědy a vzdělanosti. Abychom proti těmto obžalobám, které dějiny náboženství křesťanského opět a opět vyvracejí, postavili jistou hráz, máme v úmyslu za každou cenu založiti ústav, jenž by za spolupůsobení mužů mezi katolíky učeností vynikajících ve světle a za vedení pravdy katolické pěstoval všechny druhy věd a vzdělanosti. Dejž Bůh, abychom předsevzetí toto šťastně vykonali za přispění všech, kdož církev Kristovu upřímnou láskou milují.“*)

Okružním listem o naukách modernistů, novým syllabem a re-skriptem Motu proprio ze dne 18. listopadu 1907, kterým se prohlašuje nejen závaznost syllabu a encykliky, nýbrž i trest na ty, kdož by obsažených v nich předpisů nedbali, zasloužil si Pius X., aby jméno jeho bylo jednou čítáno mezi přední obhájce katolické víry ve dvacátém století. — V téže době, dne 2. srpna roku 1907 byl ještě vydán důležitý dekret pro celou církev o zasnubu a manželství, známý pode jménem „Ne temere“ (inirentur clandestina conjugia. Aby tajná manželství lehkovážně uzavírána nebyla).

* * *

Rok 1907 uzavřel a 1908 započal svatý Otec Pius X. projevem své úcty k světoznámému poutnímu místu Lourdu a své lásky k Panně Marii. Dne 11. února 1908 bylo tomu padesát let, co se Panna Maria zjevila v jeskyni lourdské. Svátek Zjevení Neposkvrněné Panny Marie Lourdské konal se s dovolením svatě Stolice až dosud jenom v tamní diecesi tarbské a v diecesích a řádech, které o něj zvlášť žádali. Pius X. rozšířil slavení svátku toho dekretem vydaným skrze kongregaci obřadů dne 13. listopadu 1907 na celou církev, a sice dle slov tohoto dekretu, aby projevil svou lásku k Rodičce Boží bez poskvrny hříchu prvotního počaté, i naději na mocnou její pomoc a ochranu. Tím dostaly Lourdy ke svému padesátiletému jubileu, ke slavnému dni 11. února 1908, od svatého Otce dar největší a nejvzácnější.

Jiné slavné jubileum, které slavilo se počátkem r. 1908, bylo sv. Jana Zlatoústého, patriarchy cařihradského a učitele církve. Dne 14. září roku 1907 uplynulo patnáct set let od blažené jeho smrti. Na oslavu tohoto jubilea konala se ve Vatikáně dne 13. února roku 1908 vzácná liturgická slavnost papežská, která vůbec po prvé v církvi katolické konána byla. Aby totiž Pius X. dal projev všeobecnosti církve a úctě a vážnosti vůči řecké liturgii, ustanovil, aby byla toho dne ve dvoraně beatifikační sloužena pontifikální mše řeckým obřadem podle liturgie sv. Jana Zlatoústého s jeho assistencí s tak zvanou „kaplí pa-

*) Viz: Encyklika Jeho Svatost papeže Pia X. „Pascendi Dominici gregis“ O naukách modernistů. Z latinského originálu přeložil Dr. Josef Kachnik, prof. theol. fakulty v Olomouci. V Olomouci 1908.

pežskou“, to jest za účastenství kardinálů, patriarchů, arcibiskupů, představených řádů a papežského dvora. Mši svatou sloužil patriarcha antiochijský Cyrill VIII. s jedenácti biskupy východního obřadu společně s celebrujícími, a Pius X. slavnostním způsobem assistoval, to jest sám tu mši svatou spoluslavil, říká a zpívá příslušná žehnání, modlitby a odpovědi jazykem řeckým. Svatý úkon doprovázeli řeckými liturgickými zpěvy alumnové řecké kolleje sv. Athanasia v Římě. Byla to slavnost velikolepá, dosud v Římě a v církvi vůbec nevídaná.*) Na památku tohoto jubilea vyhověl sv. Otec ochotně žádosti shromážděných v Římě východních vrchních pastýřů, ustanoviv dekretem posv. Sboru obřadového ze dne 8. července roku 1908 sv. Jana Zlatoústého patronem posvátných řečníků čili kazatelů.

Mluvíce o tom, kterak byla poctěna Piem X. východní liturgie sv. Jana Zlatoústého, vzpomínáme na nejnovější dekret posv. Sboru obřadního „Acres de liturgico“ ze dne 18. prosince roku 1906 o užívání jazyka staroslovanského v liturgii, který jest méně příznivý než onen „Quae praecipue“ ze dne 5. srpna 1898 z doby zvláštního přítele Slovanů, papeže Lva XIII. Ale uznati dlužno, že rozličné příčiny mimo svatého Otce ležící výnos ten způsobily, a na samém duchovenstvu jehoslovanském závisí, má-li tolik lásky k staroslovanské liturgii, aby si uchovalo pozůstatky z dědictví Cyrillo-Methodějského. Úctu svou k svatým apoštolům slovanským prokázal sv. Otec, když dovolil, aby se jejich svátek v Čechách slavněji konal vždy v druhou neděli v červenci, jak níže budeme o tom ještě slyšeti.**)

Zbývá, abychom jmenovali ještě některé reformy Pia X. Maje zřetel k vzrůstu města Říma, zrušil sv. Otec některé fary uvnitř města a přeložil je na místa potřebnější, nebo zřídil fary nové. Podobně zamýšlí diecese italské upravit zrušením a založením sídel biskupských. Konstitucí „Sapienti consilio“ ze dne 29. června roku 1908 „O kurii římské“ provedl svalý Otec reorganisasi celé kurie papežské, jak kongregací, tak tribunálů soudních a úřadů expedičních. K této konstituci připojen ještě zvláštní zákon platný pro posv. Rotu římskou a Signaturu apoštolskou, jakož i jednací řád, předepsaný pro všechny úřady římské kurie. Jest to věc velikého významu, ježto dotýká se ústavů, které se mohou vykazati staletou historií. (České znění této konstituce o Římské kurii lze čísti ve „Věstníku katolického duchovenstva“ ročník VIII. a IX.) — Dne 29. září 1908 vydal Pius X. jinou důležitou konstituci „Promulgandi“, t. j. O prohlášení církevních zákonů a ustanovení Apoštolské Stolice, kterou stanoveno, že počátkem roku 1909 má se vydávati ve Vatikáně zvláštní „Commentarium officiale de Apostolicae Sedis actis“, jež má přinášeti všechny zákony, dekry, ustanovení apoštolské Stolice, a nálezy a rozhodnutí papežských kongregací, čímž zároveň řádně budou prohlášeny. Tento úřední časopis apoštolské Stolice již vychází pod názvem: Acta Apostolicae Sedis. Commentarium Officiale. (Romae, Typis polyglottis Vaticanis MDCCCXC.)

*) Velikolepý obřad této mše sv. líčí Fr. Hrubík v Časopise katol. duchov. 1907 str. 151 nn.

***) Viz: Josef Vajs, Nový dekret o užívání jazyka slovanského v liturgii. Časopis katol. duchov. 1907. str. 194 nn.

Než nemůžeme vyličití veškerou požehnanou činnost Pia X., ačkoliv teprve pět let vládne nad církví. Ještě v mnohých zemích a národech a v rozličných duchovních řádech a kongregacích našli bychom stopy jeho velepastýřské péče a důkazy jeho otcovské lásky. Těch šest silných svazků „Acta Sanctae Sedis“ vydaných již za slavného panování Pia X. nám o tom všem vypravuje. Nicméně sluší se, abychom z nich vyhledali alespoň ještě milé styky svatého Otce Pia X. s Rakouskem a s naší milou českou vlastí.

Pro naši říši a její obyvatele má Pius X. upřímné sympathie již z té příčiny, že byl třicet let, až do roku 1866 rakouským poddaným a jeho bratr Angelo († v září 1907) sloužil v rakouském vojsku. Do Rakouska poslal svatý Otec vzácný list brzy po svém nastoupení na trůn papežský. Rakouští biskupové shromáždění na konferencích ve Vídni na podzim roku 1903 zaslali novému papeži Piu X. společnou adresu oddanosti. Svatý Otec odpověděl jim listem „Quas e Vindobonensi conventu“ ze dne 8. prosince téhož roku, v němž jim za projev oddanosti vřele děkuje, je těší a potom povzbuzuje, aby za jeho příkladem hleděli vše napravití v Kristu, an dí: „Co jsme si sami pevně předsevzali, to si umiňte i Vy, ctihodní bratří, pro sebe: z celého srdce a ze všech sil o to pečovati, aby napraveny byly všecky věci v Kristu. Co k tomu napomáhá, máte obsaženo v Našem okružním listu. („E supremi apostolatus cathedra“ ze dne 4. října 1903.) Přičňte se, aby se to vše od duchovenstva i od věřících horlivě plnilo. Pravda jest, co tvrdíte o církvi a své vlasti, že totiž mezi oběma jest taková souvislost, že zároveň prospívají a klesají. Hledte o tom přesvědčiti svůj lid. Nechť milují všickni svou vlast, avšak zároveň pamatují, že nic tak blahu vlasti účinněji neprospěje, než když si zachovají svatě a bez úhony náboženství Kristovo. Ostatně, ctihodní bratří, nikdy nepochybujte o Naší přízni a blahověli. Svědkem Naší lásky, jakou Vás objímáme, budiž apoštolské požehnání, které jakožto záruku božských darů Vám, duchovenstvu a Vašemu lidu s největší láskou v Pánu udílíme.“*)

Tak krásný byl první list sv. Otce k biskupům a národům rakouským.

Znamé hnutí odpadlické povzbudilo Pia X. k novému listu, v němž starostlivě nabádá arcipastýře, aby chránili a hájili katolickou víru. „Rakousko milé a drahé všemu, co katolickým se zове, a stálá ozdoba křesťanství v míře obzvláštní,“ tak počíná Pius X. druhý list „Austriam catholico“ dne 6. března r. 1905, „nebylo v době právě uplynulé katolíkům, Bohu budiž žalováno, k společné radosti, jako druhy bývalo. S bolestí pozorujeme, že právě ti, jež jsme pečlivě odchovali, lehkovážně nás opouštějí, od posvátných, z čistého zdroje Kristova čerpaných zásad a příkázání se odvracejí, je od sebe odmítají a zarnutile novým směrům se oddávají... Jak jsme se dověděli, nemálo věřících v Rakousku bývá zavlékáno do neblahé záhuby ducha, že i od víry odpadávají a ku zlému bludu se přidávají. Víme sice, že hledíte hrozící nebezpečí od svých oveček bedlivou snahou odvrátiti, než přece napomínáme Vás v Kristu, abyste vždy s větším nadšením tento boj bojovali a všecko v užším kruhu tak

*) Acta Sanctae Sedis, vol. 38.

i ve veřejnosti vynaložili, aby víra našich synů byla zachována, a ve Vás aby naše společnost měla záštitu proti útokům nepřátel. Tento národ tak slavný, jemuž v dějinách náboženství katolického tak stkvělá chvála náleží, s pomocí Boží také katolickým zůstane, jestliže se horlivě oddá i nadále ochotně ve službu božské prozřetelnosti, národ tento slavně ob stojí v moci, svornosti a míru, bude-li závist, svár a všeliká příčina náboženského rozdvojení odvrácena od náboženství otců po otcích zděděného, na němž popředně spočívá spása a síla císařství.“ A tutěž otcovskou péči o země rakouské a lásku k národům rakouským projev il sv. Otec v listech ze dne 4. září r. 1905, a ze dne 26. listopadu r. 1906 k arcibiskupu vídeňskému, Jeho Em. kardinálovi Gruschovi; potom v listě o Spolku Piově ze dne 27. ledna r. 1906, v listě k vicepresidentovi Spolku sv. Bonifáce, Fr. Nackemu v Paderbornu ze dne 1. května 1904; v pochvalném listu dp. P. Alba novi Schachleiterovi O. S. B. v Praze, presidentu Spolku sv. Bonifáce v Rakousku, ze dne 8. června r. 1906; a konečně při audienci rakouských arcibiskupů a biskupů o jubilejní slavnosti svatého Otce dne 17. listopadu r. 1908. Vzpomeneme-li ještě vysoce přátelských poměrů panujících mezi papežem Piem X. a Jeho apoštolským Veličenstvem, našim císařem a králem Františkem Josefem I., pak nemůžeme pochybovati o upřímných sympathiích svatého Otce k Rakousku.

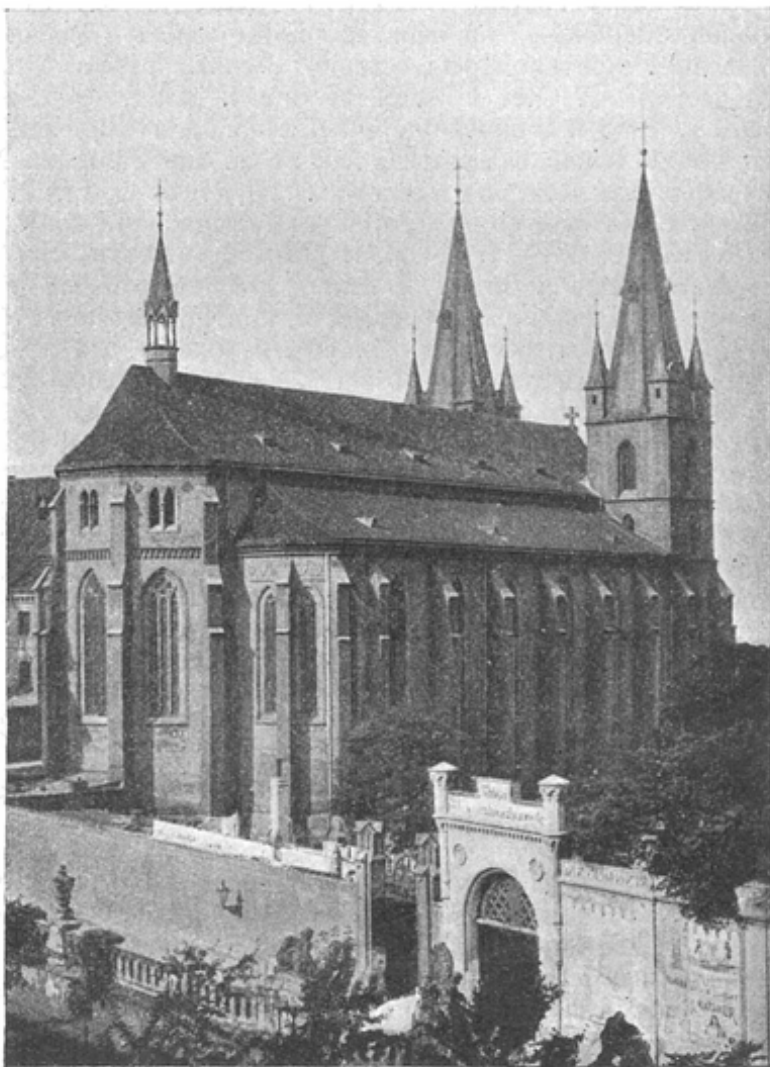
Co se pak týče styků Pia X. s Čechy, tu připomínáme především něžnou lásku, jaké se těší u svatého Otce primas království Českého, Jeho Eminence nejdůst. pan kardinál Leo ze Skrbenských, kníže arcibiskup pražský, jak svědčí o tom všec ky přelaskavé audience, v nichž milovaný náš arcipastýř od Pia X. byl přijat, jakož i převzácné listy, jimiž byl od svatého Otce poctěn. Ale při té či oné příležitosti vždy dává Pius X. na jevo svou péči a lásku vůči nám a žehná duchovenstvu i věřícím pod berlou arcipastýřskou.

Dále zaznamenati dlužno, že Pius X. povýš il apoštolským brevem ze dne 13. února r. 1905 naši nejslavnější poutní svatyni Mariánskou na Svaté Hoře u Příbrami na basiliku menší, a tím učinil účastny věřící ji navštěvující a svaté svátosti tam přijímající mnohých duchovních milostí. Potom dne 22. prosince r. 1906 udělil této poutní basilice výsadu v příčině povinnosti velikonočního sv. přijímání, dovoliv totiž, aby věřící přistupující na Svaté Hoře k stolu Páně, v kterýkoliv den v roce dosti učinili tímto sv. přijímáním velikonoční své povinnosti.

Téhož roku 1906 dne 28. dubna přijal svatý Otec v audienci české poutníky, většinou kněze za průvodu nejdůstojnějšího pana biskupa královéhradeckého Dra Jos. Doubravy, kteří mu přinesli darem veliký ebenový kříž se stříbrným krucifixem od Myslbeka. Svatý Otec podal všem ruku k políbení a byl velice laskav a milostiv. Vřele děkoval za darovaný kříž, o němž pravil, že jest to dílo velikolepé a že si ho nechá pro sebe jako drahou památku na české poutníky. Ke konci audience dovolil, aby směli poutníci zazpívati píseň k sv. Václavu a dal si vyložit i její význam. Milý náš patron a dědic sv. Václav není ve Vatikáně neznám, neboť k jeho cti jest ve velechrámu svato-petrském jeden oltář zasvěcen.

Tato pouť českých kněží do Říma snad k tomu přispěla, že svatý Otec Pius X. dále vyhověl žádosti Jeho Eminence nejdůst. pana kardi-

nála Leona ze Skrbenských s ostatními českými biskupy a dávnému přání českého kleru, a dekretem ze dne 23. ledna r. 1907 dovolil, aby svátek svatých apoštolů slovanských Cyrilla a Methoda v církevní provincii české byl ze dne 5. července přeložen na druhou neděli v červenci a tak jako zasvěcený svátek svěcen býti



Opatský chrám P. emauzský (severovýchodní strana).

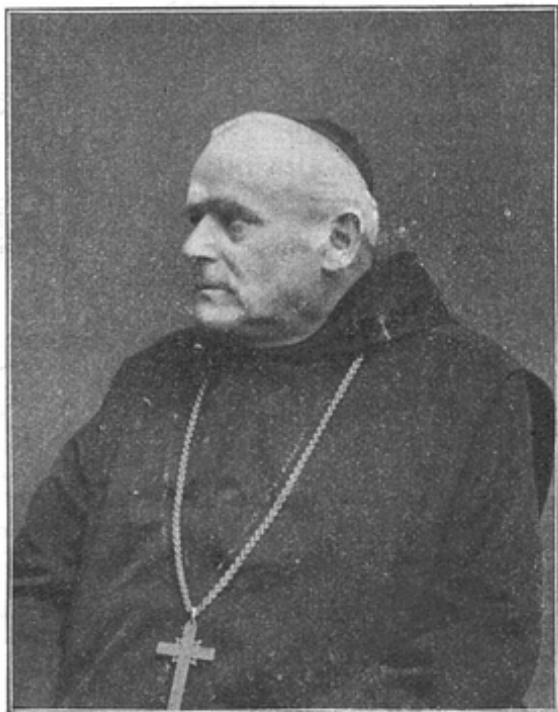
mohl. Tímto rozhodnutím rozmnožil Pius X. značně úctu svatých našich věrozvěstů ve vlasti naší.

Ale slavně panující svatý Otec daroval nám také novou blahoslavenou krajanuku. Dne 28. srpna téhož roku 1907 potvrdil re-skript posv. kongregace obřadů, kterým se dokazuje, že služebnice Boží Zdislava z Lemberka, první duchovní dcera sv. Dominika v Čechách (zemřela dle jedněch r. 1252, dle jiných r. 1285) požívá

církevní úcty od nepaměti, a tím ji věřil slavnostně mezi blahoslavené. Posv. sbor obřadů schválil dne 11. února 1908 církevní kněžské hodinky a mši svatou ke cti blah. Zdislavy a rozšířil je na celý řád dominikánský, ustanoviv svátek blah. Zdislavy na 30. den května. *)

Svatý Otec Pius X. běře dále živě účast v našem katolickém životě. Jako se svého času rmoutil nad neblahým hnutím „Pryč od Říma“ ve vlasti naší, tak se těší z blahodárné činnosti Spolku sv. Bonifáce, který má své sídlo v benediktinském klášteře v Emausích v Praze. To ukázal nejenom ve zmíněném již listu zaslaném dp. P. Albánu Schachleiterovi O. S. B. dne 8. června r. 1906, nýbrž i u příležitosti zlatého kněžského jubilea † opata Benedikta Sautera, když tomuto zasloužilému jubiláru poslal breve vlastní rukou psané, jež v českém překladě zní:

„Milovanému synu a řeholníkovi Benediktu Sauterovi, opatu královského klášteře Nejbl. Panny Marie Montserratské, v arcidiecesi pražské, jenž v nejbližší době bude slaviti padesáté výročí svého posvěcení na kněze, žádáme na Bohu pro tak veliké skutky víry a lásky Boží, jež byl ku blahu řádu sv. Otce Benedikta a katolické církve svatě vykonal, všecko dobré a spasitelné ještě na mnohá léta, a udělujeme mu v překypující lásce apoštolské požehnání.



† Dr. Benedikt Sauter O. S. B.,
opat emauzský, kněz jubilar.

Z paláce vatikánského dne 1. února 1908.

Papež Pius X.

Když pak za několik měsíců opat kněz jubilar na věčnost byl povolán a za jeho nástupce byl zvolen a potvrzen dp. P. Albán Schachleiter, předseda Spolku Sv. Bonifáce, posvětil ho v chrámu Páně emauzském slavnostně na opata dne 2. srpna 1908 Jeho Excellence vídeňský apoštolský nuncius, kníže Granito di Belmonte, a svatý Otec Pius X. poslal mu prostřednictvím světitele své apoštolské požehnání.

*) Ordinar. List pr. arcidiec. 1907, č. 10. — Blah. Zdislava z Lemberka. Histor. rozbor životopisů jejich, podává V. Pinkava. Casopis katol. duch. 1908. Život Bl. Zdislavy. Sestavil P. fr. Bartoloměj Vrátný, Ord. Praed. V Praze 1908.

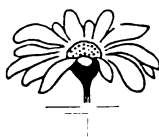
Potom papež Pius X. s radostí přijal zprávu o připravovaném IV. všeobecném sjezdu katolíků českoslovanských v Praze, přál mu zdárných výsledků a nad jeho stkvělým průběhem od 29. srpna do 2. září 1908 vyslovil Jeho Eminenci nejduš. panu kardinálovi Leonovi ze Skrbenských při audienci dne 13. listopadu uplynulého roku své veliké potěšení.

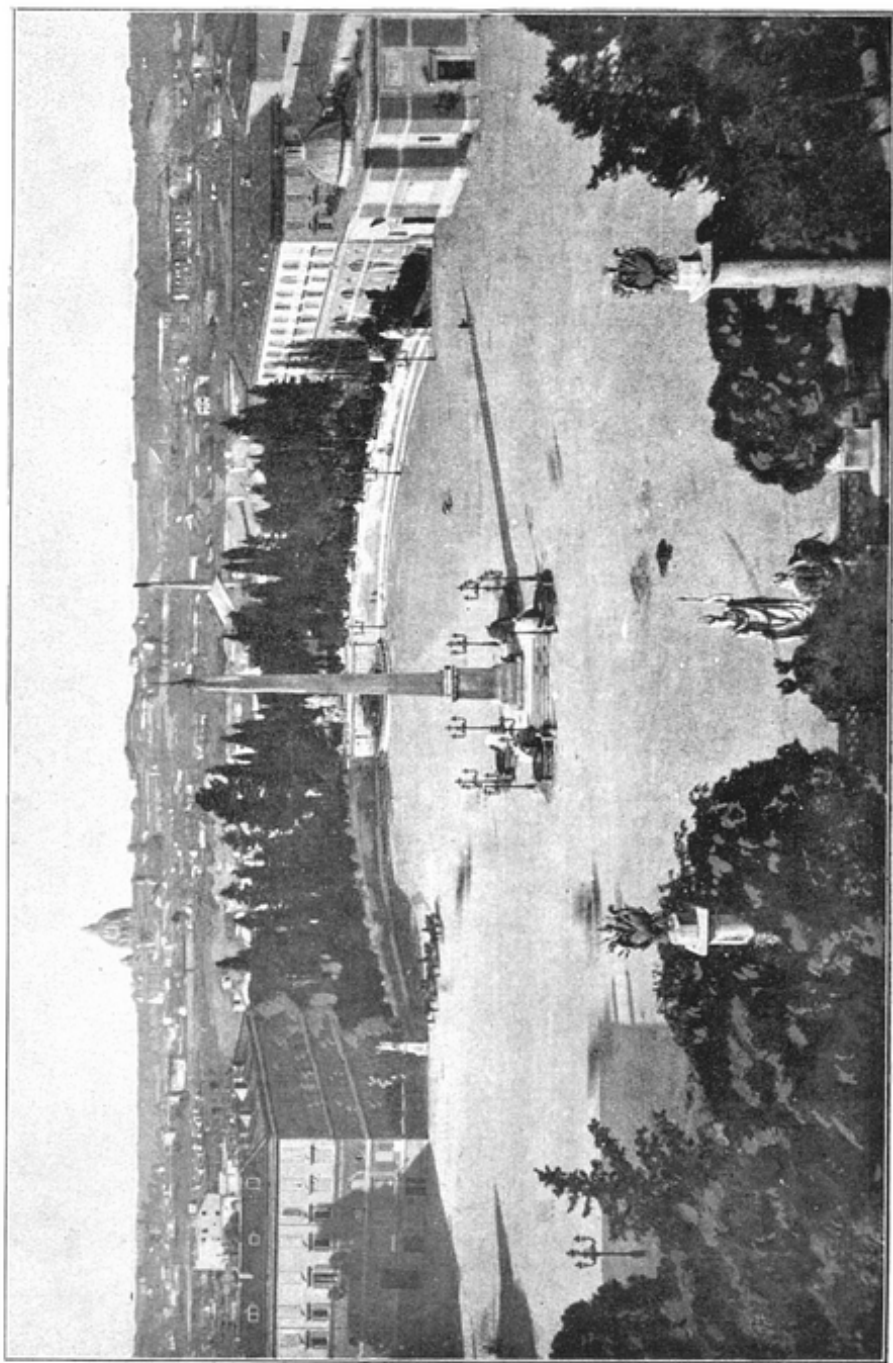
Ale nejněžnější projev upřímné blahovůle svatého Otce Pia X. vůči Čechům a jejich obyvatelům nechali jsme si k závěrku této stati. Dne 20. května 1908 byla mu předložena zbožná prosba, aby udělil odpustků na povzdech: „Nejsvětější Srdce Ježíšovo, vládni v Čechách!“ A tu svatý Otec na podanou žádost vlastní rukou napsal: „Hanc invocationem corde contrito et devote recitantibus Indulgentiam 300 dierum in Domino concedimus. Die 20. Maji 1908. Pius P. P. X.“

V českém znění: „Toto vzývání se srdcem zkroušeným a nábožným pronášejícím odpustků 300 dní v Pánu udělujeme. Dne 20. května 1908. Pius X. papež.“

Zdaliž tímto vlastnoručním reskriptem svatý Otec takorčka písemně nestvrdil, že jest jeho vřelé přání, souhlasící s jeho programem a heslem „napravití všecky věci v Kristu, aby totiž všechno a ve všem byl Kristus“:

„Nejsvětější Srdce Ježíšovo,
vládni v Čechách!“





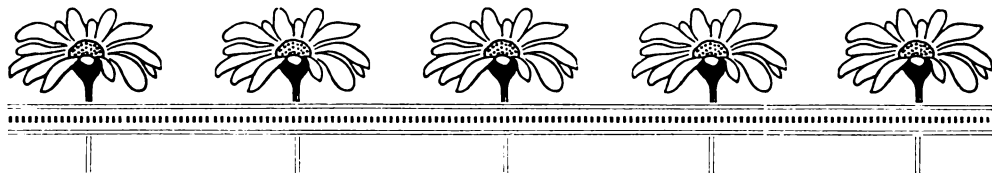
Pohled na Řím s Monte Pincio.

ČÁST PÁTÁ.

—

POMNĚNKY
ZE ZLATÉHO JUBILEA KNĚŽSTVÍ
SVATÉHO OTCE PIA X.

ROKU 1908.



Rok zlatého jubilea kněžství papeže Pia X.

V životě panujícího svatého Otce Pia X. blížil se slavný den, padesáté výročí vysvěcení na kněze (18. září 1858). Velice vzácné jubileum pro papeže Pia X., ale též velice vzácná příležitost pro katolíky celého světa, aby svému nejvyššímu Pastýři a Otci dali na jevo svou povinnou i zaslouženou úctu, lásku, oddanost a vděčnost. K tomuto projevu nemohl stačiti jediný jubilejní den, ani jediný měsíc, nýbrž celý téměř rok 1908 byl vyplněn oslavou zlatého kněžského jubilea náměstka Kristova na zemi. V rozličné době roku 1908 po celém katolickém okrsku, na počest svatého Otce Pia X. arcibiskupové a biskupové vydali slavnostní pastýřské listy ke svým věřícím, byly pořádány zdařilé sjezdy, shromáždění a akademie, byly vydány slavnostní spisy a články, konány slavné služby Boží. Z blízkých krajů i ze vzdálených zemí byly vypraveny jubilejní pouti do Říma, svatému Otci byly zaslány mnohé dary a adressy vřelých přání a nejuctivější oddanosti.

Nechceme a ani nemůžeme vylíčiti veškerou oslavu kněžského jubilea Pia X., i přestaneme na tom, že sebereme jen několik jubilejních pomněnek, že na památku zaznamenáme některé jubilejní projevy československé a vypíšeme hlavní oslavu jubilea padesátého výročí kněžství svatého Otce v Římě, která se tam konala v polovici listopadu 1908.

Jeho Eminence nejdůst. pan kardinál Leo ze Skrbenských, kníže-arcibiskup pražský i ostatní čeští nejdůstojnější biskupové učinili záhy skrze slavnostní pastýřské listy české katolíky pozorny na blížící se padesátileté jubileum kněžství Jeho Svatosti Pia X. a šedesátileté jubileum panování Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. a povzbudili je k důstojnému jich oslavení. Jdouc za tímto hlasem, bylo bratrstvo sv. Michaela v Čechách mezi prvními, kteří vzdali jubilejní hold svatému Otci Piu X. a Jeho Veličenstvu, uspořádavši již dne 11. dubna 1908 slavnostní valnou hromadu. Súčastnili se jí Jeho Em. nejdúst. pan kardinál Leo ze Skrbenských, světicí biskup Dr. V. Frind, kapitolní děkan Msgr. Fr. Brusák, vysoká šlechta, duchovenstvo světské a řeholní a zástupcové katolických spolků a katolického tisku. Slavnostní řeči přednesli P. Řehoř z Holtumů, benediktin z Emaus, „O Piu X. a modernismu“ v jazyku německém, a inful. převor maltežského řádu Frà Hamršmíd „O církevním smýšlení panov-

níků z domu Habsburského“ v jazyku českém. Mezi poutavými přednáškami zapěny hymny papežská a císařská. Na to promluvil Jeho Em. nejdůst. pan kardinál o vznešených jubileích. Jeho milá slova nadchla stkvělé shromáždění, že propuklo v bouřlivé volání slávy Jeho Svatosti a Jeho Veličenstvu. Slavnostní schůze jak počala, tak byla ukončena krásnými zpěvy od M. Hallera „Gloria et honore coronasti eum“ a „Confirma hoc Deus“.

Druhá daleko širší oslava obou jubileí konala se v květnu na Svaté Hoře

V neděli dne 31. května konala „Mariánská družina mužů a jinochů v Praze“ svou dvanáctou pouť mužů pražských na Svatou Horu. Ale tentokrát konala se na oslavu padesátiletého kněžského jubilea Jeho Svatosti a šedesátiletého jubilea vladařského Jeho Veličenstva císaře a krále, a ježto přidružili se muži a jinoši z jižních a západních Čech, i katoličtí čeští poutníci z Ameriky, utvářila se ve velikolepou katolickou manifestaci. Ráno o 8. hodině ubíral se mohutný průvod dvou tisíc mužů z nádraží ulicemi příbramskými na Svatou Horu. Z duchovenstva byli v průvodu mezi jinými vyšehradský kapitolní děkan Dr. Jos. Burian, kanovník Sponar a professor Dr. Slavík z Českých Budějovic. Z kruhů laických říšský poslanec Šachl, hrabě Mensdorf, baron Derczenyi, princ Lobkovic a hrabě Kolovrat. Ze spolků korporativně průvodu se účastnily: Mariánské družiny pražské, písecká budějovická, Patronát mládeže, Školští bratři, Strakova akademie, Katolická jednota vnohradská, karlínská a holešovická, jakož i spolek katol. tovaryšů. K průvodu se přidružili také poutníci z Nižboru a Krivoklátu.

Za zpěvu písně „Chválu vzdejme, ó křesťané“, ubíral se průvod přes hodinu, až stanul na posvátném vrchu, kdež uvítán byl rektorem svatohorským srdečnou promluvou. Následovala mše svatá, po níž v úchvatném kázání povzbuzoval professor budějovický Dr. Budař katolické muže k úctě a lásce k nejbliž. P. Marii a k církvi. Odpoledne vyličil opět ředitel Mariánské družiny pražské P. Ant. Ostrčilík T. J. význam této pouti, když pravil: „Dnešní den můžeme nazvat dnem slávy, dnem trojího vítězství katolických mužů, totiž nad nepřátele Ježíše Krista a jeho církve, nad nepřátele Matky Boží a nad nepřátele naší mladé katolické organizace. A když to byl ukázal, doložil: Dnešní rok jest rokem jubilejním. Tisíc let je tomu, co se narodil sv. Václav, 700 let co světlo světa spatřila blah. Anežka, 50 let co Bohorodička oblažila svět v Lúrděch, 50 let co přistoupil po prvé náš Svatý Otec k oltáři a 60 let co na trůn habsburský zasedl náš milovaný panovník.

Postavme si také letošního jubilejního roku pomník křesťanského života v sobě a v dnešní slavný den na tomto posvátném místě po ložme k němu základ, totiž pevné a neochvějné předsevzetí, že ode dneška chceme žít život v pravdě katolický. Slibme Matce Boží, že zachovávat budeme neděle a svátky, pátky a všechny půsty, že budeme chodit v době velikonoční ke sv. zpovědi, že budeme odbírat jen katolické noviny a vždy v životě domácím budeme vzornými otci a muži.

Na konec doporučil dp. kazatel všechny přítomné do ochrany Matky Boží a pomodlil se s Mariánskými sodály záslibnou modlitbu.

O 5. hod. budějovičtí poutníci a o půl 7. hod. pražští opustili Příbram a odjeli do svých domovů plní četných dojmů, povzbuzení, nadšení a posílnění ve svém katolickém přesvědčení s pevným předsevzetím na rok — dá-li Bůh — opět stanouti před trůnem Panny Neposkvrněné na posvátném vrchu Svatohorském.

Ale katolíci českoslovanští slavili zlaté jubileum kněžské Jeho Svatosti papeže Pia X. a diamantové jubileum vladařské Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. zvláště na IV. všeobecném sjezdě katolíků českoslovanských v Praze ve dnech od 29. srpna do 2. září 1908. Byl to sjezd opravdu stkvělý! Tisícové účastníků plnili schůze sjezdové v nádherně ozdobených sálech žofínských a počet jich den ode dne stále stoupal. Z některých krajů Čech a Moravy vypraveny k němu zvláštní vlaky, jako ze Slovácka a východních Čech. Průvodu ke svatým patronům českým do velechrámu svatého Víta účastnilo se přes dvanáct tisíc katolických mužů a žen, mezi nimiž přes jedenáct set moravských Slováků z Uherského Brodu, Kyjova, Bzence, Uherského Hradiště, ze Strážnice, Uherského Ostrohu, Hodonína, Břeclavy, a z Dolních Rakous z Valčic a Poštorné, v malebných svých národních krojích. Obrovské nadšení plnilo všechny účastníky a nálada po všechny dny sjezdové byla u nich radostná a povznášející. Mezi účastníky byli členové nejdůst. episkopátu českého a moravského: Jeho Eminence nejdůst. pan kardinál Leo Skrbenský, biskup královéhradecký Dr. Josef Doubrava, budějovický Josef Hůlka, světící biskupové pražští Fr. Brusák a Dr. V. Frind, zástupce Jeho Excell. biskupa litoměřického, kanovník Čech, Jeho Excell. nejd. pan kníže-arcibiskup olomoucký Dr. Fr. Bauer, zástupce biskupa brněnského regens alumnátu Adamec; potom jíní hodnostáři církevní; zemský maršálek kníže Jiří Lobkovic, vysoká šlechta, praesident vrchního zem. soudu rytíř Wessely, vicepraesident Dörfl, professoři universitní, katoličtí poslanci, klerus světský, klášterní a vojenský, členové a členky katol. spolků a organisací z Čech a Moravy, příslušníci intelligence, rolnictva, živnostnictva a dělnictva.

Sjezd katolický zaslal holdovací telegramy papeži Piu X. a císaři a králi Františku Josefovi I. Z Říma došla odpověď na adresu Dra Hrubana, předsedy sjezdu, následující: „Svatý Otec, dík čině za projevy synovské lásky, úcty a upřímné poslušnosti, jež jsi Mu jménem účastníků sjezdu katolického učinil, Tobě a Tvým tamo shromážděným druhům žádané apoštolské požehnání z celého srdce rád uděluje. Kard. Merry del Val.“

Od Jeho Veličenstva přišla odpověď na adresu Vojtěcha hraběte Schönborna, náměstka nejvyššího zemského maršálka, tato: „Z Nejvyššího rozkazu kladu si za čest sdělit s Vaším Vysokoblahorodím a s účastníky IV. sjezdu katolíků českoslovanských v Praze Nejvyšší dík za telegrafický projev loyality předsednictvem zasláný. Vicepresident Dörfl.“ — Dej Bůh, aby tento sjezd vydal hojných plodů ku zdaru církve a vlasti! *)

Ale bodří M o r a v a n é nejenom že se četně účastnili katolického sjezdu v Praze, nýbrž podnikli ještě jubilejní pouť do Říma ve dnech

*) Viz: Zpráva o IV. všeobecném sjezdu katolíků českoslovanských v Praze od 29. srpna do 2. září 1908. Jménem přípravného komitétu k tisku upravil dr. Josef Tumpach, předseda tiskové komise. V Praze 1909

od 6. do 19. října r. 1908. Putovalo 227 Čechů a 42 Němci s Jeho Excell. biskupem brněnským Drem hr. Huynem a se světicím biskupem olomouckým Drem Wisnarem. V úterý dne 13. října o půl dvanácté hodině dopoledne měli audienci u svatého Otce. Dva poutníci o tom píší:

Jako neděle vyniká nad ostatní dny v týdnu, tak dnešní den byl nejhlavnějším dnem naší celé pouti. Viděli jsme sv. Otce.

Ráno po společném sv. přijímání v kapli sv. Václava ve velechrámu svatopetrském nakoupili jsme si růženců, křížků, obrázků a jiných památek, abychom si je k audienci vzali s sebou a s nimi přinesli požehnání náměstka Kristova sobě a svým milým domácím, pro něž jsme je nakoupili.

Před 11. hodinou šli jsme společně do Vatikánu. Po prostranných schodech byli jsme zavedeni do sálu, v němž zasedává papežská konsistoř.

Asi třicet poutníků zavedeno bylo několika místnostmi červeným damaškem vyzdobenými komnatami k audienci zvláštní. Také jsem měl štěstí, že jsem byl mezi oněmi třiceti vyvolenými.

Čtyři bratři-kněží Kolískové šli k soukromé audienci do dalšího pokoje, ale v krátké chvíli objevili se čtyři členové papežské šlechtické stráže a za nimi objeví se touha našich srdcí — sv. Otec v průvodu několika kardinálů, pana biskupa hr. Huyna, a světicího pana biskupa Dra Wiesnara. Jde krokem pevným, svižným. Jest postavy spíše nižší, přiměřeně silné, tváře výrazné. Oděn bílým talárem, kráčí od jednoho ke druhému, a brněnský pan biskup nás každého zvlášť sv. Otci představuje. Sv. Otec laskavě rozmlouvá, žehná, a my líbáme jeho pravici. Sv. Otec odchází do vedlejší místnosti, kdež v polokruhu klečí asi padesát ctihodných sester, jež odkudsi také k audienci přišly. Mezitím my odcházíme komnatami ku ostatním českým poutníkům. Ve všech pěti místnostech čeká množství věřících jiných národností na audience. Jeť letos rok jubilejní a skoro každodenně přicházejí procesí a přijíždějí poutní vlaky. Včera přijeli na př. poutníci z okolí Milána v počtu asi 1000 osob.

V kratičké době projde sv. Otec všemi místnostmi a každý jednotlivec pocítí štěstí políbíti náměstku Kristovu prsten na jeho pravici.

I sál, v němž klečí naši poutníci, poměrně dosti rychle obejde. Potom posadí se na bílý trůn stojící v průčelí sálu pod červeným baldachýnem a pan biskup brněnský osloví ho latinskou řečí, v níž uvádí příčiny našeho příchodu, prosí o požehnání a podává v sáčku dar brněnské diecese, 1100 korun. Sv. Otec italskou řečí odpovídá, vyslovuje radost nad tím, že dnešního dne naši poutníci byli u sv. přijímání a hlavně vybízí k úctě nejsvětějšího Srdce Páně. Sv. Otec má nádhernou výslovnost, mluví hlasem jasným, příjemným, laskavým. Sedí na trůnu, jenž čtyřmi stupni od podlahy jest vyvýšen, tak že všichni dobře ho vidí a slyší. Levou rukou o křeslo loktem opřenou lehce ve vzduchu pohybuje a slovům svým výrazu dodává. V tom okamžiku, kdy vřelým hlasem praví: „Dítka mé nejmilejší . . .“ nemohu se ubrániti slzám

Řeč sv. Otce česky poutníkům opakuje brněnský pan biskup.

Potom uděluje sv. Otec všem apoštolské požehnání. Zvučným, lahodným hlasem zpívá: „Adjutorium nostrum in nomine Domini“

(Pomoc naše ve jménu Páně). A my mohutným chorem odpovídáme: „Qui fecit coelum et terram“ (Který stvořil nebe i zemi).

Když sv. Otec odcházel, provolali jsme mu česky hlučně: Sláva! Sláva! Sláva!

Kynul nám rukou s úsměvem a ubíral se opět do vedlejších komnat k jiné audienci. Naše touha viděti svatého Otce splněna! Tento den nevymizí nám nikdy z paměti! („Čech“ ze dne 20. října 1908. — „Naše Listy“. Jubilejní pouť Moravanů do Říma r. 1908. Popisuje Jan Kř. Hudek. R. 1909.)

Obětavou lásku k svatému Otci osvědčili čeští katolíci společně s ostatními katolíky rakouskými hojnými milodary, které věnovali, aby byla opatřena bohoslužebná roucha a náčiní, a sv. Otcí jako jubilejní dar podána. Sešlo se z českých diecesí přes devatenáct tisíc korun, a kromě toho mnozí dali již hotové kostelní předměty, tak že mohlo býti z Čech posláno 3996 liturgických předmětů. Všecky jubilejní dary z Rakouska byly vystaveny ve Vatikáně a dne 25. května papeži Piu X. slavnostně odevzdány. Sv. Otec obdivoval se množství a kráse vystavených věcí z Čech, hlasitě je chválil a zplnomocnil předsedkyni českého komitétu, J. J. kněžnu Annu z Lobkowiczů, aby všem dárcům a spolupracovníkům tlumočila nejvřelejší dík a požehnání Jeho Svatosti. Ale co pak si počne svatý Otec s tolika tisíci bohoslužebných rouch a náčiní? — Přijal je s upřímnou radostí a vděčností pro chudé kostely, zvláště v krajích missijních. A podobně všech milodarů používá Pius X. hlavně na udržování potřebných papežských úřadů a církevních ústavů, mezi nimiž jest i česká kollej v Římě, a vůbec ve prospěch církve a na skutky tělesného milosrdenství. Pro sebe potřebuje a používá svatý Otec velmi málo. Ano, ještě máme všickni v dobré paměti, jak šlechetně, velikomyslně upotřeboval Petrského halěře, jehož se mu dostalo v hojnější míře u příležitosti jubilea. Postiženým strašlivým zemětřesením v jižní Itálii na konci minulého roku dal million lir, pro pět set raněných přenechal vatikánský hospic u sv. Marty, uvolil se tisíc sirotků svým nákladem vychovati až do plnoletí, a založil značný počet stipendií po 500 lirách pro akademiky, kteří následkem zboření universit nemohou dokončiti svých studií. „Ano Vatikán,“ dí sám „Berl. Tagblatt,“ „stal se zemětřesovým pokladníkem celého světa a najmě z Ameriky a Anglie došlo sem mnoho darů, ježto cizinci více věří Vatikánu, nežli italským úřadům.“ Pius X. pečoval o nešťastné, pomáhal jak jen mohl, povzbuzoval jiné k dobročinnosti, modlil se za zemřelé i ubohé pozůstalé. Jediné ho těšilo. „I neštěstí, jako messinské,“ řekl prý, „jest k něčemu dobré; spojilo národy v jednu rodinu a otevřelo všechna srdce a všecky ruce.“ Celý svět tenkrát hleděl s úctou ke dvěma osobnostem, které ve hrůzách smrti a zděšení ukázaly srdce zlaté: jest to římský papež Pius X. a italská královna Helena. Bezděky připadají nám na mysl slova žalmu: „Blahoslavený, kterýž nad nuzným a chudým se rozpomíná. Hospodin zachovej ho, a obživ ho a blahoslaveného učiň ho na zemi a nevydávej ho v ruce nepřátel jeho!“ (Žalm 40., 2. 3.) Jak se dobře odnášejí k panujícímu sv. Otci Piu X! Však takové bylo časté volání katolíků k nebesům v roce 50letého jubilea kněžství Pia X., k němuž jest se nám vrátiti.

Jakkoliv po celém křesťanském světě slaveno bylo zlaté kněžské jubileum svatého Otce, přece nejjasnějším středem všech jubilejních slavností byl ovšem Řím a Vatikán, kde sídlí vznešený kněz jubilár, papež Pius X. Po Římu toužila srdce všech věrných katolíků v r. 1908, do Říma a k svatému Otci byly proto v jubilejním roce ze všech končin katolického světa pořádány pouti, a Pius X. s otcovskou láskou všechny poutníky v audiencích přijímal. První přednesli svá blahopřání svatému Otci řečtí biskupové východního obrádu s patriarchou antiochijským Cyrilem VIII při jubilejní slavnosti sv. Jana Zlatoústého, dne 13. února. Po nich přišli Francouzi z Lourd a z okolí s biskupem tarbeským, a Francouzi ze Svaté země. V dubnu přijal svatý Otec polskou deputaci s poznaňským biskupem Likowskim v čele a odpovídaje na adresu oddanosti mezi jiným pravil: „V rodině jest otci nejmilejší to dítě, které trpí. Proto také milují i já zvláště Poláky.“ V témž měsíci přišli do Říma Tyrolané, které chválil svatý Otec pro jejich věrnost ve víře. V květnu přijal Pius X. předsednictvo arcibratrstva sv. Michala ve Vídni. Biskup terstský dr. Nagl představil jednotlivé pány papeži, který chválil činnost agitačního komitétu v Rakousku, zejména ve Vídni. Potom odebral se svatý Otec do síně Klementsské, kde čekali poutníci a členové arcibratrstva sv. Michala. Svatý Otec dal všem políbíti ruku a usadil se na trůně. Po té biskup Nagl přečetl adresu oddanosti rakouských katolíků náměstku Kristovu. Pius X. žehnal vznešenému vládcí mocnářství rakouského a členům císařské rodiny, episkopátu a duchovenstvu, zejména těm, kteří se zabývají vyučováním mládeže. Potom udělil poutníkům slavné požehnání a navrátil se do svých komnat. — Později přijal svatý Otec poutníky z Německa, Irska, Islandu, Dánska, Španěl, Litavy, Albanie, z Uher, ze severní a jižní Ameriky, z rozličných krajů italských; potom ústavu římské, mezi nimiž dne 7. července českou kolej.

Zatím přiblížilo se dne 18. září 1908 padesáté výročí kněžství Pia X. Dlouho nebylo nic ani v blízkém okolí svatého Otce slyšeti, jak je oslaví. Koněčně se rozhlásilo, že bude sloužiti jubilejní mši svatou ve velechrámu sv. Petra. Jakkoliv přemnoží si přáli býti jí přítomni, byly vydány vstupenky k ní v obmezeném počtu. Kdo byli jimi obdařeni, spěchali radostně ráno již před sedmou hodinou do Vatikánu. V basilice Svatopetrské shromáždilo se asi čtyři tisíce pozvaných osob, potom poutníci benátská a účastníci sjezdu nadějně „katolické mládeže italské“ s jedním stem praporů. O 8. hodině objevil se svatý Otec, zavznělo „Tu es Petrus,“ „Ty jsi Petr“ a po té sloužil svatý Otec tichou mši svatou, při níž assistovalo osm kardinálů a několik biskupů a prelátů. Po mši svaté vzdával díky Všemohoucímu za vše, a asi po čtvrt hodině opět se přiblížil k oltáři a přijal hold katolické italské mládeže a posvětil jí prapory. Ano, mládež, tak pravil Pius X. při audienci, mládež musí býti zachována svaté církvi, v mládež skládáme své naděje, nuže pomozme jí, vzdělávejme ji, vedme ji k Bohu, církvi, vlasti!

Ale tato jubilejní mše svatá Pia X. v pravý padesátý výroční den posvěcení jeho na kněze nebyla oficiální, tuto ustanovil svatý Otec slaviti v pondělí dne 16. listopadu, v den dvacátého čtvrtého výročí své důstojnosti biskupské.



Slováci se svou hudbou a prapory v průvodu při sjezdu katolíků českosl. v Praze 1908.

Zatím co se vykonají všechny přípravy k této převzácné slavnosti a přijedou z blízka i z daleka vysocí účastníci s prostými venkovany, máme čas a příležitost nahlédnouti do kněžského srdce velectihodného jubilára na stolci Petrově. Svátý Otec sám nám je otevřel, když u příležitosti svého zlatého kněžského jubilea a v páté výročí svého zvolení za náměstka Kristova na zemi, dne 4. srpna r. 1908 vydal exhortaci „Haerent animo penitus“ ke katolickému duchovenstvu; neboť zdá se jí volati kněz jubilár s trůnu papežského: „Protož prosím vás, buďtež následovníci moji, jako i já jsem Kristův. (1. Kor. 4, 16.)“

Ježto přemnozí, jimž se tato kniha do ruky dostane, náleží stavu duchovnímu, podáváme tuto exhortaci sv. Otce u obšírnějším výtahu, a to tím více, poněvadž v českém znění dosud uveřejněna nebyla. V úvodu podává Pius X. příčiny a obsah svého napomenutí. „Hluboce dojmají srdce a bázní naplňují slova, která napsal apoštol národů k Židům, chtje jim vážně připomenouti povinnost poslušnosti k představeným: „Oniž zajisté bdějí (nad vámi) jako ti, již mají počet vydati za duše vaše.“ Jakkoliv tato slova týkají se všech představených v církvi, přece nejvíce Nás, kteří, ač jsouce nehodni, řízením Božím nejvyšší moc v ní držíme. Proto ve dne v noci máme na mysli a ze všech sil svých přičiňujeme se o to, co by prospívalo ku blahu a prospěchu stáde Páně. Při tom máme hlavně jednu starost, aby duchovenstvo tak žilo, jako vyžaduje povinnost jejich úřadu. Neboť jsme přesvědčeni, že touto cestou zabezpečí se stavu náboženství dobré a vždy radostnější naděje. “ Potom zmiňuje se svátý Otec, že tuto důležitou péči o kněžstvo vložil na srdce vrchním pastýřům hned na počátku svého pontifikátu, přičiněním biskupů, že mnozí kněží obnovili svou horlivost ale že tu a tam není všecko vzorné a proto, že chce tímto listem ukázat duchovenstvu cestu, po které má každý choditi, aby byl dle krásného výrazu apoštola muž Boží. „Ano to jest Naše důtklivá prosba,“ volá kněz jubilár na stolci Petrově, „obnovte se duchem myslí své a oblecte člověka nového, podle Boha stvořeného v spravedlnosti a svatosti pravdy. (Efes. 4, 23. 24.) K padesátému výročí Našeho kněžství nemůžete Nám dáti daru krásnějšího a milejšího. Budeme-li si „v mysli zkroušené a v duchu poníženosti“ připomínati před Bohem strávená léta ve stavu kněžském, chceme takoruka to usmířiti, v čem jsme z lidské křehkosti pochybili, tím způsobem, že vám připomeneme, „aby ste chodili hodně Bohu ve všem se líbíce“. (Koloss. 1, 10.)

Ale toto naše napomenutí nebude jenom k dobru vám duchovním, nýbrž i veškerému katolickému lidu, ježto nelze jedno od druhého odělit. Neboť nemůže býti kněz jenom sobě dobrým nebo špatným, jeho život má vždycky veliký vliv na život lidu. Kde jest opravdu dobrý kněz, jaký to dar, jaké požehnání pro lid!“

Po tomto úvodu pojednává svátý Otec o tom, že má kněz vésti život svatý, jaký přísluší jeho vysoké důstojnosti. Má býti mezi věřícími „světlem světa a solí země“. Má býti svatého života pilen, poněvadž svůj úřad kněžský spravuje ve jménu Kristově, poněvadž zastupuje osobu Kristovu, jest obdařen jeho mocí; kněží jsou Kristovi přátelé a služebníci, rozdavači tajemství Božích; do jejich rukou vložil Bůh

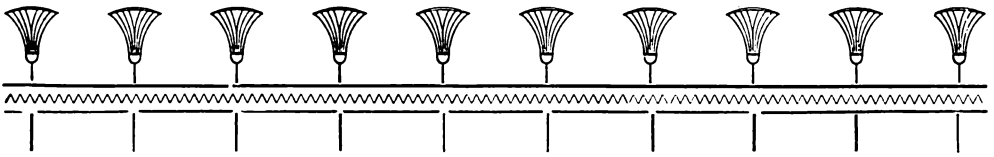
svého nejmilejšího Syna při oběti mše sv., své poklady svátostí a milostí, nesmrtelné duše, nebe samo, které mohou otvírati a zavíratí . . .“

Dále vykládá Pius X., v čem pozůstává ona svatost, která knězi jest nevyhnutelně potřebna. Práví, že učitelem a vzorem vši svatosti jest Kristus, tedy i pro kněze, a že zvláště třeba následovati jeho pokoru a poslušnost a cvičiti se v sebezapírání. Ale při péči o svou vnitřní dokonalost kněz že má svůj úřad spravovati k blahu bližních, to jest, slovo Boží hlásati, svědomitě zpovědi slyšeti, nemocným a zvláště umírajícím ku pomoci přispívati, nevědomé ve víře vyučovati, zarmoucené těšiti, bloudící na pravou cestu uváděti, vším způsobem Krista následovati, „kterýžto chodil dobře čině a uzdravuje všecky poražené od ďábla“.

Potom promlouvá Pius X. obšírně o prostředcích, jakými lze jest knězi svatosti dosíci. Prostředky ty jsou: zbožná a častá modlitba, denní rozjímání, čtení nábožných knih, zvláště písem svatých, denní zpytování svědomí, svatá zpověď. Na to připomíná sv. Otec, že i naše časy církvi nepřátelské vyžadují, aby se klerus stkvěl ctnostmi, aby byl bezúhonný, bdělý, pracovitý, rád hotov pro Krista statečně pracovati a trpěti. „Nechť tedy,“ napomíná vznešený kněz jubilár „při vás stále kvete v neposkvrněné cti čistota, našeho stavu zvláštní ozdoba, jejíž lesk činí podobným andělům, ctihodnějším křesťanskému lidu, bohatším na svaté skutky. Nechť stále prospíváte v activosti a poslušnosti, kterou jste v posvátné hodině slíbili těm, které Duch svatý ustanovil za ředitele církve; především nechť denně pevněji pouto povinné poslušnosti vůči apoštolské Stolici objímá vaše srdce a vaši mysl v nezlomné věrnosti. Nechť září ve vás všech láska a v této lásce pracujte pro slávu Boží, činite všem dobře, pečujte o mládež, státu a církve nejmilejší naději, získávejte duše Kristu a nedbejte toho, jestli tuto vaši obětavou lásku budou spláceti nepřátelstvím, hanobením a na cti utrhaním, nýbrž pamatujte, že jména vaše stkvěti se budou v knize života.“

Aby pak takto obnovená milost kněžská v kleru byla zachována, doporučuje svatý Otec exercicie, možno-li každého roku, potom jednou v měsíci nábožnou rekolekci a zřizování kněžských sdružení, jež autorita biskupská řídí a podporuje. V závěrku ubezpečuje Pius X., že stále se modlí Kristovu modlitbu za veškeré duchovenstvo: „Otče svatý, posvětiž jich“; vyslovuje srdečné díky za projevená blahopřání u příležitosti blížícího se padesátého výročí posvěcení na kněze, přeje duchovenstvu pokoj Kristův s radostí Ducha svatého a jako záruku toho uděluje všem v nejsrdečnější lásce apoštolské požehnání.

Toť jest ono krásné a svaté napomenutí, které dává velekněz jubilár na stolci Petrově katolickému duchovenstvu. Než, abychom užili slov papeže Řehoře Velikého o svatém Otcí Benediktu, nemůže Pius X. jinak učiti, než jak žije, a proto jeho exhortace poukazuje na jeho svatý život, na jeho svaté srdce kněžské po uplynulou dobu let padesáte. Ký div, že všickni věrní katolíci s dvojnásobnou posvátnou úctou hledí na sv. Otce Pia X., kněze jubilára, a že touž posvátnou úctou dýchala oslava jeho zlatého kněžského jubilea, konaná v Římě v listopadu roku 1908.



Před zlatou jubilejní mší svatého Otce Pia X.

Přirovnáme-li zlatou jubilejní mši svatou slavně panujícího papeže Pia X. zářícímu slunci uprostřed jubilejních slavností v Římě, byly dny, které ji bezprostředně předcházely a následovaly, třpytivými paprsky, které ji věnčily. V témdnu po osmém listopadu přijal svatý Otec blahopřání od posvátného sboru kardinálů, od kollegia papežských ceremonářů, úředníků papežského dvora a ve slavných audiencích mimořádná a zvláštní poselstva panujících rodů a vlád.

K slavnosti jubilejní zavítal do Říma také Jeho Eminence náš nejdůstojnější pán kardinál Leo ze Skrbenských a obdržel v pátek dne 13. listopadu odpoledne o páté hodině soukromou audienci od svatého Otce, jež trvala tři čtvrti hodiny. Jeho Eminence složil k nohám svatého Otce především blahopřání a synovský hold svých diecesánů u příležitosti jeho jubilea. Svatý Otec se živým zájmem sledoval zprávy o arcidiecezi pražské a zvláštní pozornost věnoval organizační akci katolíků českých, jež došla stkvělého projevu o čtvrtém sjezdu československém v Praze. Svatý Otec podotknul při této příležitosti, že sám o zdařilém výsledku sjezdu tohoto již byl slyšel. Jeho Eminence odevzdal pak svatému Otcovi blahopřejné projevy a adresy a to především professorského sboru české theologické fakulty pražské, sjezdového výkonného komitétu, sdružení katolických spolků a družstva „Vlasti“. Svatý Otec se zalíbením nahlédl do jednotlivých adres a pravil: „Všem s díky odpovím.“ Jeho Eminence odevzdal též svatému Otcovi petrský halér a došlé milodary. Svatý Otec dovolil konečně představit i družinu Jeho Eminence, sekretáře Msgr. Píchu a dva kaplany z Animy, kněze arcidieceze pražské, hraběte Attemse a Jana Dvořáka, s nimiž blahosklonně rozmlouval a v upomínku jim daroval podpis svůj a požehnání, jež vepsal na předložené obrazy Jeho Eminence učinil po té návštěvu u státního sekretáře, kardiála Merryho del Val.

Téhož dne byla slavná audience mimořádného poselstva, které přinášelo sv. Otcovi blahopřání a dar Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. ke kněžskému jubileu Jeho Svatosti. Byli v něm Jeho Jasnost kníže Karel Schwarzenberg, Jeho Excell. hr. Vojtěch Schoenborn a hrabě Alexandr Khuen-Hederváry. Když členové poselstva, všichni ve slavnostním stejnokroji, jeli před hlavním portálem na Petřském náměstí, vzdala jim švýcarská garda počest. Členové poselstva odebrali se do dvora damaského a odtud do papežských komnat. Tam uvítal je Msgr. Grabinski, tajemník ceremoniálu a doprovodil je špalírem papežských gard do trůnní síně, kdež svatý Otec obklopen svým dvorem poselstvo očekával. Kníže Schwarzenberg a ostatní členové

poselstva rozestavili se před papežským trůnem a skládali hold. Kníže Schwarzenberg odevzdal Jeho Svatosti nejvyšší vlastnoruční list Jeho Veličenstva, jakož i zlatý kříž posázený brillianty jakožto jubilejní dar Jeho Veličenstva. Papež vroucími slovy děkoval za blahopřání a za dar Jeho Veličenstva a pozval pak knížete, jakož i ostatní pány z poselstva, aby jej následovali do jeho soukromých komnat. Papež bavil se v srdečném hovoru s knížetem a ostatními osobnostmi. Zvláštní radost projevil sv. Otec, že Jeho Excellence hrabě Vojtěch Schönborn byl pojat do vyslanectva, a déle mluvil o svých stycích s jeho † bratrem kardinálem Frantjškem ze Schönbornů. Pak se s deputací milostivými slovy rozloučil. Členové poselstva navštívili též státního tajemníka Jeho Eminenci kardinála Merry del Val, načež Vatikán opustili.

O jubilejním daru našeho císaře pána přinesla „Vlast“ tuto zprávu: Již po několik dní možno v císařské klenotnici spatřiti dar Jeho Veličenstva papeži. Na bílém aksamitě třpytí se biskupský náprsní kříž, který je všeobecně obdivován. Tento vzácný dar, který věnuje jubilar jubilarovi, věnovaný nositelem nejvyšší pozemské moci v Rakousku — otcí všeho křesťanstva, je v první řadě společným symbolem společné myšlenky a díky Bohu, který svojí milostí žehná po dlouhá již léta jejich působení. V druhé řadě pak dlužno obdivovati umělecké provedení vzácného daru, který liší se od ostatních biskupských křížů, poněvadž je určen zdobiti prsa svatého Otce a jest dle toho též pro papežské roucho zhotoven. Biskupská štola, jak známo jest úzká, papežská veliká štola zakrývá skorem celá prsa. Toto skvostné roucho jest jako podklad pro jubilejní dar a úzkostlivě dbáno naprosté harmonie. Kříž zhotoven ze dvou hladkých, zlatých ploch, v jichž středu září neobyčejně veliký drahokam. Jubilejní kříž vykazuje nádherné ozdoby v podobě mírně zahnutých květinových listů, a oválové konce ráme ozdobeny jsou hlavou anděla, a pod nimi září sedm diamantů jako vnitřní nástinná linie. Vnitřní ohrazení, jež krásí Spasitele na kříži, sestává z ohnivých rubínů. Sedesát diamantů, kráslicích kříž, značí 60 let panování Jeho Veličenstva, rubíny značí 50 let kněžské působnosti sv. Otce. Kristus zobrazen jest hlavou na stranu lehce skloněnou a tělo Spasitelovo provedeno jest z massivního zlata. Tvůrcem tohoto vysoce uměleckého díla jest professor Schwarz a ostatní umělecké díly obstarala firma A. F. Köchert. Na zadní části kříže vyryto jest věnování. Zadní desku možno odejmouti a à jour vložené drahokamy ze zadu viděti. Co však každému divákovi v mysli utkví, je hluboký smysl všech těchto ozdob. S pohnutím a radostí bude svatý Otec čísti symboly vzácného daru jubilejního. Kéž by významné ony démanty a rubíny značily ještě dlouhou řadu let oběma vznešeným jubilarům do budoucnosti!

Zadní část kříže nese nápis:

Franciscus Josephus I.
Imperator et Rex
Muneris augusti bis sex qui lustra peregit
Gratatur sacri lustra peracta decem
Pio Decimo
Papae
Anno jubilaei utriusque
MDCCCCVIII.

(„František Josef I, císař a král, který 60 let svého panování dokončil, blahopřeje k 50letému kněžství Piovi X. Dáno v roce jubileí obou 1908.“) Myšlenku obojího jubilea zachytil v distychu prof. na universitě Bormann

Vedle Jeho Veličenstva císaře rakouského vyslali k jubileu svatého Otce mimořádná poselstva císař německý, král španělský a král portugalský. Poselstvo německé odevzdalo vznešenému jubiláru vlastnoruční dopis císaře Viléma a drahocenný dar, totiž zlatou pečeť upravenou dle zvonice sv. Marka v Benátkách, ozdobenou brillanty s vrytým jménem papežovým. Poselstvo španělské podalo svatému Otcí drahocennou tapetu do privátní knihovny Pia X. s vlastnoručním blahopřáním španělského krále a hojnou almužnu. Zvláštní poselstva do Říma vyslali: car ruský, královna holandská Viléma, král saský a belgický, princ regent bavorský, kníže monacký, republiky kolumbijská, čilská, argentinská, peruanská, Brasilie, Costarika a San Salvador. President Roosevelt poslal ještě v posledních dnech své vlády srdečný dopis svatému Otcí. Rovněž král norvěžský zaslal vlastnoruční list.

Nával poutníků do Říma ze všech končin byl převeliký. Přijeli poutníci z Rakouska, Německa, z Mett, z Francie, Španělska, Belgie, Poláci. Národ polský vyslal k papežskému jubileu přední muže své země, jichž jménem přednesl blahopřání zemský haličský maršálek hrabě Badeni. Všichni účastníci byli oblečeni nádherným krojem národním. Hrabě Badeni ujišťoval sv. Otce věrnou oddaností národa polského k víře katolické, za kterou národ každé doby bojoval a učinil slavnostní přípověď, že národ polský vždy bude následovati rad papežových a varovati se toho, co svatý Otec zavrhne. Pius X. dal dojemným způsobem výraz své vděčnosti i obdivu národu polskému za jeho pevnou víru a oddanost k papežské Stolicí. Neméně dojemně prohlásil, že uděluje požehnání všem přítomným i nepřítomným, počínajíc od kardinála krakovského Puzyny a končíc všemi vrstvami tohoto vznešeného národa až k nejnižším. — Dále zavítala do Říma deputace maronitská s patriarchou antiochijským Msgrm Eliášem Petrem Huayekem vzdát hold svatému Otcí jménem katolíků obřadu maronitského.

Konečně ovšem ke zlaté jubilejní mši svaté dostavili se poutníci téměř ze všech diecesí itálských. Z diecese treviské, z níž Pius X. jako Josef Sarto vyšel, a z diecese mantovské, kterou jako biskup po devět let spravoval, přijelo sedm zvláštních poutnických vlaků. Svatý Otec přijal své krajany, bývalé farníky a diecesány v sobotu dne 14. listopadu ve zvláštní audienci v beatifikační dvoraně. S počátku byl prý mezi těmito třemi tisíci rozechvěnými Italy pokoj a pořádek, avšak po několika okamžicích uctivého mlčení nemohli prý se ti dobří lidé již udržeti a propukli v bouřlivý jásot, a nepřestali, dokud svatý Otec neusedl na trůn. Vznešený jubilár byl velice dojat přichylností svých rodáků, osadníků a bývalých diecesánů i pravil v odpovědi na adresu oddanosti, kterou přednesl biskup treviský, Msgr. Andrea Longhin, že kdyby chtěl všecko říci, co nyní v tomto okamžicích cítí, musil by mluvit do západu slunce. Mantova — Treviso — Salzano — Tombolo — Riese — jaké to mnohé a milé upomínky! Než nemůže se jimi svatý Otec nyní dlouho obírat, snad ještě jiní poutníci chtějí mu dnes hold vzdátí, a treviští a mantovští ještě se ním potěší, ještě jej uzří, až bude v pondělí ve velechrámu Svatopetrském slaviti svou zlatou jubilejní mši svatou.



Zlatá jubilejní mše svatá svatého Otce Pia X.

dne 16. listopadu 1908.

Nadešel toužebný den, o kterém ustanovil Pius X. v basilice sv. Petra slaviti jubileum svého padesátiletého kněžství, slaviti svou jubilejní zlatou mši svatou. Již od prvního šera hrnuli se četní zástupové do Vatikánu, tak že okolo osmé hodiny byl podivuhodný a nádherně vyzdobený dóm Svatopetrský plný, ačkoliv slavnost měla počíti teprve o půl desáté hodině. V absidě u oltáře Kathedry sv. Petra byl postaven veliký papežský trůn a blíže něho byly postaveny tribuny pro znamenitější účastníky a hosty jubilejní slavnosti. Na tribuně proti trůnu byli přítomni ruský vévoda Alexander Michailovič s chotí, saská kněžna Matylda a jiní z vysokých rodů. Na pravé straně byla zvláštní vyslanectva panujících rodů a vlád a sbor diplomatický, po levé straně velmistř řádu maltežského, rytíři Božího hrobu, římská patriciové a šlechtici a jiní vzácní hosté. Blíže oltáře Konfesse sv. Petra byli shromážděni římská faráři a ostatní světské a řeholní duchovenstvo. V prostranných lodích očekávalo padesát tisíc poutníků a Římanů vznešeného jubilára, svatého Otce Pia X.

O deváté hodině opustil svatý Otec své komnaty a odebral se do kaple di Pietà, kde vzal na se pontifikální roucha a vystoupil na přenosný trůn zvaný Sedia gestatoria. Nyní ubíral se imposantní průvod velechrámem sv. Petra ke konfessi, k papežskému oltáři. Zahájily ho a uzavíraly švýcarské gardy v malebných stejnokrojích. Za nimi kráčeli papežský dvůr, opatové a jiní nejvyšší představení duchovních řádů a kongregací, preláti, biskupové a arcibiskupové jak latinského, tak východního obřadu, potom kardinálové; všichni ve slavnostních posvátných rouchách. Z rakouského episkopátu byli přítomni: Jeho Emin. nejdůst. pan kardinál kníže arcibiskup pražský Lev ze Skrbenských; Jeho Excell. Dr. Fr. Bauer, kníže arcibiskup olomoucký; arcibiskup gorický, arcibiskupové ze Lvova ritu latinského, řeckého a armenského; potom biskupové tarnovský, královéhradecký Msgr. Dr. Doubrava, lublaňský, stanislavský, brixenský, tridentský, koadjutor krakovský, biskup a koadjutor přemyšlský. Celkem bylo přítomno dvacet osm kardinálů a dvě stě osmdesát arcibiskupů a biskupů. Za posvátným sborem kardinálů byl nesen v družině četné papežské assistence a papežského kleru dnešní oslavenec, vznešený jubilár, svatý Otec Pius IX., oděný

papežským ornátem a mající trojnásobnou korunu na své stříbrovlasé hlavě. Jakmile se objevil svatý Otec, nastalo veliké vzrušení. Z tisíců účastníků jedni tiše klečeli nebo stáli, jiní nesmějce volali a tleskali, máváním šátků pozdravovali milovaného Otce křesťanstva, srdce však všech chvěla se radostí, láskou a díkem, když je ctihodný kmet velekněz oblažil svým milým pohledem a požehnáním udělovaným rukou mírně pozdviženou. Obzvláště poutníci benátské byli mocně dojati uzřevše v takové slávě bývalého svého patriarchu, i volali prý polohlasitě se slzami v očích: „benedeto, benedeto,“ to jest „budiž požehnán, budiž požehnán!“ Pius X. je spatřil a poznal, jakož i sousední poutníky mantovské a treviské i díval se na ně a žehnal jim patrným způsobem jako svým milým známým. U konfesse sv. Petra byl pozdraven pozouny a zpěvem: „Tu es Petrus“. „Ty jsi Petr.“ Když byl donesen svatý Otec až ke svému trůnu, sestoupil se Sedia gestatoria a zanotil „Deus in adjutorium“ k částce kněžského brevíře, noně, mezi níž přiodívali jej mešními rouchy. Kasule byla darem k jubileu od sboru papežských četníků, kalich mešní darem od katolické italské mládeže. Po zpívané noně slavil svatý Otec svou jubilejní zlatou mši svatou obřadem s „kaplí papežskou“, to jest v plném papežském lesku co do liturgie i co do přítomnosti všech hodnostářů, podobně jako při korunovaci. Četl mši svatou „In Anniversario Electionis seu Consecrationis Episcopi“. (O výročí zvolení nebo posvěcení biskupa) z mešní knihy k této jubilejní slavnosti vatikánskou knihtiskárnou zvlášť pořizené, a liturgické modlitby a zpěvy pronášel hlasem jasným a zřetelným. Posvátný úkon byl provázen hudebně sborem gregoriánským a sixtinským. Škola gregoriánská, pozůstávajíc ze sboru chovanců semináře římského, Piova, uherského, irského, severo-amerického a české kolleje, zpívala za řízení mistra Relly žalmy, potom Introit, Graduale, Offertorium a Communio. Sbor sixtinský přednesl za řízení mistra Perosiho ze mše „Papae Marcelli“ od Palestriny bez orchestru: Kyrie, Gloria, Sanctus a Agnus Dei, a skladby Perosiho: Alleluja, Juravit, Credo střídavě s chorálem gregoriánským, Benedictus, Ave verum. Všecky části vysoké ceny umělecké byly prý také stkvěle provedeny. Mezi pozdvihováním, když se všecko klanělo na kolenou přítomnému Pánu nebes na zemi, zavzněly opět s kopule unášející melodie z památných pozounů.

Prve než se ukončí svatá oběť, můžeme si uvážiti, jaké asi myšlenky a city naplňovaly v tuto posvátnou chvíli jak vznešeného velekněze jubilanta, tak šťastné účastníky jubilejní slavnosti. Dne 19. září roku 1858 slavil novosvěcenec Josef Sarto syn chudých venkovských rodičů, ve svém domově, v prostém farním kostele riesském svou primici. Děkoval při ní Bohu za dosažení vznešené důstojnosti kněžské a obětoval jí speciálně bezpochyby za zemřelého otce, za svou drahou žijící matku a za své milé sourozence. Slavil primici za assistance několika duchovních a za účasti radostí oplývající matky a těšících se příbuzných a osadníků riesských . .

Dnes po padesáti letech slaví týž mši svatou ve velechrámu Svato-petrském v Římě u papežského oltáře. Děkuje vřele za udělené milosti a dary v uplynulých padesáti letech svého kněžství. Mši svatou obětuje za všechny pravověrné křesťany, prosí za celý svět. Slaví mši za účastenství četného sboru kardinálů, několika set biskupů a prelátů,

vyslanců panujících rodů a vlád, za účasti osob duchovních a světských, vznešených a prostých, ze všech národů, ze všech končin světa katolického: slavíť zlatou jubilejní mši svatou jako náměstek Kristův na zemi, jako nejvyšší hlava církve, jako papež Pius X.!

Po slavné mši svaté pomodlil se svatý Otec díkyčinění a přijal od arcikněze basiliky, kardinála Rampolly, v bílém sáčku pět a dvacet zlatníků jako mešní stipendium pro *Missa bene cantata*. Potom posadil se do *Sedia portatoria* a byl nesen ve slavném průvodu jako ke mši svaté k oltáři Konfesse svatého Petra. Tamtéž se odebrali přítomní členové panovnických rodů, zvláště ních vyslanectev, sbor diplomatický, římská šlechta, papežský dvůr a zvláště pozvaní hosté. Když byli všichni zaujali vykázaná jim místa, vystoupil svatý Otec na připravené podium, aby udělil jubilejní apoštolské požehnání. Zpíval: *Sit nomen Domini benedictum* — (Budiž jméno Páně pochváleno) a tisícové odpovídali: *Ex hoc nunc et usque in saeculum*. (Od tohoto času až na věky.) — *Adjutorium nostrum in nomine Domini*. — *Qui fecit coelum et terram*. Nyní kleká všechno na mramorovou podlahu majestátní basiliky a kněz jubilar v tíře pozvedá svou ruku k požehnání, vycházejícímu ze srdce vroucího, dobrotivého a svatého, k požehnání, jež veškeré člověčenstvo objímá a k Bohu vzhůru nese, a pje: *Benedicat vos omnipotens Deus Pater † et Filius † et Spiritus Sanctus †*. Všichni přítomní mocně pohnuti, mnozí k slzám, dělají kříž a přijímají jubilejní apoštolské požehnání s vroucím „*Amen*“. Sborové vojenští prezentují zbraní. Po té kardinál jáhen přečetl breve, jímž se prohlásily odpustky, v jazyku latinském a italském.

Bylo asi půl jedné s poledne, když byl svatý Otec nesen v témž velkolepém průvodu jako na počátku na *Sedia gestatoria*, an na všechny strany se díval a požehnání dával, zase do kaple di Pietà a odtud do svých komnat, za všeobecného opětého vzrušení a mávání šátky.

Nyní opouštěli zástupové ve slavnostní náladě basiliku sv. Petra a hrnuli se po náměstí, až se ztráceli v dalších ulicích. Večer byly velechrám a sloupové náměstí sv. Petra nádherně osvětleny. Také fasady přemnohých kostelů věčného města zářily světly a před okny mnohého papeži věrného Římana hořela barevná lampička, která jinak svítí ve dne v noci před Madonnou jeho domácího krbu.

Aby se také ch u d í z jubilejních slavností radovali, zařídil římský slavnostní komitét na přání svatého Otce pohoštění chudých po všechny neděle v listopadu vždy v jedné dělnické čtvrti Říma a kromě toho byli pohoštění v některých farnostech v tyto dny jubilejní. Tyto hostiny připomínaly krásně první doby křesťanské, neboť páni a dámy římské šlechty předsedali u stolů chudých, ano navštívili je též kardinálové Agliardi a Kopp. Na konci pohoštění provolávali dobrotivému dárci a oslavenci hlučně: „*Evviva!*“ „*Ať žije papež! Ať žije Pius X.!*“

Katolické římské listy napsaly o zlaté jubilejní mši Pia X, že byla pravým triumfem papeže a náboženství; že nebyli přítomni pouze zástupci jedné neb více diecesí, ale že celá ohromná rodina křesťanská v dětinném nadšení pro společného Otce byla spojena duchem i srdcem se šťastnými, kteří mohli býti v jeho blízkosti v době slavné mše jubilejní. Řím a Itálie a veškerý svět ve spojení s papežským



Pius X. s patriarchou Kyrillem VIII., řecko-katol. arcibiskupové a biskupové, a primas Hildebrand O. S. B. při jubil. slavnosti sv. Jana Zlatouštrého.

Římem, píše dále „L'Osservatore Romano“, ukázaly včera, že jejich srdce tam jest, kde jest Petr. Po včerejší slavnosti jsme posilnění ve víře a v lásce k papežství, jediné slávě Říma, Italie, světa!

Ano, katolíci po celém okrsku zemském byli netoliko v duchu přítomni jubilejní slavnosti svatého Otce v Římě, nýbrž oslavovali současně doma vzácné padesáté kněžské výročí své nejvyšší hlavy církve. V neděli a v pondělí dne 15. a 16. listopadu konaly se po celém křesťanském světě, pokud se to dosud neučinilo anebo opětně, slavné služby Boží a slavnostní akademie a shromáždění na počest zlatého jubilea Pia X. za účasti osob vysokých i nejvyšších, úřadů a korporací církevních a světských, se zástupy členů katolických spolků a jiných věřících. „L'Osservatore Romano“ a „Corriere D'Italia“ přinesly o tom zvláštní zprávy z Madridu, Haagu, ze Záhřebu, ze Zadru,



Basilika sv. Antonína v Padově.

Solnohradu, z Benátek, Janova, Milánu, Florence, Bologni, z Neapole, z Padovy atd. V Padově svatý Otec studoval v letech 1850—1858 vyšší gymnasium a bohosloví, tam se vzdělal a připravil k vznešené důstojnosti kněžské, jejíž padesátého výročí se dočkal, v Padově v památné basilice se sedmi kopulemi u hrobu sv. Antonína si pomoc Boží vyprošoval. Proto oslavovali v Padově zlaté kněžské jubileum alumna svého semináře Josefa Sarta, nyní na trůně papežském Pia X., jak slavnými službami Božími, tak stkvělou hudební a literární akademii v sále katolického spolku.

V rakouských diecesích slavilo se papežské jubileum dle ustanovení nejdůstojnějších arcipastýřů v neděli dne 15. listopadu.

Ve Vídni slovnutný starosta Dr. Lueger zaslal apoštolskému nunciioví, Jeho Excell. knížeti Granitovi di Belmonte dopis s prosbou, aby sdělil

s Jeho Svátostí Piem X. nejuctivější blahopřání říšského a hlavního města Vídně a jeho veškerého katolického obyvatelstva. Vedle slavných služeb Božích slaveno bylo jubileum svatého Otce v neděli večer v katolickém školském spolku za neobyčejné účasti vídeňských katolíků. Téhož dne v Římě přijal svatý Otec v audienci deputaci arcibratrstva sv. Michaela z Vídně s hrabětem Mensdorffem, jenž odevzdal svatému Otci petrský halěr a přednesl holdovací adresu. Pius X. poděkoval blahosklonným projevem. — V Brně sloužil Jeho Excell. biskup Dr. hrabě Huyn ve vyzdobeném dómu slavnostní mši, které obcovali správce místodržitelství, míst. vicepresident Houdek se sborem úřednickým, president vrch. zem. soudu, zemský hejtman, zástupci úradů a jiných korporací. Odpoledne konala se ve veliké síni něm. domu císařská a papežská oslava, kterou uspořádal něm. křesť. spolek brněnský; slavnosti, která měla velkolepý průběh, byli přítomni církevní i světští hodnostáři a velmi mnoho obecnstva. —

V Olomouci slaveno bylo jubileum svatého Otce již v neděli dne 20. září. Ráno o 9. hodině měl sám Jeho Excellence nejdůst. pan kníže arcibiskup Dr. Frant. Bauer slavnostní řeč v jazyku německém a po té pontifikální mši svatou s „Te Deum“. Těmto slavným službám Božím obcovali nejvyšší hlavy a zástupcové veškerých c. k. úradů a škol, c. a k. generalita a důstojnictvo; potom metropolitní kapitola, vikářské dómské kollegium, sbor professorský c. k. bohoslovecké fakulty, představenstvo k. a. semináře, zástupcové světského a řeholního duchovenstva a množství věřících. Kdežto tato dopolední jubilejní slavnost měla ráz oficiální a německý, byla jubilejní slavnost odpoledne lidová a česká. Kolem třetí hodiny ubírala se procesí ze všech farních a klášterních kostelů olomouckých k dómu sv. Václava, aby tam společně vzdán byl hold Otci křesťanstva. Ke shromážděným promluvil nadšená slova o ctihodném knězi jubiláru na stolci Petrově opět nejdůstojnější arcipastýř v jazyku českém. Následovaly litanie loretánské — byl svátek Sedmibolestné Panny Marie jako před padesáti lety v den radostné primice v Riesi, — byla vystavena velebná Svátost, nejdůstojnější pontifikant zanotil „Te Deum laudamus“, a tisíce zástupy pěly „Bože, chválíme Tebe“. Nyní byl uspořádán velkolepý průvod jako o vzkříšení za mocného zpěvu lidu, a libého zvuku pozaunů. Když se navrátili do velechrámu, udělil Jeho Excellence svátostné požehnání. Byla-li ráno účast značná, byla odpoledne z města Olomouce a okolí ohromná. Tak se vytvářila v Brně a v Olomouci oslava zlatého jubilea svatého Otce ve znamenitou manifestaci moravských katolíků obojí národnosti. *)

V Praze v metropolitním chrámu u sv. Víta měl slavnostní mši svatou nejdůst. světící biskup Dr. Frind u přítomnosti v. v. kapitoly. V presbytáři byli zastoupeni všickni první repraesentanti úradů císařských a samosprávných: Jeho Excellence místodržitel hrabě Coudenhove; kapitolní děkan Msgr. Dr. Burián, zástupce zemského výboru; přednostové odborů místodržitelských, zástupcové městské rady Brož, Hubáček a Fiala. V lodích velechrámu byly přítomny katolické spolky a jiné obecnstvo.

*) Dle dopisu vldp. Ant. Koblihy, t. č. čestného vikáře při metropolitním chrámu v Olomouci, za nějž mu vřele děkujeme.

Na Král. Vyšehradě konal pontifikální služby Boží Msgr. probošt Dr. Mik. Karlach za účasti kapitoly, vyšehradských spolků a jiných věrných katolíků. — Pro pražskou vojenskou posádku byly konány služby Boží na oslavu papežského jubilea v kostelích sv. Salvátora, sv. Jana Nepomuckého, v kaplích nemocnic a invalidovny. Před mší sv., ke kteréž hrály vojenské kapely mešní píseň, byly promluvy odnášející se k zlatému jubileu papežskému; službám Božím pak bylo přítomno zdejší mužstvo se svými důstojníky. —

Z ostatní jubilejní oslavy v Praze budiž nám dovoleno ještě zaznamenati, kterak se konala v opatském chrámu Páně v Emmausích. Ve svatyni benediktinského kláštera emauzského dali jsme po třikráte výraz úctě, lásce a oddanosti náměstku Kristovu a opatu všech opatů (abbas abbatum): svatému Otci Piu X. V páté výročí zvolení Pia X. v úterý dne 4. srpna 1908 byly konány slavné služby Boží, které byly vyznamenány přítomností vzácných hostů od minulé neděle (posvěcení nového opata). Mši svaté assistoval na trůně Jeho Excellence vídeňský apoštolský nuncius kníže Granito di Belmonte, titul. arcibiskup edesský, a opatové Ildéfons Schober ze Sekavy, Willibald Wolfsteiner z Ěttalu a nový opat emauzský Alban Schachleiter byli přítomni v choru. Ve výroční den padesátý kněžství svatého Otce v pátek 18. září 1908 byly ráno slavné služby Boží a odpoledne slavné nešpory se zvláštní českou pobožností za svatého Otce pro lid.

Konečně v neděli dne 15. listopadu oslavovali jsme papežské jubileum společně s církevní provincií českou v plném liturgickém lesku. Dopoledne byly pontifikální služby Boží se slavnostní řečí českou univer. profesora Msgra Dra Kordáče, na večer pak pontifikální nešpory se slavnostní řečí německou, kterou proslovil sám pontifikant u stupňů presbytáře, nejdůst. pan opat Alban Schachleiter. Po nešporách byly provedeny „Chvály Hinkmarovy“ („Laudes Hincmari“) na počest vznešeného kněze jubilára na stolci Petrově. Zpěvem latinských „Chval Hinkmarových“ rozumějí se starodávné ovace, jimiž ve středověku při posvátných slavnostech bývali uctíváni vzácnější hodnostáři. Tyto „Chvály“ byly zvláště v obyčeji v dómu remešském (ve Francii) v devátém století za slavného arcibiskupa Hinkmara, po němž proto obdržely své jméno. V Římě zpívají se, jak jsme výše četli, při slavnosti korunovace papeže. Podle tohoto vzoru římského upravují se „Chvály Hinkmarovy,“ které se přednášejí při slavných příležitostech v benediktinských klášteřích beuronské kongregace.

O naší slavnosti byly tohoto způsobu latinsky:

Kristus vítězí, Kristus kraluje, Kristus vládne. Vyslyš Kriste.

Jeho Svatosti Piovi, nejvyššímu biskupu život!

Spasiteli světa,

Svatá Boží Rodičko,

Svatý Petře,

Svatý Pavle,

Svatý Pie,

} Ty jemu pomáhej!

Vyslyš Kriste. Slavnému náměstku Kristovu, následovníku Řehoře Velikého, buď spása v strastech, v pokoji blaho!

Spasiteli světa, Matko Boží milostí, svatý Michaeli, svatý Josefe, svatý Řehoři, Ty jemu pomáhej!

Vyslyš Kriste. Kristus vítězí, Kristus kraluje, Kristus vládne. Jemu jedinému panování, sláva a moc na nesmrtelné věky. Amen. — Jemu jedinému čest, chvála a plesot na nesmrtelné věky. Amen. Jemu jedinému čest, chvála a vítězství na nesmrtelné věky. Amen. — Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.

Tebe za pastýře — Bůh vyvolil.

Ve Tvém sídle — nechť Tě zachová.

Léta života — Bůh Ti rozmnož — šťastně, šťastně.

Mějž dobré časy — Mějž dobré časy — mnohá léta!

Tyto zpěvy, které střídavě přednášeli škola zpěváků, sbor chlapců a celý sbor mnichů, doprovázeny byvše varhanami, úchvatně zajisté působily na účastníky papežské slavnosti a vzbudily ozvěnu v jejich srdci:

Bože, Pia desátého žehnej nám a zachovej!





Po zlaté jubilejní mši svatého Otce Pia X.

Ve dnech, které následovaly po zlaté jubilejní mši, přijímal svatý Otec zase ve slyšeních četné výpravy poutnické a velepastýře, kteří byli za příčinou jubilea do věčného města zavítali. Hned v úterý dne 17. listopadu obdrželi audienci arcibiskupové a biskupové rakouští, které uvedl Jeho Eminence nejdůstojnější pan kardinál Leo ze Skrbenských. Rakouský episkopát zaslal svatému Otci blahopřejnou adresu z Vídně dne 18. září. Nyní opětovně svá uctívá blahopřání k velebnému jubileu. Děkuje Pius X. za ně, měl ke shromážděným tuto vážnou i rozhodnou allokuci:

„Nejmilejší synové, ctihodní bratří! Ačkoliv příchod Váš vždy jest Nám milý, přece u příležitosti Našeho jubilea zvláštní radost Nám působí. Velice Nás těší a sílí, že tak v hojném počtu k Naší slavnosti jste sem zavítali, tak že můžeme užiti slov sv. Pavla: Kdo je Naší útěchou? Vy jste Naší útěchou! Požehnan buď Bůh, který těší Nás ve všelikém soužení Našem. Neboť úzkostmi jsme sevřeni, protivenstvími obtíženi. Boj na život a na smrt vzplanul proti církvi a jejím právům. Ze všech stran mocně se doráží na svaté náboženství. Vy musíte v tomto boji býti mi po boku, Vy musíte se mnou bojovati, každý svou prací ve své diecesi. Při mši svaté, kterou Jsme včera slavíce Svě jubileum, obětovali, jste slyšeli, kterak nás všechny Pán napomíná ke bdění, an dí: Vizte, bděte a modlete se. Bděte nad svým klerem, aby zářil svým příkladem každé ctnosti. Bděte nad vychováváním kleriků (bohoslovců), aby, jak praví sv. Jeronym, Boha měli, jako Bůh má je. Bděte nad svěřeným Vám lidem. Považte, že se všech stran jest obklíčen nebezpečími a nepřátelé ohrožují jeho spásu. Bděte obzvláště za těchto trudných časů, jichž se týkají slova sv. Pavla: Bude čas, kdyžto zdravého učení nebudou snášeti, ale podle svých žádostí sobě shromažďovati budou učitele, majíce svrblavé uši (t. j. tak že jsou dychtívi nového a nového učení), a od pravdy zajisté sluch odvrátí a k básním se obrátí. Ty pak bdi, ve všem pracuj, konej dílo kazatele. Kaž slovo, nabízej včas i nevčas; tresci, pros, zehři ve vší trpělivosti a učení.“ (2. Tim. 4. —) Kažte tedy bez bázně, nehledíce k světským mudrákům, kteří Vám snad namlouvají, že jest lépe mlčeti, že není na čase pravdu otevřeně říci. Nikoli, nemlčte! Trpělivost a obezřetnost ať Vás ovšem provází,

avšak ať Vás nesvedou k mlčení, když jest na čase mluvit, sic mlčení bude Vám na odsouzení. Dnes jest potřebí otevřeně a bez obalu světu pravé učení kázati, aby nepřítel, když byste spali, nenasel koukole. Opětne Vás napomínám, abyste nemlčeli a nebáli se vydati svědectví pravdě. Řekněte kněžím, že je z celého srdce miluji a jim žehnám; řekněte všem, aby byli jedno v lásce za příkladem nejsvětější Trojice. Svatý archanděl Rafael Vás provázej, abyste se ve zdraví a šťastně domů navrátili. Při této příležitosti děkuji Vám za halíř Svatopetrský, který jste sebrali, abyste ulehčili Naši čestnou chudobu. Buďte Nás pamětlivi ve svých modlitbách. Konečně Vám žehnám z celého srdce ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Amen.“ — Po té pohovořil sv. Otec vlídně s každým z nejdůstojnějších rakouských vrchních pastýřů a odebral se do konsistorní síně zase k biskupům a poutníkům francouzským.

* * *

Ve stkvělé řadě zvláštních vyslanectev, která byla přítomna jubilejní mši svaté Pia X., nebyly zastoupeny státy, které byly kdysi od církve a její nejvyšší hlavy nejvíce milovány. Proto když viděl svatý Otec kolem sebe katolický svět, snad mu kalila vzpomínka na ztracené syny slavnostní radost jubilejní. Ale svatý Otec v tomto zármutku se jistě modlil, aby se navrátili k matce křesťanstva. Anglická královna Viktorie bývala vždy mezi prvními, když běželo o významnější slavnost Lva XIII., a v roce 1888 u příležitosti jeho zlatého kněžského jubilea vyslala dokonce do Říma zvláštní poselstvo. Že nynější vláda anglická Piu X. neblahopřála, není si apoštolská Stolicе žádně viny vědoma. Ale nemile se ta věc dotkla katolíků v Anglii i přičinili se, aby sami projevíli své nejvyšší církevní hlavě svou úctu, lásku a oddanost. Anglické a irské paní věnovaly při jubileu Pia X. tři sta šedesát dva krásné kalichy pro chudé missijní kostely. Náklad s tím spojený uhradily sbírkami, k nimž přispělo čtyřicet tři anglických paní, které též předložily své podpisy ve vkusném albu svatému Otci. Nedosti na tom. Katolíci angličtí, počtem přes sedm set osob, podnikli také dalekou jubilejní pouť do Říma. Dostali se do věčného města a byli přijati od svatého Otce koncem listopadu. Vedl je arcibiskup westminsterský, Msgr. Bourne, a byli přítomni biskupové z Birminghamu, Portsmonthu, Salforda, Norhamptona a Selinonta. Na blahopřejnou a plnou oddanosti řeč arcibiskupovu odpověděl svatý Otec těmito obsažnými slovy: „Toužil jsem, ctihodný bratře, abych Vám i všem ostatním Vaším bratřím v biskupském úřadě i milým synům katolíkům anglickým vyjádřil díky za slavnostní projev víry, který jste učinili před celým světem na eucharistickém sjezdu před nedávnem a dnes ji opět utvrzujete slavnostně touto svou poutí. Tělem jsa daleko, byl jsem mezi Vámi duchem na schůzích, při svatých úkonech, při společných modlitbách a radoval jsem se v myslí, že tento sjezd opět rozohní onoho ducha, který za deset věků učinil Anglii zemí světců a její vladaře ověňčil názvem, kterého i dnes zachovávají: názvem obránců víry, názvem, který Lev X. udělil Jindřichu VIII., který ve svém odporu však nešel tak daleko, aby popíral skutečnou přítomnost a vznešené tajemství předpodstatnění v eucharistii (ve svátosti oltářní). Tyto

slavnosti jsou úplně v souhlase s projevy lásky a oddanosti, které jste zde vykonali náměstku Ježíše Krista jménem svým i jménem ostatních biskupů a pravověřících anglických k vůli zvláštní jednotě, která trvá mezi svátostí oltářní a papežstvím.“ Potom vykládal svatý Otec



Vermare: Jeanne D'Arc.

Socha blah. Panny Orleanské z chrámu St. Pierre des Français v Římě.

o této jednotě a ke konci vyslovil naději, že minulé eucharistické slavnosti tolika případy, kde se duchové opět obracejí k pravdě, urychlí onen čas, kdy se národ anglický, národ tak vznešený dle slov Lva XIII. a křesťanský, vrátí do pravé církve Kristovy, kdy se opět

s milostí nebeskou úplně ve všem podrobí Stolicí Petrově a tak ukáže, že je vyplněna modlitba církve, aby byla: „una fides mentium et pietas actionum“ (Jedna víra myslí a zbožnost skutků).

Řeč svatého Otce a požehnání přijali angličtí poutníci velmi nadšeně. Ovace a volání: Hipp hurrá! nepřestávaly a obnovily se po písni poutníků: „Good bless onz Pope“ (Bože, žehnej papeži). — „Vlast“ r. 1909, 4.

Jiná vláda, a to země katolické, která svatému Otci neblahopřála, byla rozumí se francouzská. Ale také za to dostalo se Piu X. stkvělého dostiučinění při prohlášení ctihodné služebnice Boží, panny Orleanské Johanny z Arku za blahoslavenou v neděli dne 18. dubna tohoto roku 1909. Ke slavnosti do Říma připutovalo třicet tisíc Francouzů se třemi kardinály a sedmdesáti francouzskými arcibiskupy a biskupy. Následujícího dne byli francouzští poutníci velmi slavně přijati od svatého Otce ve velechrámu sv. Petra. Staříčský kardinál arcibiskup orleanský předčítal srdečnou adresu oddanosti. V odpovědi vybízel Pius X. francouzské katolíky, aby zůstali církvi věrni a dále bojovali pod praporem pravé vlastenky Johanny z Arku, na němž zdají se býti napsána dvě slova: „Náboženství, vlast“. Po té udělil přítomným požehnání a vrátil se do svého paláce. Nechť se nová blahoslavená Johanna z Arku mocně přimlouvá u Boha za nešťastnou svou vlast Francii!

Vedle křesťanské rekyně z XV. století Johanny z Arku připočetl Pius X. mezi blahoslavence církve katolické z národa francouzského ještě svaté osoby z doby téměř naší: faráře z Arsu u Lyonu Jana Křtitele Vianneya a Magdalenu Žofii Baratovou, zakladatelku kongregace a škol nejsvětějšího Srdce Ježíšova („Sacré Coeur“). Vzor duchovního správce Jan Vianney narodil se 8. května r. 1786, zemřel 4. srpna 1859 a čest oltáře byla mu přirčena 17. dubna roku 1904. Ctihodná matka Magdalena Baratová narodila se 12. prosince 1779, zemřela 25. května 1865 a za blahoslavenou byla prohlášena 24. května 1908. Věru měli bychom co záviděti Francouzům, kdyby byl svatý Otec Pius X. také nám nebyl na oltář postavil blahoslavenou Zdislavu. Ale nad to, ana se tato kniha dotiskuje, dějí se v Římě ve velechrámu Svatopetrském přípravy k památné pro nás Čechoslovany a Rakušany slavnosti. O svátku Nanebevstoupení Páně dne 20. května 1909 bude tam slavně a za svatého prohlášen první Moravan, blahoslavený Klement Maria Hofbauer, kněz Kongregace Nejsv. Vykupitele. Sv. Klement Maria Hofbauer pochází z českého rodu Dvořáků z Moravských Budějovic. Narodil se 26. prosince 1751 u Znojma v německé vesnici Tasovicích, kde jeho otec změnil své jméno v Hofbauer. Jako člen řádu Redemptoristů působil ve Varšavě a ve Vídni. Na konci svého apoštolského a svatého života uvedl řád Redemptoristů do Rakouska. Zemřel blaženě 15. března 1820. Papež Lev XIII. prohlásil P. Hofbauera dne 29. ledna 1888 za blahoslaveného, a ježto se potvrdily dva na jeho přimluvu nové zázraky, přivtělí jej slavně panující svatý Otec Pius X. dne 20. května v basilice Svatopetrské mezi svaté. Kéž oroduje tento nový náš světec za země koruny Svatováclavské a za říši Rakouskou!*)

*) Svatý Klement Maria Hofbauer, kněz Kongregace Nejsv. Vykupitele. Krátký životopis. Nastínil P. Frant. Blaták C. SS. R. V Praze 1909.

Audience u příležitosti jubilea padesátiletého kněžství Pia X. byly u konce. Připravily svatého Otce o mnoho zlatého času a mnoho jej asi také namáhaly, avšak způsobily mnoho dobrého. Jednak svatého Otce v jeho starostech a strastech potěšily, jednak rozmnožily k němu úctu a lásku. Vždyť přijímal s touž blahosklonností mocné tohoto světa a prosté venkovské poutníky, osoby duchovní a světské, dospělé i dítky, a všickni se přesvědčili o apoštolském a dobrotivém srdci Pia X. Nemůžeme pomlčeti k závěrku stati o jubilejních audiencích dvou dojemných případů.

Jednoho dne přijal svatý Otec ve slyšení dívky z pensionátu. Mezi nimi byly dvě chovanky u věku ještě dětském, u věku, ve kterém si děvčátka hrají s panenkami. „Svatý Otče,“ — oslovily holčičky Jeho Svatost — „my za vás každý večer konáme modlitbu.“ „Tak, tak! to je hezké,“ s blahým úsměvem odvětil Pius X. „Nechtěly byste mi ji odříkati?“ Holčičky dodaly si myslí, a začaly odříkávatí svou modlitbičku. „To jste velmi hodné,“ pravil svatý Otec, „dám vám medailku.“ Dítky ani nemukaly. „Či byste raději panenku?“ — „Svatý Otče, chceme panenku i medailku.“ „No tak dobře!“ zasmál se svatý Otec, „postaráme se. Dostane se vám obojího.“ — Nazejtří děvčátka odnášela si své panenky. — Jindy přišly k Piu X. tři jiné děti. Svatý Otec dal se s nimi do řeči. Oslovil nejstaršího Jiříka. Tázal se, kolik je mu let, čemu se učí, a co ho nejvíce zajímá. Totéž učinil s malou Delií. Konečně zavolal si nejmladšího Evženka a vzal ho na klín. Hošík hleděl na svatého Otce svýma velikýma, klidnýma očima a sladce se usmíval. Pius X. ho pohládl a otázal se, zda se již něčemu učil? „Trochu,“ vece hošík. „Umíš čísti?“ tázal se svatý Otec. „Trochu.“ „A psáti?“ „Také trochu.“ „A počítati umíš také? Do kolika?“ — „Až do sta,“ zvolal hošík a vítězně pohlédl na sv. Otce. „Uvidíme, zda nelžeš,“ mínil papež. „Jaké je číslo po 87?“ „Osmdesát osm.“ „A po 88?“ „Osmdesát devět.“ „A po 89?“ Hošík se usmál, pohlédl rozpačitě na svatého Otce a na ostatní děti a — nevěděl. Svatý Otec se sklonil a pošeptal mu: „Devadesát.“ „Devadesát,“ zvolal radostně hošík a díval se vítězně na své druhy. Když se svatý Otec s dětmi pobavil, požehnal jim a propustil je.

Kdo by si tu nevzpomněl slov: „Nebraňte maličkým přijíti ke mně.“ („Květy Mariánské“ 1908 č. 7. a 12.)

Ó jistě, ze vzácné audience u svatého Otce odnáší si každý drahou památku: úctu a lásku k náměstku Kristovu, k papeži Piu X.

* * *

Když se v Římě slavnosti na počest zlatého jubilea Pia X. schylovaly ke konci, v Rakousku blížilo se démantové výročí slavného panování Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. druhého prosince 1908. Tuto vhodnou dobu vyvolivše si Mariánské Družiny akademiků, jinochů a mužů, učitelek a dívek v Praze, uspořádaly dne 30. listopadu 1908 večer ve velké dvoraně na Žofíně jubilejní akademii na památku

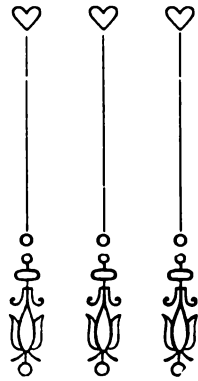
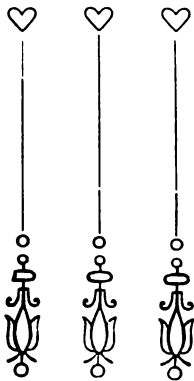
60letého panování J. V. císaře a krále Františka Josefa I.,

50letého kněžství J. Sv. papeže Pia X.,

1000letého narození sv. Václava,
700letého narození blah. Anežky České,
50letého výročí zjevení P. Marie v Lurdech.

Pořad byl následující:

1. Chorál sv. Václava. S průvodem pozounů zapějí ctihod. pp. bohoslovci pražského semináře; nacvičil a řídí dp. Josef Pěkný, katecheta.
2. Básníková vidina. Proslov o sv. Václavu.
3. Nám nedej zahynout ni budoucím. Báseň.
4. Za horami za modrými. Dámský čtvero zpěv — ku počtě bl. Anežky — od J. Rozkošného.
5. Kněžna srdcem. Proslov na bl. Anežku.
6. Hvězdo milá, snívá od J. Maláta. Dámské oktetto s textem na bl. Anežku.
7. Anežčin beránek. Úryvek z básně.
8. Zvuč naše píseň nadšená. Smíšený sbor na sv. Otce od B. Sequense.
9. Skála Petrova. Báseň.



10. Vznešeným jubilantům na trůně papežském a císařském. Proslov.
11. Zdráv, buď zdráv, náš císaři a králi! Smíšený sbor od J. Orla.
12. Duma panovníka-kmeta. Báseň.
13. Skřivánek od Karla Douši. Ženský čtvero zpěv s textem na P. Marii.
14. Matčin dík. Proslov o P. Marii Lúrdské.
15. Královně Mariánských družin. Báseň.
16. Zajásejte zpěvy vděčné. Hymna k B. Srdci Páně od V. Řihovského.

Tato pateronásobně jubilejní akademie byla stkvělá. Žofínský sál byl vkusně dekorován. V háji květin trůnila socha Panny Marie, vedle ní sochy papeže Pia X. a císaře a krále Františka Josefa I. Sodálové z Družiny mužů a jinochů v salonním úboru uváděli pozvané hosty, mezi nimiž byli nejdůst. pan biskup Msgr. Fr. Brusák, vys. důst. pan opat strahovský Meth. Zavoral, duchovenstvo světské a řeholní. Ale hlavně lid naplnil dvoranu do posledního místečka. Část programu

hudební a slovesnou redigoval dp. P. Fr. Žák T. J., ředitel Družiny dívek a učitelek, část pořadatelskou dp. P. Ant. Ostrčilík T. J. se svým šikem. Celou akademii vypracovali a výtečně provedli sodálové a sodálky Mariánských Družin, jenom k sesílení sboru spoluúčinkovalo několik jiných pozvaných pánů a dam. Sbory nacvičil výborně a řídil sbormistr pan B. Sequens, ředitel kůru u Křižovníků. Nadšené jubilejní řeči a vzletné básně jsou uveřejněny ve Věstníku Mariánských Družin českých „Ve službách Královny“ roku 1908. Jubilejní akademie byla čestným dnem Mariánských Družin pražských. Byl to krásný večer katolický, jakého v Praze po stránce řečnické a pěvecké z katolické strany dosud nebylo. Byli jsme mezi účastníky. Co jsme si na odchodnou z té povznášející akademie přáli, aby bylo bývalo vysloveno, dovolujeme si říci na tomto místě: Srdečné díky, vřelé Zaplať Bůh! Mariánským Družinám pražským, a zvláště jejich ředitelům a těm sodálům a sodálkám, kteří si získali zásluhy o tak velikolepou oslavu posvátných a vzácných jubileí: Zjevení Panny Marie v Lúrdech, narození sv. Václava a bl. Anežky, kněžství Jeho Sv. papeže Pia X. a panování J. V. císaře a krále Františka Josefa I. —





Papežský jubilejní kříž.

Svatého Otce Pia X. zájem o vědy a umění.

Sbírajíce pomněnky ze zlatého jubilea papeže Pia X., nalezli jsme také tuto zprávu: Svatý Otec Pius X. založil na památku svého kněžského jubilea kříž, jež mohou nositi všickni katoličtí kněží, jakož i všickni věřící. Kříž se nosí na prsou na žlutobílé stuze a má na jedné straně podobiznu Jeho Svatosti, na druhé pak požehnání složené samým papežem. Kříž byl zhotoven dle návrhu vídeňského medailéra, profesora Marschalla, který byl za tou příčinou několikrát v Římě, kdež mu svatý Otec povolil k modelování reliefové podobizny své několik sezení. Při schválení vyslovil Pius X. nad celkovým provedením pochvalu i uznání. („Škola B. Srdce Páně“ 1908, č. 6.)

Tento jubilejní kříž připomíná nám zájem papeže Pia X. o umění a tím podává nám vítanou příležitost, že se můžeme dodatečně na tomto místě zmíniti o tom, kterak svatý Otec Pius X. podobně jako přemnozí jeho předchůdové na trůně papežském má živý zájem o vědy a umění a štědře je podporuje.

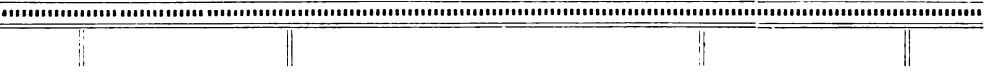
Pius X. napsal již, jak jsme výše slyšeli, když byl biskupem mantovským: „Náboženství chce, aby jeho stoupenci byli syny světla a ne tmy. Nechť jen člověk nad přírodou vždy nová vítězství slaví a společnosti lidské nové prospěchy zjednává... Pro vše toto má náboženství jen slova radosti a díky...“ A takové smýšlení chová Sarto i jako papež. Důkazem toho jest oznámení v papežské encyklice „O naukách modernistů“, že za každou cenu založí ústav, který by ve světle a za vedení katolické pravdy pěstoval všechny druhy věd a vzdělanosti. Později zaslal francouzským biskupům, kteří jsou v ředitelství katolického pařížského vyššího učiliště, list, v němž horlivě pobízí, aby důležitý tento ústav byl zachován a aby na něm byla zřízena nová stolice pro dějiny křesťanství a náboženství, a k zřízení její jakož i k dalšímu zdaru celého ústavu věnoval velikolepý dar sto tisíc korun. — Ale zvláštní zájem zdá se mítí papež Pius X. o studium dějin. Když zemřel Lev XIII., obávali se historikové, že bude také konec laskavé správy vatikánského archivu. Avšak papežský tajný archiv zůstal i nadále všem badatelům neobmezeně přístupný, jak jen v málo státních archivech se děje. Nad to prokázal svatý Otec dějepisné vědě nové, vzácné služby, že dal přenésti regesta z paláce lateránského do archivu vatikánského.

V březnu t. r. informoval se dále Pius X. při audienci ředitele rakouského historického ústavu, professora Ludvíka Pastora, o pokroku jeho „Dějin papežů“. Když ulyšel, že jest v tisku pátý svazek téhož díla, čímž se má dokončiti prvá jeho polovice, měl z toho velikou radost a pravil k professoru Pastorovi: „Vašimi „dějinami papežů“, jež by každý kněz měl mítí a čísti, získáte si trvalé zásluhy o církev, již úplná dějepisná pravda, jak ji podáváte, může jen prospěti.“

Zájem o umění dal na jevo Pius X. zejména v nejnovější době, otevřev ve Vatikáně dne 28. března 1909 slavnostně novou pinakotéku (obrazárnu). Na slavnost tuto byli pozváni kardinálové, hodnostáři dvoru papežského a členové diplomatického sboru papežské Stolice. Svatý Otec prohlédl si, provázen jsa ředitelem pinakotéky, různé dvorany galerie a projevil rovněž jako všickni pozvaní hosté obdiv nad skvostnou úpravou a nad uměleleckým zařízením nové obrazárny. Nová galerie byla obohacena o dvě stě maleb z knihoven a ze soukromých komnat vatikánských a z rozličných sbírek z paláce lateránského, tak že nyní čítá přes dvě stě padesát děl, kdežto stará obrazárna obsahovala jen padesát šest maleb. Vatikánská obrazárna trvá asi sto let. Se sbíráním uměleckých děl počal papež Pius VII., když v galerii „Degli Arazzi“ (kobercových komposic Rafaelových) umístil obrazy, které dle ustanovení vídeňského kongressu Francie roku 1815 musila Římu navrátiti, odňavši je roku 1797. Za Pia IX. byla sbírka přenesena do třetího patra logií na dvoře Damasově, kamž vedlo tři sta šedesát pět schodů. Sotvaže Pius X. zasedl na stolec papežský, rozhodl se k přenesení pinakotéky do místností k účelu tomu přímo ideálně se hodících co do prostoru a osvětlení, v nejbližším sousedství vatikánské zahrady. Obrazy visí tu vedle sebe v chronologickém postupu nehledě k velikosti, což pro umělce a znalce jest velmi přehledné.

Nová vatikánská obrazárna jest velikého významu pro vešken umělecký svět. Její otevření může se počítati mezi nejznamenitější činy pontifikátu Pia X., poněvadž se jím navazuje na nejslavnější tradice papežství. (Dle časopisu „Vlast“ r. 1909, č. 7. a 8.)

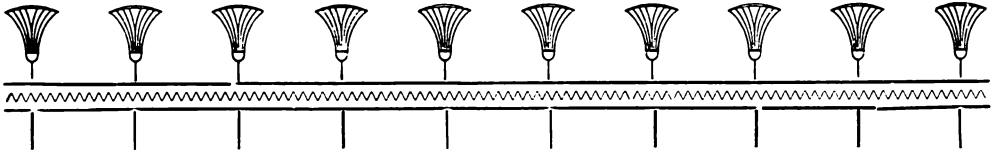




Zlaté kněžské jubileum Pia X. oslavovalo katolické písemnictví.

Nevylíčili bychom oslavu jubilea svatého Otce dokonale, kdybychom se nezmínili v té věci ještě o katolickém písemnictví. Nebylo téměř katolického časopisu a listu, který by byl nepřinesl slavnostní článek nebo báseň na počest Pia X. Kromě toho bylo vydáno u příležitosti papežského jubilea mnoho spisů větších i menších. Tak římský „Spolek sv. Pavla pro rozšiřování katolického tisku“ rozdál padesát tisíc rozličných spisků jednajících o Piu X. a jeho encyklikách, a založil na památku jubilea v Benátkách lidovou katolickou knihovnu, z níž se mohou dobré knihy zadarmo vypůjčovat. Po našich vlastech budily známost o svatém Otci a pietu k němu pěkné lidové spisy: „Svatý Otec Pius X. 50 let knězem (1858—1908)“ od Dra Rudolfa Zháněla, vydáno ve sbírce „Hlasy katol. spolku tiskového“, v Praze 1908; a potom „Svatý Otec Pius X.“ od Františka Janovského, tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny, v Brně 1908. — Pro německé rakouské katolíky vyšlo krásné dílo obsahem a bohaté ilustracemi: „Pius X.“ od P. Bonifáce Sentzera O. S. B., tiskem a nákladem c. k. universitní knihtiskárny „Styria“ ve Štyrském Hradci, které tuto v českém rouchu podáváme a „Pomněnkami ze zlatého kněžského jubilea svatého Otce Pia X. r. 1908“ doplňujeme. Kéž jsme opatřili důstojnou a milou památku na slavný jubilejní rok 1908 panujícího náměstka Kristova na zemi Pia X.





Závěrek roku jubilejního.

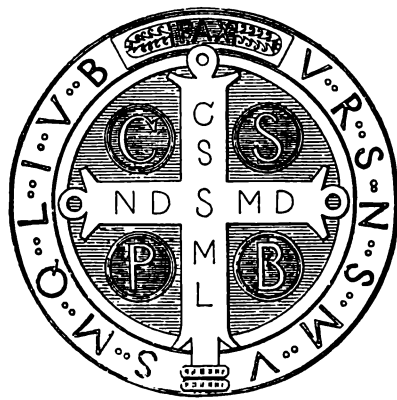
Osłavy padesátiletého kněžského jubilea svatého Otce Pia X. byly uzavřeny v Římě v poslední neděli roku 1908, dne 27. prosince, o svátku sv. Jana evangelisty slavností ve světové basilice s v. J a n a v L a t e r á n u. Velice vhodně bylo toto místo k závěreční jubilejní slavnosti vyvoleno. Hlavní slavnost jubilea konala se v basilice sv. Petra, u níž papež Pius X. sídlí, závěreční proto významně v basilice sv. Jana v Lateránu, v katedrálím kostele biskupa římského, u něhož papežové prvotně a po několik věků trůn svůj měli. Službám Božím s „Te Deum“ obcovalo mnoho kardinálů, diplomatický sbor u Svaté Stolice, četní biskupové a jiné duchovenstvo, i veliké množství lidu.

Loučíme se se slavným rokem zlatého kněžského jubilea Pia X. — a tím loučíme se také se svým milým svatým Otcem, s jeho slavným, zářícím obrazem života, který se bral kolem našich očí: nepatrný ve svém počátku, jest vznešeně veliký, když ho opouštíme; jest v boji se světem bludu, ale ctěn a milován od millionů.

Kdoby se byl odvážil kdysi při prostém chlapi v R i e s i mysliti na jasnou výšinu! A přece bylo símě tam v chudém venkovském domku zaseto, zbožní rodiče je svými slzami a modlitbami svažovali, a pod věrnou ochranou církevně smýšlejících mužů vyrazilo a vzrostlo v strom. K a s t e l f r a n k o a P a d o v a byly svědky ustavičného vzrůstu. „A ten strom štípen jest podle vod tekoucích, jenž ovoce své vydá časem svým.“ (Žalm 1, 3.) Tam v T o m b o l u a v S a l z a n u rozprostřel své větve, a v jeho stínu našly věřící duše klid, pokoj, útěchu. A rozvětvoval se dál a dále, hlouběji zapouštěly se kořeny, a M a n t o v a s B e n á t k a m i sklízely, co uzrálo za věrného plnění povinností, za modlitby a dobročinnění. Nedosti na tom! Celý svět má se v jeho stínu utábořiti, millionové z jeho ochrany, z jeho požehnání se těšiti. Jako cedr Libanu, zmitán bouří, však nezlomen, stojí dnes ten jemný kdysi proutek na výšinách Vatikánského pahrbku. Boží přízeň a ochrana Tě provázej, mocný strome, knězi jubiláre, na stolci Petrově! „A d m u l t o s a n n o s!“ M n o h á l é t a ! (P. Bonif. Sentzer, O. S. B.)

Ano, nechť ještě dlouho šťastně žije a slavně panuje milý náš svatý Otec Pius X. ke cti Boží, ku prospěchu církve, ku blahu člověčenstva, za svým posvátným heslem:

„Instaurare omnia in Christo.“
„Napravití všecky věci v Kristu.“



CYRILLO-METHO-
: DĚJSKÁ KNIH- :
:: TISKÁRNA A ::
: NAKLADATEL- :
STVÍ V. KOTRBA
V PRAZE-II. Č. 200.
PŠTROSSOVA UL.